

Vatra veche

1

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XI, nr. 1 (121) ianuarie 2019 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) *Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 *Redactor-șef fondator Romulus Guga* VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Mircea Moldovan, Coroana verde

Vatra veche dialog cu Ana Blandiana

SUMAR

Vatra veche dialog cu Ana Blandiana, de Nicolae Băciut/3
 Remember 30. N. Steinhardt, de Veronica Pavel Lerner/4
 Din coasta Evei, poem de Nicolae Băciut/5
 Eminescu, un martir al Marii Uniri, de Silvia Urdea/6
 Asterisc. De-ale limbii române, de Gabriela Mocănașu/8
 Mihai Eminescu – patriotism și dragoste de țară, de Florin Bengean/9
 Poeme de Valeriu Matei/10
 Jurnalul, operă literară non-fictivă (Eugen Simion), de Florian Copcea/11
 Să ne (re)amintim de Ion Minulescu, de Dumitru Hurubă/13
 Să ne (re)amintim de A.E.Baconsky, de Dumitru Hurubă/14
 Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/16
 In Memoriam. Lazăr Lădăriu. Maximă dreptate, de Nicolae Băciut/17
 A plecat dintre noi un mentor, de Gheorghe Șincan/17
 Cu sângele asfințitului se scrie poemul, de Gabriella Costescu/18
 Lazăr Lădăriu, străjerul neadormit, de Ilie Șandru/19
 Eu nu am plecat..., de Emilia Amariei/19
 La cumpăna dintre ani, de Silvia Urdea/19
 Lazăre, vino afară, de Răzvan Ducan/20
 Bărbat în cetate, de Darie Ducan/21
 O lumină de veghe în inima țării, de Mihaela Aionesei/22
 Ocroțiți de Lazăr Lădăriu, de Maria Daniela Pănăzan/22
 Lazăr Lădăriu. Repere (selecție)/23
 Mihai Diaconescu, tendința actuală..., de R. Subțirelu/24
 Ochean întors. Un spectacol pe sfârșite, de Silvia Urdea/25
 Darul regelui, de Dan Puric/28
 Poeme de Răzvan Ducan/29
 Opera angajează o conștiință, de Al. Florin Țene/30
 Cartea inimii. Ramuri ale aceluiași copac, de Veronica Pavel Lerner/31
 Cronica literară. Grădina copilăriei (Domnița Petri), de Mircea Daroși/32
 Tinerețea vine cu libertatea de a fi tânăr (Liviu Antonesei), de Daniel Marian/33
 Anglia Derrida și vatra casei (Carmen Tania Grigore), de Mircea Doreanu/33
 Viziuni redimensionate (Daniel Marian), de Octavian Mihalcea/34
 O voce în lirica actuală (Mihaela Oancea), de Dumitru Hurubă/35
 Reverberații afective (Dan Lăzărescu), de Laura Alexandra Pui/36
 Prelegerea umbrei (Vasile Rodian), de Daniel Marian/37
 Misterele Africii (Cristina Onofre), de Aurora Ștef Ciucă/37
 Poetul din jilțul poeziei (Stejerel Ionescu), de Camelia Ardelean/38
 Fenomenul literar contemporan (Florian Copcea), de Delia Muntean/39
 Veronica Pavel Lerner, de Luiza Mureșan/42
 De la cioburi la vitralii (Mircea Anghel), de Maria Nițu/43
 Arta încifrării misterului (Ștefania Oproiescu), de Const. Miu/45
 Sub semnul lui Gib Mihăiescu (Al. Florin Țene), de Voichița Tulcan Macovei/46
 Moartea unui învățat (Alexandru Ciubică, de Viorica Lazăr/46
 Între filologie și filosofie (Alexandru Ciubică), de Nicolae Băciut/47
 De ce o carte de cronici?, de Elena Trifan/47
 Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/48
 Memoria vie și memoria comuncională, de Cătălin Varga/49
 Temeia unirii, de Theodor Damian/52
 Ectenie, poem de Maria Daniela Pănăzan/52
 Mihai Eminescu și Basarabia, de Gicu Manole/53
 O pecete a istoriei, de Livia Ciupercă/54
 Vatra veche și continuarea dialogului, de Guner Akmolla/56
 150 de ani de la naștere. Simion Mehedinți, de Magdalena Stoicescu/57
 Alexis Toth, sfânt al Bisericii Ortodoxe Americane, de Bianca Bogdana Iuga/58
 Convorbiri duhovnicești cu Î.P. S. Ioan, de Luminița Cornea/59
 Sfințita filocalie – sublima bucurie, de Valeriu Tănăsă/61
 Amvon. Botezul Domnului, de Gheorghe Șincan/62
 Poeme de Sorina Bloj/62
 Starea prozei. Dodii, de Virgil Rațiu/63
 Starea prozei. Despre viață, moarte..., de Mihaela Malea Stroe/64
 Starea prozei. Monstrul din umbră, de Emilia Amariei/66
 Veșnicul umblător..., poem de Ion Iancu Vale/67
 Starea prozei. Liliacul din sală, de Ștefan Jurcă/68
 Despre francmasonerie, de Eugen Mera/69
 Mapamond. Japonia, note de călătorie, de Mihai Posada/70
 „Vatra românească” la 80 de ani, de Dorin Nădrău/71
 Scrisoare din Chișinău. În zi de marți..., de Raia Rogac/73
 Eu sunt omul muncii, de Ben Todică/75
 Scena. Rinocerizarea, un pericol real?, de Tamara Constantinescu/76
 Vatra veche dialog cu Paul Chiribută, de Tamara Constantinescu/77
 Teatru. Streptase la Bazin, de Cristian Stamatoiu/79
 Șevalet. Mircea Moldovan/80
 Concursul Național „Ocroțiți de Eminescu”, de Ioan Mihăilțan/81
 Lumea lui Larco, de Vasile Larco/82
 De la un clasic citire. Elena Bassu/82
 Catrene coraligene, de Nicolae Mățaș/83
 Curier/84
 Scrisoare din Paris, de Simina Lazăr/86

Mircea Moldovan, Unire

Mircea Moldovan, Bucurie

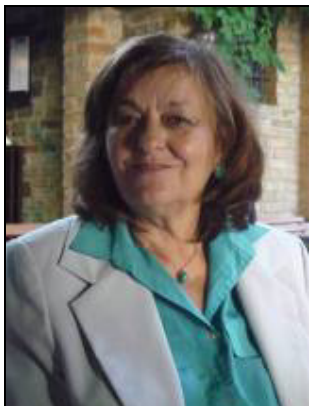

Mircea Moldovan, Planeta

Număr ilustrat cu lucrări de Mircea Moldovan

Vatra veche dialog

Ana Blandiana

„Ceea ce se întâmplă la Brăila este aproape un miracol”

-Ultimii doi ani au fost perioada unei grele încercări – viața fără Romulus Rusan. Ce a însemnat în acest parcurs existențial *Variațiuni pe o temă dată*? Dincolo de „Un poem de dragoste despre nedespărțirea prin moarte. Cea mai metafizica dintre cartile mele”?! -

-A fost înainte de toate o experiență spirituală care s-a transformat aproape fără voia ei în poezie. Este o carte care nu și-a propus nicio clipă să fie carte, nu a fost un proiect literar. Proiectul meu era să termin cel de al doilea volum al *Falsului tratat de manipulare*, dar mă așezam în fața hârtiei, uneori chiar scrisă pe jumătate cu rândurile prozei la care lucram și mâna mea scria altceva, ceva ce putea fi considerat în cele din urmă poezie, deși felul în care ideile se roteau, apropiindu-se mereu din alt unghi, în jurul aceleiași teme poate duce gândul mai degrabă la muzică. De aici titlul în tradiție muzicală. Ceea ce a rezultat a fost o poezie care nu seamănă cu alte cărți ale mele și care deși se petrece – dacă se poate spune așa – dincolo de mormânt, are o stranie luminozitate.

-Pentru că nu se poate face abstracție de „terapia ocupațională”, cum și-a „ocupat” timpul Ana Blandiana în 2018?

-Anul 2018 a fost pentru mine un an foarte încărcat, chiar dacă m-aș gândi numai la călătoriile pe care le-am făcut : de 5 ori la Sighet, de 2 ori în Italia, de 2 ori în Franța, câte o dată la Leipzig, Plovdiv, Bogota (Columbia), Alba Iulia, Brăila,

Toronto, Bacău, Vilnius, Ipotești, Chișinău, Iași. A fost obositor, dar plin de conținut și mereu interesant. În străinătate, am fost la târguri de carte, la festivaluri de poezie, la lansări de cărți în traducere sau la ceremonii de premiere. Ieșit din comun a fost drumul în Bulgaria, unde am primit împreună cu colegii de la Fundația Academia Civică, distincția „Marca Patrimoniului European”, decernată de Comisia Europeană Memorialului de la Sighet. În țară, am ținut conferințe, am organizat și am participat la colocvii dedicate Centenarului, am luat parte ca de obicei la Festivalul și concursul de poezie pentru elevi de la Brăila, am primit titlul de *Doctor honoris causa* la Alba Iulia, am primit premiul Negruzzi la Iași. A fost o activitate atât de fără pauze, încât uneori aveam sentimentul că mă privesc din afară încercând să descopăr cum de rezist. Mi se spusese că, pentru a nu cădea pradă depresiei, trebuie să fii ocupată. Și am fost.

-A fost 2018 și un an al unei neașteptate recunoașteri internaționale în Canada: premiul Griffin, pentru întreaga carieră. Cum ați primit această recunoaștere, despre care presa din țară a fost destul de neatentă, ca să nu folosesc un termen mai dur?!

-, „Griffin Prize for Excellence in Poetry”, cel mai important premiu de poezie al Canadei, a fost pentru mine o mare surpriză. Explicația lui este, presupun, succesul versiunii engleze a volumului meu *Patria mea A4*, apărut la Londra, la Bloodaxe, cu un an înainte.

-Cum se mai aude poezia română în străinătate?

-Dacă judec după ceea ce mi s-a întâmplat mie, bine sau foarte bine. Am avut recitaluri de poezie în acest an la Madrid, Granada, Roma, Paris,

Romulus Rusan, Ana Blandiana, Nicolae Băciuț, Brăila, 2013

în Columbia și în Canada, cu săli mereu pline și cu un tip de comunicare adesea electrizantă - **Continuați să fiți aproape de cei care au considerat că recunoașterea acasă, în patria limbii tale, e un gest de normalitate, nu o excentricitate, cum li se pare unora, poate cel mai important concurs de creație literară adresat elevilor, de la Brăila, care vă poartă numele?**

-Ceea ce se întâmplă la Brăila este aproape un miracol. Concursul și festivalul de poezie pentru elevi a început în urmă cu 7 ani cu câțiva zeci de copii străns în jurul Gabrielei Vasiliu – o profesoară de română care își dăruiește cu ardoare și profesionalism viața poeziei și pătrunderii ei în mintea și inima generațiilor succesive de elevi – și a ajuns în 2018 la mai multe mii de participanți, nu numai din România, ci și din țările din jur în care locuiesc români : Ungaria, Ucraina, Serbia și, bineînțeles, Republica Moldova. S-a creat pur și simplu o mare și pasionată familie de profesori și elevi dăruitori poeziei, scrierii, interpretării și analizei ei, din care sunt fericită să fac parte. Faptul că acest vârtej de pasiune îmi poartă numele mă onorează, dar în aceleași timp mă apasă, mă depășește și mă intimidează, pentru că știu că numele scriitorilor ar trebui să devină titluri doar după moarte. Înțeleg însă că prezența unui nume care să personalizeze ideile a putut fi de folos în răspândirea și succesul inițiativei.

- Ana Blandiana continuă să scrie, dar și să restituie ceea ce a rămas în portofoliul lui Romulus Rusan. Care sunt proiectele prioritare ale Anei Blandiana?

-În ceea ce mă privește sper să termin până în toamnă cartea de eseuri la care lucrez de vreo 2 ani și care, folosind formatul din *Fals tratat de manipulare*, ilustrează idei ținând de evoluția europeană, și nu numai, cu întâmplări la care am participat în străinătate sau pe marginea cărora am meditat după ce le-am trăit. Va fi o carte care va da, sper, o imagine a mecanismelor lumii, nu a țării, pe care am încercat să le înțeleg. Pe lângă scrisul meu însă, am un proiect despre care nu știu încă dacă voi reuși să-l realizez. Este acela de a citi cele câteva zeci de caiete de jurnal și note ale soțului meu și de a încerca →

NICOLAE BĂCIUȚ

să scot din ele și să public un volum de fragmente de meditații. Jurnalul ca atare – care înregistrează viața de zi cu zi și cuprinde analize politice curente - nu se pune problema să fie publicat ca atare, în orice caz nu acum. Este o muncă extrem de migăloasă pentru că e greu de citit fiind scris mic și înghesuit cu pixul a cărui pastă se decolorează, și este o lectură deprimantă pentru că cel ce scria era mereu deprimat de ceea ce vede și aude.

--O bună parte din anii postdecembriști i-ați dedicat activismului civic. Mai contați pe acest activism în condițiile socio-politice de acum?

-Cei mai mult de 10 ani din viață – din viața de scriitor aflat în plină putere creatoare, ceea ce e și mai grav – pe care i-am dăruit Alianței Civice mi-ar permite, cred, chiar și să mă retrag într-un turn de fildeș etanș. Dar dezamăgirile și neîmplinirile din acel deceniu al dăruirii m-au dirijat nu în afara lumii, ci într-un loc din care lumea să poată fi îndreptată mai eficient. În orice caz, concluziile implicării în Alianța Civică, în care civicul se învecina cu politicul, m-au făcut ca în cei 25 de ani de muncă la Memorialul Sighet să am grijă să nu permit politicului să ne atingă și să ne degradeze munca.

Asta nu înseamnă însă că, atunci când „patria e în pericol”, vorba revoluției franceze (și în ultimii doi ani patria este mereu periclitată), să nu îmi spun părerea răspicat și să nu #rezist minciunii și tâlhăriei care ne amenință zi de zi.

-Vă declarați cu ceva vreme în urmă foarte dezamăgită de clasa politică, de rezultatele alegerilor ultime. Cum ați vedea un eșcher politic salvator pentru România?

-O clasă politică formată din partide care își respectă doctrina și care sunt formate din oameni care intră în politică nu ca să poată călca legile, ci ca să ajute la scrierea și respectarea lor: o reprezentare în politica românească a principalelor curente democratice din politica mondială și o consolidare a statului de drept prin supravegherea lor reciprocă, prin respectul tuturor pentru independența și fermitatea justiției și prin eforturile, continuate de la o guvernare la alta, pentru reorganizarea pe baze raționale și eficiente a administrației.

Remember - 30

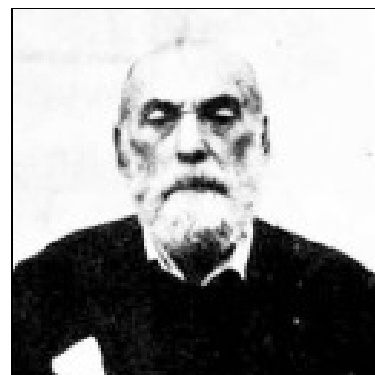
N. Steinhardt
(29 iulie 1912- 30 martie 1989)

(I)

Anul acesta se împlinesc 30 de ani de la dispariția lui N. Steinhardt. Voi începe seria de evocări ale acestui foarte apropiat prieten al familiei mele, cu un citat din N. Baciuc, care l-a cunoscut, iubit, admirat și scris despre el. Iată ce-mi spunea nu de mult d-l Băciuc: *"Convingerea mea - numai prin credință și cultură ne vom mântui. E atât de aproape exemplul N. Steinhardt. De la el se poate învăța ușor și repede despre acest mod de mântuire. Vedeți, la treizeci de ani de la dispariția sa, e cu noi, e prezent, prin credința și cultura sa. E un model și un reper din care am avut șansa să mă împărtășesc."*

L-am cunoscut bine pe N. Steinhardt (Nicu pentru noi), de când eram mică, iar prietenia mea cu el a durat până când Nicu s-a stins, la Rohia. Am mai scris despre el, mi-a rămas la fel de viu în memorie ca atunci când trăia. Vivacitatea și exaltarea lui erau unice, ca de altfel și erudiția lui. Eram "Cântăreața", așa mă numea și, în funcție de vârsta pe care o aveam, dialogul cu el, de-a lungul anilor, a evoluat.

Când vorbea despre cărți sau concerte care i-au plăcut, era entuziasmat, fericit, folosea superlative și toată fața lui iradia fericire. Emană o exaltare aproape contagioasă.

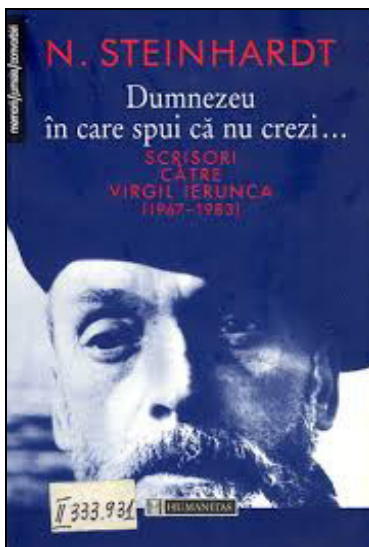

Avea însă și momente în care figura lui, extraordinar de expresivă, devenea fie împăciuitoare, ca și când ar fi admis, din politețe, fără însă a-l fi convins, replica celuiilalt, fie, cum l-am văzut de câteva ori, supărat de-a binelea. Unul din motivele supărărilor lui erau, de exemplu, greșelile de tipar găsite după corectură în cărțile lui. Se enerva teribil. Despre perioadele grele din viața lui nu mi-a vorbit explicit, dar pe figura lui se citeau două expresii suprapuse parcă: fericirea de a fi rezistat și de a se fi botezat, dar și disprețul pentru "nemernicia" celor despre care nu voia să-și amintească.

Citindu-i cărțile, l-am recunoscut pe Nicu, cel pe care-l avusesem de atâtea ori lângă mine! Și m-am gândit să culeg, în acest an comemorativ, o serie de fragmente din cărțile lui, în care Nicu apare exact așa cum era, cum vorbea, cum gândea. Una din ele, în care l-am recunoscut cel mai bine, în afară de "Jurnalul fericirii" este cea care cuprinde 250 de scrisori scrise între 1967 și 1983, adresate lui Virgil Ierunca, atunci la Paris. Volumul "Dumnezeu în care spunei că nu crezi" (Ed. Humantas, 2000), a apărut sub îngrijirea Monicăi Manu pe baza materialului strâns în plicul cu mențiunea "Steinhardt," aflat în posesia familiei Virgil Ierunca - Monica Lovinescu. În carte, Monica Manu oferă ample explicații asupra referirilor aflate în scrisori. Eu însă voi copia doar fragmente, fără explicații, scopul meu nefiind unul documentar, ci doar cel de a depune mărturie despre Nicu, așa cum l-am cunoscut și iubit.

"Odată mai mult s-a dovedit că sunt un prîpît și un nătărău. Bine zicea raposatu taică-meu, →

VERONICA PAVEL LERNER

caracterizându-mă astfel: "Nicu 'cesta al meu nu-i băiat rău, dar e un copil bătrân." Ce-mi veni să mă amestec unde nu mă pricep și nu știu să emit sentințe de la depărtare! Așa mi se cuvinte. [...] Și-mi pare cu atât mai rău cu cât nu numai că m-am înșelat, că m-am lăsat amăgit, dar și că mi s-a spulberat o iluzie. Noroc că s-a dus pe apă sâmbetei vremea când verbul "a se mira" mai figura în dicționarul meu. Au mai dispărut și altele, dar acesta s-a mistuit cu desăvârșire în negura cea mai de taină. [...] Pe cât de rău îmi pare că m-am înșelat cu privire la omul de la Nanterre cu atât mai mult mă bucur să văd că împărtășești extraordinara părere pe care o am despre Dinu (Pillat). Nu sunt îndeajuns de stăpân pe cuvinte, nu mă pricep a le mînui cu destul avânt pentru a-i spune toată bunătața, blîndețea, delicata caritate, categorica-i *agapé* (trad: iubire); acolo unde l-am cunoscut a întrecut orice așteptare, orice isihie, orice catharsis". (Scrisoarea 9, 24 feb. 1969, p. 26)

"Bach - ca și Pitagora, Matyla C. Ghyka, Proust, Kafka și Soljenițin - nu ne lasă să ne pierdem, să ne zăpăcim în meandrele amăgitoare și-n întunecimile barocurilor, structuralismelor, colajelor... în înțeles pictural! [...] A! ce frumoasă e lumea asta a lui Dumnezeu, Virgile! Și ce rău îmi pare că am fost un păcătos și un netot și am irosit-o, răvășit-o, bălmăjit-o, pângărit-o! De împrejurări potrivnice să nu-mi vorbești, nu există împrejurări, totul de noi depinde, răspunderea toată a noastră e! Îmi va da oare Dumnezeu puțința s-o mai dreg, s-o mai plinesc, s-o mai rostuiesc puțin? Putea-voi să-mi ating năzuința monastică?" (Scrisoarea 19, 25 sept 1969, p 46, 47)

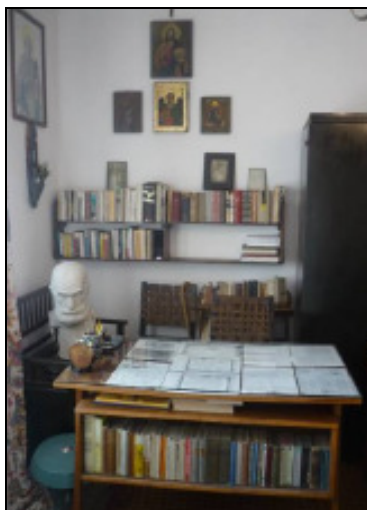
"Oamenii au vorbit mereu despre ispite - și se știe că sunt nenumărate. Dar de ispita morții s-a vorbit puțin. Și există totuși o puternică ispită a morții, a neantizării: e ispita specific indiană, asiatică. O cunosc și eu bine. Dar lupt împotriva ei și nu mă sfiesc a spune că a o fi biruit este pentru mine o mare biruință, poate cea mai mare". (Scrisoarea 26, 14 ian. 1970, p. 61)

"Da, aceasta e lecția finală a vieții, a suferinței. Cu învățătura aceasta m-am ales și eu la sfârșitul celor cinci ani petrecuți în provincie (aluzie la închisoare, n.m.). Doar

cinci; puțin. Dar a fost de ajuns ca să-mi devină - cu harul lui Dumnezeu - nesuferită orice lovire sau jignire a unei ființe, orice (cât de mică) violență, bruscare, insultă, vorbă urâtă. N-am știut. Când am plecat de acasă n-am știut. Habar n-aveam. Dar acum știu. Știu că orice ură, orice aversiune, orice ținere de minte a răului, orice lipsă de milă, orice lipsă de înțelegere, bunăvoință, simpatie, orice purtare cu oamenii care nu e la nivelul grației și gingășiei unui menuet de Mozart sau de Boccherini este un păcat și o spurcăciune. Nu numai omorul, rănirea, lovirea, jefuirea înjurătura, alungarea, dar și orice vulgaritate, desconsiderare, orice căutătura rea, orice dispreț, orice rea dispoziție e de la diavol și strică totul. Acum știu, am aflat și eu." (Scrisoarea 32, 1 mar. 1970, p. 70)

"Carlo Zecchi a dirijat Mozart aci: ceresc. Carlo Zecchi e unul din acei cu suflet (și față) de copil cărora le este făgăduită împărăția cerurilor. (Scrisoarea 40, 10 iun. 1970, p.85)

"Recitindu-l pe Blaga, văd cât de mare e diferența în raport cu atâția filosofi contemporani. Că ești de acord cu el, ori ba - ce-are a face! ce mai creator de formule, ce mai stilist! Alt nivel, altă lume! M-am îmbătat cu frumusețe, cu inteligență. Fără Blaga nu se poate. Să fim bine înțeleși: nu-l aprob mereu, dar mereu mă răscolește și mă farmecă, mă face să iubesc și mai aprig fenomenul românesc a cărui originalitate a înțeles-o și exprimat-o atât de convins, de bine." (Scrisoarea 50, 1 nov. 1970, p.97)

Chilia părintelui Nicolae, de la Mănăstirea Rohia

DIN COASTA EVEI

**Nu mai vreau să fie eu,
nu mai vreau să semăn
cu mine –
mi-e de-ajuns să fi fost
coasta ta,
să fi fost tu prima
și-apoi să fi văzut
cine e cine?**

**Mi-era de ajuns
dacă eram eu frunză
și tu ram,
să fi fost eu fruct
și tu floare –
dar cine-ar mai fi rodit
după noi,
oare cine-ar fi fost oare?**

**Nu mai vreau să fiu eu,
nu mai vreau să semăn
cu mine –
mi-e de-ajuns
că ești copac,
că frunzele lui
sunt retine.**

**Păsările nu sunt ca și noi:
lumea dinainte
e lumea dinapoi,
clipa trecută
e clipa viitoare –
doar cântecul lor,
cântecul ca o petală
de floare
plutește lin
până la valul
de mare,
până la vârful
de munte,
unde aerul doare.**

**Zborul e cântec,
cântecul zbor,
coboară în mine
și-n el mă cobor –
crucile-s de piatră,
crucile-s de pământ,
ele țin dealul în spinare,
fiecare cruce-i lumânare.**

**Lumea se-ntoarce,
sfârșitul e-nceput –
să fim iar aer,
să fim cer,
să fim lut!**

26 octombrie 2017

NICOLAE BĂCIUȚ

Mihai Eminescu, un martir al Marii Uniri

S-a scris o pagină odioasă în istoria noastră politică și culturală în ziua de 28 iunie 1883, când Mihai Eminescu, înflăcărat luptător pentru unirea tuturor românilor din "Dacia Mare" într-un stat suveran și independent, a fost capturat în cămașă de forță și aruncat la spitalul psihiatric *Caritas* din București. În ciuda măreției sale numele geniului nostru național este oarecum evitat când vine vorba de celebrarea Marii Uniri de la 1918. Motivul acestei eludări trebuie căutat în sfera tertipurilor politice, a neputinței inteligenței noastre de a tăia nodul gordian al controveselor incomode (vezi poziția lui N. Manolescu, M. Cărtărescu, Eugen Simion etc). Barbaria din 28 iunie 1883 și tot ce-a urmat în scopul "sacrificării" lui Eminescu reverberează până astăzi, când încă se mai petrec atrocități cu jurnaliștii liberi (vezi uciderea lui Jamal Khashoggi). 28 iunie ar trebui să fie instituită ca zi de doliu național dacă românii ar avea respect pentru valorile lor nepieritoare. Mihai Viteazul și Mihai Eminescu - ambii crucificați pe altarul imensei suferințe naționale. Câțiva cercetători cu simțul adevărului precum Nicolae Georgescu, Theodor Codreanu, Ion Filipciuc, Constantin Barbu, academicianul Dimitrie Vatamaniuc, Ovidiu Vuia, Călin Cernăianu, Dan Toma Dulciu, jurnaliști ca Ion Spânu și George Roncea s-au aplecat cu reverență asupra tragediei eminesciene, fiind consensuali în privința conspirației antieminesciene cu ordin de la Viena austro-ungară și cu execuție neaoș românească.

În vara anului 1883 Tripla Alianță (Austro-Ungaria, Germania, Italia) și regele Carol I pregăteau un tratat secret, care a fost semnat în septembrie, interzicând implicit, orice tentativă a României de a revendica Transilvania. Eminescu a străbătut cu pasul pământurile românești de sub ocupație străină, a salutat Blajul ca pe o "mică Romă", a simțit intens nedreptatea subjugării și a militat cu întreaga pasiune a sufletului său pentru eliberarea și unirea românilor. În poemul *Mira* (Ms. Ac. Rom. 2254, fol. 71) poetul făcea mărturisirea de credință esențială: "Acea stâncă sublimă ce stă cu capu-n cer/E- unirea României ... E visul meu de fier/Ce l-am visat o viață fără să-l pot ridica.

Reghin, Eminescu, bust de Simion Moldovan

/Azi sufletu-mi înceată, se stinge viața mea/Dar las o moștenire ce-am scris-o cu-al meu sânge/Las României toate grozavul frumos vis/Ca-n fruntea ei senină etern să stee scris!" Incandescența publicisticii eminesciene plină de sfânta dragoste pentru neamul său, pe care îl dorea salvat de oprimarea străină a atras atenția imperiilor din jurul Regatului Român, tuturor celor care au smuls teritorii din trupul țării noastre. Eminescu iritase serviciile secrete austro-ungare încă din 1870 prin trei articole publicate în revista *Federațiunea* din Pesta, dar și prin serbarea din 1871 de la Putna, când studențimea bucovineană organizase celebrarea celor patru secole de la sfințirea mănăstirii ctitorite de Ștefan cel Mare.

La 24 ianuarie 1882, de ziua Miciei Uniri, Eminescu fonda societatea semisecretă *Carpații* împreună cu alți militanți pentru înfăptuirea Daciei Mari. Societatea număra mii de membri din Transilvania, Banat, Bucovina, Maramureș și Crișana, fiind pregătită pentru operațiuni militare în mai puțin de un an. Eminescu își propunea să determine o schimbare radicală în politica României față de românii din teritoriile administrate de străini. Ziaristul de la *Timpu* nu a rămas așadar numai în planul publicisticii, ci a trecut la fapte concrete. Prestigiul redactorului redevabil de la *Timpu* a stârnit furia oficialităților austro-ungare ale căror spioni trimiteau neconținut rapoarte la Viena, unele dintre ele fiind arătate chiar împăratului Franz Joseph. Jurnalistul avea cunoștință de tratatul secret care se pregătea între Tripla Alianță și

Regatul Român, care trebuia să accepte statu quo-ul Transilvaniei, fapt reprobabil, pe care condeii fulminant al lui Eminescu l-ar fi dezvăluit. Eminescu devenise spaima imperiilor, a regelui Carol I și al întregului establishment, care se aliază întotdeauna cu puterea. La 28 iunie Viena rupe relațiile diplomatice cu Bucureștiul pentru 48 de ore, iar ambasadorul român în capitala imperiului, P.P. Carp cerea cu disperare "Și mai potoliți-l pe Eminescu". Filozoful Constantin Barbu comentează sarcastic felul în care a lucrat alianța diabolică a prietenilor trădători ai poetului cu oficialitățile române și serviciile de spionaj austro-ungare: "Regele l-a desemnat (prin Mite Kremnitz) pe instrumentul Maiorescu să execute sacrificiul" și "Nu degeaba scrie Nietzsche că: "Hohenzollernii sunt o rasă de criminali stacojii". (Profesorul Constantin Barbu: "A revenit vremea lui Eminescu! Interviu în www.ziariști.ro on line/2013/01/16). Eminescu a fost victima geopoliticii momentului, declară Nicolae Georgescu într-un interviu luat de Nicolae Balint (active.ro, 28 iunie 2018).

Mihai Eminescu, vârful conștiinței naționale în epoca sa, alături de Mihai Viteazul înaintea sa, a fost transformat în obiect periculos, indezirabil și inclus într-o tranzacție criminală. De notat că cei doi Mihai ne-au fost uciși mișelește: Mihai Viteazul pe față, Mihai Eminescu, în chip pervers, prin scenarii mincinoase, specifice execuției moderne: azilul psihiatric, ostracizarea din viața publică, injecții otrăvitoare. Geniul nostru național deschide cutia Pandorei în domeniul anihilării jurnalistului autentic. I-au urmat atât de mulți în Arhipelagul Gulag sovietic, iar mai recent să amintim de terorizarea lui Julien Assange sau lichidarea abominabil tribală a lui Jamal Khashoggi în consulatul Arabiei Saudite din Istanbul.

Cercetătorii pe care i-am menționat aduc argumente pertinente în sprijinul susținerii ideii asasinării lente a lui Mihai Eminescu, împins la marginea societății și a vieții la numai 33 de ani pentru restul de 6 ani, cât a mai supraviețuit. A fost microanalizată ziua de 28 iunie 1883, când Mihai Eminescu a fost vânat de la baia Mitrașevschi, pus în cămașă de forță și aruncat în bolgia spitalului *Caritas* al lui Alexandru Șuțu. S-a relevat cât se →

SILVIA URDEA

poate de clar rolul decisiv al lui Titu Maiorescu în derularea planului pre-stabilit și pus în practică fără milă și îndurare. Maiorescu achitase în dimineața zilei costul pentru o lună de ședere a "bolnavului" la *Caritas*. Culmea mizeriei, diagnosticul i-a fost pus lui Eminescu de către o unguroaică, Ecaterina Szöke Magyarosy, soția lui Slavici, precar educată. Informația ei o include Maiorescu în jurnalul său, ca un alibi la mașinațiile proprii. În aceeași funestă zi societatea *Carpații* e percheziționată și desființată împreună cu alte grupări culturale care militau pentru Unire. Spasmele unui imperiu care se va prăbuși doar peste 35 de ani zguduiau Bucureștiul. Un jurnalist a remarcat justificat că dacă lui Mihai Eminescu i s-ar fi dat șansa de-a trăi, el ar fi avut vârsta de 68 de ani la celebrarea Marii Uniri de la Alba Iulia! Dar buldozerul carlist, cel maiorescian, la ordinul imperialilor a frânt viața "*Românului Absolut*" (C. Noica), a acelui "om drept, bun, adevărat" (C. Barbu).

Th. Codreanu, Călin L. Cernăianu, Constantin Barbu, Nae Georgescu, Ion Filipciuc au scris cărți care demonstrează că în acea zi neagră de 28 iunie 1883 "*poetul a fost internat cu forța la spitalul de nebuni al lui Șuțu, fără ca starea mentală să reclame necesitatea acestui demers halucinant*". (Ion Spânu, *Eminescu pus în cămașă de forță și dus la nebuni exact acum 132 de ani*, <https://www.cotidianul.ro>, 28 iunie 2015). Dacă "protectorul" Maiorescu ar fi fost atât de interesat de starea nervoasă a lui Eminescu nu l-ar fi hăituit în acea dimineață, direcționându-l spre societatea *Carpații*, unde tocmai atunci se derulau percheziții și arestări. Culmea coincidenței, acolo se afla și inginerul Constantin Simțion, împreună cu care Maiorescu fusese deja la *Caritas*, pentru aranjarea internării poetului. Nici pe dr. Șuțu nu-l preocupă diagnosticarea pacientului. Toți iau de bună misiva d-nei Slavici: "*Domnul Eminescu a înnebunit. Vă rog să faceți ceva să mă scap de el, că e foarte reu*". (Theodor Codreanu, *Despre sacrificarea lui Eminescu*, v. Victor Roncea, *Blog*, June 28, 2009). S-a remarcat că în toate acțiunile lui Maiorescu din acea zi el nu manifestă nici compasiune, nici interes pentru cel condamnat. Persoana lui Eminescu pur și simplu lipsește din orizontul lui de percepție și reflecție. L-a

tratat "*ca pe un obiect care nu poate tulbura programul riguros al zilei*". Dr. Șuțu este unul dintre complicii planului și în același timp membru marcant al ordinului masonic din care făcea parte și Titu Maiorescu. Coroborarea tuturor detaliilor acelei zile conduce la o singură concluzie: "*cine neagă existența acestui complot dovedește o ignoranță crasă*". (Ion Spânu, *art. cit.*) Cât de alienat putea Eminescu să fie când la ora 10:00 dimineața în aceeași zi trecea pe la Maiorescu, lăsându-i ultimul număr din ziarul *Timpul*, în care el, redactorul vânat, publicase un articol ce critica atitudinea represivă a guvernului față de presă: "*Dar credem că nu este nevoie a argumenta mult, spre a convinge despre urâta pornire a guvernului asupra presei. Trebuie să-l așteptăm de acum la alte măsuri și mai odioase, pentru că panta este alunecoasă și nu are piedică până-n prăpastie*". (George Ene, *Eminescu și siguranța națională*, reprodus în www.mihai-eminescu.ro/tag/societatea-carpatii).

De la pasul internării forțate, conspiraționiștii își continuă planul prin crearea unei ambianțe mediatice din care faimosul redactor de la *Timpul* este exclus, fiind umilit. Ziarul *Românul*, cu care Eminescu polemiza frecvent, publică pe 29 iunie știrea că poetul este grav bolnav, iar *Timpul* peste trei zile o reia și o întărește pentru a-l reduce definitiv la tăcere pe cel care ridicase presa la standarde de neatins de contemporanii lui.

Cercetătorul Ion Filipciuc consideră că Eminescu a fost o victimă a politicienilor din Regatul României. Să nu uităm conexiunile externe ale momentului, adică presiunea imperialilor, care a fost determinantă. Transilvania, bat-o vina, Transilvania, iubirea noastră de demult, de astăzi și de totdeauna! N-a fost recent Liviu Dragnea strâmtorat la zid de udmăriștii care ce urmăresc, tot Transilvania, obsesia paranoică a maghiarimii. Sunt absolut de acord cu concluzia lui Ion Filipciuc formulată atât de limpede și anume că întreaga înscenare cu "nebulia", internarea și campania de presă pentru discreditarea lui Eminescu nu a fost altceva decât "*o garanție din partea politicienilor români către curtea imperială austro-ungară că ziaristul de la cotidianul "Timpul" din București, Mihai Eminescu nu mai are cunos-*

cuta și temuta autoritate". (Ion Filipciuc, *O pagină eminesciană întreagă*, Plai românesc, 6 iunie 1998).

Se impune să rectificăm imaginea unui Maiorescu protector al geniului nostru național. Cred că profesorul Constantin Barbu pune punctul pe i atunci când constată că "*Titus Livius a fost întotdeauna gelos pe supremația genială a lui Eminescu*" și că "*Maiorescu s-a comportat așa cum era: ca un agent dublu. Pe de-o parte își arăta fața de protector al lui Eminescu, pe cealaltă parte acționa ca un fâhreaș care îl bagă în cămașa de forță și trimite poliția ca să-l interneze la Caritatea lui Șuțu*". (Constantin Barbu, *art. cit.*). Cei ce l-au sacrificat atunci pe Mihai Eminescu s-au acoperit de nemernicie pentru fapta lor, în vreme ce statura eminesciană a crescut odată cu timpul, înveșnicindu-se. Din sacrificat Eminescu a devenit sacrificatorul nobil, "*a răsturnat drumul pe care i l-au așternut Maiorescu și Regele, turnându-le drumul în cap cu praf și pulbere cu tot*". (idem, *ibidem*). Într-o scrisoare către Dumitru Brătianu, datată 3/15 august 1871 (publicată în *Românul*, 15 august 1871) despre sărbătoarea de la Putna, Mihai Eminescu face o observație care îl cuprinde azi pe el, atât de adevărată este: "*Și istoria lumii cugetă - deși încet, însă sigur și just: istoria omenirii e desfășurarea cugetării lui Dumnezeu*". Această "*cugetare a lui Dumnezeu*" plasează pe fiecare dintre jucătorii momentului iunie 1883 la locul meritat.

Dureros este că lui Maiorescu i s-au alăturat prieteni și camarazi de luptă din societatea *Carpații*. Constantin Simțion, atât de implicat în desfășurarea teribilului plan în 28 iunie 1883 era prieten și membru al societății, la fel și D.D. Ocășeanu, V. Siderescu, cei care anunță poliția să vină să-l ridice pe Eminescu de la Băile Mitrășevski. Slavici în aceeași zi îi trimitea lui Maiorescu o informație confidențială despre activitatea sa la *Carpații* și apoi dispărea din capitală, abandonându-l pe marele lui prieten. Nu degeaba amânase Eminescu un an de zile primirea lui Ion Slavici în societatea *Carpații*! Iacob Negruzzi, Caragiale se orientează și ei spre putere, așa încât Mihai Eminescu este lăsat singur în bătaia puștii. Cutremurător de trist! Dar nu se repetă oare acest lucru și astăzi când Julien →

Asterisc

De-ale limbii române...

Când vine vorba de limba română, încep apele să se dezghețe în sufletul nostru. Gândurile curg altfel și devin autentice. Respectul față de limba natală traduce, oarecum, întâiul semn de patriotism.

Îl omagiem pe Mihai Eminescu pentru frumoasa-i poezie, pentru gândurile pe care ni le-a lăsat în limba aceasta care ne curge prin vene, cu sau fără voia noastră. Ne face bine însă la cuget să și contextualizăm epoca în care a scris. Epocă de Revoluții, de transformări profunde în modul de abordare al istoriei, de căutări de autenticitate și de rădăcini. Rădăcinile dau sevă și putere înnoitoare, acolo stau în germenii sămburii a tot ceea ce are harul de a deveni. Un potențial autentic și un tezaur mult ignorat. Iar limba română intrase și ea în iureșul acestei Revoluții – își cerea dreptul de a-i fi cunoscute rădăcinile. Mai ales în Ardeal. Iar Eminescu a fost publicat întâi acolo, la "Familia" lui Iosif Vulcan, ca o zvâcnire a unui fir din rădăcinile ființei noastre culturale. Pentru că "de la Rîm ne tragem". Și acolo sunt rădăcinile limbii noastre, în latinitate și romanitate.

Limba română este văzută de străini ba de origine slavă, ba furt de pe la toți, ba orice altceva decât ceea ce este. Și nu este vina nimănui că nu ne cunosc istoria limbii atâta vreme cât eforturile noastre de a ne face cunoscuți/auziți/înțeleși se produc cel mai adesea sub paradigma unui stil încărcat de sudalme și de emfaze fără sens. Explicații lozincarde cărora le mai trebuie și argumente, de bun simț, expuse cu luciditate.

EMINESCU...

→ Assange se află tot atât de abandonat sub amenințarea extrădării din ambasada ecuadoriană? Ba da! Delictul lui este acela de a fi dezvăluit corupția și satanismul elitelor politice.

Jurnalistul Ion Spânu vede în tot ceea ce s-a făptuit la 28 iunie 1883 împotriva lui Mihai Eminescu un episod trist care "ar trebui să ne cutremure căci victima lui (a episodului) este tocmai cel fără de

În zilele noastre, romengleza prinde aripi din ce în ce mai largi, dar false. Pentru că rădăcinile limbii le resping ca pe un corp străin. Așa cum ai vrea să ții în viață un bolnav care are grupa 01 cu perfuzie de ABIV. Sau cum ai uda un copac cu oțet în loc de apă. Pentru o sucombare inevitabilă.

Li se pare unor vorbitori că sunt "cool", "funny", "nice" etc dacă printre câteva cuvinte stălcite în română își pigmentează limbajul cu englezisme. Dar pericolul vine cu timpul. Generațiile ce se ridică în urma noastră vor ajunge să nu le pară naturale echivalentele românești ale acestor cuvinte/expresii și vor continua înlocuirile până la epuizare spre dauna înseși a limbii române. Iar odată cu limba dispăre un popor. Și iată deja perspectiva sumbră a unui drum fără întoarcere.

Oare exemplul oferit de Mihai Eminescu poate găsi ecou în sufletele românilor de astăzi? Poetul nostru creator de limbă știa foarte bine și germană, și franceză, și engleză, și ceva turcă etc. Cu toate acestea, le-a folosit doar pentru a-și spori inteligența și a sonda prin ele adâncimile propriului suflet din sevele căruia scotea la iveală combinații autentice românești. Și-i aprecia enorm pe înaintașii lui care lăsasera moștenire o limbă română "ca un fagure de miere".

Presa românească este în mod special tributară acestui val. Li se pare unor jurnaliști, de exemplu, că-și sporesc audiența dacă prostituează limba română. Și tot ei adaugă fără să clipească – "whatever". Mulți dintre ei își încep articolele cu "well" și le continuă într-o sintaxă (română?) absconșă din care abia se poate extrage vreun predicat, pentru că subiectul rămâne un mister până la finalul așa-zisului text. În general,

care nu știu ce limbă am vorbi astăzi și, poate, cine știe ce am mai fi!" (art. cit. în cotidianul.ro, 28 iunie, 2015). Trebuie să realizezi înălțimea astrală a conștiinței eminesciene față de acea a contemporanilor și a urmașilor ca să percepi dimensiunea colosală a suferinței acelei zile, care l-a aruncat pe Mihai Eminescu în abisul martirajului timp de șase ani, de la data internării la Caritas până la uciderea lui printr-o lovitură cu o cărămidă aruncată de un pacient alienat.

acești slujitori ai neslujirii limbii române nu știu ei nici prea multă engleză, nici română cât at trebui, dar li se pare că devin "influencer", "star" sau alte bazaconii pentru care îi aplaudă lumea pe facebook și se fac importanți în ochii lor.

Limba română are în vocabularul ei fundamental măcar câte un corespondent pentru toate aceste furăciuni lingvistice. Pentru că furăciune este să iei din altă limbă un cuvânt fără ca acesta să se impună ca necesar limbii române. Un neologism e la locul lui doar când vine să acopere o realitate ce nu-și găsește articol în română. Exact cum spunea Titu Maiorescu pe la 1867 – să se introducă neologisme doar acolo unde nu există corespondent în limba română și doar din limbile înrudite cu latina, pentru a se garanta păstrarea sevelor limbii și a o ajuta să se dezvolte prin ceea ce are natural și viu în ea.

Strămoșii noștri au murit în chinuri groaznice pentru că refuzau să vorbească limbile imperiilor venite peste noi. Și tot acest sacrificiu pentru ca noi astăzi să intoxicăm limba pentru nimic? De bunăvoie? Și cu atâta inconștiență? Iar în timpul asta să cântăm bătându-ne cu cărămida în piept "Noi suntem români", sau "Tu, Ardeal"? Bietul Iancu pentru ce a suportat chinuri, atunci? Ca să ne transformăm în colonie lingvistică așa, aiurea, doar din lenea de-a ne cunoaște și respecta limba? El nu spunea "it done", ci "rezolvat" – ca orice român care se respectă, și nici "keeping up with the Joneses".

Să privim mai atent în noi înșine și să ne întrebăm cum de s-a ajuns la starea aceasta a limbii. Cu puțină luciditate și cu un dram de responsabilitate pentru ceea ce suntem și devenim.

GABRIELA MOCĂNAȘU

Vizionarul Mihai Eminescu și-a reprezentat Marea Unire a românilor ca pe lucrul cel mai firesc, organic în desfășurarea istoriei lor: "Este ascuns în fiecare secol, din viața unui popor complexul de cugetări, care formează idealul lui, cum în sămburele de ghindă e cuprinsă ideea stejarului întreg", afirma el în scrisoarea menționată către Dumitru Brătianu. Poetul a fost printre pușinii care au avut acces la *stejarul întreg*.

Delray Beach, 15 decembrie 2018

Mihai Eminescu

– patriotism și dragoste de țară

Totdeauna, pe Mihai Eminescu l-a entuziasmat iubirea de patrie, dragostea față de popor al cărui fiu era, cu alte cuvinte a dat dovadă de un profund patriotism și de o mare dragoste de țară. Când se afla în străinătate, dorea cu toată căldura inimii să-și revadă patria, locurile natale, de care îl legau amintirile din copilărie și tinerețe. Aceste sentimente și le explică în poeziile: *“La Bucovina”, “Din străinătate”, “Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie?”*

Dragostea poetului pentru patrie se desprinde clar din poeziile sale. Dragostea poetului o putem deduce și din faptul că de câte ori este vorba de patrie îi dispare acel pesimism, trăsătură ce-i caracterizează, de cele mai multe ori, starea sufletească. Referitor la latura națională a lui Eminescu, aceasta rezultă în mod deosebit de clar din scrisul eminescian. Nimeni nu poate nega faptul că el n-a purtat purtătorul unui înflăcărat naționalism, în multe din poeziile sale.

Vesela grădină Bucovina, unde și-a făcut o parte din studiile elementare și gimnaziale, i-a lăsat cele mai adânci impresii. Depărtându-se de meleagul său, astfel de cuvinte de adio îi trimite din pragul țării: “N-oi uita vreodată, dulce Bucovină,/Geniu-ți tău romantic, munții în lumină, văile de flori./Râuri resălând printre stânce-nalte,/Apele lucide-n dalbe diamante/Peste câmp în zori.” (*La Bucovina*)

În poezia *“Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie”*, amărât de reamintirea umilințelor și necazurilor pe care poporul român le-a îndurat de la dușmanii ce veacuri de-a rândul l-au schingiuit, supt și istovit, iată ce dorește poetul țării sale de glorie: “Vis de răzbunare, negru ca mormântul,/Spada sa de sânge dușman fumegând./Visul tău de glorie falnic triumfând./Spună lumii large steaguri tricolore./Spună ce-i poporul mare, românesc.../Scumpă Românie, asta ți-o doresc”. Oare faptul că Eminescu înfierează “cu fierul roșu ars în foc” patimile și corupția tinerimii-speranța și viitorul neamului nu purcede dintr-un sentiment plin de patriotism?

Oare nu o durere națională îi dictează în pană versurile de la sfârșitul *Satirei III*, când vede că tinerețea română e plecată la studii în străinătate în loc să facă studii serioase, temeinice în țară?

Există oare în întreaga literatură română o poezie care să întrecă *Doina*

lui Eminescu și să fie atât de imprimată în sufletul fiecărui român? Se poate spune că nu; Eminescu nu se laudă că-și iubește neamul său românesc.

În *Scrisoarea III* poetul nu laudă oștirea română, nici nu o batjocorește pe cea turcească, doar descrie lupta de la Rovine, dar cu așa talent și măiestrie și în așa culori, încât parcă tu însuși simți entuziasmul oștirilor române și zăpăceala armatei turcești și a păgâniătății, vânturată ca pleava de furtuna grindinei de oțel.

Eminescu iubea tot ce e românesc. Acest lucru ne este dezvăluit de poeziile lui. În poezia “De-aș avea” zice: “De-aș avea o porumbiță/Cu chip alb de copiliță,/Copiliță blândișoară/Ca o zi de primăvară...”

Eminescu nu exclamă despre limba română că ar merita să stea în fruntea tuturor limbilor, dar reiese clar acest lucru, prezentându-se mărgăritare ca versurile: “Ce te legeni codrule?/De ce nu m-aș legăna/Dacă trece vremea mea/Ziua scade, noaptea crește/Și frunzișul mi-l rărește/Și de ce să nu mă aplec/Dacă păsările trec?/Peste vârf de rămurile/Trec în stoluri rândunele/Ducând gândurile mele/Și norocul meu cu ele/Și se duc pe rând pe rând/Zarea lumii întunecând/Și se duc ca clipele/Scuturând aripile./Și mă lasă pustii/Veștețit și amorțit/Și cu dorul singurel/De mă-ngân numai el”. Limba noastră turnată de mâna măiastră a lui Eminescu se apropie de frumusețea și înălțimea surorii sale italiene.

Naționalismul lui Eminescu este dezvăluit și de câteva momente din viața poetului. Astfel, este cunoscut faptul că Eminescu a fost între anii 1870-1871 student la Universitatea din Viena. Acolo se află în timpul acela un număr considerabil de tineri români. Tinerimea din țară ținea legătura cu tinerii români din toate centrele culturale. La Viena, exista un comitet central, iar Eminescu era secretarul. Principala lui preocupare era aceea de a găsi mijloace necesare, care să paralizeze toate influențele străine ce

amenințau: limba, portul, obiceiurile poporului român, cerându-li-se printre altele să păstreze nealterat specificul sufletului românesc precum și caracterul național.

Pe de altă parte, se căuta să se înlăture toate concepțiile ce ar fi pus în pericol puritatea spiritului neaoș românesc. Acest fapt s-a realizat cu prilejul comemorării ce a avut loc la mormântul lui Ștefan cel Mare de la Mănăstirea Putna. Eminescu, împreună cu bunul său prieten, nuvelistul Ioan Slavici, au stăruit ca la această sărbătoare să participe cât mai mulți români. Aspirația lor a fost încununată de succes. La Putna s-a adunat atâta lume, încât din lipsa unor chilii în care să se poată adăposti studenții, Eminescu, Slavici, Ressu precum și alți tineri participanți s-au culcat pe câte-un braț de iarbă așternut în clopotnița bisericii. După festivități, s-a ținut în sufrageria mănăstirii, primul congres al studenților.

Din Viena, Eminescu îi scria lui Iacob Negruzzi, la data de 6 februarie 1871, următoarele: “Dacă ați cunoaște mai îndeaproape tendințele de deznăționalizare ale ungarilor, pe care ei le răped prin toate vinele, prin toate organele statului și-i exclud din viața publică pe români, atunci v-ați lămuri mai bine. (...) Nu vă puteți imagina care e situația românilor din Transilvania. Lor le lipsește liniștea sufletească atât de necesară pentru a se dedica acolo scrierilor literare.” Așa scria Eminescu pe când era student în vârstă de 21 de ani.

Iată care este admirabila dorință a lui Eminescu referitoare la țara sa: “Ce-ți doresc eu ție, dulce Românie,/Tânără mireasă, mamă cu amor!/Fiii tăi trăiască numai în frăție./Ca a nopții stele, ca a zilei zori”. Poeziile lui Eminescu au fost îndrăgite foarte mult, pentru că natura omenească are tendința de a se apropia de cei care suferă. Eminescu a fost melancolic și a scris pe un ton trist pentru că pana lui și-o înmuia în adâncul inimii îndurerate. Poeziile sale plăceau tuturor, pentru că în viața fiecărui om există momente de tristețe, de suferință.

Eminescu, spunem noi, cu siguranță că este poetul român care nu poate fi egalat și în același timp face parte din galeria celor mai mari oameni de cultură din literatura universală. Prin el, poezia românească a urcat pe cele mai înalte culmi. Genialitatea și talentul artistic deosebit l-au așezat pe un loc demn, în rândul celor mai mari poeți.

FLORIN BENGHEAN

PROMENADĂ

Are relații speciale cu această
Doamnă.
Seara, la finele tumultului cotidian,
îl ia în stăpânire:
i se strecoară-n sentimente și le
înfiorează
cu răcoritoare senzații de spaimă,
îi acaparează gândurile și le dă
culoarea palidă a amurgului...

(S-a debarasat demult, precum teiul
de floare,
de catapetasma podoabelor și de
ambiguități diplomatice).

I se prelinge după guler
ca un junghi al unei contorsiuni
nocturne,
îi aduce rourări nostalgice sub
pleoape
și-i proiectează pe retină
imaginile sublimale ale tinereții...

În această primă zi de toamnă
l-a luat la braț
neprefăcută, ajunsă la pragul durerii
și... iată-i străbătând orașul ostatec
caniculei
ca două umbre inconsistente –

El și Doamna Tristețe
1 septembrie 2015

RÂUL RĂZVRĂTIT

Râul seamănă cu un taur
prins în lanțuri de coapsa colinelor.
Are mersul lent și doar pișcat de
streche la vre-o strâmtoare,
zvâcnește iuțindu-și apele,
prevestindu-și tropotul vijelios
când ploile neconținute vin să-i
umple șesurile.
Mierlele rătăcite prin lunci
îi cântă în miez de vară ca unui
prunc uitat de părinți:

*Liniști de ape
originare
pornite să sape
siaje spre mare.*

*Printre coline
murmură-ntruna,
în valuri line
vestesc furtuna.*

*și când se rupe
cerul cu norii,
unda erupe
ca spuza ninsorii.*

*Apele-n clocot
pietrele spală –
sunetu-n clopot
brusc se răscăală.*

*Râu osândit
în ocne de piatră
neconținut
apele-și seacă.*

Atunci, când a fost înlănțuit

cu zăgaz de lucrătură nemțească,
a mugit prelung către zare, apoi
și-a deplâns izvoarele,
și-a încordat firul apei să reziste
arșiței
și a continuat să sape, ca un gropar
sărac,
vechile siaje șerpuiind spre Tiras.

3 septembrie 2015

LA IZVOR

Dă-i fiecăruia, Doamne, un loc la
izvor.

Mai ales celor chinuți de setea
cunoașterii.
Așijderi și celor ce vor

să-și vadă chipul ogândit în ochiul
de ape...

De dimineată sună zurgălăii
memoriei.

Mai viu, mai tare
decât cei ai cailor de acum cinci sute
de ani.

Aici, la izvorul de jos, țărani au pus
la cale istoria.
I-au întretăiat drumurile
întortocheate,
i-au așezat în brațe o biserică,
i-au încețoșat ziua cu rugul
câmpurilor arse în calea primejdiei..

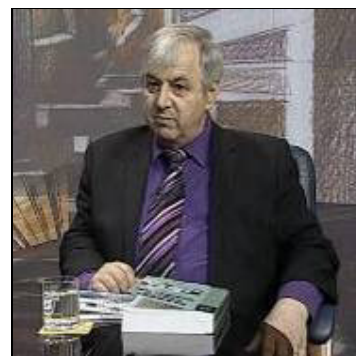
Pe firmamentul clipei s-au imprimat
chiote de bucurie și strigăte de
groază,
urale de victorie și plânsul înăbușit...

Aici, la izvorul de jos, sub colină, în
seri de toamnă
umbrele acelor țărani mai hoinăresc
în umbra plopilor încinși.

7 septembrie 2015

PEISAJ ARHAIC

Orașu-n toamnă-a adormit la pragul

cel mai de jos al dealului coclit,

aliniindu-și nefardat șiragul

de case-n lut plecându-se smerit.

Pe caldarâm se-așterne-n valuri
praful
purat de vântul răsucit prin curți

și mușterii își vădesc năravul

de a gusta din vinul pentru nunți.

O viață lentă-așează-n straturi
veacuri
strivind la teasc ardentele-amintiri,

dându-i veciei clipele drept leacuri
și beznei - cheagul tare din sclipiri.

15 septembrie 2015

**(Din volumul *Anotimpurile
Chișinăului, în pregătire*)**

LIVADA DE CIREȘI

Livada de cireși s-a mutat în ceruri.
A rămas doar colina pustie.
Vara-i sub arșiță, iarna – sub geruri.
Rostu-i tainic nimeni nu-l știe.
Doar în luna lui cireșar, în dimineți,
se aud, din înaltul bolții,
vocile unor cete de băieți
trecute dincolo de meandrele sorții.
Ei se miră de rodul prea mult
scânteind în oglinzile zării -
cireșe albe și roșii prin frunzișu-n
tumult
conturând o lumea visării.
În văzduh mai dăinuie aromele
amare
dar livada de cireși s-a-nălțat către
stele
și-n tăria bolții, în rotiri tot mai rare,
se destramă vulturii copilăriei mele.
19 august 2017

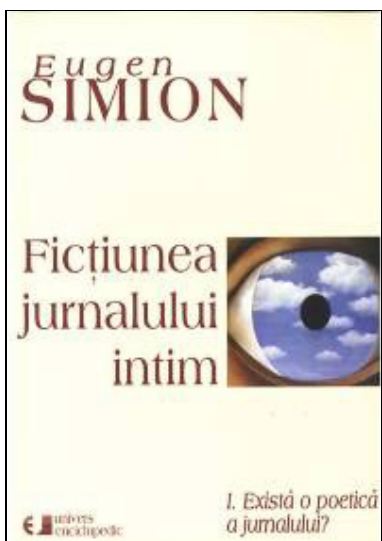
VALERIU MATEI

Jurnalul, operă literară non-fictivă

(I)

Dincolo de „poetica jurnalului” în care sunt concentrate liniile de forță, fundamentale, cu ecouri, cum altfel?, din eseistica lui Roland Barthes, Gérard Genette, Paul Valéry, André Gide etc., descoperim, în *Ficțiunea jurnalului intim*, un logos sincronic a cărui funcție propedeutică, fatică, expresivă și metalingvistică, are rolul de a accentua, înainte de toate, mesajul confesiunii. Simplificând putem arăta că polul de convergență al „ficțiunii non-ficțiunii” lui Eugen Simion se află în actul ilocutiv al creației în textul căreia, „eul profund și eul biografic se suprapun perfect”. Dar, cum am mai remarcat, la enciclopedistul Eugen Simion ne aflăm în fața unui tratat analitic, cu suport științific, bazat pe o realitate trăită. Deși simulează vag o anumită respingere a amestecului ficțiunii în opera de artă, autorul demonstrează, fără a nega că și confesiunea poate deveni o formă a acesteia, că autenticitatea timpului trăirii este condiționată de document, deși, este de părere „nu este firesc ca un document de viață să fie mai convingător, în spiritul și în imaginarul nostru, decât un mare roman”. Perorația lui Eugen Simion, centrată pe sfidarea retoricii literaturii, vine să confirme disponibilitatea scriitorului „nevoit să-și lucreze limbajul”, operație, consideră Simion, dificilă, adeseori imposibilă. De fapt, cade de acord, „într-un gen în care regulile literaturii sunt sistematic boicotate și însăși dorința de a face literatură este interzisă, există un număr de reguli/clauze, «legi» (cea dintâi este legea de a nu avea legi) care asigură funcționarea textului”.

O întreagă literatură ni se dezvăluie fragmentar/epistemic în comentarii critice, pe cât de pertinente, pe atât de savuroase, a căror existență se justifică prin aceea că „lectorul-diarist” (p.296), în această împrejurare – Eugen Simion –, lecturând cu acribie jurnale intime, memorii și biografii, și-a procreat propriul său discurs diaristic, fiindcă, de ce să nu acceptăm explicația?, jurnalul, una dintre stările de maturitate ale culturii, „apare atunci

când individul ia act de prezența lui în lume și de caracterul unic și irepetabil al persoanei sale”, și, mai explicit: „jurnalul este un contract al autorului cu sine însuși, un contract sau un pact de confidențialitate care, dacă nu este distrus la timp, devine public și forțează porțile literaturii”.

Ceea ce este unic în cazul lui Eugen Simion: jurnalul său nu este o operă diaristică, vulnerabilă, producătoare de speculații textuale, cu alte cuvinte, chiar dacă o spune cu o anumită complezență – „un gen minor”, ci o autentică operă care reclamă o „logică a conținutului”, ca să folosim un termen al lui Frederic Jameson²³, în care se studiază paradigmatic convențiile literaturii „care fac posibilă funcționarea textului”.

Ficțiunea jurnalului intim conține pe lângă regulile comune identificate de autor în jurnalele intime ale diariștilor români și străini, și compozițiunea, conceptele, tipologia și clauzele unei „forme posibile de creație” care „reprezintă chiar o tehnică de creație”.

Firește, diaristologul, se abate, conștient și premeditat, de la modele, chiar și atunci când se alătură lui André Gide și „regândește rolul și structura jurnalului” pentru a-l „aduce, propriu-zis, în literatură”. Dar toate acestea depind, spune Simion, „de evoluția gustului public și, desigur, de starea culturii”.

În consecință, discursul său ia naștere din experiența ambivalentă a scriiturii, lucru ce îl individualizează față de ceilalți. Licențindu-și astfel metoda de investigație, Eugen Simion pleacă de la raționamentul că jurnalul

intim este, în raport cu genurile literare consacrate, „un gen de bătrânețe a culturii”, fără riscuri – „un gen însoțitor”. „Jurnalul este, stabilește autorul *Timpului trăirii, timpului mărturisirii*, un gen situat la intersecția celorlalte genuri literare; un gen subiectiv, fără reguli, ostil «literaturii», o schiță care aspiră să devină un întreg, un *Album* de fotografii care tinde să ajungă o *Operă* autonomă, verosimilă, supusă judecății estetice”.

Rezultă, așadar, că jurnalul, deși este declarat antiliteratură, poate avea, pe un plan netrădat de percepție, așa cum dezvoltă ideea, o „frumoasă...epică non-epică”, el neexistând în altă zonă estetică „decât în umbra istoriei” (p.316). Recapitulând, „jurnalul intim este conceput de la început și executat ca o operă literară non-fictivă” (p.327), structura sa devenind, totuși, în situația dată, un „fetiș” al confesiunii justificate, teoretizate și literaturizate a cărui identitate, tipologic vorbind, „combina pe a face cu a gândi și a simți” (p.277).

„Călătoria” în lumea diaristică propusă de Eugen Simion în volumul II *Intimismul european* al exegezei – *Ficțiunea jurnalului intim*, crează satisfacția accesului necondiționat, fără obstacole, adică, în universul european al celor mai celebri „întemeietori ai genului”: „Înainte de Maine de Biran, Stendhal și Benjamin Constant, [...] trebuie citat Samuel Pepys (1633 - 1703), funcționar la Amiralitatea Britanică, autor al unui surprinzător jurnal intim”, din chiar începutul lucrării, ne informează autorul. Sunt subliniate, mai întâi, împrejurările în care Pepys înțelege „valoarea calendarității” și rolul „clandestinității” în „imortalizarea trecutului” (Julien Green). Pepys – se confesează Simion – face o cronică prozaică a micilor evenimente nesemnificative și o face, încă o dată, fără prea multe scrupule literare. Nu-i un om fără cultură, dimpotrivă, i-a citit pe clasici, merge regulat la teatru, cântă la flaut și la violă și se gândește chiar să enunțe o nouă teorie a muzicii, mai bună decât aceea din vremea lui. Ne amintim că, peste un secol, un mare memorialist (Jean-Jacques Rousseau) are aceeași ambiție...” (p.8).→

FLORIAN COPCEA

Teoreticianul nu ezită să decrypteze, reflexiv și circumspect, formele limbajului despre care spune, într-un alt loc, că este inventat „pentru a se gândi pe sine”. Actul lecturii – nota Georges Poulet²⁴ –, [...] implică coincidența a două conștiințe: aceea a unui cititor și aceea a unui autor”. Autorul *Jurnalului...*, posesor al unui cogito cartezian, reușește să radiografeze corect și exact morfologia narațiunea lui Samuel Pepys și, ducându-ne în eroare cu intenția sa de a demasca viciul diaristului, scrie o adevărată, ispititoare, pagină de roman: „Samuel are și alte gusturi. Îi place, de pildă, să sărute femeile și să le ispitească. Cum vede o femeie frumoasă, pe stradă sau în biserică, încearcă numaidecât s-o seducă. Se duce, de pildă, la biserică și în timpul slujbei observă că lângă el stă o fată drăguță și modestă. Don Samuel Pepys începe de îndată să aibă fantasme și încearcă să-i atingă mâna și s-o apuce de talie. Fata se retrage și, pentru că seducătorul insistă, ea scoate niște ace din buzunar amenințând că-l înțeapă. Seducătorul se retrage și își îndreaptă privirea spre o fată nostimă dintr-o strănă și, fără prea multe ezitări, o apucă de mână. Dar nici fata nostimă din strănă nu marșează și naratorul, fără mari remușcări, se întoarce acasă...Acasă are alte încurcături. Soția îl prinde într-o zi strângând în brațe pe servitoarea Jane, o fată frumușică, și ce urmează se poate bănuî. Este, apoi, Betty Michell, e doamna Knipp și, într-un timp, în preajma lui se află drăguța văduvoară Burroughs cu care Samuel Pepys petrece cu multă veselie. La urmă apare altă fată în casă, Deb, și scena sărutului se repetă...Toate escapadele sunt povestite cu haz (un haz, repet, involuntar), cu detalii care arată firea ingenioasă a insațiabilului funcționar de la Marină. De pildă: confundă într-o zi o femeie cu Betty Michell și-i trage o palmă peste fund în semn de simpatie. Altă dată observă în mulțimea adunată în biserică un vârf de nas asemănător cu acela al simpaticei Betty, de care în mod vizibil este îndrăgostit. Numai că nasul se dovedește a fi al mamei, nu al fiicei” (p.12).

Pasajul redat, amuzant, veridic, necrutător și copleșitor, face trimitere la memorabilul roman *Rabbit is Rich*

al lui John Updike, fapt care întrucâtva ne susține teza că E. Simion inițiază, subtil, o structură epică înglobată într-o frazeologie deopotrivă tradițională și postmodernă, certificându-și astfel vocația de prozator total. După cum se observă din fragmentul prezentat, eseul moralistic și cel filozofic interacționează cu confesiunea, se diluează în substanța acesteia, înmulțind anticorpii non-ficțiunii. „Jurnalul” lui Simion, „fictiv autobiografic”, are, o spunem fără a mai sta pe gânduri, o funcție epică, ceea ce îi arogă dreptul de a se ridica la nivelul unei opere, justificându-i existența ca scriitură care „nu poate fi decât literară, în sensul absolut, chiar nostalgic, al cuvântului”, în tentativa de „traversare a literaturii” (Roland Barthes).

Revenind la firul narațiunii noastre: Samuel Pepys, cel imaginat de E. Simion, „creează” atmosferă în *Ficțiunea jurnalului intim*, trădând naratorul cu o răsfățată, insinuantă elocvență mitică. Acest stil de a te furișa în text, și a-l trage după tine, fără avertizare, prin intermediul limbajului și prin culoarea povestirii, pe cititor, îi întărește convingerea că „glasul” autorului capătă dublă semnificație, motiv să ne îndoim că jurnalul intim este redus, în mod discriminatoriu, la un simplu, indiscret, auster „pact de confidențialitate”. Cum literatura poate să fie o formă de praxis, cum deliberază esteticianul în *Timpul trăirii, timpul mărturisirii* (p.25), nu ne miră de ce jurnalul trebuie judecat „ca operă literară” pentru a-l înnoia cu „statut literar” și a-i da „o justificare interioară” (p.11).

Avem, deci, dovada clară că jurnalul nu este un exercițiu de stil narativ, ci unul spiritual, delectabil, de supraviețuire, cum ne sugerează povestitorul, în cheie socratică. El conține, firește, eul ascuns, exhibat, permanent în comuniune cu alter-ego-ul diaristului.

Eugen Simion, deloc reticent „față de adevăratele evenimente (ale ființei)”, se impune, cu spiritul balanșând între cei doi poli, ca un ideocrat, să-i zicem, în accepția noțiunii dată de O. Spengler: faustic, care adoră explorarea posibilităților senzoriale și metafizice ale individului de a trăi, cu adevărat, sentimentul scriiturii.

Jurnalul lui Maine de Biran este un aproximativ pretext de a ajunge să cunoaștem manifestările artistice ale unui gen căruia i se datorează, admitem, desprinderea „universului eului de universul lumii” (p.27). Chestiunea naște o contradictorie dilemă, de partea cui se află Eugen Simion când tinde să împărtășească ideile unor filozofi „futuraști” „care spun că a fi este, înainte de orice, a fi în lume și că a gândi destinul individual este a-i găsi locul lui în lume”. Dar, poate nu-l înțelegem noi bine și doar ne place să-l știm poziționat într-o acceptare care reclamă „regula exactității stilului” (p.32) ce i-o inspiră jurnalul intim al lui Stendhal. „Să reținem, ne îndeamnă teoreticianul, mai întâi, motivațiile lui Stendhal de a scrie istoria de zi cu zi a vieții sale, cum anunță el în primele rânduri. Din notele sale asupra jurnalului intim deducem: 1. Jurnalul trebuie să fie un *proces-verbal matematic și inflexibil*, să exprime, cu alte cuvinte, limpede și sever ce simte, ce trăiește și ce gândește omul care scrie [...]; 2. Jurnalul trebuie să dea seama despre *felul meu de-a fi*, să noteze, altfel spus, în stilul enunțat în paragraful anterior (nelingușind și nici bărfind), tot ceea ce simte autorul când ascultă muzica lui Mozart, când citește pe Tasso sau când se află în intimitatea metrelor sale (care sunt multe și fermecătoare)... Jurnalul reprezintă, citim în același fragment (*1 iunie 1810*), „o parte serioasă a conștiinței mele intime...” (p.33).

Ar fi interesat de aflat de ce efuziunea diaristului și farmecul intimității lui nu îl lasă indiferent pe Eugen Simion.

Oare, nu tocmai fiindcă, în ansamblul ei, „scriitura literară poartă deopotrivă alienarea Istoriei și visul istoriei”? Să nu ne grăbim cu verdictul, chiar luând act de această confesiune: „Diaristul – specialist în semiologie și în retorica textului, explică în capitolul rezervat lui Roland Barthes, fuge sistematic de orice retorică și refuză, de teama de a cădea în literatură, să-și nareze, pe larg, durerea în aceste fișe dispartate. O veche, eternă mefiență a diaristilor: aceea de a nu *face literatură*, de a folosi convențiile literaturii (pe care le resping programatic), în dorința de a da expresivitate inexpressivității.

Să ne mai (re)amintim de...

ION MINULESCU

(VI)

Având în vedere această latură a creației minulesciene, deși este amintită relativ puțin de comentatori, ar fi greșit să subestimăm faptul în sine, fiindcă traducările au fost făcute din autori importanți, în special dintre simbolistii francezi: Albert Samain, Charles Guérin, Henri Bataille, Henri de Régnier, între cei traduși aflându-se și Victor Hugo... Menționez acest amănunt, deoarece în anul 1935, Minulescu face o selecție din traduceri mai vechi și le publică într-o plachetă...

Un volum de versuri semnat de Ion Minulescu, de fapt, o antologie alcătuită din creațiile sale, este cel care se intitulează oarecum explicativ: *Nu sunt ce par a fi*, apărut în anul 1936 la Editura *Fundației pentru literatură și artă „Regele Carol II”*. Asupra acestuia, care, mie cel puțin, mi se pare de-o consistență revelatoare, mă voi opri ceva mai mult... Volumul are în cuprins 44 de poezii din ediția *princeps* și au fost grupate în trei cicluri, dintre care primul a rămas fără titlu, al doilea se intitulează „*Șase variante*” și cuprinde formele definitive ale unor poezii mai vechi (*Într-un bazar sentimental*, *Sosesc corăbiile*, *Crepusul la Tomis*, *Pastel banal*, *Marina estivală*, *Spre insula enigma*), iar al treilea se intitulează „*Două groțești*” și este alcătuit din poeziile: *Păpușa automată* și *Sinuciderea unui anonim*. În edițiile de mai târziu, *Versuri* (1939) și *Versuri* (1943), configurația volumului va cunoaște schimbări importante, ca să nu le spun chiar de-un oarecare radicalism, din primul ciclu va fi retrasă poezia *Ploaia Sfântului Ilie*, iar ultimele două cicluri vor fi eliminate complet, în schimb, sumarul va fi adăugit cu texte mai vechi, publicate între 1906 și 1921 (*Poveste scurtă*, *Cantecul nebunului*, *Da capo al fine*, *Epilog*), și mai noi, publicate între 1936 și 1939 (*Quiproquo*, *Rânduri pentru Mi-Tzu-Ko*, *Apariție nocturnă*, *Clopoțele învierii*, *Strofe pentru El*, *A XI-a poruncă*, *Retrospectiva sentimentală*, *Povestea mea și-a lor*, *Romanța inimii*, *Drum crucial*, *Ita est*), ajungându-se în final ca întregul să cuprindă un număr de 50 de poezii. Statistic discutând, majoritatea poeziilor au fost tipărite mai întâi în reviste precum „*Viața literară*”, „*Flacăra*”, „*România nouă*”, „*Comedia ilustrată*”, „*Săptămâna literară*”, „*Viața românească*” (11 poezii),

„*Gândirea*”, „*Vremea*”, „*Adevărul literar și artistic*” (4 poezii), „*Dimineața*”, „*Cuvântul liber*” (10 poezii), „*Revista Fundațiilor Regale*” (5 poezii), „*Familia*”, „*Pagini basarabene*”. La această parte din text... statistica, am recurs și cu scopul de a scoate în evidență faptul că Ion Minulescu ajunsese la un asemenea grad de popularitate (și de valoare, desigur), încât era publicat cam în toate revistele de cultură din țară.

În anul 1937, poetul publică la Editura „Familia” din Oradea piesa *Nevasta lui Moș Zaharia*, o comedie tristă în patru acte și două tablouri, iar doi ani mai târziu, în 1939, la *Fundația pentru literatură și artă*, apare volumul *Versuri*, ediție de autor, înscriindu-se în seria de „ediții definitive”. Însă, în anul respectiv, Ion Minulescu publică pentru prima dată în volum piesa **Ciracul lui Hegesias** sau „*Omul care trebuia să moară*” o dramă care s-a jucat pentru prima dată în februarie 1924 la *Teatrul Companiei soților Bulandra*. Din distribuție au făcut parte, între alții: Tony Bulandra (Pierrot Sălceanu), V. Maximilian (servitorul Tudorache), Lucia Bulandra (Damiana Sălceanu), Liana Constantinescu (servitoarea Florica)...

Din informațiile pe care le dețin, până în anul 1943, când, aceeași Editură a *Fundației pentru literatură și artă*, publică un volum-culegere de nuvele sub titlul „*Cine-i autorul acestui roman senzațional?*” și a doua ediție definitivă, cu adăugiri, a volumului de *Versuri*. Apoi, autorul *Romanțelor*..., se pare că nu mai tipărește nimic din propriile scrieri, sau, cel puțin, nu am găsit informații clare în acest sens.

Din păcate, la vârsta de numai 63 de ani și câteva luni, la 11 aprilie 1944, Ion Minulescu se stinge din viață la București, la spitalul Brâncovenesc, ca urmare a unui colaps cardiac, provocat, se pare și de răvășirea sufletească, efect al numeroaselor bombardamente asupra capitalei (cel de la 4 aprilie, de ex.)... 3 zile mai târziu, pe data de 15 aprilie 1944, poetul a fost înmormântat la Cimitirul Bellu.

Un an mai târziu, în 1945, ia ființă Asociația „*Prietenii lui Ion Minulescu*”, care, în condițiile istorice de pe acea vreme, va supraviețui doar doi ani, dar care, în acest interval, acordă premii literare pentru creatorii de poezie. Astfel, au fost premiați scriitorii: Alexandru Lungu (1924-2008), George Dan (1899-1981), Barbu Cioculescu (1927→); În anul 1947, inițiativa poetei Claudia Millian-Minulescu, casa în care a locuit autorul *Romanțelor*... în ultima parte a vieții (B-dul Dr.

Marinescu nr. 19), devine Casă Memorială sub numele de „*Colecția Ion Minulescu*”. Oarecum în aceeași ordine de idei, este, cred, momentul să trec în revistă, sigur fără pretenția de exhaustivitate, apariții editoriale atât ca reeditări ale operei minulesciene cât și scrieri despre. Astfel, acest lucru s-a întâmplat de-a lungul anilor: *Scrieri, I-II*, București, 1966; *Bucureștii tinereții mele*, antologie de Mioara Minulescu, prefată de E. Manu, București, 1969; *Banchetul meu*, ediție îngrijită de E. Manu, București, 1971; *Opere, I-IV*, ed. îngrijită de E. Manu, prefată de Mihai Gafița, București, 1974-1983; *Corigent la limba română*, București, 1974; *Versuri*, antologie, postfață și bibliografie de Gabriela Omăt, București, 1975 (ed. II, 1977); *Într-un bazar sentimental*, antologie și cuvânt înainte de M. Braga, Cluj-Napoca, 1977; *Versuri*, repere istorico-literare alcătuite de Aurora Slobodeanu, București, 1981; *Romanțe pentru mai târziu*, versuri, ediție îngrijită de Marcela Radu, Craiova, 1984; *Versuri*, ediție îngrijită, postfață, tabel cronologic și crestomație critică de S. Mioc, Timișoara, 1985; *Proză*, postfață de I. D. Bălan, București, 1986; *Versuri*, ediție îngrijită de E. Manu; *Repere istorico-literare* de Aurora Slobodeanu, București, 1986 (ed. II, 1989); *Corigent la limba română*, ediție îngrijită, prefată și tabel cronologic de Mircea Popa, Cluj-Napoca, 1989; *Cetiți-le noaptea*, ediție îngrijită de Simona Cioculescu, Galați, 1991; *Roșu, galben și albastru*, ediție îngrijită de Tr. Radu, București, 1991; *Poezii*, ediție îngrijită și tabel cronologic de E. Manu; referințe critice de V. Râpeanu, Galați, 1993; *Opere, I*, ediție îngrijită, tabel cronologic și note de E. Manu, studiu introductiv de V. Râpeanu, Galați, 1995; *Romanțe pentru mai târziu*, poezii, Craiova, 1995; *Roșu, galben și albastru*, ediție, prefată, și *curriculum vitae* de T. Vârgolici, București, 1998. ș.a.

DUMITRU HURUBĂ

Să ne mai (re)amintim de...

A.E.BACONSKY

- 16 iunie 1925 – 4 martie 1977 -

(III)

Din preocupările de traducător rezultă tălmăcirii din autori precum José Maria de Heredia, Alexandr Sergheevici Puskin, Mihail Lermontov ș.a., apărute în ziarul „Democratul” din Carei, unde Baconsky se numără și printre autorii cuprinși în „*Antologia primăverii*”, editată în respectivul oraș în luna martie, 1947. De notat că poeziile sale din „*Antologie...*” – „*Necunoscutul câine Pierrot*” și „*Poem pentru o cameră*” – considerate de sorginte suprarealistă, s-au „bucurat” apoi de critica ironico-acidă a Ninei Cassian în „*Revista literară*” nr. 13 din mai 1947, săptămânal de poezie, proză și critică avându-l redactor-șef pe M.R.Paraschivescu... „Numai în cinci strofe dă prețioase informații despre necunoscutul lui câine Pierrot”, clarifică lucrurile poeta. De asemenea, Baconsky se numără printre colaboratorii revistei *Provincia*, editată la Turnu Severin (25 decembrie 1944 – mai 1947), împreună cu Ion Potopin, Ion Apostol Popescu, Victor Papillian, Emil Manu, V. Voiculescu, Al. Dima ș.a.

Cu toate-acestea, tânărul poet nu pare complexat și continuă să scrie și să publice poezii, de exemplu în nr.2 din 1947, al revistei „*Prietenii artei*” (din același oraș Carei), păstrând aceeași notă discordantă de modernism în totală contradicție cu „normele” realismului socialist și ale proletcultismului incipient. Normal și evident, poemele sale fac, imediat, obiectul atacurilor lui M. R. Paraschivescu și Ov. S. Crohmălniceanu în „*Revista literară*” editată la București, creații considerate, nici mai mult nici mai puțin decât un fel de mofturi literare care nu aveau nimic de-a face cu valoarea literară a vremii. De notat și că, în noiembrie 1947, Baconsky începe colaborarea la ziarul „*Lupta Ardealului*” în al cărui nr. 372 îi apare articolul intitulat „*Omul în literatura sovietică*”, iar trei luni mai târziu, în nr. 7 din februarie 1948, publică un material-eseu despre poezia rusă Pușkin și Maiakovski cu semnătură proprie. Dacă mai era nevoie de manifestările sale... stângiste!

Înainte de a traversa aceste luări de poziție impregnate consistent cu ideatică proletcultistă, însă considerate de exegeți corecți în a evidenția ca fiind drept „analize la comandă politică”, e util, cred, să mai reamintim de 1957 ca fiind anul de cotitură în creația lirică baconskyană. Pentru susținerea afirmației, voi aminti aici volumele de versuri *Fluxul memoriei* și *Dincolo de iarnă* (ambele cu apariții în 1957), amândouă înscriindu-se în circuitul modernist, încă în stadiu de incipiență la noi. În acest moment, să nu exclami: cumcum, vorbim despre proletcultistul Baconsky, etichetă pe care i-o aplică denigratorii cu o consecvență demnă de cauze mai bune? În paranteză fie spus și obiectiv vorbind, perioada de creație 1950 – 1956, este una marcată de tarele ideologiei marxist-leniniste și materialist-dialectice, însă nu într-atât încât să predomine, cel puțin în cazul despre care e discuția. Nici pomeneală, fiindcă ar însemna să acceptăm o trecere brutală la un proletcultism acut și la modă, este adevărat, din volumele: *Poezii*, 1950; *Copiii din Valea Arieșului*, 1951; *Cântece de zi și noapte*, 1954 (Premiul de Stat clasa a III-a (poezie), „*impresii lirice de călătorie din țară și străinătate* (îndeosebi în ciclurile *Poeme* și *Ciclu bulgar*). Un loc aparte în structura vol. îl deține ciclul *Copiii din Valea Arieșului* (partea I – II”; *Două poeme*, 1956; *Dincolo de iarnă*, 1957, ultimul „din serie” cu reminiscențe limpezi de stirpe proletcultistă... În consecință și explicabil, reconsideratorii și detractorii lui Baconsky au la îndemână suficientă materie primă pentru aprovizionarea „cruciadelor” antibaconskyene...

Să reținem și faptul că, în aprilie, 1954, la Cluj, începe să apară lunar, apoi bilunar între 1971-1973 –

în continuarea *Almanahului literar*” (1949), revista *Steaua*, organ al Uniunii Scriitorilor, filiala Cluj. (Inițial nu se tipărește caseta redacțională, însă, din ianuarie 1956 apare ca redactor-șef : A.E.Baconsky...). Cronologic vorbind și având în vedere anul 1957, odată cu publicarea volumelor de versuri – în majoritate pasteluri, *Fluxul memoriei*, și *Dincolo de iarnă*, se poate vorbi despre prima mare cotitură/etapă în creația lui A.E.Baconsky. Cu această ocazie este de remarcat trecerea de la retorismul, convenționalitatea și caracterul ocazional al poeziilor din volumele precedente la o desfășurare evoluând spre lirica de meditație, dominant interiorizată. Urmează, cinci ani mai târziu, în 1962, o nouă schimbare de registru liric, respectiv, publicarea de către Baconsky a volumului de versuri intitulat *Fiul risipitor*, ce marchează începutul celei de a III-a etape în evoluția liricii sale, tonul general al exprimării lirice devenind elegiac, ordine de idei în care este cultivată poezia accentuat reflexiv-interogativă în care propria soartă constituie materia primă predilectă a liricii sale dând posibilitatea interpretării ei spre confesiunea intimă. Rămâne interesant faptul că Baconsky este premiat de Uniunea Scriitorilor în câteva rânduri. În anul 1968 i-a fost acordat Premiul Uniunii Scriitorilor pentru volumul *Remember*, iar un an mai târziu, în 1969, pentru culegerea de versuri *Cadavre în vid*, același for al Uniunii Scriitorilor, îi acordă premiul pentru poezie. Ca structură, construcție ideatică și substanță, volumul *Cadavre în vid* este considerat de analiștii și comentatorii obiectivi încă o abordare a tematicii, ca o nouă etapă în evoluția artistică a lui A.E.Baconsky. Concret, conținutul volumului impresionează mai ales printr-o viziune neobișnuită asupra lumii, o frapare care îl îndepărtează în mare măsură pe autor de pozițiile sale anterioare. În acest sens, nu este deloc greșit să facem trimitere la un fel de prezumtiv viitor apocaliptic în evoluția destinului umanității, în afara cadrului concret istoric, vidul amenințând chiar din titlu cu reflectarea stărilor unei aproape primejdioase neliniști existențiale, însă autorul ne sugerează și →

DUMITRU HURUBĂ

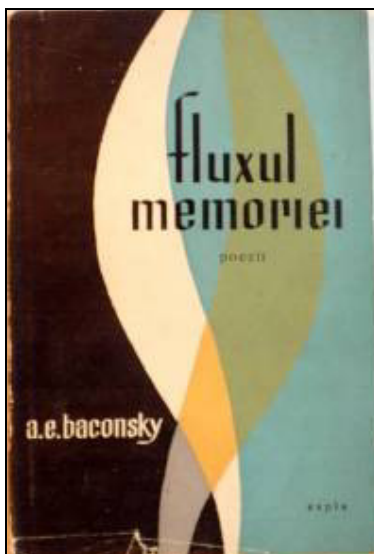
intenția politică a sa de reprehensiune a... abuzurilor moderniste. Aceasta în condițiile în care, încă de la apariția primului său volum de poezii (1950), este acuzat de trei păcate esențiale din lirica sa : *intimism, formalism și evazionism...* (Dan Deșliu, M.R.Paraschivescu, Mihai Dragomir ș.a.), în timp ce D. Micu, coboară pur și simplu creația lirică baconskyană la nivel de „*versificări penibile*”, păcate care, adunate la un loc, se constituiau într-un întreg tribut arcanului realist-socialist, ascunzând – după unii comentatori – o bucurie absconsă... Ca să vezi! Ca mențiune și consolidare a ideii, mai spun că literații din acea vreme îl cam marginalizau pentru atitudinea lui individualistă și care nu prea se încadra, totuși, în viața socială, ca atitudine a colectivității în lupta poporului pentru înflorirea noii democrații. Cu toate acestea, în 1952 – ca hotărâre considerată destul de bizară – A. E. Baconsky este numit redactor șef al revistei „*Almanahul literar*”, iar doi ani mai târziu, în 1954, la apariția revistei *Steaua*, i se încredințează conducerea publicației respective. Este anul în care, în revista „*Viața Românească*” nr. 6/1954 continuă să fie acuzat, ca poet, de „*unele apucături sentimentale-individualiste, onirice și lipsite de substanță lirică*”. Drept răspuns, la primul Congres al Uniunii Scriitorilor (iunie 1956), Baconsky se debarasează de învinuiri, aceasta și pentru că, treptat-treptat, începuse deja să-și schimbe tonul și preferințele tematice în versurile sale. Din acest punct de vedere, criticul Ov. S. Crohmălniceanu, se face purtătorul de cuvânt inclusiv al unor scriitori clujeni potriviți noului lirism baconskyan, și voit exagerat intervine într-un comentariu afirmând nici mai mult nici mai puțin că lirismul lui se pierde „*într-un fel de noapte a istoriei*” și că, în versuri, se aude prea des „*zgomot de tălângi ancestrale*” („*Luceafărul*”, nr. 4, septembrie 1958). Citind respectivul comentariu, cititorul poate avea senzația că asistă la descrierea unor filme *horror* din zilele noastre. Prelungind oarecum ideea crohmălniceană, Cornel Regman cataloghează poezia lui Baconsky din acea etapă o evadare din ideologia comunistă (revista „*Tribuna*” din 22 nov. 1958). În același context

denigrator, în ajutorul primilor doi sare, drept că nu direct, un redactor chiar de la revista „*Steaua*”, George Munteanu, care, ca să nu mai existe vreun dubiu asupra felului cum stau lucrurile, expediază la regionala *peceristă* clujeană un denunț împotriva redactorului șef al revistei care nu era altcineva decât A.E.Baconsky!, conținând acuzații în urma cărora, în luna ianuarie a anului 1959, *regionala* hotărăște înlocuirea lui Baconsky la conducerea revistei clujene cu poetul Aurel Rău. Și, pentru ca zicerea „*un rău nu vine niciodată singur*”, să se mai adeverească o dată, poetului i se refuză funcția de redactor al revistei „*Secolul 20*”, post care i se promisese la demiterea de la *Steaua*, fiind numit acolo Marcel Breslașu...

În aceste condiții, Baconsky, rămas fără loc de muncă, s-a aflat în situația de a-și câștiga existența din publicistică, traduceri și cărțile publicate, astfel, el mai publicând: *Dincolo de iarnă*, 1957; *Imn către zorii de zi*, 1962; *Fiul risipitor*, 1964, terminând „seria” cu *Cadavre în vid*, 1969. Dar, până în 1969, când publică volumul de versuri „*Cadavre în vid*”, face traduceri din poezi modernă și scrie romanul „*Biserica neagră*”, rămas în manuscris, în anul 1971 refuzându-i-se publicarea romanului de către Marin Preda, pe-atunci director al Editurii „*Cartea Românească*”, pe motiv că era o scriere alegorică având caracter anticomunist. Gestul lui Marin Preda a fost cel care a și dus la deteriorarea

a prieteniei dintre el și Baconsky, abia încropită... Însă, gestul teleormăneanului poate fi explicat și prin prisma temerii că ideologia comunistă, prin a sa cenzură, n-ar fi acceptat o asemenea scriere având un caracter cât se poate de antitotalitar – satiră destul de fățișă împotriva unui stat opresiv condus de o „*Ligă a Cerșetorilor*”... Mențiune: romanul a fost tradus de Max Demeter Peyfus în limba germană și publicat în 1976...

Vrem nu vrem, trebuie să cădem de acord că poetul, acuzat, mai ales în zilele noastre de un proletcultism aproape în stare pură, la finele aceluiași obsedant deceniu, devine, treptat, un „autor cu probleme” politico-ideologice care se extind cam cu rapiditate și în următoarele decenii : 1960-1970, 1970-1977, anul morții scriitorului. După cum am menționat deja, încă de la publicarea volumului de poezii *Fluxul memoriei* (1957), lui Baconsky i s-au adus suficiente acuze care nu prevesteau nimic bun, „*Dimpotrivă, este marginalizat cu cruzime, cu excepția unor tineri care-l admiră, Petre Stoica, Matei Călinescu, Cezar Baltag, Grigore Hagiu, adică viitoarea generație neomodernistă*” (Adrian Popescu, *A.E.Baconsky (I)*, în revista *Ramuri*/2007). Aterizat cam brutal în literatura momentului, cu apucături care încep să nu mai cadreze nici măcar cu unele reminiscențe proletcultiste, ci, mai degrabă, cu înclinații spre un modernism încă în curs de... instalare la noi, dar... modernism!, precum și un occidentalism deloc pe placul autorităților ! Din corul contestatarilor nu lipsesc unii autori, membri ai *Cercului literar* de la Sibiu (v. I.D.Sîrbu și, mai târziu, Gh. Grigurcu) care îl contestă până la a-l detesta. Gh. Grigurcu spunea că (Baconsky, n. DH) este „*neconvingător și, în orice caz, sub linia înfăptuirilor adiacente poeziei*”... „Sub linia înfăptuirilor adiacente poeziei”?!? Dar să avem în vedere că, oarecum pe alte coordonate, „*nu-i o surpriză, pentru că același critic contestă, în egală măsură, și pe Argezi, G. Călinescu, Marin Preda, Marin Sorescu, Nichita Stănescu...* A. E. Baconsky este, se vede limpede, într-o companie bună.” (Acad. E.Simion).

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(X)

Constanța, 6 noiembrie 1960

„[Mitia, asta-i scrisă seara]

Mitia dragă,

Cred că de duminică mă duc să stau la mama pentru iarna asta. Mi-e greu și urât singură și mamei la fel. Dacă primești și răspunzi imediat, scrie-mi tot pe Titulescu, dacă întârzie scrie-mi pe Virtuții. Mă gândeam că poate tu ai să poți veni să stai cu mine și atunci vedem noi unde stăm în iarna asta. Nu văd încă posibilitatea să vin în București anul ăsta. Trebuie să-ți termini divorțul și asta o să dureze, trebuie să rezolvi cu casa și asta, spui tu, e greu foarte, trebuie aranjat cu transferul meu. Și pe urmă, țin să-ți spun că vreau să te gîndești bine dacă din toată inima vrei să te întorci la mine. Nu vreau să o faci într-un moment de slăbiciune și singurătate doar. Încă nu îndrăznesc să te consider al meu și asta-mi dă o anumită jenă chiar în corespondență.

Eumene e ocupată cu matematica, așa că mă transform în secretara ei: *“Dragă tată! Te rog să vii pe-aici, fiindcă mi-e dor de tine. Eu îmi fac lecțiile și rod o piersică. Te pupă fetița ta, Eumene”*.

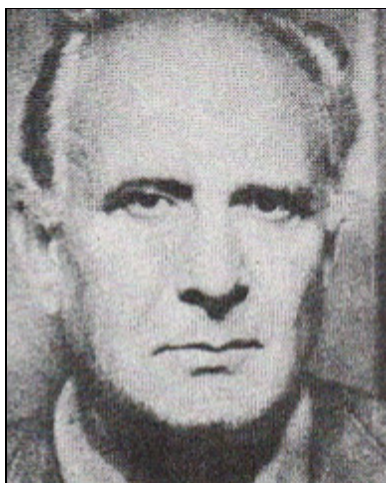
Altă dată o să-ți scrie cu lăbuța ei. Atunci, dragul meu, îmi scrii repede și-mi limpezești îndoilele, oricare ar fi hotărîrea ta. Dacă hotărîrea ta de a reveni la noi e temeinică, soluția cu o eventuală slujbă – fie și temporară – ar ajuta transferului meu. Sper însă că tu îți vei rezolva mai curînd și mai rodnic treburile prin carte, și atunci nu mai e nevoie. Ți-am scris mult și poate obositor de prost. Cînd ești singur faci și de-astea.

Aștept dar să-mi răspunzi repede. Încă odată, **Despina**”.

*

“Mitia dragă,

Am venit cu Eumene din craițic, acum, la 10 seara, și am găsit a doua scrisoare a ta. Nu-ți pot spune cît mi-a încălzit inima. Mă gândeam că ești bolnav și necăjit și nu te pot ajuta cu nimic. Mica ta Izoldă [n.n.: Despina, nu Eumene!] e cam amețită la ora asta. A gustat două pahare mari de murfatlar, la Niculești, și a pălăvrăgit

despre necazurile meseriei. Niculeștii sînt, într-adevăr, adorabili și o să-ți placă și ție. Duminica trecută au fost ei la mine și am vorbit despre tine, am citit din Li Tai Pe* și dragul François la o ceașcă de țuică fiartă și ghiuden. Doamne, oare cînd ai să-ți termini necazurile și ai să vii să mai stai și cu noi la cucurigu? De-abia te așteptă Eumene și boreasa ta. Că mi-e dor de tine, știi tu sigur. Că după atîta amar de ani sînt tot eu, asta face parte din nebunia mea și norocul tău. Nu mi-ai spus cînd ai termenul pentru divorț. L-ai plătit și l-ai înaintat, într-adevăr? Dacă ai încă nevoie de bani pentru el, spune-mi și încerc să mai împrumut să-ți trimit. Să ne oprim oare în fața cîtorva sute de lei?

Poate n-ai să crezi că-s prea lipsită de minte dacă vreau să fim mai curînd toți trei. Poate acum ai să mă înțelegi așa cum sînt, cam iute de gură și inimă, dar statornică și dreaptă. Să-ți spun cît îs de singură în lumea asta mare, care-i, de fapt, dispusă să-mi întindă cîteva bunătăți de-ale ei, bunătăți care nu-mi plac. Mi-e inima prea plină de vis. Am să visez oare pînă cînd zăpada anilor o să-mi ningă de tot tîmplele și ochii? Doamne, iubitul meu – dacă ești iubitul meu cu adevărat – nu mă lăsa numai să visez, dă nițel contur, puțină omenească carne visului meu!

De cînd am plecat de la București, m-au chinuit migrenele și insomniile. De-abia azi s-au liniștit pentru că s-a instalat cocoana m... Știi că mi-am uitat la tine cămașa de noapte. Ține-o pînă ne vedem. Mama vine vineri seara la București. Dacă ai timp, așteapt-o la gară și stai de vorbă cu ea. Cred că e bine să stingem toate

umbrele trecutului și cu familia. De altfel, mă iubește atît pe mine și [pe] Eumene, [așa] că lucrurile sînt posibile. Bineînțeles nu-i spui că a fost sfatul meu dacă o faci. E mai palpitant așa. Acum te pup și-ți doresc mult și grabnic noroc. Și scrie-mi repede. Oare-ți dai seama îndeajuns cît înseamnă asta pentru inima mea păcătoasă? Încă o dată, **Despina**.

*

Dragă tată te iubesc mult și te rog să-ți termini mai repede treburile și să vii pe la noi. Eu îmi fac lecțiile, fiindcă am fost cu mama la plimbare. Te pupă dulce a ta fetiță, **Eumene** ☺”.

P.S.

Iubitule,

Capul meu cam amețit n-a scris în ordine. Deci:

1. Scrie-mi ce-i cu divorțul, cînd ai termen, cînd sperî să se termine și ... dacă încă nu l-ai înaintat scrie-mi ce anume-ți trebuie să văd cum s-o dregem.

2. Mîncîncă și marmeladă și miere, fiindcă astea fac bine la abstinență.

3. Fii cuminte!

4. Fii stăruitor cu rezolvarea treburilor materiale.

5. Transmite-i lui Vlad urările mele de bine și Dumnezeu să-l înzilească pentru dragostea ce ți-o poartă. Asta mi-l face iremediabil simpatic. Nu cumva vrea să se ocupe și de treburile mele? Ai să apreciezi tu dacă este oportun să i-o spui. Nu vreau să par obraznică.

6. Scrie-mi repede, foarte repede, și mai des dacă se poate.

7. Mă iubești?

8. Am reînceput lecțiile de engleză cu drag.

Iar te pupă **Despina**, care se culcă. Tu ce faci la ora asta? Vreau să-i scrii o pagină întreagă meuiței, da? Îți trimit și una din pozele pentru buletinul nou”.

Notă

1.*Poetul liric chinez Li Tai Pe din Dinastia Tang. A trăit în perioada 9 mai 701 d.Hr. - 30 noiembrie 762 d.Hr.

2. Aceste scrisori i-au fost dăruite lui Gheorghe Sarău, în anul 1989, de către cea de-a treia soție a lui Stelaru, Anghelina Stelaru.

GHEORGHE SARĂU

IN MEMORIAM

LAZĂR LĂDARIU

(25 martie 1939 - 1 ianuarie 2019)

MAXIMĂ DREPTATE

Într-un exercițiu al afinităților elective, revista *Vatra veche* a dedicat suplimente unor personalități ale vieții literare, dacă ar fi să enumăr doar pe N. Steinhardt, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, între acestea însă un loc aparte găsim și suplimentul dedicat lui Lazăr Lădariu, la împlinirea a 75 de ani.

Argumentul acestei opțiuni nu era vârsta venerabilă, ci opera acestuia, o operă substanțială și complexă, insuficient valorificată, atât la nivel local, cât și național.

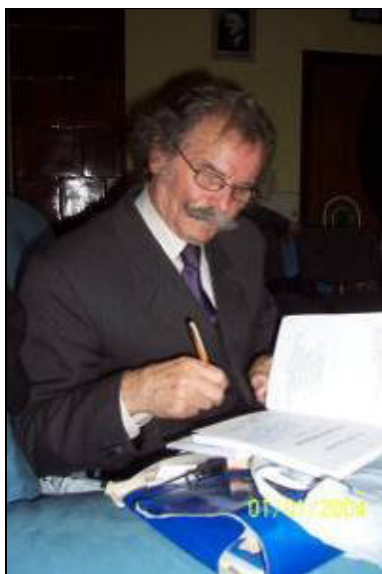
Era felul meu prin care încercam, prin revista *Vatra veche*, să fac, vorba poetului, „o minimă dreptate”, atrăgând atenția asupra unui destin trecut prin multe încercări ale vieții.

Era atunci, în plină putere de muncă, neobosit, prezent pe toate fronturile vieții publice, cu o tinerețe și entuziasm pilduitoare.

Mai avea încă destule de spus, de făcut, nedispus să aleagă o existență leneșă, a împăcării și resemnării, ci, dimpotrivă, să mai dea tot ce mai avea de dat bun pentru conaționali săi.

Crucea pe care și-a asumat-o n-a fost ușor de dus, nici ca politician, nici ca gazetar și nici ca scriitor, acesta din urmă având mereu de suferit de pe urma atitudinii sale ferme, pusă în slujba idealurilor naționale. Nu s-a lăsat copleșit de mașinațiunile de marginalizare, a continuat să scrie, credincios limbii române, mereu animat de imperativul caragialean, „cinste și gramatică”, invocat adesea, dezamăgit de imposturi și impostori din presa și literatura română, care confortabil ajunși în fruntea bucatelor – a premiilor literare, a... dividendelor.

Am făcut mereu echipă bună, fiind prezenți acolo unde era nevoie de noi, până la a ajunge să fim antrenați permanent în acțiuni de promovare a valorilor culturii naționale, a lecturii, a demnității și adevărului.

Lazăr Lădariu, dând autograf pe „Vecerniile memoriei”

Am fost puși, fără discernământ, în ecuații denigratoare, ajungând până la a mă pricopsi cu dușmanii pe care îi avea, nu pușini, iar prietenia dintre noi nu ajunsese nu doar să fie invidiată, ci și hulită.

M-am bucurat de solidaritatea sa, deși, în acest fel, și-a atras, la rândul său, destule adversități.

Am continuat să mergem pe același drum însă, fiind și cel care, cu o singură excepție, și aceea, de circumstanță favorizată tot de mine, i-a editat toate cărțile pe care le-a scris după decembrie 1989.

Grăitor printru prețuirea ce i-am purtat-o însă a fost și Suplimentul revistei *Vatra veche* pe care i l-am dedicat în 2014. Cu siguranță, cel mai important demers care privea promovarea operei sale.

Noi trecem, aceste mărturii rămân. Sunt mândru de ele, și dacă e să regret ceva, atunci mi-aș reproșa doar tăcerea dintre noi, forțată de împrejurări pe care nu merită să le fac publice acum și aici, din ultimele sale luni de viață.

„Apa trece, pietrele rămân” – repeta adesea Lazăr Lădariu. Ape vor trece, mai mult sau mai puțin învolburate de motivații meschine, dar Lazăr Lădariu va rămâne.

Mai devreme sau mai târziu sper să aibă parte nu de minimă, ci de maximă dreptate.

NICOLAE BĂCIUȚ

A plecat dintre noi un mentor

Cutremurat, până-n adâncul sufletului, ca de un trăznit care despică arborele până la rădăcină, am primit, azi 1 ianuarie 2019, vestea plecării dintre noi, la cele veșnice, în Lumina Fară de Amurg, a gazetarului, poetului, scriitorului, omului de mare demnitate și sensibilitate, a condeierului inspirat, LAZĂR LĂDARIU.

Nu este ușor să scriu aceste rânduri. Emoțiile și sentimentele sunt foarte amestecate și puternice. Gândurile parcă fug, iar ideile nu se leagă una de alta.

Despărțirea de o persoană dragă nu este și nu a fost ușoară niciodată. Ideea morții lui LAZĂR LĂDARIU încă nu și-a găsit locul în mintea mea.

Vestea trecerii sale în Împărăția lui Dumnezeu, m-a ajuns după ce solul morții poposise cu câteva ceasuri înainte la Casa aureolată de suferință, prăbușind speranțele acestei lumi și deschizând o poartă de mângăritar spre cea înrudită, prin eternitate, cu sufletul nostru.

LAZĂR LĂDARIU constituia, de-a dreptul, fără nicio exagerare, un model în vremea noastră, înaintea căruia trebuia, după cum zice o vorbă din bătrâni, « să-ți ridici pălăria ». Patriot luminat, om de cultură important al vremilor noastre, ne-a dat prin cărțile sale speranța înșănătoșirii vieții publice, prin reînvierea unor evenimente cruciale ale existenței neamului nostru și a unor chipuri reale sau transfigurate artistic, zugrăvite în lumina omenescului și adevărului.

Toate scrierile lui LAZĂR LĂDARIU sunt expresia reactivității sale la tot ceea ce se întâmpla în societate, a mahnirilor generate de secularizarea din ce în ce mai accentuată a societății și de îndepărtarea omului de cele ale firii, de credința în Dumnezeu și de dragostea față de glia străbună. LAZĂR LĂDARIU era omul pe care l-am prețuit de când l-am cunoscut, cu multe decenii în urmă, și pe care l-am așezat fericit pentru totdeauna, în inima mea.

Domnului LAZĂR LĂDARIU, →
PR. GHEORGHE ȘINCAN

îi era recunoscut statutul de mare personalitate a culturii române, de mare și prolific poet, jurnalist de un echilibru desăvârșit, președinte al despărțământului ASTRA Mureș, mare patriot, om politic, iar prețuirea mea contează mai puțin pentru ceea ce a fost acest om, vrednic, fremătător, din caracterul și faptele căruia, am avut numai de învățat.

LAZĂR LĂDARIU ne-a părăsit, după o îndelungată suferință. Iar aceasta este o știre tristă și gravă, care ar trebui să dea de gândit multora, și mai ales celor care se cred „alfa și omega” lumii acesteia pe care o vizităm temporar, pentru a o părăsi, definitiv și iremediabil, la primul semn al Divinității.

Gheorghe Șincan și Lazăr Lădăriu, la bustul lui Romulus Guga, de la Gimnaziul din Târgu-Mureș, care- poartă numele.

Că moartea e la fel de neașteptată și decisivă precum fulgerul și nu ține cont de circumstanțe, de vârstă, de locație, de moment, de nimic.

În acest ceas de tristă despărțire, ne rugăm Mântuitorului Iisus Hristos, Cel înviat din morți, să dăruiască iertare de păcate robului său LAZĂR LĂDARIU și să-i răsplătească ostenelele și faptele bune, cu veșmântul de lumină al Împărăției cerurilor, în pacea și iubirea Preasfintei Treimi.

Să-ți fie ușoară, drag Prieten, marea și ultima trecere, să fie luminat locul ce-ți va fi hărăzit.

În ceasuri de reculegere, atâția câți mai suntem și cât vom mai fi, vom mărturisii pentru LAZĂR LĂDARIU, așa cum și El va aduce mărturie pentru noi.

Veșnica lui pomenire!

„Cu sângele asfințitului se scrie poemul”

Nu ai cum să vorbești la trecut despre un om care a fost prezent cu trup și suflet la fiecare eveniment cultural, s-a implicat și dedicat cum puțini știi să o facă. N-ai cum să uiți odată cu plecarea lui spre cele veșnice, că și-a lăsat amprenta puternic pe viața trăită, reprezentând județul în Parlament, că a avut peste 100 de premii și distincții, a fost apreciat ca cetățean de onoare și a cules de la prima poezie până la Fibula de la Suseni, toate onorurile. Toate prin muncă, cinstă și omenie. De la vlădică la opincă, a apreciat fiecare om cu care a ajuns să stea de vorbă. Impresionant mod de viață, uluitor prin puterea exemplului.

A plecat de printre noi la cele veșnice, dar nu prea departe, ci în sufletele acelora care au prețuit și cinstit OMUL Lazăr Lădăriu. Prima poezie din volumul „Poeme cu ochii de iarbă nouă” – editura „Vatra veche” (2016), carte selectată în colecția „100 de cărți pentru marea Unire 1918-2018”, are ca titlu: **„Cu sângele asfințitului se scrie poemul”**. Cu toate că volumul vorbește despre viață, amintind „iarba nouă”, tristețea iernii e așternută printre poezii, de parcă, Lazăr Lădăriu știa că iarna vine „iarna”: „Doamne, cum, peste noi, ninge tăcerea/ prin sufletul nostru de-aseară,/ cu mirosuri de treceri spre lună...” și în altă strofă: „De-aseară căutam mormântul/ trecutei vremi pe care cândva am văzut-o/ murind în aurul apusului,/ printre aromele zăpezilor vâslind.../

L-am cunoscut pe scriitorul Lazăr Lădăriu în anul 2003, când Sighișoara noastră culturală era în focuri cu evenimentele, iar articolele trimise de mine spre ziarul „Cuvântul liber” au fost apreciate și am fost încurajată să continui. Calmul afișat în orice împrejurare, tactul și verticalitatea OMULUI Lazăr Lădăriu, cărțile ajunse în

mâna mea spre lecturare, m-au convins că este înțeleptul pe lângă care merită să stau. Din tot ce a scris Lazăr Lădăriu, mai ferit, mai la vedere, am făcut sublinieri, sau, am luat notițe.

Preocuparea dumnealui pentru „mersul mașinii culturale” mai hotărât la Sighișoara, m-a pus pe gânduri. Iată că sunt și oameni care vor să facem ceva la Sighișoara. Implicare benefică.

Fără falsă modestie, am primit un aplomb de a cunoaște mai mult omul din scrierile sale, am avut intenția de a face analiza operei literare a lui Lazăr Lădăriu, să pot spune ce anume mi-a atras atenția în creațiile și scrierile dumnealui și ceea ce cred eu despre o așa distinsă persoană.

Parcă toate titlurile poeziilor și le lua din viața trăită zilnic. Nu trebuia să-i fi în preajmă ca să înțelegi ce simte. Simpla bucurie, zâmbetul la trezire, starea de veghe în sinele ascuns, m-au făcut să înțeleg că Dumnezeu a hăruiat acest suflet minunat cu DARUL CUVÂNTULUI. În emoțiile din „Secunda mea de pământ”, s-a dus la munte cu inima întreagă, s-a pierdut prin frigul aducerilor aminte deoarece s-a considerat un anonim trecător (poemul „Loc căutând în cea inimă de iarnă”). Impresionată puternic sunt citind poemul „Când cerul ninge cu stele”: „tot mai rare-s și bucuriile/ cele simple, de o singură zi,/ tot mai de departe zîmbind/ peste ai noștri ani duși,/ când peste cei morți/ cerul plânge stele.”

În sinele său ascuns, Lazăr Lădăriu are starea de veghe, viziunea că timpul încărunește și vorbește cu Dumnezeu despre târziul ce vine și chiar îngerul încărunește.

Am fost tratată mereu cu prețuire și respect, de acest om minunat, iar poeziile mele asupra cărora i-am cerut părerea, au fost cu blândețe comentate de dumnealui, sub critica îndreptării.

Pot să mulțumesc Proniei că am cunoscut „La umbra cuvântului” acest om care nu se mai află „Pe marginea singurătății” și de fapt nici nu s-a aflat decât în veghe, iar „Sub norii de plastic” aude venind reculegerea „Din odăile timpului”.

Vrednică să-i fie memoria.

GABRIELLA COSTESCU

Lăzăr Lădăriu - străjerul neadormit

care a vegheat la vatra
românismului

Prima zi a Noului An, 2019, prima veste tristă. Un telefon din Târgu Mureș mi-a adus trista, nedorita și dureroasă veste că bunul și vechiul meu prieten, scriitorul, gazetarul, patriotul, omul minunat, de care mă leagă o veche și statornică prietenie, LAZĂR LĂDARIU nu mai este printre noi, cei vii. Lacrimi de durere mi-au inundat ochii. Îl știam grav bolnav, însă nu puteam crede că nu se va face bine. După cum acum nu accept ideea dispariției sale. Aproape nu-mi pot închipui cum va arăta „Cuvântul liber” fără Lazăr Lădăriu! L-a condus, cu pricepere și abnegație atâția ani! Lazăr Lădăriu a fost un profesionist al condeiului gazetăresc! Ca să nu vorbesc de zecile de volume de poezii, care l-au impus în rândul poezilor contemporani importanți.

Dar Lazăr Lădăriu va rămâne în memoria noastră și a celor care vor veni după noi ca străjer neadormit care a vegheat la vatra românismului, la apărarea identității românești din Transilvania, vatra milenară în care s-a plămădit poporul român. Pe cei care au atentat și atentează la integritatea țării, prin așa-zisele „autonomii”, Lazăr Lădăriu i-a lovit fără cruțare, prin pana ascuțită și neiertătoare a condeiului său. Fiindcă cuvintele rostite cândva de un alt mare român, anume că „România nu poate fi întreagă fără Ardeal”! i s-au întipărit în suflet și le-a purtat în inima sa de luptător. Tocmai de aceea Lazăr Lădăriu a devenit pentru unii „un naționalist înrăit”! Doamne bine ar fi să avem cât mai mulți astfel de „naționaliști înrăiți”, așa cum a fost Lazăr Lădăriu!

Prin dispariția lui Lazăr Lădăriu Transilvania și Țara pierd un mare român, un mare patriot, devotat, trup și suflet, cauzei poporului român. Iar noi, care i-am fost aproape și ne-am bucurat de prietenia sa, pierdem un prieten drag și adevărat a cărui dispariție o vom simți multă vreme de acum încolo.

Dumnezeu să-l odihnească în Împărăția Sa cea cerească, unde Lazăr Lădăriu își va găsi odihna de care nu a avut parte în viața aceasta, pământenească!

ILIE ȘANDRU

Lumea culturală e mai săracă de acum încolo. O nestemată s-a metamorfozat în stea. Fie ca această stea să lumineze veșnic cerul culturii românești!

Este vreme de doliu printre jurnaliștii și poeții mureșeni, dar și din țară!

Patria își plânge fiul care a iubit-o nespul! Idicelul este trist, căci din vatra lui a fost plămădit Lazăr Lădăriu, cel care l-a reprezentat cu mândrie de-a lungul vremii.

Să-i fie drumul lin în cerul păcii! Un pios omagiu din partea mea!

Eu nu am plecat...

*(Cuvintele de rămas bun ale poetului
Lazăr Lădăriu)*

Eu nu am plecat! M-am scufundat puțin mai adânc,
în țărână, ca să pot auzi glasul rădăcinilor...

În vremelnicia mea, patrie, ți-am gustat grâul și cerul,
am agățat stele de gâtul munților,
scăldându-mă în apele tale dulci și amare...

Te-am știut până în creierul istoriei,
răbdând cu tine când te rupeau,
te sfârtecau, îți scoteau măruntaiele...
Când ți-au exilat pruncii, mi-au ucis bucuria;

Trupului tău ciuntit i-am menit
puterea stâncii,
ți-am ascultat glasul ca un cântec de leagăn,
adormindu-ți mugurii cruzi în
pometul bătrân.

Am știut că unii se adapă din izvoare străine,
rânindu-te, de parcă nu erau rodul
pântecelui tău...

Atunci m-am ridicat, am cuvântat și
nu le-au plăcut cuvintele mele.

(Totuși poemele îi judecau drept!)

Am obosit, dar, nu, nu am plecat!
Mă voi odihni un timp în pântecul
tău,

proslăvind-te cu diadema rostriilor
mele.

În nopțile tale, patrie, voi reășeza
rădăcinile stejariilor,
le voi hrăni cu fiecare strigăt de
durere al poporului meu,
voi sprijini pe oasele mele nemurirea
ta!

Peste ani, îți voi răsări din pământ,
tangibile, visele mele.

EMILIA AMARIEI

La cumpăna dintre ani

**Ilie Șandru, Dimitrie Poptămaș,
Viorica Lazăr, Lazăr Lădăriu,
Nicolae Băciut, Toplița, 6 mai 2009**

Lazăr Lădăriu, născut câteva zile după echinocliul de primăvară al anului 1939, când lumea era tulburată de planurile întunecate ale lui Hitler, a plecat dintre noi la hotarul dintre ani, înainte de-a împlini nu peste mult vârsta de optzeci. Biografia lui a fost țărnută de vremuri zbuciumate. I-a fost hărăzită de Cel de Sus doar cea dintâi zi a anului 2019, care i s-ar fi putut așterne în față cu atâtea făgăduințe, cu nespuse succese literare, cu izbânzi împotriva timpului nemilos. I s-ar fi putut așterne Noul An după cum sună urările noastre, ale tuturor, de sănătate, pace a inimii și rodnicie a muncii. Toate acestea se conjugă acum implacabil la trecut.

Doamne, când au trecut cei cincizeci și trei de ani, căci mi se pare că ieri l-am cunoscut pe Lazăr Lădăriu, ca angajat al Institutului Pedagogic de 3 ani din Târgu-Mureș, unde ajunsesem și eu ca asistentă universitară la Catedra de limba și literatura română. Eram aproape toți absolvenți ai Facultății de Filologie "Babeș-Bolyai" din Cluj, sufla vântul dezghețului după cotitura operată de Gheorghiu-Dej în 1964, începuse procesul de destalinizare și, mai ales, noi eram cu toții tineri, încrezători fiecare în steaua noastră. Din "valurile vremii" îmi apare imaginea unui om de o delicatețe sufletească și o politețe cu totul ieșite din comun, binevoitor, gata întotdeauna să-ți vină în ajutor fără cea mai mică pretenție de recompensă. Cum eu nu eram de prin părțile Mureșului și nu eram obișnuită cu atmosfera unui oraș abia ieșit din cunoscuta jurisdicție stalinistă, Lazăr Lădăriu, cunosător al locului și năravurilor lui, avea mereu o atitudine protectoare față de noi, cei mai puțin știutori. →

SILVIA URDEA

Da, mi-aduc bine aminte de tânărul atât de modest, deși avea atât de mult de dăruit și nu doar că avea, dar dăruia mereu ca un nobil risipitor. Pe atunci mi se părea vulnerabil și mă bucuram că prima lui soție îi era reazem, învăluindu-l cu o dragoste maternă. Acum, când scriu aceste rânduri, amândoi au trecut în lumea umbrelor spre continua mea uimire că într-adevăr *"deșertăciune sunt toate"*.

Traectoria literară, culturală, redacțională, civică, politică a lui Lazăr Lădariu s-a născut din lupta cu fragilitatea sa lăuntrică. S-a dăltuit pe sine, înfrângându-se continuu într-un efort colosal de disciplină interioară, combinată cu un caracter autentic, bazat pe valorile morale stabile, pe *"adevărurile tutelare"*, cum le numește el într-un interviu din 2014, între care enumeră *"munca, cinstea, loialitatea, respect reciproc, trudă pentru ridicarea patriei comune, credința în Dumnezeu, în Biserica Neamului și în armata țării"*. Legat de spațiul original care l-a zămislit, Idicelul, zonă sublimă prin frumusețea ei, Lazăr Lădariu și-a exprimat ferm credința în simțul realității și bunul simț în orice întreprindem, inclusiv în politică. Ca redactor al *Cuvântului liber* timp de un sfert de veac, membru al organizației *Vatra Românească* și apoi al PUNR, ca reprezentant în Parlamentul român a rostit fără șovăire adevărul despre Transilvania, pământ românesc, despre falsitatea ideii de autonomie secuiască a unor ținuturi în care de fapt secuii au fost maghiarizați, despre exagerările politicianilor udemerști. A promovat patriotismul și naționalismul *"curat, luminat"*, care implică dragostea de neam, de pământul strămoșesc, de tradițiile lui și, mai presus de toate, toleranța față de alții, bună învoire, așa cum sunt aceste sentimente întipărite în sufletul românesc și demonstrate concret de-a lungul istoriei. Slujirea adevărului cu orice preț l-a determinat să treacă prin furcile caudine jalnicele realități parlamentare de la noi, crezând aprig că politica ar trebui să fie *"mai smerită în fața culturii, față de traiul zilnic al românului"*.

Lazăr Lădariu, cum însuși se descrie, *"ca român - cu pământul mereu simțit sub tălpi, cu o totală dependență față de neamul meu și nu față de Puterea trecătoare"* a fost

născut, iar nu făcut din *"boțul de humă"* al Idicelului, pe care l-a onorat printr-o viață de trudă stăruitoare ca a plugarului aplecat credincios peste ogorul său.

Aici departe, la câteva mii de mile distanță, voi aprinde o lumânare în Sfânta Biserică și mă voi ruga pentru veșnica lui pomenire.

"Lazăre, vino afară!",

Aș spune, dar nu pot, fiindcă n-am această putere!

Capătul de drum a orice sau al oricăruia este inevitabil. El poate veni mai de vreme sau mai târziu, în funcție de entitate și împrejurări, dar tot inevitabil rămâne. Inevitabilul pentru LAZĂR LĂDARIU s-a produs în prima zi a anului 2019, când muzica pocnetelor sticlelor de șampanie, de la trecerea dintre ani, abia se stinsese. Vestea a căzut ca un trăsnet, tulburând apele liniștii, producând o profundă emoție și tristețe în rândurile celor care l-au cunoscut sau i-au citit articolele și cărțile de poezie, sau l-au auzit vorbind despre neam, țară, dreptate, adevăr, frumos, ca forme ale iubirii.

LAZĂR LĂDARIU a fost un publicist rasat de presă scrisă, cu peste 10.000 de articole la activ, *"profesie unde nu-i loc de fricoși"*, cum îi plăcea acestuia să spună. A fost un poet rafinat, autor a peste 20 de volume de versuri, o *"personalitate cu fibre tari, imposibil de răsucit și rupt"*, cum spunea despre el criticul literar Alex Ștefănescu. A fost un om politic de mare caracter și probitate morală,

**Nicolae Băciut, Tudor Gheorghe,
Lazăr Lădariu, Târgu-Mureș,
10 februarie 2009**

**Nicolae Băciut, Nicolae Suciu,
Lazăr Lădariu, Mircea Dorin
Istrate, Răzvan Ducan, Darie
Ducan, Târnăveni, 23 iunie 2017**

deputat în două legislaturi în Parlamentul României postdecembriste, apărând interesele României și pe români, cu o cerbie rar întâlnită. A fost, de asemenea, *"politician fără arginți"*, acesta locuind de peste 35 de ani, în același apartament de bloc din Tg.Mureș, fără mașină proprie și alte averi!! A făcut și cercetare de sorginte istorică, fiind unul dintre cei trei autori ai cunoscutei cărți, apărută în 1985, *"Epopoea de pe Mureș"*. A fost, în perioada de început, unul dintre conducătorii naționali ai Asociației Culturale *"Vatra Românească"*, conducând de asemenea, la nivelul județului Mureș, o altă asociație culturală, ASTRA. A fost un om emblematic, cu mare carismă, adevărat tribun pentru aspirațiile și lupta românilor mureșeni, dar nu numai al lor, portdrapel al românismului sănătos, constructiv.

Folosind expresia lui Aristotel, puțin schimbată, spun: *"Prieten i-a fost Platon, dar mai prieten i-a fost adevărul"*, adevăr care l-a călăuzit pe Lazăr Lădariu, mereu ca un *"fir roșu"*, în toate demersurile sale, indiferent de linia pe care s-a manifestat. A trăit exemplar, într-un dinamism de invidiat, ce l-a menținut, până în urmă cu aproximativ 6 luni, proaspăt și *"verde"*, în linia întâi al luptelor de fiecare zi ale românilor, *"pentru o bucată de pâine, pentru o bucată de mâine"*.

Las doar o lacrimă să-mi cadă și să-mi aline marea tristețe la scrierea acestor rânduri. Dacă aș avea putere aș spune și eu, asemenea lui Iisus: *"Lazăre, vino afară!"*, dar nu pot, eu nefiind decât un simplu muritor cu dorință mare, dar puțință mică.

Rămas bun, prietene drag, să-ți fie drumul luminat de îngeri, după bunătatea sufletului tău!

RĂZVAN DUCAN

BĂRBAT ÎN CETATE

A trecut la cele veșnice Lazăr Lădariu, publicistul și poetul... Îmi amintesc multe întâlniri de poezie cu Lazăr Lădariu (crescând practic printre ele), acesta fiind unul dintre cei mai originali poeți din arealul mureșean și un om de o țărănească discreție a bunului-simț. Poezia sa însă nu are nimic țărănesc, în afara caracterului puternic, care deja înseamnă mult. Aș zice chiar că poezia lui are o curată dimensiune impresionistă (îmi vin în minte volumele *Câmpuri cosite de ceață* sau, poate mai mult, *Zăpezi dilematice*), aflată tocmai la antipodul militantismului, pledoariei, dar nefiind una care dezimplică, ci care nuanțează, care conferă complexitate personalității sale polemice, virulente și drepte, neconfundând însă domeniile, cum se întâmplă de multe ori la poeți, sub presiunea inspirației și, de cele mai multe ori, a candorii. În acest sens trebuie văzut discernământul lui Lazăr Lădariu, care găsea în poezie refugiul, umbra binefăcătoare și subtilă a unei păduri și a construcției pădurii, în sensul ușor derivat (și cu alt obiect) al lui Umberto Eco, de mică narațiune lirică. Așa se face că Lazăr Lădariu e printre rarii poeți veritabili cu puține vesuri remarcabile în sine, dar cu o construcție a poemului de multe ori inimitabilă. Nu vorbim doar despre *imitatio naturae*, ci chiar despre *imitatio silvae*, căci poetul nu se emoționează el însuși în poem, ci emoționează prin resorturile de umbră ale construcției. *Onomastica ierbii* și *Vânătoare de umbre* stau mărturie. În articolele sale e viața (cu toate patimile), în poezia sa e sugestie, splina ei. E o distincție pe cât de simplă, pe atât de rară. Iar Lazăr Lădariu o împlinește cum puțini o fac în poezia contemporană. Cu o stilistică amintind de pierduta promoție 70, poezia sa nu stă departe nici de luxurianța așa-zis textuală, după cum nu reneagă nici simplitatea campestră, văzută cu ochi urban(izat). Această simbioză acutizează istoric o epocă, fără însă a-i datora politic ceva. I-a luat doar nevroza, conturile și i le poartă sub forma unui strigoi de bine, salvator. E un fenomen pe cât de interesant, pe atât de necercetat în cadrul poeziei generației sale. Acest

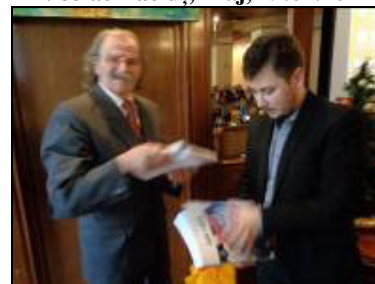
fenomen s-a mai întâmplat poate doar în poezia lui Eminescu și, mai cu seamă în raportul ei cu publicistica sa (nu la Arghezi, nu la Păunescu!). Poezia de acest fel joacă în cadrul biografiilor un rol *fie* major, *fie* minor. Nu are cale de mijloc și totul depinde de optică. Nu merg în aceeași direcție, dar coabitează în același destin. Aliajul major-minor joacă, în opera lui Lazăr Lădariu, un rol important precum în maleabilitatea aurului și a literaturii mari dintotdeauna: aurul are nevoie să fie în aliaj ca să reziste. Poezia sa în vers alb e adeseori enigmatică și cu o foarte interesantă tratare a sacrului, ascunsă în spatele unui bucolism esenian, transferat din altă promoție, la fel de pierdută precum cea a anilor 70, promoția 40. Cel mai clasic volum (în care, de această dată, poetul însuși e copleșit de emoție și, de aceea, e mai puțin abil) este *Litaniile cerului*. Tocmai acest fapt arată că Lazăr Lădariu nu e un tradiționalist (cum din prejudecată se crede), ci un modern oarecum apropiat de Emil Botta. Poezia lui Lazăr Lădariu trebuie recităată și, la o analiză atentă, ar trebui să i se recunoască natura și arta construirii poemului, care, în cele mai bune volume ale sale, repartizează funcții în cadrul unei fiziologii poetice neașteptate și nesensizate (tot) dintr-o prejudecată - cu care s-a confruntat și G. Bacovia -, aceea a recurenței instrumentarului lexical (care acționează ca niște *concelli*), fără ca acest fapt să fie marcat în vreun fel și fără să fie sugerată undeva intenția programatică.

Lazăr Lădariu, Darie Ducan

Răzvan Ducan, Lazăr Lădariu, Nicolae Băciuț, Blaj, 29.01.2017

Dintr-o mai veche mentalitate, scrisul nu e considerat o manifestare bărbătească. Atitudinea, da. Lazăr Lădariu a fost bărbat în cetate, din Târgu Mureș și până în Parlamentul României (discursurile sale publicate stau mărturie!), dar nu a făcut din aceasta o scuză pentru a-și polemiza politic poezia, a lăsat-o ca pe o atitudine feminină, menită ca în biografia lui să întregască modelul visat de Platon, din care se poate naște ceva mai bun decât din întregirea însăși: o receptare întocmai.

Ultima mea întâlnire cu Lazăr Lădariu, deja slăbit, dar neschimbat, a avut loc la sfârșitul lui decembrie 2016, la Târgu Mureș, în cadrul festivalului de idei și carte *Punți de lumină*. Mi-a mărturisit că își dorește să mai trăiască atât cât să apuce momentul Centenarului Marii Uniri, obsesia fericită a noastră. L-a ajutat Dumnezeu. Poate că acum, în imediata sa postumitate, nu ar fi rău să îi fie adunată la un loc toată poezia, pentru a fi mai ușor de citit și pentru a-și genera diacronic optica de receptare. Inclusiv *Poezii din jurnal*, un capitol special (chiar un concept) care arată tocmai discreția sa, întărind partea, pentru ca ea să întărească întregul. Dumnezeu să îl odihnească!

DARIE DUCAN,
Paris, 3 ianuarie 2019

O lumină de veghe în inima Țării

Nu l-am cunoscut personal pe poetul și jurnalistul Lazăr Lădariu, deși mult mi-ar fi plăcut. Moartea sa m-a afectat într-un fel de neînțeles. Citind ce au scris alții la aflarea vestii, despre această lumină vie răstignită în lume pentru neamul românesc, nu am putut rămâne indiferentă. Câteva gânduri au sărit ca arse, pornite aprig să se scrie, dintr-un sentiment adânc de prețuire pentru adevărate valori, care iată încet încet se duc și ne lasă într-un Țarc de lupi..

. În urmă cu doi ani, de Sf.Nicolae, am primit în dar de la familia Mihai și Adriana Tîrnoveanu din Brașov, o carte, *Văsele timpului*. O antologie de poeme ale distinsului Om de cultură, Lazăr Lădariu. Nu știu de ce de fiecare dată când vreau să mai citesc ceva din carte, tot *Vârstele timpului* citesc. De parcă timpul s-ar putea măsura. Prin moartea venită prea curând să-i curme viața, înțeleg că se poate măsura cu fiecare Om de înălțimea acestui mare patriot. Se poate măsura prin faptele lui, prin cărți, prin pana cu care a scris mii de articole, cu lumina lăsată spre învățătură în urma lui. Citindu-i cartea, am descoperit un univers care-mi era străin și totuși, atât de familial prin metaforele din codrul de gânduri. Încă din titlu, atât de bine ales, vâsele nu-s altceva decât brațele dumnealui curajoase care au înfruntat cu sufletul, cu pana, tot răul ieșit în cale, într-o zbatere amețitoare pentru românitate pentru românism. Dar nu oricum! Ci cu demnitatea celui care știe că nimic în lume nu-i mai de folos decât adevărul, credința nestrămutată în neamul românesc, în valorile lui, în plânsul dintre și în hotarele lui istorice.

Nu l-am cunoscut personal, dar aflând de stingerea dumnealui, am plâns ca un copil. S-a pierdut o valoare, un model de conduită morală, civică, de care românii din Ardeal aveau nevoie. A căzut o redută. Un stâlp de susținere care odată prăbușit, greu poate fi înlocuit dacă materialul din care e făcut cel cu care e înlocuit, nu este la fel de dur. Iar dumnealui a avut toate ingredientele unui patriot: un spirit liber înzestrat cu dragoste de țară și de adevăr, putere de sacrificiu, credință cât pentru o armată întreagă. Prinvidu-i fotografiile îmi părea că aduce puțin cu Vieru. Ba parcă și

Eminului îi semăna puțin. Spiritul lor striga în el, vibra, traia în el. Dar parcă-l aud spunându-mi dintr-un poem: "Lazăr mă cheamă/ și niciodată/ sufletul meu n-a zburat/ peste oraș/ atât de ușor,/ atât de înalt." Dar unde te-ai dus suflete, unde te-ai dus?! "Peste munții cei mai înalți."..."Șiragul cel de clopote mă cheamă" (...) "Mă ard zăpezile ca un blestem de mumă" (...) „Bătrân ca drumul ce îmi duce pașii/ mai singur azi în vis mă-ntorc acasă..."

Lazăr Lădariu- o lumină care a stat de veghe în inima Țării, împărțind printre semenii semințe bune de vindecă neputințele care ne-au tot înconjurat din 1989 încoace. Neacceptând să fie altceva decât „lumină în cuget și în simțiri” pentru ceilalți, scrie într-un poem: "De-ar fi să moară lumina/ cu ea vreau eu tovarăș să fiu." Și este tovarăș de drum cu lumina din cer pe care a purtat-o în lume pe brațe. Un poem emblematic al antologiei, un motto de viață din care se poate ușor descifra cine a fost omul din trup, sufletul din poet, este cel intitulat "Viață dublă": "Asemeni puilui/ în ou/ asemenea unei biserici/ ridicate/ în inima altei biserici./ simt cum/ încetul cu încetul/ înlăuntrul meu/ tăcut se clădește/ un om./ altul decât/ cel dorit de toți/ cei din jur; / și sufletul/ parcă-i asemănător/ cu biserica aceea/ construită înlăuntrul/ altei biserici, / și nu mai știu/ cine sunt: cel din afară, sau cel dinlăuntru."

În urmă rămân; tristețea ca o iarnă cu fructe amare, un drum fără întoarcere printre cruci, un strigăt înăbușit de luminare, dar și gândurile scrise în mii și mii de pagini care nu ne vor lăsa să-l condamnăm la uitare printr-un semn de întrebare mistuitoare: "Cine o fi, oare, străinul?" Căci dintre cărți el ne va da mereu un semn. Semn cu care și-a încheiat antologia ca și cum și-ar fi presimțit în albul zăpezii moartea: "Plec acum/ și las după mine/ toate ușile deschise,/ toate zăpezile/ să-mi poarte numele/ spre casa în care/ singurătatea de ani mulți locuiește./ privind temătoare/ de după perdele/ trecerea norilor; / cine o fi, oare, străinul, în oglinda cerului/ cîntîndu-mi poemele/ cărții de față?"

A fost un Om...rămâne o valoare de necontestat a Neamului Românesc.

Fie-i cuvântul rămas, învățătură! Cale lină!

MIHAELA AIONESEI
Târgu Secuiesc, 4 ian.2019.

Ocrotiți de Lazăr Lădariu

Stimate Domnule Nicolae Băciuț, ne exprimăm profundul regret pentru plecarea din această viață a scriitorului și publicistului Lazăr Lădariu. L-am întâlnit de mai multe ori, în mod special la Concursul Național „Ocrotiți de Eminescu” de la Blaj. Am avut ocazia să ascultăm cuvinte alese, înflăcărare de un real patriotism, de care Eminescu însuși ar fi fost mândru. S-a apropiat întotdeauna cu sfială și înțelepciune de generația tânără și nu a refuzat niciodată invitația de a fi membru al juriului sau de a conferința despre poetul-nepereche. Ne-a găzduit cu drag și cu bucurie în paginile ziarului „Cuvântul liber”, fie publicând anunțuri despre concurs, fie rezultatele sau cronicile manifestărilor blăjene, fie recenzii de carte. Ne-a onorat. Cu siguranță, dacă doamna Silvia Pop, fosta președintă a Astrei Blaj, ar mai fi trăit, ar fi scris mult mai frumos și mai sensibil. Noi suntem acum mai săraci, fiindcă ne pleacă ...dincolo, în Împărăția Luminii, valorile, stâlpii de temelie de care ne sprijineam Cuvântul nostru modest. Îmi amintesc cu drag de convorbirile cu Doamna Silvia și de convingerile sale că domnul Lazăr Lădariu era un Om deosebit, de cuvânt, bun român, promotor al valorilor și apărător al credinței strămoșești, iubitor al Poeziei. Dumnezeu să-L așeze în Patria Cerească a Poeziei, sub ocrotirea eminesciană, aproape de Doamna Silvia. Mari români, mari suflete creștine, înțelepte minți! Tot ce au scris, ce au spus, ce ne-au transmis ne rămâne moștenire spirituală. Au trecut dincolo, dar rămân lângă noi prin Cuvântul viu ce ni l-au dăruit din dragostea lor!

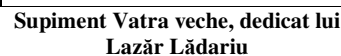
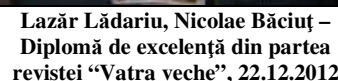
MARIA-DANIELA PĂNĂZAN

- Născut la 25 martie 1939, Idicel-Sat, județul Mureș
- Părinții : Mihail și Fironica - țărani
- Clasele I-VII : Idicel-Sat și Idecicul de Sus
- Liceul „Al.Papiu Ilarian” - absolvit în 1957
- 1957-1958 - profesor suplinitor la Urișul de Sus
- 1958 - în urma examenului de admitere, student la Facultatea de Filologie a Universității din Cluj-Napoca
- 1963- absolvent al Facultății de Filologie
- 1963-1969 - asistent universitar la Institutul Pedagogic de 3 ani din Târgu - Mureș, actuala Universitate „Petru Maior”
- 1970-1975 - corespondent județean la ziarul satelor „Satul socialist”
- august 1975- redactor la ziarul județean „Steaua roșie”, șef de rubrică la „Probleme cetățenești”, până în 26 decembrie 1989
- 26 decembrie 1989 - până în prezent – redactor-șef al cotidianului „Cuvântul liber”
- a publicat peste 15.000 de articole
- colaborări cu grupaje și pagini de poezie în revistele „Vatra”, „România literară”, „Steaua”, „Tribuna” etc.
- Poezii traduse în limbile germană, engleză, rusă, maghiară, sârbă, albaneză

1969 - „Mureș, pe marginea ta...” (împreună cu dr. Serafim Duicu) - folclor poetic; 1984 - „Râurile se întorc la izvoare” (Editura „Sport Turism”) - carte de reportaj; 1985 - „Câmpuri cosite de ceață” (Editura „Dacia”) - versuri; 1985 - „Epopeea de pe Mureș” (volum colectiv, împreună cu dr. Grigore Ploșteanu și Vasile T. Suci), în revista „Vatra”, „Documentele continuității”; 1986 - „Doar lumina deasupra” (Editura „Eminescu”) - versuri; 1991- „De pe celălalt mal” (Editura „Columna”, Târgu - Mureș) - versuri; 1992 - „Starea de veghe” (Editura „Columna”, Târgu - Mureș) - versuri; 1994 - „Dimineți fără coloane” (Editura „Tipomur”, Târgu - Mureș) - versuri; 1995 - „Planete pentru iscoade albe” (Editura „Tipomur”, Târgu - Mureș) - versuri; 1996 - „Transilvania din suflet” (Editura „Tipomur”, Târgu - Mureș) - publicistică; 1997 - „Ieșirea din iarnă” (Editura „Tipomur”, Târgu - Mureș) - versuri; 1999 - „Zăpezi dilematice” (Ed. „Tipomur” Târgu -

(Extrase din *Vatra veche* supliment
2014, dedicat lui Lazăr Lădariu)

MIHAIL DIACONESCU

TENDINȚA SPIRITUALĂ ÎN CULTURA ROMÂNĂ DE AZI (XIII)

Vă rog să evocați și alte aspecte ale artei de pictor muralist a lui Grigore Popescu-Muscel!

- Grigore Popescu-Muscel este un mare desenator. Ductul său are finețe caligrafică, precizie și o impresionantă forță expresivă.

Când subliniem această constatare nu uităm că desenul, ca reprezentare și interpretare a unor aspecte ale realului, îndeosebi a formelor unor obiecte sau ființe, prin linii, puncte, contururi, perspective și nuanțe, este fundamentul tuturor tipurilor de realizare artistică în pictură, grafică, gravură pe lemn (xilografură) sau pe metal, arhitectură, sculptură, orfevrerie, broderie, vitralii.

Arta desenului practică de Grigore Popescu-Muscel are linii clare, apte să ofere privirilor noastre contururi precise, contraste, accente și reprezentări de mare forță expresivă, evidențiind astfel culorile, nuanțele, volumele și dinamica gesturilor prin care personajele sale se impun în actele trăirii.

Desenele sale esențializează datele realului de la care pornesc, pentru a le introduce în compuneri vizuale de esență teologică (dogmatică, liturgică, pastorală, catehetică și misionară), istorică și, bineînțeles, artistică.

Modul cum Grigore Popescu-Muscel realizează relația de o mare complexitate dintre desene, nuanțe, lumină, volume, culori, contraste, perspective, dinamica unor scene, proporții și preocupările dedicate stilizării, în cea mai bună tradiție impusă de comorile, respectiv de canoanele și erminiile picturii bizantine, în capodoperele murale care au făcut din el una dintre cele mai importante personalități din istoria artei românești și europene, a fost caracterizat de mine în volumul *Lainici. Capodoperă a artei românești și europene*.

Vă rog, stimată doamnă Rodica Subțirelu, să-mi permiteți să amintesc de un fragment din acest volum (știți, desigur, că eu am obiceiul să mă autocitez):

- „În frescele pridvorului de la Lainici, formele, lumina, succesiunea planurilor, unele note constructiviste și dinamismul atitudinilor sunt accentuate tocmai prin precizia desenului.

Indiferent că pictează oameni, obiecte, ansambluri arhitectonice, cărți, steme, flori, copaci, aureole ale sfinților, construcția formelor este totdeauna fermă. Desenul este clar, expresiv.

Nu întâlnim volute sau linii ezitante, șerpuitoare, pentru că pictorul cultivă traseele precise, contrastele evidente, proporțiile adecvate ideii.

Imaginile stilizate, atent decupate din fond, inclusiv faldurile veșmintelor monarhice sau monahale care cad în linii drepte, precise, sunt consecvent preferate.

Desenul lui Grigore Popescu-Muscel face casă bună cu tușa energetică sau suavă, cu explozia de nuanțe coloristice neașteptate, cu atmosfera istorică dominată de simboluri monarhice sau religioase, de relief, culoare și strălucire” (la pag. 155-156)

Dacă doriți, eu pot să aduc în discuția noastră și alte citate extrase din volumul pe care l-am dedicat capodoperelor artistice adăpostite la Sfânta mănăstire Lainici.

- *Vorbiți de relația dintre desen și explozia de nuanțe coloristice neașteptate din compozițiile murale ale lui Grigore Popescu-Muscel. Vă rog, stimată domnule Mihail Diaconescu, să spuneți câteva lucruri și despre aspectele cromatice ale acestor compoziții!*

- Nu putem vorbi despre capodoperele murale realizate de Grigore Popescu-Muscel, fără să ne referim la modul cum el domină

culorile, îmbinările și nuanțele cromatice cu care lucrează.

În pridvor, la megaicoana *Mântuitorul Iisus Hristos în slavă* plasată în bolta centrală, distingem cinci nuanțe de roșu (un roșu vibrat), culoarea purpuri imperiale bizantine. În pronaos distingem șase nuanțe de verde, culoare intens utilizată în icoanele bizantine și în creațiile murale românești din epoca feudală. Diverse nuanțe de auriu ne întâmpină peste tot în capodoperele picturii murale de la Lainici.

Nuanțele coloristice din megaicoana cu *Mântuitorul Iisus în slavă*, mai ales roșul vibrat, plasat de Grigore Popescu-Muscel în contrast cu cerul albastru plin de stele, ne îndeamnă să ne gândim la preamărirea imnică a luminii din opera Sfântului Simeon Noul Teolog. Ne îndeamnă să ne gândim și la scrierile Sfântului Grigorie Palama, care a afirmat că plenitudinea divină se dezvăluie într-o oarecare măsură în energia purtată și adăpostită în lumină. Este o energie unică manifestată însă multiform, în cele mai neașteptate împrejurări. Energia aceasta îl copleșește, îl implică și îl înalță sufletește pe credincios.

Tenta, luminozitatea și saturația cromatică evidențiază puternic raporturile dintre diversele nuanțe de roșu din megaicoana *Mântuitorul Iisus Hristos în slavă*.

Foarte rafinat sunt evidențiate în pictura pronaosului, a naosului și a spațiului din sfântul altar, culorile pigmentare grupate în perechi complementare: roșu-verde (în primul rând roșu-verde, în buna tradiție a artei bizantine), auriu-roșu, albastru-roșu.

Portretele-icoane, compozițiile și marea abundență a detaliilor ornamentale evidențiate cromatic ne ajută pe noi, privitorii, să percepem mesajul dogmatic, liturgic, misionar, spiritual și artistic pe care pictura lui Grigore Popescu-Muscel ni-l comunică în forme de un superlativ rafinement expresiv, respectiv stilistic.

Grigore Popescu-Muscel este un mare colorist. Cromatica diverselor compoziții pictate de el în biserica mare *Izvorul Tămăduirii* contribuie într-un mod decisiv la realizarea stilului său artistic inconfundabil.

R. SUBȚIRELU

Ocean întors

Un spectacol pe sfârșite

Am crescut în admirația față de America. Mulți din generația mea au avut bunici care au plecat după 1900 să câștige un ban la "farmării" din Ohio sau la căile ferate, azi ruginite, sau în fabricile care duduiau pe atunci în pânțele colosului, care se ridica în Lumea Nouă pe fundamentul capitalist pus de Cornelius Vanderbilt (1794-1877, magnatul transporturilor), J.D. Rockefeller (1839-1937, inițiatorul lui Standard Oil), Andrew Carnegie (1835-1919, magnatul industriei oțelului), Henry Ford (1863-1947, părintele industriei automobilului). Am crescut auzind repetat acel "vin americanii" când ne era mai greu în timpul stalinismului. "Nu mai vin", răspundea sec bunica, "pentru că dacă vroiau să vină și pe jos ajungeau până acum". Am reflectat de multe ori la sagacitatea observației ei. Ea nu știa de abandonul de la Yalta, dar avea intuiția și bunul simț al omului de la țară. Mi-i dor de acel zăcământ moral care azi se pierde.

Peste ani, când am învățat puțină istorie, am aflat că la 4 aprilie 1944 americanii au bombardat Bucureștiul, lăsând în urmă 2942 de morți și tot pe atâția răniți. La ce fel de binefăcători americani s-or fi gândit părinții noștri? Deși e interzis de legile războiului să fie alese tocmai țintele civile, piloții americani în acea zi neagră pentru România s-au concentrat pe cele mai populate zone ale capitalei. Și noi românii nu ne dezmințim în servilismul nostru. Le-am ridicat după 1989 piloților americani morți în timpul luptelor două monumente, dar nu am dedicat nici unul celor aproape 3000 de bucureșteni uciși.

După o jumătate de viață petrecută sub zodia sovietismului și a "socialismului biruitor", iată-mă în paradisul la care mă gândisem de atâtea ori ca fiind total inaccesibil unora ca noi dintr-o țară minunată, dar mereu asuprită de sărăcie. Intimidată mult timp de aspectele mărețe ale civilizației americane, mi-am revenit când am înțeles că faima ei a fost susținută, într-o bună măsură, de o propagandă la fel de pusă la punct ca aceea din lumea din care veneam și că cel mai viguros management în Lumea Nouă este cel al iluziilor.

În 1928 senatul american a ratificat

Pactul Kellogg-Briand, care interzice națiunilor să se angajeze în război dacă nu sunt atacate. Cu toate acestea, istoricii onești arată că, de la Războiul Civil, SUA n-a avut nici un alt război pe teritoriul ei, dar a purtat numeroase războaie pe teritoriul altora în numele apărării. În 1948 ministerul de război a fost rebotezat în Departamentul Apărării. În același an George Orwell publica romanul său 1984 despre absurditate și totalitarism. Coincidența a observat-o David Swanson în cartea sa *War is a lie* (2016, a doua ediție). El notează sarcastic că, dacă ceea ce face America se cheamă defense (apărare), semantica este cu totul răsturnată deoarece: "*Nobody else has divided the globe, plus outer space and cyberspace, into zones and created a military command to control each one.*" (Nimeni nu a împărțit globul, plus spațiul extraterestru și spațiul cibernetic în zone și nimeni n-a creat o comandă militară ca să le controleze pe fiecare - op. cit., p. 42). Acționând în numele apărării, Statele Unite "has attacked, invaded, policed, overthrown or occupied sixty two other nations". (a atacat, invadat, controlat, răsturnat guverne sau ocupat șaiszeci și două de națiuni - op. cit., p. 43). Ca să târască țara în război guvernele și președinții au fabricat motive care să convingă populația contribuabilă. Astfel, Harry S. Truman a încurajat propaganda despre o iminentă invazie a coreenilor din nord peste ocean ca parte a unei conspirații comuniste globale. Atacul nord-vietnamez din Golful Tonkin, s-a descoperit peste ani, că a fost o simplă fabulație, pentru a motiva sângerosul război din Vietnam, urmat de genocidul din Cambodia, sub directă supraveghere a secretarului de stat, Henry Kissinger. Arme de

distrugere în masă nu au fost găsite în Irak, așa cum a pretins administrația G. W. Bush, dar atacul fără declarație de război și distrugerea totală a acelei țări au avut loc. Încurcată este și justificarea intervenției în Afganistan etc., etc. În țări mai mici acțiunea militară americană a fost lansată sub pretextul protejării unor cetățeni americani aflați în acele state. Așa s-a întâmplat în 1965 cu invadarea Republicii Dominicane, în 1983 în Grenada sau în 1989 în Panama. În nici unul dintre aceste cazuri cetățenii americani nu s-au aflat în vreo primejdie. Primul-ministru Mohammad Mosaddegh, ales democratic, a fost înlăturat în 1953, printr-o lovitură de stat orchestrată de CIA și inteligența britanică, deoarece liderul iranian intenționa să naționalizeze petrolul, pentru a-l folosi în interesul propriului popor. Așa ceva nu putea să convină marilor consumatori de petrol, care au acționat în grabă, înscăunându-l pe Șah, un pion al Occidentului. Adevărata cauză a războaielor este exercitarea puterii imperiale și vânătoarea de resurse. Cei înarmați până în dinți le iau de oriunde, fără să se împiedice în "fleacuri" precum granițele sau legile internaționale.

Politica belicoasă în afară nu a rămas fără consecințe în interiorul Statelor, chiar dacă poporul american a fost mereu neinformați sau dezinformați. Această politică n-a fost obiectul dezbaterilor electorale sau chiar dacă a fost inclusă în tematica acestora s-a trecut superficial peste ea. Au fost inventate mereu motive plauzibile, care să adoarmă vigilența populației. În ultima decadă lupta împotriva terorismului este exploatată la maximum. Astfel, deși majoritatea candidaților republicani la președenție în 2016 au declarat că vor utiliza *carpet bombing* (bombardament masiv), venind vorba de antiterorism, nimeni n-a reacționat împotriva termenului, care cade brutal asupra noastră, după mai mult de un deceniu de războaie. Dar *carpet bombing* se soldează cu uciderea a milioane de oameni inocenți, cum s-a întâmplat de șaptesprezece ani încoace. Nimeni n-a reacționat, de parcă populația ar fi fost sub anestezie sau amnezie. E adevărat că oricum mass media nu prezintă demonstrațiile care contravin politicii oficiale a guvernului. Fake news. →

SILVIA URDEA

O analiză complexă a lipsei de reacție a poporului american față de atitudinea guvernelor sale o găsim în cartea jurnalistului Chris Hedges (n. 1956), *Empire of Illusion. The End of Literacy and the Triumph of Spectacle* (Nation Books, New York, 2010 - *Imperiu al iluziei. Sfârșitul culturii și triumful spectacolului*). Este o carte scrisă cu durere de un umanist care înțelege erorile imperiale, efectele lor asupra societății și viitoare evoluție a țării sale. Autorul evocă o perioadă decentă de prosperitate a întregii lumi americane, care fără să fi fost perfectă părea perfectibilă. Cu siguranță se referă la intervalul dintre 1945 și 1970, când marea masă a populației s-a bucurat de respectarea drepturilor civile, iar muncitorii au fost echitabil plătiți. Trebuie să observ că în același timp cei de culoare erau excluși de la festinul majorității. Și autorul recunoaște că *"We had much to atone for"* (*Am avut destule lucruri pentru care să ne căim* - p. 142) dar, în ciuda acestui fapt *"still there was also much that was good, decent, and honorable in our country"* - totuși au fost destule lucruri bune, decente și onorabile în țara noastră - *idem, ibi-dem*). Majoritatea comentatorilor consideră perioada anterioară lui Ronald Reagan ca stând sub semnul echilibrului socio-economic. Chris Hedges notează: *"I pray and work and strive for its return"* (*Mă rog și lucrez, și lupt pentru întoarcere ei* - op. cit., p. 142), dar este sceptic. Se aud însă voci ca aceea a lui Richard Woolf, economist (n. 1942), care capacitatea de autoreglare a capitalismului prădător. Și Chris Hedges recunoaște că elita conducătoare este incapabilă să întreprindă schimbări radicale, deoarece educația ei la vestitele universități a creat doar birocrați fără spiritul creativității, ei fiind instruiți să apere statu-quo-ul, nu să-l schimbe. Și, în acest sens, îi menționează pe Lawrence Summer, Henry Paulson, Robert Rubin, Ben Bernanke, Timothy Geithner, Edward Liddy, Lloyd Blankfein, CEO la Goldman Sachs, toți vârfuri ai lumii financiare, care, după ce au aruncat societatea americană în criză, azi *"are incapable of acknowledging their responsibility for our decline"* (*sunt incapabili să-și asume responsabilitatea pentru decăderea noastră* - op. cit., p. 113).

Un istoric, Charles S. Maier (n. 1939 - cf. Chris Hedges, op. cit., p. 150) observă însă că declinul american a început cu mult înainte de criza din 2008, la sfârșitul războiului din Vietnam, fără ca simptomele lui să fie reliefate. Costul aceluia război a avut un impact puternic asupra economiei americane, iar autoritățile, în loc să tempereze atașamentul cetățenilor la un standard de viață ridicat, au început să împrumute ca să mențină un stil de viață pentru care nu mai existau mijloace. *"We began collectively to spend more than we earned. Total public debt is now more than \$11 trillion ..."* (*Am început să cheltuim colectiv mai mult decât am câștigat. Datoria publică totală este peste 11 trilioane de dolari* - op. cit., p. 151). Acesta e momentul în care economia de producție, manufacturieră a schimbat macazul spre cea de consum. *O eroare capitală pe care în mod regretabil a făcut-o și România după 1989*. O asemenea evoluție a lucrurilor nu ar fi putut să se petreacă fără atitudinea pasivă din partea majorității populației, care s-a complăcut în a se bucura de binefacerile consumului, de industria entertainment-ului, susținută de Hollywood, de agenții sportive, cazinouri, reality tv, cultul celebrităților etc., avidă să se autoiluzioneze cu psihologia pozitivă și alte "narcotice", care anihilează gândirea critică, discernământul și vigilența. În tot acest răstimp, clasa oligarhică odată cu Ronald Reagan și toți președinții de după el, s-a îngrijit să anuleze treptat tot ceea ce majoritatea cetățenilor obținuseră legal în timpul lui F. D. Roosevelt. Gradual s-a produs o masivă poluare culturală, care a afectat și afectează întreaga societate americană.

Vizualul a devenit dimensiunea dominantă a acestei culturi. Fiecare vrea să fie văzut, dacă se poate la televizor, să impresioneze prin aparențe, de unde importanța paradelor de modă, a unei ocupații ca a fi model, accentul pe fitness, apelul la operațiile cosmetice etc., etc., Ego-ul individual este plasat în centrul vieții sociale, un ego care trebuie să urmeze tiparele celebrităților din show-urile de televiziune, inspirate din viața elitistă a oligarhiei. În familie li se tot cântă copiilor că sunt *special* și *unique*. Admiratorii celebrităților se leagănă în iluzia că destinul le va surâde și, deci, într-o zi vor ajunge și ei

opulenți. Chris Hedges descrie fenomenul ca fiind *"undiluted narcissism of a society in precipitous decline"* (*narcisism pur al unei societăți în declin rapid* - op. cit., p. 11). Valorile morale ale generațiilor glorioase care au clădit civilizația americană, precum munca tenace, onestitatea, transparența, dragostea de carte, de adevăr, moderația, traiul frugal, curajul, dorința de a împărtși cu altul nu sunt incluse în show-rile cele mai frecventate de audiența largă. Este preferat în schimb ceea ce este fabricat, neautentic, teatral în așa măsură încât *"reality itself has been converted into stagecraft"* (*realitatea însăși a fost convertită în recuzită de scenă* - op. cit., p. 15).

Cultul ego-ului promovează ca țeluri de atins bogăția, succesul sexual și faima, farmecul, *"likeability"* (*să te faci plăcut*), toate considerate de psihiatrul Sigmund Freud lipsite de substanță, găunoase. Narcisiștii vor să atingă succesul cu orice preț, deci abilitatea de a manipula pe ceilalți și a-i minți sunt scuzabile în această morală răsturnată. Am putut înregistra, de atâtea ori, la proeminenți politicieni și bancheri uriașe lacune de caracter, care sunt trecute cu vederea pentru că tot ce contează este să învingi cu orice preț în competiția capitalistă. Să mai amintim că s-a făcut din competiție un fetiș. A manifesta compasiune și solidaritate cu alții este considerat un semn de slăbiciune. O asemenea morală pervertită ne-a dat politicienii versatili, pe șefii de corporații și de bănci care au reușit să jefuiască milioane de dolari din averea socială, în dauna clasei de mijloc și a celor săraci deveniți extrem de săraci.

Faima celebrităților, care-i vrăjește pe cei de jos, maschează pe cei care posedă adevărata putere: elita oligarhică și corporațiile, care plătesc gras celebritățile. Știu ei de ce. Religia creștină a fost și ea siluită să intre în tiparele societății de consum. Pastorii au ajuns vedete. Joel Osteen se plimbă cu jetul particular și are o avere de treizeci de milioane de dolari. Nu este de mirare că opțiunea maselor se îndreaptă într-un procent ridicat spre show-urile televizate de wrestling (lupte), show-ul lui Jerry Springer sau Howard Stern, care conțin multă violență fizică, verbală, vulgaritate excesivă. Săliile pline care clamează cu poftă Jerry!, Jerry! Nu→

pot decât să te umple de tristețe și dezgust. Ele reflectă nivelul extrem de scăzut de gândire și selecție, o dorință expresă de îndobitocire. Statisticile spun că sunt cca 7 milioane de iliterați și 27 de milioane de inși incapabili să citească, să înțeleagă și să completeze o aplicație. Consider de aceea că lupta pe viață și pe moarte a democrațiilor de a facilita intrarea neselectivă a imigranților, doar pentru că îi aranjează pe ei la urne, este iresponsabilă.

Cultura orientată spre consum se bazează pe o serie de *pseudo-evenimente*, adică toate acele elemente care par reale, dar noi știm că sunt regizate, deci că se substituie realității, ceea ce conduce la îndepărtarea publicului tocmai de realitatea pe care ar trebui s-o pătrundă, pentru a-și formula o validă strategie existențială. Autorul ne amintește de mitul peșterii din *Republica* lui Platon, care repudia poezia și arta din cetate deoarece sunt copii ale copiilor, adică ale acelor umbre reflectate pe pereții peșterii. Așa credea idealistul Platon, dar în cazul nostru chiar se potrivește analogia, deoarece pseudo-cultura de consum destabilizează adevărul. Parada de interioare opulente din suita de seriale confuzionează pe cei ce le vizionează, slăbindu-le luciditatea. Consecințele sunt grave: "A populace deprived of the ability to separate lies from truth, that has become hostage to the fictional resemblance of reality put forth by pseudo-events, is no longer capable of sustaining a free society." (O populație lipsită de capacitatea separării minciunilor de adevăr, care a căzut prizonieră a asemănării ficționale a realității impusă de pseudo-evenimente, nu mai este capabilă să susțină o societate liberă - op. cit., p. 52).

Treisprezece mii de filme pornografice se produc anual în San Fernando Valley în California. Profitul mondial realizat de pe urma acestei industrii este de neimaginat, ca și acela de pe urma comerțului cu arme. În 2006, câștigul mondial din industria pornografică a atins 97 de miliarde. Filmele de acest fel glorifică cruzimea, abuzul fizic, dominația prin forță. Ca și seriile despre viața luxoasă a elitelor, care îi amănesc pe cei deposezați, inculcându-le iluzia că pot deveni bogați, cele pornografice

pot da unora iluzia iubirii. În realitate este vorba de putere și bani și, ce este mai tragic, de tratarea indivizilor ca marfă sexuală. Autorul se lansează într-o adevărată diatribă împotriva orașului Las Vegas, care celebrează iluzia, viciul și lăcomia, revelând esența societății de consum: transformarea omului într-o marfă ca oricare alta. Las Vegas cu cazinourile lui strălucitoare imită aspecte din istoria și cultura europeană, oferind o copie simplistă a acestora. Las Vegas "is the corrupt, wilfully degenerate heart of America" (este inima coruptă, voit degenerată a Americii - op. cit., p. 63). Las Vegas este triumful iluziei, al spectacolului. Într-o populație din care 10% are pașaport câți americani vor putea recunoaște diferența între Franța cea reală și iluzia Franței din Las Vegas?

Judecata asupra industriei pornografice este la fel de necruțătoare, denunțând ipocrizia politicii statului ascuns, al complexului militar Industrial, promotor al războaielor nesfârșite, toate acestea exprimând simptomele unei societăți care a pierdut sentimentul de empatie. "Porn reflects the endemic cruelty of our society. This is a society that does not blink when the industrial slaughter unleashed by the United States and its allies kills hundreds of civilian in Gaza or hundreds of thousands of innocents in Iraq and Afghanistan" (Pornografia reflectă cruzimea endemică a societății noastre. E o societate care nu clipește când uciderea la scară industrială dezlănțuită de Statele Unite și aliații ei omoară sute de civili în Gaza sau sute de mii de inocenți în Irak și Afganistan - op. cit. p. 72-73). Se manifestă aceeași boală atât la nivelul corporațiilor cât și al puterii imperiale: "It replaces empathy, eros, and compassion with the illusion that we are gods. (Înlocuiește empatia, erosul și compasiunea cu iluzia că noi suntem dumnezei - op. cit., p. 87). O cultură bântuită de asemenea demoni e "seduced by death" (sedusă de moarte - idem, ibidem).

Universitățile americane, faimoase în întreaga lume, păcătuiesc prin susținerea preeminenței banului. Cei fără mijloace nu au acces la aceste instituții, limitându-se marja de selecție, iar celor mediocri li se oferă "the comforting reassurance that they are there because they are not only

the best, but they are entitled to the best" (asigurarea confortabilă că ei se află acolo deoarece nu numai că sunt cei mai buni, dar sunt destinați spre ce este mai bun - op. cit., p. 98). Învățământul public este fărâmițat, tăiat, micșorat. Culpă de bază a sistemului de învățământ rezidă în faptul că îi învață pe studenți *skills* (deprinderi practice), dar ignoră valorile morale. O cultură care neglijează total relația esențială dintre putere și morală, confundând management-ul tehnic cu înțelepciunea, care nu înțelege că măsura civilizației e compasiunea și nu viteza sau capacitatea de consum "condemns itself to death" (se autocondamnă la moarte - op. cit., p. 103).

America a ajuns în situația de a nu mai reprezenta ceea ce susține că reprezintă: etica democratică pe care n-o mai posedă, prosperitatea, când de fapt ea trăiește împrumutând miliarde. Niciodată n-a fost un pericol mai mare de a se ajunge la totalitarism. Unele instrumente totalitare au fost deja implementate: în 2008 congresul majoritar democratic a votat legea FISA, care acordă imunitate companiilor de telecomunicații care colaborează cu National Security Agency (Agenția de securitate națională), după 9/11 G.W. Bush a impus *Actul Patriotic*, care permite supravegherea cetățenilor, de asemenea tot în timpul administrației lui s-a aprobat *AutORIZAȚIA pentru uzul forței militare*, acordând președintelui dreptul de a declara război, care trebuia să aparțină exclusiv congresului. Împrumutând un concept de la istoricul Richard Wolin (n. 1952 - *Democracy Incorporated*), putem defini posibilul totalitarism american ca inversat (inverted). În totalitarismul nazist sau comunist politicul a subordonat economicul, în cel care s-ar instala în perimetrul american, economicul subordonează politicul. Dacă în comunism puterea pivota în jurul persoanei dictatorului, în totalitarismul care ar putea fi inaugurat în America, puterea ar aparține statului corporatist ascuns, celui *deus absconditus*, despre care toată lumea vorbește, dar nimeni nu poate pune degetul pe el să-l arate. Privind acum în jur, observăm că în ciuda unui reviriment economic, absolut necesar pentru majoritatea populației, tensiunea la nivelul partidelor și facțiunilor este extrem de ridicată, explozivă. Actorii politici or→

Darul Regelui

Și-a fost să se ridice în sfârșit și țara aceasta îngenuchiată de-atâtea dureri și suferință! Nebănuț și neașteptat s-a ridicat așa, ca întotdeauna în de-a lungul istoriei sale, din amarul ei sufletesc plin de negrăite pătimiri și jertfe. Dar nu legitima revoltă pentru sfintele-i drepturi încălcate de cinismul și indiferența unei istorii nedrepte a ridicat-o din pustia unei lumi în derivă, ci un tulburător suspin țâșnit din adâncurile ei, ce s-a înălțat ca o coloană de demnitate românească în plin deșert sufletesc.

Și-atunci, parcă pentru câteva clipe, țara aceasta întinată de atâtea cumplite nedreptăți, a fost spălată de ploaia de lacrimi căzute din ochii triști plini de neștiute suferințe ai oamenilor-dureri, ce o locuiau.

Surprinsă, țărâna jertfei noastre neîntrerupte a tresărit și ea ca-n fața unei neașteptate binecuvântări.

Apa aceasta curată a pătimirii românești, s-a adunat apoi toată într-un fluviu de suferință mută ce-a străbătut încet și sigur, netulburat de istorie, pământul plin de răni deschise și nevindecate.

Pe valurile mângâietoare ale acestui fluviu de durere, plutea legănată ușor în voia brizei-suspin ce-o înconjură din toate părțile, o bărcuță fără de vâsle pe care în sfârșit destinul o lăsase în pace ca să-și găsească liniștea în brațele Lui Dumnezeu... Era sicriul regal! Legănat încet de valurile-lacrimă, el se-ndrepta ca-ntr-un dulce somn spre Cetatea Eternă.

În felul acesta, într-un suspin comun mare cât o țară, își conducea pe ultimul lui drum pe ultimul lor Rege, poporul român.

Lumina candeliei sufletești a Suveranului se stinsese de mult și totuși, în mod neașteptat și tainic, acum nemărate lumini se-aprindeau rând pe

rând în inimile slujitorilor săi ca într-o nebănuită înviere.

Parcă cu „suferința pre suferință călcând”, acești oameni-durere luau lumină unii de la alții, putând astfel pentru întâia oară să se vadă între ei și să prefacă pentru o clipă întreaga țară într-o strălucitoare Biserică.

Suveranul de care se despărteau cu atâtea durere în inimi nu le adusese nici o victorie militară, nici o izbândă politică, nici o prosperitate de viață, ci doar o simplă cruce de lemn. Pe ea era scris doar atât „Mihai I – Rege”. Ca un vârf de corabie prin ceața de lacrimi a mulțimii înainta încet, tăcut și cutremurător de singură crucea!

În urma ei, tăcuți ca niște umbre ale durerii, veneau unul după altul în pas de Liturghie, oamenii bisericii, preoții. Călcău încet parcă sfințind în șoaptă drumul pe care mergeau. Pe afetul de tun războinic ce se țara acum smerit și parcă cuprins de somnul veșniciei, era așezat sicriul suveranului. Acoperit de drapelul țării ca de năframa plină de durere a întregului său popor, ținea deasupra-i cu degetele nevăzute coroana regală rămasă acum fără stăpân. În spatele lui, ca niște lungi alei de plopi străbătuți de freamătul unei surde dureri, veneau în pas legănat abia auzit, ce parcă picurau suspine în aerul trist, soldații armatei române. Mergeau în neauzită cadență ca și cum n-ar fi vrut să tulbure somnul cel veșnic al Regelui lor. Nimic din pasul victorios de altă-dată, din marșul triumfal aclamat de mulțime. Ceva se strecura sfios ca un murmur de curățenie și forță sufletească. Erau soldatii-lacrimi ai Majestății Sale. Orașul întreg era o sfântă catedrală ce oficia în tragică durere marea Despărțire. Pentru o clipă cerul plumburiu se dădu la o parte ca soarele să lumineze destinul cenușiu al acelor oameni. Aerul vibra de

tristețe ca lacrima atârnată pe geana unui copil. De o parte și de alta a cortegiului funerar se-nălțau în aer, ca niște păsări eliberate din cușca propriului suflet, mii de cruci făcute de degetele tremurânde ale unui popor învins în destinul său istoric, dar care acum în sfârșit, după atâtea timp, își murmură nebiruita lui credință.

Suveranii de dinainte, demnii lui strămoși, aduseseră rând pe rând acestui popor libertatea, gloria militară, unirea ființei naționale și odată cu ea, onoarea de a fi român în lume. Dar el, „bietul” Rege de azi, pe care lumea-l conducea cu o cumplită jale pe ultimul drum, ce-ar fi putut să le ofere? Nimic din toate astea! El, cel din urmă dintre toți, cel umilit, cel prigunit, cel lovit în demnitatea regală de a fi, el cel exilat, el regele rămas fără de țară! Și-atunci neputând să le dăruiască supușilor săi nimic din ceea ce un rege le poate oferi, se gândi să-și smulgă din piept singura lui avere. „Averea” cu care-și părăsise țara și cu care acum se-ntorcea din exil, o simplă cruce de lemn. Iar poporul acesta românesc, privind-o, ca la un semn îngenuche și țâșni în lacrimi. Căci el își vedeau în ea propria lor crucificare. Era darul Majestății Sale Mihai I pentru poporul lui român!

DAN PURIC

UN SPECTACOL PE SFÂRȘITE

→fi având știință managerială, dar nu au înțelepciune, ca să-l cităm pe Chris Hedges. Senatoarea Maxine Waters îndeamnă mulțimile la boicotarea membrilor administrației Trump. Cu luni în urmă la un meci de baseball în Alexandria (suburbie a Washington-ului) s-au auzit împușcături, care l-au rănit pe senatorul Steve Scalise de Louisiana. Libertatea discursului politic este în primejdie fizică. Adică

cel ce-o practică plătește. Așa se vede, că am intrat într-o nouă eră. Senatorul Rand Paul a fost agresat de un vecin cu casa lui în Kentucky în noiembrie 2017. S-a ales cu coaste rupte. Recent el și familia lui au fost amenințați de un individ că vor fi omorâți cu toporul. Asistăm la o degradare inimaginabilă a civilității în arena politică. Considerăm că la aceasta a contribuit stilul insuficient cenzurat pe tweeter al președintelui însuși și imprevizibilitatea firii lui.

Toți actorii din ringul politic vor fi obligați la o autocenzură permanent supravegheată și o conduită exemplară, dacă vrem să evităm posibile confruntări de stradă. La aceasta trebuie să se adauge reforme adevărate, legi care să răspundă cerințelor populare nu mitei grase corporatiste. Sunt imperios necesare schimbări structurale și radicale. Vor avea entuziasmul și maturitatea necesară cei din generația milenială

În țara micilor și-a berii

În țara micilor și-a berii,
mi-e dor de-o bere și doi mici,
dar nu la schimb pentru vreun vot,
ci doar așa de bambilici.

Să fie frământați ca în romane,
cu pumn și palmă, la un loc,
să stea ca gloanțele pe țevă,
pân` se ocupă cineva de foc.

Să fie-ncins grătar de la carbune,
pavlovian să saliveze la rând,
vorbind cu rândul despre mici,
ca un țaran cu alt țaran, despre
pământ.

Să fie-ntorși pe față și pe spate,
cu furculița lungă cu dinții mari,
să se bronzeze toți la ordin, uniform,
precum copiii-n tabără la Năvodari.

Și de se poate chiar cu dungi pe ei,
de la zăbrelele unse cu slănină,
papile gustative să fure startul,
înainte de-a fi rânduiala deplină.

Să-i facă unul ce iubește micii,
care și-n diafanul somn să-i vadă,
cum bat un pas de defilare rumeniți,
dând gustului onor, ca la paradă.

Să fie micii mari ca în povești
și prețuri pentru orice buzunar,
să facă fără mofturi și nudism
și să se tăvălească în muștar.

Felii cuminți de pâine să-i aștepte,
pe un carton cu scobitori stresate,
că trebuie să tragă-n țepă micii,
precum cel Țepeș, unor vremi uitate.

De-aceea iau cu mâi, politicienii,
să scoată din lozinci și jocul lor,
să lase cei doi mici și berea-n pace,
că-s lângă Bulă și Păcală-n folclor.

În țara mea cei și a micilor și-a berii,
mi-e dor de-o bere și doi mici,
dar nu la schimb pentru vreun vot,
ci doar așa de "veni, vidi, vici".

Lui Nicolae Băciut

În luna decembrie ți-ai sărbătorit
entalpia,
noi ne cunoaștem de când entropia
era singurul cuvânt,
de când la locul unde se împărțeau
compatibilitățile,
erau și contumaciile noastre, stând la
rând.

Ele s-au înțeles de la început în limba
diamantului,
din coroana de fantezie a lumii, ce
urma să vină,
limba avea amprenta încântării și se
numea poezie,
era o aramaică înainte de a se naște
prima lumină.

Contumaciile noastre și-au dat din
mână-n mână,
această flacără ce ardea cu lumină
dumnezeiască
și așa poezia a umplut contumaciile
sărace de noi
cu ceva uluitor, ce urma să ne nască
.

În luna iunie mi-am sărbătorit și eu
entalpia,
noi ne cunoaștem de când entropia
era singurul cuvânt,
urmașii urmașilor contumaciilor
noastre,
se bucură acum de preaplinul că ești
și că sunt.

Atunci când vom fi iarăși entropie
pură
și entalpiile noastre se vom pierde-n
morminte,
poeziile noastre vor fi fântâni în
agore,
răcorind postum entalpia, prin miez
din cuvinte.

20 decembrie 2018

Anti-liniște!

Liniștea nu trece pe strada mea
și chiar dacă trece,
ea nu intră în scara de bloc unde
locuiesc.
Și chiar dacă intră ea nu bate la ușa
mea.
Liniștea este de pe o altă planetă,
e o formă de întuneric de pe o altfel
de stea.

Ea trezește plantele leneșe
și animalele care nu vânează nimic.

Această formă de existență
mă ajută să ard gazul de pomană
și să tai frunze la câini.
De aceea, de ea mă dezic.

Liniștea este pentru oameni bolnavi
sau gata morți.
E o găleata cu apă ce stinge
un hohot de râs.
Ea chiar pentru sine
e o ranga băgată în roți,

și-i de plăns.

Liniștea e o formă a năzdrăvului
și a nimicului,
soră bună a dricului,
cea care dă mâinelui cu barda,
e o anti-Lavoisier,
necăstigând nimic,
nepierzând nimic
și netransformând nimic
dintr-o formă în alta.

24 decembrie 2018

Ninge, dar...

Ninge pe-un geamlâc,
ninge sterp și fără zvâc.

Ninge dintr-un cer setat,
praf de lapte condensat.

Ninge zvonul de pe cui,
o ninsoare-a nimănu.

Lasă-mă ca să te las,
Ninge ca lama de ras.

Ninge cu o amăgeală,
mai mult ninge a fereală,

Ninge sfertul de ninsoare,
față de-o felicitare.

Ninge fără de bucurie,
ca o bifă pe-o hârtie.

Ninge ca o semnătură,
numai jumătat de gură.

Ninge ninsul din clișee,
născând onomatopoe.

Ninge altfel în natură,
unde-i burta pân` la gură.

Ninge apa ruptă-n toi,
de se văd creștet de ploi.

RĂZVAN DUCAN

22 decembrie 2018

OPERA ANGAJEAZĂ O CONȘTIINȚĂ, DAR NU SE CONFUNDĂ CU EA

În artă nu există instinctul spontaneității, fiindcă orice operă, indiferent din ce domeniu artistic provine, angajează o conștiință, dar trebuie să subliniem că aceasta nu se confundă cu ea. În artă nu există particularitate definitorie și absolută, cum nu există un început independent de orice condiție și relație, care nu are limite. Pentru cititor și spectator, la fel și pentru artist, indiferent din ce categorie artistică provine, arta începe cu operele. Niciun creator, indiferent cât de genial este, nu începe numai din eu și nicio operă, cât de mare ar fi ea, nu poate fi definitivă. T.S. Eliot spune că ordinea artei implică mereu relația, comparația, prezentul artistic își recheamă, în fiecare clipă și cu fiecare apariție nouă, trecutul în complexitatea lui, spre a-l configura mereu altfel.

Inteligența și rațiunea nu fondează experiența estetică, dar nici nu le elimină. În unele condiții ea poate fi scoasă din conul de umbră în splendoarea luminii prin anumite convingeri, stimulată de idei. Chiar și efortul unor autori, cum ar fi poeții teribiliști Mihai Gălățanu și Ianus Marius de a se elibera de inteligență, prin pornografie, rămâne tot o probă de inteligență. Însăși naivitatea ei, (vezi pictura naivă), are estetica ei. La fel, poeziile de dragoste pornite din inimă sunt voci ale conștiinței. Sensibilitatea ei, vibrațiile eului au prejudecățile lor. În artă, indiferent de gen, pentru creator ca și pentru „degustătorul ei” nu există naivitate. Este anacronic să opui un gest spontan unui gest conștient, o creație concepută instinctiv unei creații conștiente, fiindcă orice operă înglobează în ea o conștiință iar receptarea intelectuală este unica ce satisface experiențele ei. Scriitorul, în cazul acesta, nu este cel ce dorește să se exprime ori să se supună, să emită o gândire conștientă, ceea ce-l caracterizează e valoarea operei sale, nu valoarea a ceea ce exprimă. Adevărata conștiință este o conștiință în act. Opera e o devenire, cum spune Gaetan Picon, „*un act irepresibil, o realitate nouă ce se dezvăluie făcându-se...*”

Creația este superioară conștiinței prin capacitatea sa imaginativă și de invenție, dar imaginația nu se desfășoară la întâmplare, fiindcă opera se supune sincerității creatorului ei. Ea își datorează efectul unor stări psihologice. Relația dintre adevărul creatorului de artă, implicit scriitorul, și adevărul operei sale nu este una între conștient și inconștient, ci una între explicit și implicit.

O concepție estetică se poate aprecia și deduce din orice operă oricât de inconștient s-ar arăta autorul față de adevăratele sale implicații, chiar și conflictuale. Cum spunea Baudelaire despre Delacroix: „culoarea gândește prin ea însăși”.

Limbajul artistic comunică și se comunică în același timp, precum marmura ce se dezvăluie pentru a-și arăta splendoarea sculpturii din interiorul ei. Acest fenomen se numește reflexibilitatea limbajului. Despre limbaj, întotdeauna se vorbește înăuntrul lui, nu numai despre tot ce ne înconjoară, ori despre autor. Astfel, cum spunea Picon: „*Asist la nașterea gândirii mele*”, sau mai profund „*nu gândesc, sunt gândit*”, cum toți suntem gândiți de Dumnezeu.

Conștiința autorului nu ține loc de conștiința operei, nu se confundă cu conștiința operei. Între ele există un dialog. Creația și receptarea se rezolvă în dialogul pe care conștiința implicită a operei îl poartă cu conștiința autorului, pe de o parte, cu conștiința criticului, pe de altă parte.

Activitatea coordonatoare a unei conștiințe intelectuale este suportată de opera de artă pe care chiar ea o conține în stare de potențialitate. Deoarece însăși conștiința e nelipsită

în toate elementele operei, neputând fi separată ca atare, tocmai pentru că este o conștiință în sine, cu posibilități de a avea toate condițiile de realizare.

Hegel spunea că judecata de valoare se pierde într-o dialectică globală a artei, după cum Kant spunea că judecata de valoare este obiectul unei analize psihologice. Însă amândoi filozofii au sesizat rezistența artei la sistematizările de tip filosofic, afirmând multitudinea și diversitatea istorică a stilurilor, așa cum Hegel sublinia că libertatea geniului este nelimitată și frumosul imprescriptibil. Dar estetica lor rămânea subordonată, în general, definiției metafizice a artei, în ciuda abordării psihologiei sau istoriei.

În tot acest context există o problemă a artei ca reflecție a realității și o problemă a artei ca reușită a anumitor opere, fiind și o problemă a ființei artei și o problemă a valorii ei. Formalismul nu cuprinde realitatea concretă, vezi proza și poezia optzecistă de la noi, căci dacă estetica conținutului distruge opera revărsând-o în afara formei o aneantizează, reducând-o la scheletul ei, pulverizându-i însăși carnea-raportul cu semnificațiile. În această problematică nu istoria face judecata, ci judecata face istoria, cum spune Picon. Sentimentul valorii presupune întotdeauna raportarea la o conștiință vie, dar nu în afara istoriei. Opera nu este în istorie, ea este în lectura pe care i-o facem. Sentimentul istoriei nu numai că nu scutește de un contact viu cu opera, dar chiar îl și intensifică. Sunt autori care știu să profite de contextul istoric al prezentului în favoarea lor, (D.R. Popescu, A. Buzura, N. Breban, A. Popescu, A. Rău, C. Cubleşan, etc.) când alții sunt recunoscuți de istorie după ce s-a consumat prezentul lor, dar suferind în timpul vieții. (Vezi: Eminescu, Radu Gyr, N. Crevedia, etc.). Pentru cei de azi, istoria nu înseamnă numai trecutul, ci și prezentul cu determinările lui ce acționează atât asupra literaturii cât și asupra lecturii - indiferent dacă se aplică operelor prezente sau trecute. Cititorul nu se adresează operelor spre a se asigura că participă la artă, el se apleacă spre operă pentru a încerca și trăi valoarea pe care o exprimă.

AL.FLORIN ȚENE

Am citit astăzi o superbă poveste, adusă pe ecranele Facebook-ului de Părintele Nicolae Gheorghe Sincan. Este vorba despre poetul Reiner Maria Rilke și despre o cerșetoare căreia acesta, deși trecea zilnic pe lângă ea, nu-i pune în palmă niciun bănuț. Dar, într-o zi, i-a adus un trandafir, un dar "pentru inimă". Cerșetoarea n-a mai apărut timp de o săptămână la cerșit, după care, când l-a văzut pe poet trecând din nou pe acolo, i-a sărutat mâna pentru neprețuitul dar.

Povestea m-a impresionat puternic, nu numai pentru că darurile "pentru inimă" sunt astăzi din ce în ce mai rare, dar și pentru că am o mare admirație și dragoste pentru poetul Reiner Maria Rilke, ale cărui poezii sunt pentru mine, fiecare în parte, un dar "pentru inimă". Mi-aduc aminte că acum câțiva ani, când i-am scris câteva cuvinte d-lui Băciutșă la propoziție de o superbă poezie pe care o scrisese și care avea o temă asemănătoare cu una dintr-o poezie de Rilke și, întâmplător, cu una a mea, mi-a dat o replică pe care n-am uitat-o: "suntem ramuri ale aceluiași copac..."

Și iată, recitând câteva din poeziile lui Reiner Maria Rilke și alte câteva din volumul "La Taclele cu Dumnezeu" de Nicolae Băciutșă, m-am gândit că în Antologia "Cartea inimii" a poetului Nicoale Băciutșă ar putea figura câteva din poeziile lui Rilke, ale lui Nicolae Băciutșă și poate și vreuna de a mea, poezii care au teme asemănătoare și par a izvorî din inima ramurilor unui același copac.

VERONICA PAVEL LERNER

Nicolae Băciutșă: Măine

Sunt tot mai aproape
de ieri,
mai departe de mâine,
ca de o țară îndepărtată,
ca de un cer de pâine,
ca de o foame din copilărie,
ca de zbor,
ca de o colivie
în care un mai încap
nici amintiri,
nici viitor,
nici umbra ta,
care seamănă tot mai mult
cu mine,
cel de ieri din mâine..

(din volumul "La Taclele cu Dumnezeu, Ed. Vatra veche 2016)

Veronica Pavel Lerner: Atunci-acum

Când valuri de albastru
Se lasă-n câmp din ape
Își drumuiesc izvorul
Departele - aproape

Când cerul din lumină
Pe flori împarte bruma
Se-ascunde-n joc amarul
De timp: *atunci – acum*

De unde vii străine
Și-n ce cuvânt de carte
Preschimbi tu din nesomnuri
Aproapele-n departe?

Când cerul pârguiește
Fellii de soare-n pâine
Departele-i aproape
Și-*atunci.. e-acum* sau mâine?

(revista *Vatra veche* nr 7, 2018)

Reiner Maria Rilke: Dacă-am fost atunci – dacă sunt acum

Dacă-am fost atunci – dacă sunt acum
tu peste mine îți adulmec drum,
nemărginită beznă făcută din lumină.
Și-nalta frumusețe ce-o torni prin univers
eu, cel necunoscut și șters,
pe fața mea o prind, deplină.
O! Noapte, dacă-ai ști cum toată
ființa mea în zbor e preschimbată
când mă încumet să te-ajung!
Sprâncenele ce-n dublu arc se-ndoaie
nu pot să-ncapă-asemena șuvoaie
de priviri pironite prelung.

(Din "Poeziile către noapte",
traducere de Alexandru Philippide)

Nicoale Băciutșă: Cum să spui?

Cum să spui ierbii să nu mai fie
iarbă,
cum să spui pietrei să nu mai fie
piatră,
să spui florii să nu mai
înflorească,
râului să nu curgă,
fătului să nu se nască?
Cum să spui:
Doamne, îți las ție viața mea,
să i-o dai celui nenăscut,
să moară el în ea?
Cum să spui:
e dimineață, Doamne,
și nu mă pot însera?

(din volumul "La Taclele cu Dumnezeu, Ed. Vatra veche 2016)

Veronica Pavel Lerner: Sensul vieții

Să cauți un sens al vieții? La ce bun?
Întreabă frunza veștedă din pom
Dacă ea simte vreun atom
Când, ofilită, pierde vreun lăstun.

Și-ntreabă iarba din grădini,
Când nu e verde, ci e seacă
De-aude ramuri ce se pleacă
Sub norii plânși, dar prea puțini.

Privește florile din vase
Care-ți oferă prin culori
Exemplul cum, zâmbind, să mori
Sub cerul împânzit de raze.

Nu, sensul vieții nu-i niciunde,
Nu-l căuta ascuns în gând,
Ci lasă-ți trupul traversând
Neterminatele secunde....

(revista "Semanlul", Toronto - 2007)

Reiner Maria Rilke: Să nu-ncerci viața s-o pricepi

Să nu-ncerci viața s-o pricepi,
atunci se face sărbătoare.
Și fiecare zi s-o-ncepi,
ca un copil ce, pe cărare,
primește darul, numai floare,
al adierilor ce trec.
S-adune florile-n buchet,
Nu-i trece pruncului prin minte.
Din păr el le desface-ncet,
Întinde mâinile-nainte,
Si cere altele, fierbinte,
La anii tineri, care-ncep.

(traducere de Maria Banuș)

„Grădina copilăriei” în poezia Domniței Petri

Plecată de mult în țara „făgăduinței”, Domnița Petri își îndreaptă cu drag ochii sufletului spre meleagurile sale natale. De la San Francisco și până la Bistrița, ea își măsoară distanța cu dorul fierbinte pentru cei dragi. Gândul îi poposește adesea în „grădina copilăriei”, acolo unde își mai caută printre amintiri imaginea celui care a trecut prea devreme în lumea umbrelor.

În volumul său de apostolat literar pe care și-l intitulează metaforic „CELĂLALT”, vorbește parcă de un tărâm încărcat de bucuria copilăriei, dar și de suferința care îi apasă atât de mult întreaga ființă : „Tată de ce nu mai așteptat să îmbătrânim împreună”, parcă îi reproșează vieții și timpului care își macină neîncetat nisipul clepsidrei. La Nepos vine să-l caute cu „glasul ei răgușit și lacrima nesărutată”, cu dorul împătimit pentru cel care a fost tatăl și profesorul de limba română, Ilie Petri.

„Mamă, hai să ne ducem la Nepos
Și să-l căutăm la casa noastră de lemn
Unde, acum douăzeci de ani făceam foc
Și se coceau roșiile sub pat,
Iar bostanii vârgați pocneau după sobă.”

Domnița Petri îl caută printre culorile anotimpurilor și prin foșnetul ierburilor îmbătrânite. I-a îmbrăcat imaginea cu dorul ei pentru Dumnezeu și pentru locurile natale printr-o lirică autentică și expresivă, care își trage seva din viața neostoită a comunității în care a văzut lumina zilei. După 1989 a plecat în SUA, unde s-a stabilit împreună cu familia. Despre nepoata lui, îmi povestea cu atâta drag profesorul universitar Gavril Istrate și era tare mândru de realizările ei, mai ales cu cele pe plan literar. Și pentru că am amintit-o între personalitățile din Nepos în monografia satului, mi-a trimis o scrisoare de mulțumire, exprimându-și bucuria de-a fi foarte norocoasă că s-a născut în Nepos. Rânduri emoționante le-am primit și din partea mamei sale, Medena, aflată la Bistrița, care spune, printre altele :

„Cu bucuria mamei, căreia veșnic îi este dor de copilul îndepărtat, îți mulțumesc că l-ai adus pe această cale acasă”. Într-un interviu încărcat de fiorul nostalgiei, Nicolae Băciuț își amintește de ea, spunând : „Colega mea de clasă, Domnița Petri, era deja un nume de notorietate în poezia tânără, își publicase placheta „Timpul sevei”, iar ea devenise și un fel de ștachetă care a impus exigențe, pretenții și ambiții pe măsură. Păcat că, pe Domnița Petri, pe care am privit-o întotdeauna cu admirație, invidie frumoasă și cu multe speranțe, trăitoare acum în îndepărtata Californie, s-a îndepărtat de scris”.

PETRI Domnita, s-a născut la 14 mai 1956, satul Nepos, comuna Feldru, județul Bistrita-Nasaud. Este absolventă a Liceului „Liviu Rebreanu” din Bistrita (1975) și a Facultății de Automatică a Institutului Politehnic din București. Debutează în volum colectiv „Ascendență”, apărut la Bistrita, dar și în broșurile „9 dimineți” (Bistrita, 1975) și „Spații posibile” (1979).

A fost membră a cenaclului „Amfiteatru” și a colaborat cu versuri la România literară. Steaua, Tribuna, Convorbiri literare, Amfiteatru, Cronica, Familia, Limbă și literatură, Luceafărul etc. Lirica sa cuprinde placheta „Timpul sevei”. Urmează: Eclipsa (1979), Celălalt (1985), Traversare marcată (1987). A obținut câteva premii valoroase, între care : Premiul Editurii Junimea pe 1974; Premiul „Tinere condeie” pe 1975; Premiul Festivalului național de

poezie „Nicolae Labiș” pe 1975; Premiul „Amfiteatru” pe 1976.

Versurile sale de debut au ceva apropiat de poezia lui Labiș, dar și din solemnitatea ardelenescă, imnica lui Ioan Alexandru. Volumele de versuri : „Eclipsa”, „Celălalt”, „Traversare marcată” adâncesc semnalmamentele unei voci formate, nuanțând embleme și accentuând constante identificabile încă de la debut. Critica literară o situează pe Domnița Petri în rândul scriitorilor optzeciști.

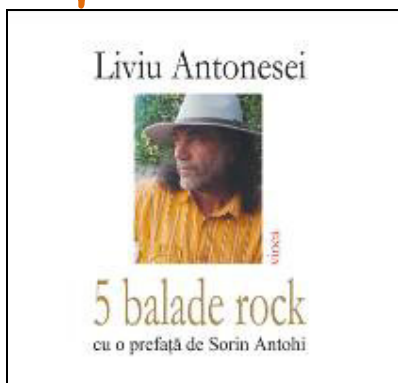
Poezia ei se, „îngemănează” cu sonuri vechi, venite parcă dintr-o rădăcină de baladă, din ecouri ale satului. Metaforele folosite ascund frământările ei interioare, o lume a trăirilor, a contradicțiilor interne, care se articulează cu starea ei sufletească. Timbrul modern al poeziei sale are un ecou duos, sentimental și „arhaic” : „Și prea devreme, rădăcina de baladă/bunicul meu vorbi deodată-n mine”, sau unul blagian : „copila nu știe s-ascundă/melcii din sân, ce căldură/în cenușia cochilie/rochia mică de stambă”. Alteori își amintește de copilul care era și ea cândva : „un copil care nu pleacă din mine” ; un copil care „umbla desculț pe o creangă albastră de măr”. Există aici un sentiment al candorii, al nostalgiei, al delicateții și frumuseții gândului frumos și curat îndreptat spre oamenii și locurile natale. Am înțeles că, în prezent, preocupările sale literare sunt exerciții spirituale care ocupă un spațiu mai restrâns, dar opera sa lirică din perioada bistrițeană, a așezat-o în arealul cultural pe un loc de mare cinste.

MIRCEA DAROȘI

Tinerețea vine cu Libertatea de a fi tânăr

(I. Omul)

Atunci când eram tânăr – de unde să știu că o să caut și încă o tinerețe în târziu biologic care e devremele minții... Mă uit acum la **Liviu Antonesei** și mă întreb când de fapt e momentul pentru ea tinerețe; dacă o fi una didactică, una filosofică, imediat or să sară și celelalte tinereți... Mă cam sperie ideea de tinerețe perpetuă, dar n-am ce-i face și dacă așa vrea.

Liviu Antonesei sare din vreme în vremuri, dar nu pe tăcute, firea lui nefiind compatibilă cu tăcerea, el se manifestă în felul 'ce-a fost ieri, mai fac și azi, și mâine numai s-ajungă'; nu are vârstă omul acesta, precum îl bănuim de-o treime de secol și de mare suflet.

Sunt aproape, ori poate doar încerc să fiu de-atâta vreme, de caracteristicile literare-n lirică, epică, critică literară, ale celui care se încapățânează să nu-și schimbe 'nărvul' și foarte bine face acum de curând cu „5 balade rock” convinge că foarte bine face.

Și, chiar nu pot să nu zic că întotdeauna m-am simțit tânăr, dar tânăr!, în preajma celui care azi revine ca poet, într-un vârtej emoțional cât se poate de clar, direct, și dintr-un parcurs literar în care nu cred să fi scăpat vreo definire nici măcar de nuanță. Atenta sa observație și fina (auto)ironie sunt în felul în care nu le găsești la altcineva, iar dezlănțuirea scrierii se face obligatoriu cu tonalități de acordare a penței la coala așteptândă.

(II. Atmosfera)

Ce fel de muzică este aceasta, de unde vine și care este menirea ei odată gata venită? – cam astfel ar putea întreba oricine știe mecanismele seducției auditive. Cu cel fel de corzi instrumentale, claviaturi, ancii, membrane, avem de-a face? Și unde e portativul, pentru că trebuie să fie? Și apoi, pe care scenă se poate propaga așa ceva? Cât de simplu ar fi răspunsul: e baladă și e rock, scrie clar pe copertă, deci la asta să te aștepți; dar

realitatea este jucăușă dacă e privită prin prisma evidențelor induse. Și ajungi să descoperi cum muzica poate să nu aibă de a face cu aerul, nici măcar cu lumina, starea ei se găsește și se manifestă la intersecția unor căi neuronale ce doar ating materialul, fără a i se integra. Și atunci putem spune că avem de-a face cu muzica-idee, cu un mănunchi de 'fire roșii' înțelesuri ajunse la maturitate și trăite ca atare.

(III. Poetica)

Despre poet, deci să scriu la toate timpurile, sau atemporal, sau: să las poetul în seama poeziei! Trezirea!: „eram tineri ca brazilii tăiați de crăciun, dar pe noi încă nu ne vizita/ moartea cu coasa ei strălucitoare, eram tineri și juram numai pe kafka./ dostoevski și nietzsche – doar câteodată pe camus, filosof/ pentru clasele terminale, dar minunat scriitor, iar cu jean sol partre/ izbeam de toți pereții, nu și cu greața pe care o atribuiam altcuiva./ vodca curgea în rîuri, poate chiar fluvii, cu etichete roșii stolichnaya./ cu etichete negre krepkaia și cu paiul tare în sticlă zubrowka./ numai cei delicați o înșingerau și o porecleau bloody merry./ cum văzuseră ei privind pe furis, de după perdele, în puținele/ baruri adevărate ce răsăriseră la mica liberalizare, la nep-ul ceaușin.../ și nu ne păsa care și ce eram, chiar dacă ne mai strigam/ fără pic de ură, fără senzația stigmatizării, în toate felurile...” (**ERAM TINERI...A ROCK BALLAD**).

Să-l citești pe Liviu Antonesei, înseamnă să-ți asumi trăirile lui într-un fior de la om la om, din care nu știu dacă mai ieși, cum scapi de-acolo, nu știu a fi instrucțiuni. Emoționalul precede logica, caută acoperiri în structuri deja delimitate și dacă nu le găsește (ei, nu!) atunci rabdă frigul der pe afară cu dârzenia soldatului care nu știe să fie altcineva decât soldatul.

Periplul pe care-l purcedem și noi, acum, nu poate fi lămurit pe de-a-ntregul, nici nu trebuie, avem aici esențe, arome, gusturi toate tari, și ar cam trebui să simțim, dacă simțim.

Eram tineri... A Rock Ballad

pentru Andrezej Stankiewicz, pentru
pentru Vladimir Sorokin, pentru
pentru generatiile noastre

eram tineri ca brazilii tăiați de crăciun,
dar pe noi, oarecum, nu ne vizita
moartea cu coasa ei strălucitoare, eram tineri
și juram numai pe kafka,
dostoevski și nietzsche – doar câteodată
pe camus, filosof,
pentru clasele terminale, dar minunat
scriitor, iar cu jean sol partre
izbeam de toți pereții, nu și cu greața
pe care o atribuiam altcuiva,
vodca curgea în rîuri, poate chiar fluvii,
cu etichete negre krepkaia și cu paiul
tare în sticlă zubrowka,
numai cei delicați o înșingerau
și o porecleau bloody merry.

(A)

Liviu Antonesei, într-un recital dipol el cu el, însuși cu însuși. Poezia cu ea poezia fiind cauză și efect.

DANIEL MARIAN

Anglia, Derrida și vatra casei

Carmen Tania Grigore folosește în titlu „un sezon” ca să marcheze intertextul cu Rimbaud mai clar decât ar fi făcut-o „un anotimp”. Dar „un sezon cât o viață” (Ed. Editgraph, Buzău, 2012), nu are nimic rimbaudian, cum nu are nimic terifiant poemul „uneori realitatea mă sperie”, în care găsim în schimb versurile emblematice pentru poetica autoarei: „mă retrag în mine/ cu mișcări de felină”. Poate această retractilitate o ține la un pas de marea poezie, poate o apropie de ea, sau poate eu greșesc în chip fericit pentru poetă.

Există mărunte superstiții poetice care consideră conjuncția și la început de vers egală cu un început de drum făcut cu stângul sau chiar pisică neagră în context, dar poeta le încalcă recurent și cu nonșalanță. Dar să vedem întreg poemul „uneori realitatea mă sperie”: „în dimineața aceasta / m-am simțit mai frumoasă / albul din oase / lucește sideral // oglinda mă sperie / și evit contactul / cu realitatea // mă retrag în mine / cu mișcări de felină // respirația se precipită / precum o lebdă / care aleargă / pe suprafața apei / înainte de a-și lua zborul”.

Sunt pagini aparținând parcă dublurii feminine a eroului liric al lui Bacovia, Sensitif.

Altă dată singurătatea este marcată prin contrariul ei, însă contrariul nu este decât un semn, nu se știe dacă germinativ. Efectul poetic este atins: „ieri / între două paranteze / am găsit o sămânță / de comunicare” („sindrom liric”).

Concretul se disipează în abstracțiune pură. Cuvântul însă nu se pierde, traduce subtil vertijul oricărui reazem: „un val de tristețe / atinge tâmpla / sprijinită într-un maldăr / fără substanță” („în plutare pe apa sâmbetei”).→

MIRCEA DOREANU

Cred că dacă Jacques Derrida ar fi scris poezie ar fi făcut-o *a la maniere* de C.T. Grigore: „fără să vreau am atins / punctul de îngheț / și instantaneu / s-a transformat / într-un miez germinativ // acum toate literele mișună spre el / cu precizia unor miriapode înfometate” („punct și de la capăt”).

Dezinvoltura erotică duce prin „tunelul din vis” la un happy-end estetic al unui coșmar transfigurat, iar pe contrapagină un „frison păcătos” se încheie deconcentrant: „ca un flash obraznic / mă înfioară ispita / de a mușca din mărul lui Adam”.

La distanță de numai un an după volumul „Minutul de sinceritate”, poeta își descoperă grăunțele de umor fără de care literatura se usucă și moare, își adâncește însingurările cu o conștiință poetică mai clară și cunoaște fericite interludii jubitative.

Dacă în cartea anterioară gândurile o cuprindeau „ca o iederă încinsă”, în aceasta, printre metapoeme, Carmen Tania Grigore deslușește, simplă și clară, rădăcina poeziei: „tu ești legat de carnea / și sângele meu / printr-o fibră intimă / ești ca mielul / scăpat din încercuirea lupilor” („despre regăsire, primăvara”).

Tania Grigore are idei poetice novatoare dar și simțul trecutului.

Pe poeții care scriu acum, neforțați, despre patrie, trebuie să îi credem, mai ales că poeta din Nehoiu este încă tânără, deci nu își lasă mâna forțată de vreo mecanică inerțială dobândită pe vremea lui Ceaușescu.

Cu atât mai mult cu cât s-a întors de curând după zece ani trăiți în Anglia, unde a scris o carte de convorbiri cu fiica lui Constantin Noica.

Semnează e un curaj pentru vremurile noastre suspicioase, un „poem scris cu fir de borangic”, deloc pășunist, trimițând mai degrabă la „Pășunile raiului”: „drumul spre casă e însemnat / de copaci care mi se arată / doar mie vâruși / tot felul de ispite cameleonice / îmi ies în cale / însă pe mine mă așteaptă / în brațele mamei / trofeul surâsului / respir adânc / și aerul coboară / în interiorul gleznei / înviorându-mi pasul / uneori mă simt urmărită / broboane fierbinți / se preling intracardiac / dar niciodată nu se va umple paharul / ruga mă poartă ca o luntre / spre vatră”.

Viziuni redimensionate

Noua carte de versuri a lui **Daniel Marian, *Revelații, resuscitări, regrete*** (Ecreator, Baia Mare, 2018), poartă cu ea o simbolică multiformă, nu puținele abstractizări având rolul de a ne incita creativ interioritatea. Când cu idei poetice inedite, când uzitând un arsenal peren, autorul deschide orizonturi estetice de o valoare incontestabilă: "o imensă lenevire/ dincolo de sonoritățile abrupte/ ale fabricilor de nervi// liber ca și când/ n-ar fi trebuit să mă nasc încă/ liber ca și când/ ar fi trebuit să mor deja// (dor sete emoție teamă durere albastru)/ le zâmbesc inginerilor de sentimente/ îmi clătesc ochii/ și zic: frumosele eden, unde sunt/ șarpele femeia mărul?" (*poemul de duminică*). În cadrul acestor ingenioase universuri totul se poate schimba inopinat, cufundare cvasi-completă în valuri onirice care favorizează marile plecări. Realitatea, atât cât este, interferează cu vastele regiuni ale evaziunii. Să medităm împreună cu imaginile următoare, parcă desprinse din plasticizările metafizice ale lui Giorgio de Chirico: "sâmbure de aur/ luna ținea în dinți o creangă de aur/ unii spun că s-a făcut un drum/ prin mare – dar nu cred// e o arătare pe-o față/ a copacului/ o creangă mai e în cer alta pe pământ/ și alta alunecând pe șira spinării zeului/ încrengându-l înrămurindu-l/ tot în aur// de aceea el strigă/ i-e teamă că ar putea fi prefăcut/ în statuie" (*explicația simplă a unui strigăt pe plaja pustie*). Evanescența

ia valori marcante. Vibrațiile inimii au în vedere deosebite ascendențe, încărcate cu viziuni redimensionante. Sufletul liric întreprinde veritabile călătorii inițiatice. Nu lipsește de aici elementul ludic, cu accepțiuni care particularizează: "nu știu ce mi-a venit/ să ghicesc în pietre extraplate ca în cărți de joc// de fapt piatra poate substitui orice/ ar putea fi un fel de materie primă/ și pentru construcția stărilor sufletești/ căci supuși suntem viziunilor dure/ ca unui reflex// de fapt piatra poate substitui orice/ dracu' mă pune să-i fac psihologia/ - de parcă psiholog te născuseși!// jocul acesta va continua? (*joc reflex*). Persistă o vie tentație a găsirii *actului* incitant. Sub razele Lunii au loc vilegiaturi pasionante, câteodată descinse din umbra unei potențiale libertăți. Succesiunile morganatice sporesc efectul poetic. Între "răul subteran" și "râsul subteran" ființează multe dintre sintagmele lui Daniel Marian. Cuvintele pot mereu să revitalizeze, pe fondul unei evidente ideatice a pozitivității. Interogațiile existențiale generează amplitudine. Experiențele cotidianului sunt adeseori așezate sub lupa transfigurărilor estetice. Prezența fascinantă a femeii marchează substanța versurilor din *Revelații, Resuscitări, Regrete*. Fluxul sentimentelor parcurge căi ale văzduhurilor ce se duc și revin. "Sala de arme", detectabilă în volum, certifică vibrația unor accentuate elemente *Yang*, totuși pline de mister. Volumul propune o paradigmă a desfășurărilor turbionare, cu evidente conotații venusiene, așa cum reiese și de aici: "tocmai dăduse/ peste noi/ o avalanșă/ -iubirea". (*pierduți pe munte*). Gustul pentru șarade are un rol aparte: "atunci s-au inventat zarurile, trifoiul cu patru foi/ pisica neagră, tranvaiul 13, a fi sau a nu fi/ atunci am început să te caut umbră/ de câte lucruri îmi erau împotriva/ fugărit prin aiurea de vânt – de copite – de mirare/ - de unde – de amurg - și de vorbe/ însuși îngerul avea zâmbetul de piatră/ tăcut – îmi călca pe urme/ și el și el – cavalier al ordinului întâmplării". Mereu surprinzătoare, pluralitatea lumilor etalate în versurile lui Daniel Marian. Astfel sunt dezvăluite numeroase detalii ale ceea ce se poate numi o formă de trăire în poezie.

OCTAVIAN MIHALCEA

O VOCE ÎN LIRICA ACTUALĂ

Dintre volumele de versuri publicate în acest an, se desprinde, ca individualitate și valoare artistică, chiar și din punct de vedere al construcției epico-lirice, *Scrum de havană*, având semnătura uneia dintre cele mai interesante și, de ce nu?, importante voci ale generației sale, Mihaela Oancea. Poeta, aflată într-o perpetuă primenire și decantare a materiei prime utilizate, cu abilitate discretă introduce lectorul în atmosfera unei creații deja afirmată și confirmată: „Când îți apropii tâmpla de stânca unui munte,/auzi ecoul lumii, toți pruncii fericiți/și-n tine o livadă cu albe flori, mărunte,/renaște ca prin farmec fiori nedesluși.” (Nimic nu e ce pare, p. 12). Citind, ni se abate gândul la Ion Pillat, sau Dimitrie Anghel, însă poeta se dezbară de acest dat și revine la sinele care o caracterizează și o singularizează rostind, ca un transfer de idei printr-o discretă schimbare de macaz: „Depart-e-n ținuturi agreste,/departe de lume și fără opaiț,/un tulinic azi moare-n făget./Când ploaia izbește-n ferestre,/când urlă, frământă-n copite/paiața ce sare cât acolo,/lăsând peste tot rumeguș(...)” (Depart-e, p. 99). Din capul locului trebuie subliniat un fapt care o proiectează pe poetă între autorii prolifici fără ca, prin aceasta, creația sa să-și piardă din substanță. Dimpotrivă, o vreme, urmărindu-i aparițiile în majoritatea revistelor literare cu pagini întregi, poeta, deliberat sau nu, și-a construit „pas cu pas”, o remarcabilă personalitate artistică. Acest lucru se petrece printr-un îndelung exercițiu de creație autoevaluare pentru ca astfel să-și prefigureze „portretul reprezentativ” în contextul general al poeziei actuale. Iar aici, în sensul celor spuse, aș face o trimitere... ajutoare și complementară la o zicere a esteticianului cracovian Roman Ingarden de care, conștientă sau nu, poeta Oancea a făcut uz pentru a se defini atât pe sine cât și opera sa, citez: „Evaluarea are loc într-una din fazele finale ale trăirii estetice, care conține numeroase și felurite momente, și din această cauză depășește cu mult domeniul

raționamentului pur intelectual.” (Roman Ingarden, *Studii de estetică*, Ed. Univers, 1978, p. 293). Așadar, circumscrierea conceptului propriu-liric în acest câmp ideatic este cât se poate de evidentă. Să citim, să vedem: „Glasul tău/și respiră silabe/ca un acord de armonică,/pielea/devine puntea/ dintre lumile văzute și cele nevăzute/ochii/ mă poartă/prin pădurile de pin ale Mexicului/și prin valea fluturilor/din Insula Rodos//Geometria ta sacră/a devenit o mandala/ce-mi vindecă/toate cele cinci anotimpuri.” (Mandala, p. 69). Mandala?!

Dacă nu ne-am lăsa prinși în jongleria simpatică a estetismului sugerat și comprimat până la esență de către autoare, am cădea în capcana unui joc simpatic de cuvinte – atât și nimic mai mult!

Numai că poeta ne trage de mânecă șoptindu-ne în timp ce ne face cu ochiul șmecherește: nu, dragă cititorule, este vorba despre... mandala. de fapt o simbolistică agresivă „vagabondând” de la Insula Rodos până „prin pădurile Mexicului”, fără să ocolească o subtilă apropiere de... budism...

Ca definiție, mandala reprezintă o imagine-simbol care servește ca instrument al contemplației, asemenea unui cerc magic...

În această ordine de idei, consider că întreaga creație din volum se subordonează frumos, eficient și elegant respectivului gen de simbolism.

Însă, extrapolând, iar în unele cazuri particularizând, în fiecare

poem vom găsi fără efort și imagini ale unui realism care doar aparent este nepotrivit, de fapt acesta echilibrând foarte bine și corect construcția epică: „Cufundat într-un steril joc de mărgeli,/nu sesizezi ivirea distopiei,/caruselul oniric,/umbrele care dispar/la cel mai mătăsos foșnet./În stăruința de a recalcula traseul,/sfârșești precum molia/înamorată mortal/de becul de 60 de wați.” (Într-un joc, p. 34).

Parcurgând paginile volumului, se consolidează ideea că Mihaela Oancea nu mai este o... speranță sau o poetă în devenire, ci o autoare aptă, din punct de vedere profesional, să transforme orice întâmplare banală într-un moment literar-artistic. Astfel, în multe locuri, sau poeme, constatăm un fel de plăcere a creației trecând de la un realism aspru la o formă mistică – combinație care ajută consistent la nașterea formei și conținutului poemelor.

În acest context, avem cale liberă spre... Roland Barthes căruia, autoarea elegantului volum de versuri *Scrum de havană*, Mihaela Oancea, îi datorează „accize” (că tot e la modă termenul!) când acesta scrie: „Dacă ar fi posibil să ne imaginăm o estetică a plăcerii textuale, ar trebui să includem în ea: scriitura cu voce tare. Această scriitură vocală (care nu este defel vorbirea) nu se practică, dar fără îndoială ea este cea pe care o recomandă Artaud și pe care o cere Sollers. Să vorbim de ea ca și cum ar exista.” (Roland Barthes, *Plăcerea textului*, Editura Echinoc, Cluj, 1994, p. 103).

Așadar, fără urmă de îndoială, la Mihaela Oancea există o sinceră și cultivată inteligent... plăcere a textului.

Se simte, este ușor de sesizat și permanent ridică la fileu valoarea creației sale. Și, înainte de a încheia, trebuie să mai menționez că poeta, subtil, ni se dezvăluie ca femeie tânără și îndrăgostită într-un mod elegant, realist și ceva mai aparte: „Pentru doi, așa vom gândi totul,/dansând cu saboții grei de lemn/până ce ne vom strecura prin urechea acului,/spre miezul pământului.” (Pentru doi, p. 64).

DUMITRU HURUBĂ

Mihaela Oancea: *SCRUM DE HAVANĂ*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2018

Reverberatii afective

Volumul poetului Dan Lăzărescu, *Mi-a picurat din suflet poezie*, lansat în septembrie 2018, este mărturia unui răspuns în fața chemării lirei, dovadă a unei iubiri oarecum tănuite îndelung, o prelungire firească a ființei ce își revelă pulsațiile năvalnice.

Fără pretenția unei ierarhii sau sistematizări privind etapele sau direcțiile tematice ale scriiturii, volumul înglobează texte aparținând celor două vârste ale creației, ce se confundă, în linii mari, celor două ipostaze existențiale ale creatorului: adolescența trecutului și maturitatea prezentului.

Dincolo de vârste, de neașteptate „întâmplări ale ființei”, definitorie este transcrierea sinceră, nesofisticată a emoției, discursul tranzitiv situând cititorul în orizontul autentic al desfășurării de sine. Biografia se oglindește adesea în versul maturității, semnificativă fiind aici notația paratextuală, livrescul sau reperele culturale fiind vagi preocupări ale versului juvenil.

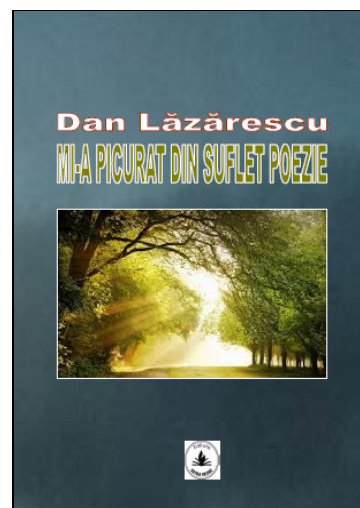
Tematica dominantă este unifică vârstele creației este iubirea, ale cărei fațete se schimbă la intervenția meandrelor orizontului existențial sau în relație cu ipostazele feminității - mama, fiica, iubita. Dacă versurile închinare mamei se nasc din nostalgia matricei primordiale, la polul opus, versurile închinare copilului reliefează conștientizarea ciclicității existențiale, fenomen ce trezește nevoia acută a protecției, dublată de culpa sfâșietoare: *Ne iartă tu, copilă înțeleaptă. / Primește-ne răsfărâți în viața ta. / Ca două aripi rupte de la pieptu-ți, / Alături de tine vom zbura! (Balada părinților fără verighete).*

Dominantă rămâne feminitatea ca parte a cuplului adamitic, alteritate în fața căreia confesiunea eului dionisiac devine o avalanșă de stări sfâșietoare și contradictorii. Astfel, extazul fericirii și atrocitatea despărțirii coexistă, uneori, în același text: *Acel surâs care-a făcut din gura-ți / Izvor de bucurie-n viața mea; Și mă cutremur încă de durere / Și de-amintirea-i dulce mă-nfior, /*

Mă tot înalț de dor până la stele, / De lacrimi în străfunduri mă cobor. (A fost un vis). Efect al destrămării Unului ce-și valida iubirea drept șansă a redempțiunii, sentimentul solitudinii răzbate chiar și atunci când îndrăgostitul pare să-și fi găsit resursele renașterii spirituale. Uneori, obsesia izolării se reflectă în scurte secvențe intertextuale ce poartă amprenta universului bacoavian: *Sunt singur, singur, singur și mă sting / De-acest prăpăd ce-mi calcă în picioare / Toată ființa (Unele clipe).* Trăindu-și povara suferinței și a solitudinii amare, stări împinse la paroxism, răbufnirile de ordin luciferic nu sunt deloc surprinzătoare: *Cad în genunchi, cum oare să mă rog / Când a secat în gura mea și glasul? / Și îngerii cei duși nu-și mai întorc / Spre mine, în aceste clipe, pasul. (Unele clipe).*

Fiorul sentimentului primordial este dublat adesea de o tendință meditativă, din care se desprind sentimentul târziului – oglindire a timpului galopant (*Ce repede în viață ni se face prea târziu! / De parcă timpului nici veșnicia nu i-ar mai ajunge / Și-n graba lui nebună către înfinit / Tot ce e tânăr azi în noi vrea să alunge – Ce repede*), dar și starea de exilat într-o lume degradată, potrivnică valorilor poetului. Uneori versurile sancționează ritmul steril al lumii alienate, obsedate de acumularea materială (*Visul măririi ne îmbată cu otrava-i / Pe-atât de mulți... atât de muți...atât de singuri! / Copiii cei de ieri purtând în piepturi suflet, / Ajuns-am azi stații, gonind năuci spre piscuri. – Visul măririi*), alteleori fiind deplânsă maniera agresivă în care umanitatea se raportează la dimensiunea sacrului (*Zadarnic rugi prin sute de biserici / Pupând icoane le rostești mereu, / De mai întâi nu ți-ai zidit în suflet / Altar de cinste pentru Dumnezeu. – Zadarnicele rugi*).

Condiția orfică a celui decis să rămână rug arzând în numele iubirii îl situează în orizontul Romantismului, prin importanța acordată sentimentelor, în special iubirii ca principiu ordonator al existenței, cât și prin recuzita specifică imaginarului poetic romantic: noaptea, apusul, stelele, luna, visul, natura terestră. De altfel, natura e singura în mijlocul căreia

poetul se regăsește întreg, nealterat, cu propriul adevăr. În acest sens, spațiul montan cu detaliile sale devine topografia consubstanțială ființei poetului: *Când vulturul cel neînfrânt vreodată-n libertatea lui / De pe un pisc semeț de munte se ridică / Și ca o lance de oțel despică cerul cu a lui aripă / El, regele văzduhului, nu dă nicidecum de seamă nimănui. // Când cerbul cel încoronat de zei cu sulite de os / Se abate-n luminiș din umbra nepătrunsă / A codrului ce-i este loc de patimă, de dor, de-alean și casă / El, regele pădurii, calcă sclavia sub copite, maiestuos. (Când vulturul)*

Cuvântul poetului pare a dobândi treptat forța Logosului divin și, astfel, ca într-o replică la imaginea începuturilor, tenebrele suferinței se retrag, lumina fericirii ce redimensionează realul dominând atmosfera textului ce încheie volumul: *Bună dimineața! / Nu-i așa că soarele răsare astăzi în alt fel? / Readuce viața / Ce-a ascuns-o o vreme printre nori cu el (Bună).*

Deși nu se regăsesc mărturii ale așezării poetului pe Calea divinației, se pare că Iubirea – soluția consacrată a „înveșnicirii” - e cea prin care cerurile i se deschid poetului, dar și celui de dincolo de carte.

De altfel, ecoul biblic al celui ce renaște, ce se ridică deasupra umbrei thanatice se regăsește atât în numele (Lazăr Dănilă), cât și în pseudonimul celui ce ne oferă cartea, resurecția fiindu-i predestinată.

Prof.dr. LAURA-
ALEXANDRA PUI

Prelegerea umbrei sau umbra prelegerii

Un înfocat hai-hui și singur și cu prietenii de bunăoară. Printr-o vale de vreme în care se răstoarnă munți de vremuri. Tot răsfoind trăirile și retrăirile ca într-o memorialistică obligatorie. Poate fi lucrul acesta făcut de la un fir de iarbă la o geană de izvor și mai departe la un pârau de mirări și mult mai departe la oceanul de întrebări care nu vor să recunoască realitatea în forma-i strâmbă.

Vasile Rodian își ia cu el umbra pe post de străjer în **Criza portretului** (Ed. Eurostampa, 2017) aceea inevitabilă deopotrivă meșterului și privitorului de rând. Vom înțelege mai apoi de ce: „Fugeam ca după o arătare/ să prind umbra norilor pe câmp/ se tot depărta de mine/ nu reușeam/ îmi plăcea și mie copil fiind/ să împart cu cineva orele de păstor/ animalele își aveau treaba lor/ din iarba câtă era își mai ridicau capul/ să vadă ce mai pun la cale/ Îmi ziceam anul viitor/ în vacanța de primăvară/ Așa a început să-mi fie dor de umbră” (**Umbra**).

Senzația de a fi urmărit permanent de umbră e atât de puternică, încât mai bine o inviți alături de tine, să nu-ți sucești nici capul nici mințile. Dar ce te faci când brusc umbra se scunde de tine și tu nu mai poți chiar nu mai poți fără umbră...

De fapt, umbra în acceptul lui Vasile Rodian are două feluri de dimensiuni: una bună – cea plastic exprimată în poemul citat, și una potrivnică, nimerită să-i amintească de poezii Ion Monoran, Ghiță Pruncuț, Eduard Pamfil. La viețile acestora dense, tulburi, și poezia pentru ei, de acum, nu ar putea să fie decât încrâncenată. Fie

că e un „**Priveghi**”, fie un „**Ecou mecanic**”, au loc aprinderi despre care-ai zice că-s necontrolate decât de vreun dumnezeu pripășit prin unghere, prin culise, vestibule ori mărăcini și de unde să dirijeze o orchestră fenomenal de ciudată. E aici orașul, e parcul, e tramvaiul, e Catedrala, și e o porție bună de *nemilă* a firescului înaintea obștesc-acceptabilului: „dacă faci multă școală îți pierzi sălbăticia/ care e aur în poezie, nu mai ai sufletul tău/ cinstești prea mult nimicul”...

Cu avânt dincolo de cotidian optzeci, imaginea se reduce, ori se induce, ori se deduce, dar orișicum e alta, în-țarcată la dimensiuni cosmice gata de iluminări progresive dar și de impact năucitor: „Meteoritul/ scăpat din legi-le centurilor de sus/ plesni ca un pu-fulete/ pe ruta pământ/ Veghetorul/ se mai scutură și el de scame/ oricum era un pui de cosmos/ plecat să explore-ze/ ce ploaie de luminițe/ inundară cerul/ Îngrijitorul cu stelele/ fu prins în Valul polemic/ au un sens/straiele din jad” (**Ce este în strălucire**).

Pe undeva, aș întrezări o apropiere a lui Vasile Rodian, în încruntările lui spiralat și zigzuit exprimate, cu frumoasele năstrușnăcii ale lui Șerban Foarță. În orice caz, un spirit de Timișoara epocală îi duce așa, împreună, într-o plimbare pe unde timpul încă nu a îmbătrânit, iar locurile sunt fragede de începuturi... „Orașul/ cei plecați/ ar întârzia puțin/ în a-l recunoaște/ multe bănci, farmacii/ O.K.-uri/ pe unde trecea/ nu demult tramvaiul/ e acum o statuie/ îl salut/ pe băiatul din tablă/ sunt bucuros/ că are pântecul gol/ e o altă prindere a eternului” (**Băiatul din tablă**).

Cu tot dragul salut prefața unui alt timișorean dintr-un optzeci mereu updatat, Marcel Tolcea, care punctează admirabil și fără loc de-ntors: „Poeții scriu și despre poezii vii, și despre poezii care sunt mai puțin vii. Ei sunt un fel de entomologi care, dacă e nevoie, îi readuc pe cei de dincolo aici cât ai zice pește, fluture, pădăie, libelulă, vâsc, mușetel, romaniță. Într-un anume fel, atunci când poezia face din poezii un fel de personaje dintr-un teatru adevărat, cu replici, cu un decor perfect adecvat epocii, ea, poezia, se transformă într-un fel de mărturisitor.” Încât mie ce mi-ar mai rămâne de zis...

DANIEL MARIAN

Misterele Africii prin ochi de poetă

Oaspete al luminii și necuprinsului, Cristina Onofre deschide porțile metafizice ale unei lumi necunoscute și misterioase. Poemele sale (*Să mergi călare. Să întinzi arcul. Să spui adevărul*) sunt ecouri ale simțurilor deșteptate de arzătoarele acorduri și culori, de întâlnirea cu oameni și spații de la răspântia a două culturi.

Minunatele schițe de portret pe care poeta le realizează compun, pe de o parte, o galerie de personaje pierdute în dunele deșertului care supraviețuiesc în fața infinitului de nisip grație racordării la cer, a dialogului mut cu înaltul, care-și extrag forța din aparenta lor fragilitate și din repetarea unui gest: cerșetorul recunoscător pentru darul divin ce-i umple blidul, sărutând „un veșmânt nevăzut al lui Allah” (Credința nemăsurată a lui Abdulamin), violonistul orb al cărui cântec „se oprește acolo unde sunetele se odihnesc” (Al-Sami), neliniștea ochilor, degetelor, fălcilor abilului Mektap învinsă doar de plecaciunea din fața măreției deșertului și vântului, vrăjitorul cu fața vopsită în ocră ce „se duce în mijlocul unui alt zbor” (*Urmărind-ul pe Mganga*).

Pe de altă parte, sunt prezente chipurile violenței tribale, ale celor ce au „mâncat inimi de animale” (Trecând prin fața casei lui Kambot Mokuba), care au ucis pentru a atinge „neînfricarea” (Moartea lui Massud ben Abdallah). Și totuși, cruzimea se estompează sub condeul care →

AURORA ȘTEF CIUCA

luminează fiecare colț de conștiință în care "foamea și setea, îngrijorarea și mahnirea, dorul, durerea, invidia și iubirea" se împletesc.

Autoarea creează surprinzătoare "vecinătăți" pe care le face să rezoneze, în uimitor de puține cuvinte: războinicul dansator, înarmat cu arc și săgeți, cu lance și măciucă, al cărui dans naște o muzică din inele de fildeş și clopoței sau vânătorul cârându-și prada (dar pentru femeia iubită) și contopindu-se cu sângele animalului (*O amintire despre Manumba*).

Spațiile prezente în poeme, oricât de modeste, sunt spiritualizate sugerând o frumusețe prezentă doar în ochii privitorului: un sat devine "locul transparentelor palate", o colibă poartă albul imaculat al miresei pe care o adăpostește, pe firul apei "curge un fum" (Plecând din valea Ungerengeri).

Savoarea poemelor Cristinei Onofre vine din amestecul de arome (de scorțisoară, smirnă, cafea, condimente, friptură de zebra), de somnolente caravane, de cerșetori, vrăjitori și sultani care se perindă, ca micile fragmente de sticlă colorată ale unui caleidoscop, prin fața ochilor uimiți ai cititorului străin de această lume. Nu întâmplător, poeta descrie ritualul unirii prin foc cu străinul care, ca într-un pact faustian inversat, plătește cutezanța de a fi transgresat limitele unui spațiu necunoscut cu o îndelungată captivitate până când va fi luat "tot cerul nostru în privire" (*Sosirea străinului*).

Impresiile din imaginara călătorie inițiată propusă de Cristina Onofre, consemnate cu har și măiestrie sunt dintre cele mai rare în literatura noastră.

Dar, dincolo de exotism, de rituri tribale și tobe, de simbolistica unei mitologii culturale atât de îndepărtate ele rămân superbe povești despre om, despre aventura comunicării, despre misterele vieții trăite cu intensitate...

Mircea Moldovan, S-a făcut lumină

Poetul din jilțul poeziei

Nu mă erijez în critic literar, de aceea, nu voi evalua opera sa de până acum. Tot ce voi afirma în această seară, legat de patru din cele cinci volume lansate de Stejărel, care au văzut lumina tiparului la Editura Măiastra, din Târgu Jiu, va fi probabil subiectiv, vizând modul de percepție al unei cititoare care, întâmplător, este și poetă. Am să trec în revistă câteva versuri care mi-au atras atenția, din aceste volume, în ordinea apariției editoriale, reliefând ceea ce mi-au transmis ele, pe lungimea de undă a sufletului.

Primul volum, apărut în urmă cu doi ani (2016) și intitulat *poemul meu neterminat din jilțul poeziei*, cu un titlu sugestiv, ce reliefează teama resimțită, la un moment dat, de orice artist al slovelor, care se îndreaptă, încet, spre poarta de unde nu mai există cale de întoarcere, ne prezintă un poet matur, stăpân pe mijloacele de expresie. Precum un pictor al cuvintelor, el surprinde diverse ipostaze (personale), la granița dintre temeri și speranță, dintre vis și cotidian, într-un moment de răscruce, acolo unde ajungem cu toții, într-o anumită perioadă din viață.

Poeziile cuprinse în această carte nu au titlu, ci sunt numerotate de la 1 la 250 și trec cititorul prin toate fațetele existenței, fiecare micropoem conținând esența unor momente ce l-au marcat pe poet, fie în viața reală, fie pe tărâmul imaginației.

În timp ce „moartea a ieșit pe stradă”, eul liric se revarsă în „poemele/ despre îngerii/ care nu mai au aripi” (1). Poetul își „așteaptă

cuvintele”, ca pe niște prieteni fideli, „căutând rima perfectă și ordonată” (5). Imaginea morții revine deseori pe parcursul cărții, inclusiv în descrierea portretului iubitei: „aveai trup de moarte spontană/ carnală și caldă/ ca un cântec de cocoși/ de la miezul nopții” (7). „sunt nebun de pustietate” (218), declară poetul, într-o efuziune de sinceritate, în timp ce „se despoaie singur” de „unirea” cu cea care i-a locuit cândva cămăruțele inimii și la „picioarele” căreia „a pus muzica sufletului” (208).

„O creangă din/ sufletul meu/ împlinește destinul/ într-o umbră de cuvinte” (29), afirmă Stejărel într-o altă poezie, continuând în același registru fatidic de mai sus: „eram condamnat la dezamăgire/ destinul se zbătea/ în sinele meu/ clopotul bătea/ anunțându-mi decapitarea” (39).

Trecerea de la fericire la disperare e uneori neașteptată și dureroasă: „fericirea e albastră/.../ demonii zboară/.../ ținem la sân cadavre vii/ până când străzile se descompun” (126). Teroarea continuă, într-un ritm alert, pe același ton: „pe trupurile (...) de naftalină/ se plimbă capete de molii/ ronțându-ne disperarea” (127). În tot acest tablou terifiant pare totuși să se înfiripe și o mică undă de speranță, chiar dacă numai în vis: „am un vis într-o stare de umbră/ Sfântul Duh umblă pe ape/ cu puritatea îmbrăcată/ în veșmânt alb” (123).

Stejărel nu duce lipsă de inspirație în ce privește crearea metaforelor, fapt dovedit și de cel de-al doilea volum al său, *Izvorul de lut*, apărut anul trecut (2017), în ediție bilingvă, româno-italiană. Tema morții și a efemerității ființei umane revine obsesiv, ca o litanie sfâșietoare: „pe ochii mei/ descompunerea” (*incertitudine*); „cerem morții un bilet de voie/ să ne mai lase o oră sau chiar două/ apoi să ne închidă în scorbură de rouă” (*ora de noapte*); „alunecăm încet/ spre neant/ unde ne hrănim/ cu sufle-tele noastre hărțuite/ pe cărările dintre moarte și nemoarte” (*cărările morții*); „obscuritatea curgea/ prin golul scheletelor de ceară” (*timp sumbru*) etc.

Nu e uitată imaginea ființei iubite, fiindcă dragostea neîmpărtășită sau pierdută reprezintă a doua natură a poetului, universul său interior părând a fi construit pe o spirală, în care moartea și iubirea se succed →

CAMELIA ARDELEAN

reciproc: „ascultă ce fragedă-i moartea/ e timp să murim împreună/ iubito, citește-mi iar cartea/ în care doar cornul mai sună” (*ascultă, iubito*); „port în mine anotimpul rece/ și chiar tristețea care ne desparte/ durerea care nu mai trece/ iubirea ce-am zidit-o în carte” (*port în mine*).

Cel de-al treilea volum, *numele meu e...*, apărut tot în 2017, relevă, în continuare, capacitatea creatoare a autorului, ce se încorporează să rămână, în adâncul sufletului, un copil și se „joacă”, cu mijloacele poetice aflate la îndemână, care nu sunt puține, de-a... piatra, de-a zborul, de-a curcubeul, de-a izvorul, de-a plânsul, de-a cântecul, de-a... tot ceea ce ar putea fi numele său, surprinzând trăirile ființei umane, respectiv ale sale, în toate etapele călătoriei pline de neprevăzut, care se numește viață.

Între poeme și starea sufletească zbuciumată a poetului se creează același paralelism, regăsit și în volumele anterioare: „hăul umblă prin mine/.../ întunecându-mi pașii” (...*teamă*); „sunt doar o adiere înhămată/ la căruța unei primăveri întomnate (...*zefir*); „moartea îmbracă haina mormintelor” (...*furtună*); „sunt atât de gol când lupt cu abisul” (...*fulger*), concluzionând: „singurătate, multă singurătate/.../ ... cugetul meu stă între cer și pământ”, în ultima poezie, care-i poartă, nu întâmplător, numele (...*stejărel*).

Al patrulea volum, *Întoarcerea la origini* (2017), continuă călătoria prin marea singurătate (lăuntrică) a poetului, în același stil propriu, nonconformist, uneori chiar șocant, cu care ne-a obișnuit. Poeziile respectă același „tipar” din primul volum prezentat, neavând titlu, ci fiind numerotate, în ordine inversă, de această dată, de la 250 la zero.

Fiecare poem pare a spune o poveste desprinsă din realitatea crudă a existenței, redată tranșant, cu sarcasm și scepticism, în imagini înspăimântătoare: „...morții au dat drumul la ploile torențiale/.../ cineva a venit cu un cadavru sub braț/ și l-a așezat pe stoborul fântâni” (230).

Răsfoind paginile acestor cărți care vin în cascadă și erup ca un vulcan, e evident că autorul mai are încă multe de spus! Deși este un introvertit, el mănuieste cuvântul pe post de ventil, pentru a-și exterioriza trăirile, un cuvânt greu, ermetic, cu un mesaj ce nu se află la îndemână oricui.

Fenomenul literar contemporan

în „oglinzile” lui Florian Copcea

Din 1984, când a debutat editorial cu volumul de proză scurtă *Iarna de acum un veac*, Florian Copcea – poet, prozator, eseist, critic și istoric literar, jurnalist – a publicat peste șaptezeci de cărți, din care o bună parte i-au fost traduse în limbile engleză, franceză, rusă, bulgară, sârbă, turcă și macedoneană. Colaborează (de mai bine de patru decenii) la numeroase publicații din țară și din străinătate și conduce revista de literatură, cultură și dialog european „Vorba Noastră”. Este doctor în filologie, teza – *Ideea europeană la Mihai Eminescu* – fiindu-i coordonată de academicianul Mihai Cimpoi.

Volumul de care ne ocupăm, apărut anul acesta la Editura Grafix din Craiova, este al doilea din ciclul *Critice* (primul fusese publicat în 2011) și poartă subtitlul *Oglinzile lui Sisif*. Cuprinde 27 de texte (eseuri, studii, cronici literare, un interviu), în care exegetul tratează cu precădere aspecte ale literaturii contemporane din România, Serbia și Republica Moldova.

Începând cu primele rânduri ale cărții, observăm că, pentru Florian Copcea, actul critic înseamnă, pe lângă comentariul propriu-zis, dialogul cu teoreticieni de marcă, români (Dan Grigorescu, E. Simion, G. Călinescu, T. Maiorescu, Radu Țeposu etc.) și străini (R. Barthes, J. Starobinski, Umberto Eco, H. Friedrich, M. Bahtin, M. Riffaterre, P. Ricoeur ș.a.). Metoda – așa cum ne avertizează însuși subtitlul volumului – îi permite examinarea produsului artistic în multiple oglinzi – „convexe și concave (adică cele ce-l reflectă/refractă obiectiv sau deformat)” (p. 16).

Mai înseamnă așezarea onestă a autorilor supuși atenției în devenirea fenomenului literar românesc (și, uneori, universal). Întreprinderea nu se dovedește deloc ușoară, fiindcă – după cum mărturisește în interviul ce încheie volumul (*Despre literatura românilor din Serbia, cu Marina Ancașan*) – exegetul e „un seismograf a cărui obligație este, mai ales acum, în (post)modernism, să se pronunțe obiectiv asupra

idiosincraziilor confracților [...]. Și timpul nu iartă dacă ai greșit cu ceva” (p. 174). „El trebuie să aibă busolă, să orienteze corect corabia pe oceanul plin de capcane și obstacole. [...] De modul în care «operează» el depinde triumful literaturii puternice, fundamental pentru o cultură” (p. 175). Așadar, cernere, speculativitate. Nu doar constatare, specularitate.

Pe de altă parte, ca orice creație, și comentariul critic îl muncește pe autor, îl transformă. Spectacolul orgoliului său nu e cu nimic mai prejos decât cel al poetului ori al prozatorului. Și el – Sisif contemporan – își caută sensul în operă, își oglindește în ea chipurile, spaimele, iluziile.

*

În economia cărții, un spațiu privilegiat este alocat personalității creatoare a lui Mihai Cimpoi, un „hermeneut cu o largă respirație umanistă și filozofică” (p. 9). E vorba despre două studii ample, unul dintre acestea aflându-se chiar în deschiderea volumului și făcând referire la o apariție editorială recentă a criticului basarabean – *Modelul de existență Eugen Simion* (2014). Între aspectele evidențiate de Florian Copcea remarcăm situarea operei lui Eugen Simion în prelungirea modelului lovinescian, legătura indestructibilă dintre individualitate și conștiință, interesul pentru „salubritatea” literaturii de nonvalori, necesitatea armonizării „spiritului polemic” cu cel „remodelator”, racordarea „ireversibilă” a literaturii noastre la patternurile universale, precum →

Prof. univ. DELIA MUNTEAN

și viziunea asupra actului exegetic (criticul fiind un erudit pentru care cultura constituie o „șansă de supraviețuire a omului și spațiu al libertății” – repr. la p. 9).

În celălalt studiu – care este și cel mai întins din cuprinsul volumului –, după ce prezintă contribuția lui Mihai Cimpoi la realizarea de biografii ale unor gânditori iluștri (Friedrich Nietzsche, Feodor Dostoievski, Constantin Noica, Paul Celan, Emil Cioran), precum și la elaborarea sintezei cu titlul *O istorie deschisă a literaturii române din Basarabia* (prima de acest fel), Florian Copcea se oprește la *Dicționarul enciclopedic Mihai Eminescu*, volum prezentat cu prilejul celui dintâi Congres Mondial al Eminescologilor, organizat de Academia de Științe a Republicii Moldova în 2012. Lucrarea, care a însemnat peste treizeci de ani de cercetare, e considerată una „de excepție pentru întreaga cultură românească”, „unică în spațiul european” (p. 46-47). Academicianul – observă autorul *Critice(lor)* – abordează biobibliografia eminesciană dintr-o perspectivă inedită, aflată sub semnul lui *homo ethicus*. Creația îi este analizată „prin prisma realității timpului”, implicat a curentelor care au influențat literatura autohtonă în a doua jumătate a secolului XIX, concluzia fiind că, la Eminescu, dimensiunea modernă „se cere înțeleasă nu prin opoziție cu clasicismul, ci printr-o complementaritate dialectică, poetul nelăsându-se încadrat în forme canonice” (p. 49). În ceea ce privește intens vehiculata sintagmă „ultimul mare romantic”, aceasta e socotită necorespunzătoare atât cronologic, cât și structural. Florian Copcea formulează câteva considerații și asupra ediției a doua a *Dicționarului* (din 2018), o lucrare „monumentală”, ce „vine să (re)întemeieze *mitul Eminescu*” (p. 53), în care sunt consemnate cele mai recente apariții editoriale în domeniul eminescologiei și sunt inserate șase glosare de unități lexicale întrebuințate de scriitor în creația sa artistică, precum și în articolele de presă. Scrie exegetul: „*Glosarul IV* se constituie într-o adevărată revelație. Mihai Cimpoi dă semnificație unor termeni, unii dintre ei inediți în publicistica vremii, adică de nimeni utilizați până la Eminescu” (p. 57).

În arhitectura volumului de care ne ocupăm, întâlnim, cu referire la scrierile românilor din Basarabia, încă un studiu, unde e comentată opera lirică a lui Nicolae Dabija („un poet cathartic și oracular” – p. 65). Autorul are în vedere îndeosebi cartea *Privighetori împăiate* (2011), care primenește literatura de aici cu paradigme inovatoare împrumutate din lirica lumii. Ilustrându-și judecățile critice cu versuri atent alese, Florian Copcea reliefează împletirea dimensiunii rituale („Poema se scrie pe sine / sub ochii înmărmuriți ai poetului” – *Poema*) cu ludicul („Eu fotografiez fulgere / [...] / periculoasă profesie” – *Fotografal de fulgere*) și cu dezolarea („Sunt singur / [...] / ca un aed uitat de cuvinte / la marginea unui poem” – *Sunt singur* sau: „Din când în când / m-ascund de moarte / în câte-un vers, în câte-un rând...” – *Din când în când*).

De o atenție specială beneficiază literatura din Serbia, cu precădere scrierile în limba română. De altfel, acesta e și obiectul interviului luat de Marina Ancaițan, plasat în *Addenda* la cartea de față, unde criticul (membru el însuși al Asociației Scriitorilor din Voivodina și al Cercului „Honoris Causa – Lumina” din Pancevo) respinge ideea marginalizării ei și explică singularitatea *pattern*-ului literar voivodinean prin felul în care își asumă destinul scriitorii de aici și prin atitudinea față de limba maternă, văzută „drept «adăpost al ființei» (Heidegger) și exponent fundamental al românismului cultural” (p. 172).

În volumul de care ne ocupăm, Florian Copcea avansează judecăți critice asupra unor autori precum: Slavco Almăjan, Virginia Popovici, Vasile Barbu, Adam Puslojic, Nicu Ciobanu, Ioan Baba, Nedeljko Terzić, Mihailo Vasilievici, Mărioara Baba. Sunt considerații aflate în prelungirea celor din câteva cărți publicate anterior (*Scriitori români din Serbia*, 2014; *Lexiconul poezilor români din Serbia*, 2016; *Virginia Popovici sau «paralaxele» criticii românești din Serbia*, 2017), aspect ce demonstrează o înclinație aparte a exegetului asupra fenomenului literar din spațiul respectiv.

Eseul despre lirica lui Vasile Barbu, poet și publicist din Uzdin, inițiator al unor evenimente culturale de anvergură internațională, aduce

înaintea noastră un neoromantic al cărui program estetic se încorporează să contracareze ispitele versificației postmoderne. „Merge pe contrasens” (p. 86). A se vedea, printre altele, poemul *Împărăția ultimului Vasile*. Eseistul observă în spatele sensibilității artistice a lui Vasile Barbu o discretă nuanță subversivă (pe care o putem identifica și în *Sacramentul singurătății*, volum apărut anul acesta la Editura Ethnologica din Baia Mare).

Abordând *Transmodernismul poeziei lui Nicu Ciobanu*, criticul evidențiază „asumarea sisifică a misiunii de «împăcare cu vidul», de îmblânzire a zeilor” (p. 122). Remarcă faptul că universul creat de autor e amprentat semnificativ de nihilismul cioranian; poetul îi apare captiv într-o lume-labirint („Nimic nu vei afla mai mult decât ce-ți este dat, / tu însuși vei deveni un labirint” – *Labirint*), însăși salvarea prin creație fiind pusă sub semnul întrebării. Nicu Ciobanu respinge cu dezinvoltură alinierea la modele literare de la sfârșitul veacului trecut, optând pentru menținerea în cadrele tradiției – „o povară purtată cu grație, asumată critic și ironic” (p. 128).

Un poet care aduce în contemporaneitate fondul arhetipal, așezând astfel în oglindă două universuri, este Ioan Baba, din Novi Sad. Poezia lui – opinează Florian Copcea, cu referire la vol. *Adevăruri bandajate* (2013) – abundă în melancolie, angoase și ironii (p. 132), iar ficțiunea devine liantul care asigură coexistența celor două lumi. Oglinzile pe care le îndreaptă, strategic, înspre sensibilitatea cititorului îi permit acestuia să devină părtaș la ritualul de sacralizare a cuvântului (vezi *Inima picură, Coșmar*).

Un alt creator român care se detașează de generația modernistă din Serbia este Slavco Almăjan. În universul său artistic, criticul identifică o pendulare continuă „dintr-un spațiu liric polifonic intertextual, auctorial, extradimensional chiar, într-altul interiorizat, misterios, profund, reciclat” (p. 61). Poemele i se convertesc în meditații filozofice („lyrosophie” o numește exegetul), în care principiile fundamentale ale existenței pun la încercare puterile ființei artistului („Dacă stai și te →

gândești ce se întâmplă în jurul tău / Vei înțelege că această lume e în afara poeziei / Chiar în afara cerului deschis” – *Lumea în afara poeziei*).

Scriitorul sârb Nedeljko Terzić (tradus în limba română de Ioan Baba) e așezat de autorul *Critice(lor)* în descendența lui Vasko Popa. Deși, „structural, poetul aparține modernismului suprarealist”, el se îndepărtează – prin registrele lingvistice exploatate – de lirica modernă, preferând versiunea retro, concretizată în punerea față în față a două oglinzi: realitatea propriu-zisă și amintirea, haosul și ordinea: „Revin în camera semiobscură / cu o fereastră mică lângă ușa de la intrare / unde mă așteaptă o carte mare deschisă / către viața viitoare” (*Pâlnia prin care trec*).

Din volumul lui Florian Copcea nu lipsesc considerațiile referitoare la critica literară românească din Serbia, primenită (după dispariția lui Radu Flora, cel dintâi exeget român din Voivodina) de tânăra cercetătoare Virginia Popovici – cadru didactic la Universitatea din Novi Sad.

Autorul apreciază consecvența cu care exegeta, al cărei program critic descinde din modelul călănescian, reexaminează fenomenul literar din acest spațiu, implicit prin apelul la concepte din alte discipline (psihologia, semantica etc.), propunându-și să îl redirecționeze, în baza unor criterii estetice ferme, care să permită în mai mare măsură deschiderea către universalitate a scriitorilor de aici.

Teoreticiană supune judecății critice operele mediocre, proletcultiste din Voivodina, intrate cu timpul într-un fals canon, „subminat de triumfalism și patetism” (p. 78). Demersul Virginiei Popovici e justificat prin necesitatea particularizării mai accentuate a scrierilor minorității românești din Voivodina, care s-au aflat vreme îndelungată atât sub influența literaturii sârbe, cât și a celei române. Afirmațiile cu privire la locul ocupat de acestea în spațiul cultural național îi permit lui Florian Copcea să abordeze, în același studiu, problema raporturilor inferior-superior, respectiv centru-periferie. În sprijinul afirmațiilor sale, autorul apelează la lucrarea *Construcția și deconstrucția canonului identitar* (2010), a Marianeî Dan, care condamnă tocmai

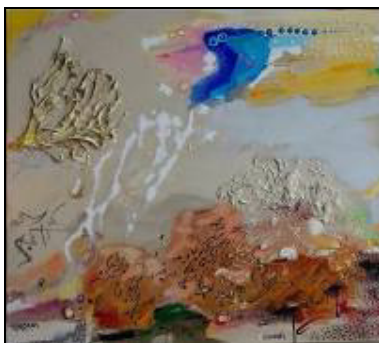
persistența în zilele noastre a mentalității ce așază elementele de mai sus în relație de subordonare valorică.

În volum găsim, de asemenea, câteva cronici ale unor cărți apărute pe teren autohton în ultimul deceniu, având ca obiect istoria și critica literară (*Eugen Simion. Lovinescu în oglinzile posterității*), istoria (*Ioan-Aurel Pop sau discursul istoric între adevăr, ficțiune și mit*), proza [*Ipostaze ale (non)ficțiunilor lui Dumitru Radu Popescu*] și mai ales poezia – autorii supuși atenției fiind Ileana Roman, Titu Dinuț, Vasile Morar, Gheorghe Păun, Ion Șerban Drincea, Constantin Pădureanu, Nicolae Petre Vrânceanu, Cornel Boteanu și Mădălina Olteanu.

În creația Ilenei Roman, exegetul remarcă, printre altele, „gustul paradoxului” (p. 103), înrudiri estetice cu generația poezilor Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Constanța Buzea și Gheorghe Tomozei, frecvente inovații lingvistice („să scriu dansând și *lunând*”, „berbece *fripturit* haiducește”, „mergeau spre *înapoiuri*”, „să mă *descrișăresc*”, „sunt *cuvânta* care a luat de bărbat / pe cuvântul gelos” ș.a.), înclinația spre poeme-parabolă.

Versurile lui Vasile Morar – „unul dintre primii lirosofi ai momentului, cu cea mai largă respirație poetică” (p. 167) – le așază sub pecetea erotismului, a magiei și a ludicului. Florian Copcea descoperă în vol. *Nu vă temeți* (2013) ipostaze multiple ale feminității (Euridice, Isolda, Heloise, Șcherezada, Cătălina), celebrate cu grație ca elemente purtătoare ale înseși armoniei universale, implicit a poetului-trubadur.

Anotimpuri(le) morgane (2015) ale lui Titu Dinuț depășesc – în

Mircea Moldovan, *Privind înapoi*

viziunea criticului – starea agonizantă din unele poeme anterioare, optând pentru un „vitalism exuberant”, îmbrăcat (totuși) în haina meditației. Noua paradigmă poetică e plasată sub semnul postmodernismului „infuzat cu trăiri expresioniste și simbolice” (p. 114). Sunt relevate dimensiunea aforistică a limbajului, legăturile „îndrăznețe” între cuvinte („Gândurile se înierbau pe foaia de dictando” – *Profesoara cu priviri de vânzare*), intertextualitatea, respingerea prețiozității.

Poemele Mădălinei Olteanu i se dezvăluie miniatural, risipite prin cioburi de oglinzi. Convertirea lor într-un univers închegat pretinde infinite decantări/renunțări: „Că n-am reușit / să refac oglinda cu apele sparte / știu că a fost unul din visurile mele deșarte / și ca să ies din el / ochiul geamului / închis cu o cruce de fier / pretindea despăgubiri” (*Oglinda cu apele sparte*). Reținem, din finalul eseului *Miracolul poeziei la Mădălina Olteanu*, încă un gând. Formulată superb de Florian Copcea-poetul: „numai poezii cu har pot sculpta lacrimile” (p. 142).

Acest al doilea volum de *Critice* capătă forța și persuasiunea unui dialog între culturi. Unul autentic, ce problematizează diversele chipuri ale scrisului, mărturisind despre oglinzile ce deconstruiesc și recompun, îmbogățit, realul.

Despre caznele celui ce scrie.

În această privință, credem, împreună cu Florian Copcea și cu Albert Camus, în creație ca „mărturie zguduitoare a singurei demnități a omului: revolta tenace împotriva condiției sale, perseverența într-un efort pe care-l consideră steril. Ea cere un efort cotidian, stăpânire de sine, aprecierea exactă a limitelor adevărului, măsură și forță. Ea înseamnă asceză. Și toate acestea «pentru nimic», pentru a repeta mereu același lucru și a nu înainta nici măcar cu un pas.

Dar poate că marea operă de artă are mai puțină importanță prin ea însăși decât prin încercarea la care îl supune pe om și prin ocazia pe care i-o dă de a-și depăși propriile năluci și de a se mai apropia cu încă puțin de realitatea sa nudă” (*Mitul lui Sisif*, în vol. *Fața și reversul, Nunta, Mitul lui Sisif, Omul revoltat, Vara*, RAO International Publishing Company S.A., 1994, p. 188).

Veronica Pavel Lerner:

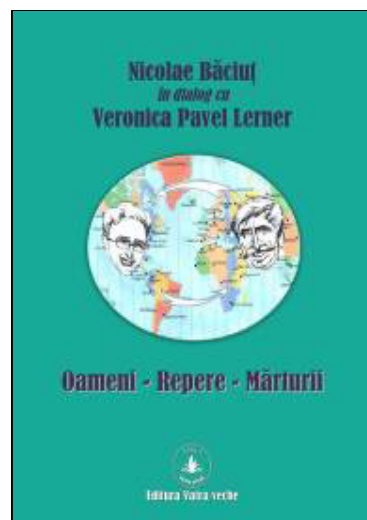
Prietenia implică generozitate, complicitate și, mai ales, bucurie la succesul celui alt *

În *“Oameni – Repere – Mărturii”* - dialogul transoceanic al scriitorilor Veronica Pavel Lerner și Nicolae Băciut continuă cu mult farmec cronică mărturisirilor de suflet prin care autoarea evocă în mod inconfundabil rolul esențial al artei și vocația prieteniei ca repere formative majore. O conversație care ne invită elegant să descifrăm *gânduri printre rânduri*** - o viață de om cu frumusețea cuvântului trăit intens și dovada unei culturi rafinate. Proba unei lecturi meritorii este dată de emoția pe care textul ne-o transmite, de stabilirea unei relații personale cu ideea cărții; astfel, în acest sens, autoarea își dorește «ca cititorul, după ce a terminat ultima filă a cărții, să continue să-și amintească de cele citite, iar emoția să stăruie în inima lui precum în a mea după ce mi-am destănuț, în scris, trăirile.» (p.8) Cred că Veronica Pavel Lerner reușește să stăruie în mintea cititorului pentru că ea dovedește o dragoste profundă pentru **oameni**, construiește **repere** intelectuale semnificative și aduce în prim plan **mărturii** ale unui timp care ne-a modelat destinele. Am regăsit în lectură cărții sensibilitatea, umorul și poveștile autoarei cu bucuria celui care citește o scrisoare îndelung așteptată.

Mesajul direct al cărții despre frumusețea *oamenilor*, forța destinelor și taina locurilor deschide drum liber spre inima cititorului. Devine evident încă de la primele pagini că asistăm la o conversație în care ideea de prietenie aproape că devine caracter principal. Departă de a fi o abordare clișeu, autoarea evocă importanța relațiilor cu cei din jur și descrie cu sensibilitate gama de trăiri și emoții parcurse în anii formativi și, mai târziu, după plecarea din România. Cu memorie fotografică, autoarea reconstruiește portetele celor pe care i-a cunoscut în timp și, în același timp, pune împreună ca într-un joc de puzzle amintiri din copilărie și adolescență. Urmărim rescrierea unui parcurs în care prietenii, familia, școala dar și obiectele din jur sunt elemente cheie în formarea unui destin. Iar oamenii sunt determinați și

definitiv legați de locurile care rămân în suflet. Aflăm nu numai detalii duioase despre părinții, profesorii sau prietenii din copilărie dar și elemente biografice ale unor personalități culturale de seamă de talia lui Nicu Steinhardt, Alina Diaconu, Toma Pavel...și mulți alții...care au marcat viața autoarei. Un spațiu important în amintirile evocate îl ocupă locurile. Autoarea redă viu și colorat fragmente din Bucureștiul de după război cu detalii atente despre ecletismul arhitectonic, colțuri de stradă cu asfaltul crăpat, obiecte de mobilier umanizate, sau parfumul copacilor înfloriți. Este astfel natural: «Am fost foarte legată de pământul natal și nu există nici acum un peisaj din România, privit de mine în fotografii sau în filme, la care să nu vibrez adânc, observând, din nou amănuntele păstrate în memorie din fragedă copilărie.» (p. 27)

Există câteva *repere* esențiale în viața autoarei pe care le dezvăluie cu grija celui care este în posesia unui tezaur de valori. Câteva rețin atenția în mod special: onestitatea intelectuală, rigoarea pentru lucrul bine făcut, dragostea pentru muzică și artă, respectul pentru adevăr. Aceste repere însoțesc viața autoarei din copilărie în anii României comuniste până în momentul prezent în spațiul canadian. Reperele sunt extrem de importante pentru că Veronica Pavel Lerner nu suferă de relativism moral și nu face compromisuri. Mărturisește că rigoarea și onestitatea intelectuală sunt daruri educaționale de la părinții ei, intelectuali remarcabili care au reușit să se mențină verticali în anii de mizerie comunistă. «...amândoi aveau o mare exigență în ceea ce privește bunele maniere, conștiinciozitatea, punctualitatea și integritatea profesională.» (p. 20). Deși destinul i-a călăuzit pașii spre o carieră de chimist – și nu de muzician ca în visele adolescenței – Veronica Pavel Lerner nu regretă pașii vieții și evocă cu bucurie satisfacțiile pe care le-a avut fiind chimistă. Dar dragostea pentru muzică, artă, literatură nu a încetat nicio clipă. Mărturie stau zecile de cronici muzicale, cărțile scrise, și abilitatea de a se conecta la frumosul artistic. De pildă, în laboratorul de chimie, autoarea își imagina «că toate cele 30 de instrumente analitice, calibrate și automatizate...constituiau de fapt, orchestra în care fiecare instrument

cânta sub bageta mea.» (p. 33)

Cartea este, în esență, un tribut adus celor care au marcat destinul autoarei dar și un cadou pentru cititori. Aceste *mărturii* au valoare de document pentru că reflectă o epocă, dar în același timp se identifică și se relaționează cu publicul cititor: atât cel al imigranților români din lume, cât și al celor rămași în țară. Cartea traversează un destin românesc colectiv, chiar dacă separat de timp, spațiu, sau de elemente personale unice. Refugiul în literatură și artă practicat în anii comunismului a fost un element al acestui destin în care mulți dintre noi ne regăsim. Un alt punct comun este conexiunea vie cu pământul natal care, pentru mulți dintre noi, are încă semnificații puternice. Cum spune autoarea: «Nu de București m-am despărțit, ci de regimul comunist din România.» (p. 86); despărțirea de România este o experiență a exilului personal, dureroasă pentru mulți. Cei care citesc, se regăsesc iar în cei care se regăsesc, emoția va stăruie.

Ideea care a dus la apariția cărții s-a născut la sugestia scriitorului Nicolae Băciut din România, care a perfectat genul dialogului literar timp de câteva decenii. Este meritul său de a fi ales întrebările care au generat aceste mărturisiri.

Note :

*Nicolae Băciut în dialog cu Veronica Pavel Lerner. *Oameni – Repere – Mărturii* (2018) Editura Vatra Veche, Târgu Mureș. Toate citatele folosite în articol sunt din această carte.

**titlul original al cărții de proză scurtă și poezii scrise de Veronica Pavel Lerner în 2001.

LUIZA MUREȘEANU

De la cioburi la vitralii

Jurnalismul ca profesie instigă la proză, în general proză scurtă realistă, de observație, mai rar poetică. Fiind o armă de atac în panoplia cuvântului, inevitabil trece dincolo de misiia informativă imediată, în proză militantă.

Astfel că jurnalismul practicat de Mircea Anghel, în mare parte ca editorialist în colectivul de redacție al săptămânalului lugojean *Actualitatea*, dar și al revistei culturale „Actualitatea literară”, face ca scrisul său să se convertească în proză de calibru.

Prime cerințe a editorialelor, definiții, sunt să fie scurte și concise și să aibă impact la publicul larg. Asta se realizează nu doar prin vizarea unor teme de actualitate, de larg interes, ci și prin modul de abordare, prin felul scriiturii.

Astfel că jurnalistul nostru a optat pentru registrul umoristic - care cucerește cititorul și deopotrivă îl și incită - calea cea mai sigură de mobilizare, care provoacă la atitudine. Proza generată este, firește, de „pastile umoristice”. Proza umoristică, scurtă, gen „pilula de umor” este un gen care place, are priză sigură la public, mai mult decât orice alt gen, în acest timp consumist, hedonist, de „trăiește-ți clipa” și deconectare de la orice vibrație metafizică ori întrebări existențiale problematizante.

Editorialul are și o misiune socială, pe principiul „orice asemănare cu realitatea nu e întâmplătoare”, astfel că umorul nu e gratuit, ci satiric - abordare ce-ți permite pamflet, satiră și umor, „rîdendo castigat mores”, cu valențe formativ-educative.

O primă consemnare de editoriale și „pastile umoristice” a comis Mircea Anghel în cartea de debut „*Kikirimiki*” (după rubrica cu același nume din ziar), Editura Marineasa, Timișoara, 2011. Cartea a fost recomandată atunci de Alex Ștefănescu, la întrebarea „Ce cărți cumpărăm?”, etichetând-o drept o „colecție de informații despre viața din România, comentate „concis și cu umor”, e drept „uneori cu un umor forțat”, dar de calitate, spunem noi.

Mircea Anghel revine în forță, perseverent în același ton satirico-umoristic, dar mai rafinat, mai dens, prin volumul *Vitralii din cioburi de realitate*, Editura Waldpress, Timișoara, 2018, alcătuit din povestiri umo-

ristice în prima parte și selecție de editoriale din ziarul „Actualitatea” în partea a doua (nedelimitată însă explicit).

Cartea are o prefață semnată de Ionel Bota, „*Epicul ironico-sarcastic între ludicul «somației» și Fizionomia normalității*”, titlu ce fixează axele teritoriale ale scrisului autorului: aspecte ale realității imediate, contorsionate între normal și anormal, în coordonate ironico-sarcastice. În peisajul actual al unei pseudoproze umoristice - „*bășcălia fițoasă din tabloide*”, „*datul cu tifla*”, „*ironia «dezbrăcată» de intelect*” -, punctează prefațatorul, Mircea Anghel vine cu texte autentice.

Pe coperta IV o prezentare de Ela Jakab evidențiază „*conștiința lucidă și rafinată*” cu care autorul scrutează realul unei Româнии a contrastelor.

Mircea Anghel continuă în registrul cărții anterioare, cu pastile jurnalistice despre tare cotidiene, cu sarcasm, ironie, dar și cu patos - implicare dureros afectivă, amintind de cartea de publicistică a lui Nicolae Sârbu, „*De o sută de ori Banat. Patima și pătîmirile unui publicist în pustie*”. Reșitei de acolo îi opune în tandem - vechiul burg bănățean, Lugojul, personajul omniprezent, tutelar sau victimă, ca în plîngerile lui Ieremia în fața cetății Ierusalimului.

Textele se înscriu în virulența editorialelor lui Ilie Chelariu cel de pe când era jurnalist la Lugoj, la ziarul „Redeșteptarea”.

De asemenea semnează condica în familia prozelor scurte, intelectualizate ale lui Augustin Doman - și el jurnalist (la revista „Argeș”), în contact cu diverse situații, în ton similar de satiră,

din observații pe teren (e drept mult mai caragialiene).

Mircea Anghel practică textualismul copios, prin decodările din subtext, cu o mare densitate pe metru pătrat. Trimiterile livrești, dintr-o cultură vastă, în corelații cu finețe intelectuală, generează un umor fin, ce presupune un cititor școlit, care să-i guste sugestiile polisemantice, cu efectele umoristice scontate, bun degustător de „finesuri”, acea ureche invocată în motto, ce înseamnă cultură umanistă, civică, politică etc., dar și atitudine și libertate de conștiință.

Umorele rezidă deseori din inadecvarea alăturărilor luate foarte în serios. „*Bietul nostru PIB, deși nu dădea semne că are tendințe de obezitate, pricepuții și vajnicii noștri cârmaci îl supuseră repede la o cură de slăbire drastică.*” (p. 80).

Trimiterile enciclopedice sunt în diverse domenii ale vieții, chiar în tratamentele estetice de ultimă oră, cu silicoane, botox și acid hialuronic, dar aplicate... promisiunilor electorale (p. 77)

„*La adio tu*” - o miniatură bine șlefuită, este în umor ludic, ca o păcăleală pe principiul pistei false în relațiile de raportare, prin inducerea în eroare privind obiectul vizat. Debutază cu o pasională declarație de „dragoste la prima vedere” pentru o nemțoaică, „*avea niște forme armonioase, un șezut fumos reliefat*”, ca o reușită sculptură - până la sugestia de amor carnal, „*mă suporta chiar și atunci când, peste ea fiind, gâfâiam uneori din cauza efortului depus, căci, deh, nici eu nu mai eram chiar așa de tânăr*”. În doar o pagină jumătate face un slalom cu umor intertextualist printre versurile folkiste ale lui Păunescu, „*am ajuns la adio tu*”, ori versuri din muzica ușoară a lui Dan Spătaru „*drumurile noastre toate se vor întâlni odată. Stau în banca mea și sper*”, după ce a trecut prin poemele lui Marcel Tolcea pe bicicleta Van Gogh, pentru că, în fapt, mâna destinului care a spart cuplul perfect a fost a unui hoț ce-i furase bicicleta germană luată de la second-hand.

Cu un umor subtil este și tableta „*Ars poetica*”, de un haz homeric, prin inadecvare, debutând cu seriozitate academică analiza unui text de o presupusă complexitate abisală, →

MARIA NIȚU

aplicată unui kitsch de masă, obiectul vizat fiind o manea de Nicolae Guță „Eu aş da zilele mele”. Textul este un pamflet suculent, parodie la cronicile doldora de preţiozităţi, scorţos academizante, în limbaj abscons de „specialitate”, aplicate găunos unor texte jenibile. În textul manelei, duşmanii sunt leitmotivul obsesiv: „De-ar trăi duşmanii mei/ Viaţă după viaţă/ N-or să aibe niciodată.../ Mintea mea isteţă”. Iar recenzentul conchide cu aplomb şi argumentare pompos „superdoctă”: „din aceste versuri reies foarte clar frustrările, obsesiile, frământările, zbaterile sale, marile probleme existenţiale care îl macină şi ne fac să înţelegem că doar conştiinţa superiorităţii rămâne chinuitoare şi tragică”.

Dacă eliminăm fraza de la mijloc, în care prost inspirat, îşi explicitează textul şi poziţia: „Eu unul, sunt un duşman al prostului gust (...) îmbogăţirii pe spinarea celor proşti (...) deci un duşman al lui Guță...”), tableta se rotunjeşte fericit cu fraza finală, scurtă, concisă, cu efect de lovitură de bardă, suficientă pentru decodarea justă.

Aceeaşi stângăcie prin explicitare neinspirată, un deserviciu efectului artistic, este cea din finalul prozei „Lunga vară plictisitoare”, text de altfel dens şi el în jonglerii lingvistice pline de savoare. Uimirea faţă de trandafirul din mâna boshetarului trebuia s-o lase pe seama cititorului. A şti să te opreşti la timp şi să dozezi cu efect detaliile epice sunt „fineţuri” de prozator versat, pe care poate Mircea Anghel, exersând, le va descoperi pe propria-i piele a scrisului, le va asuma şi dezvolta în cartea a treia.

Uneori sunt fraze prea lungi, când, concentrat să urmăreşti rafala, pierzi firul şi finalul denţionează. Mai potrivită pe subiectele abordate şi modul sarcastic folosit ar fi scriitura sincopată, fraza sacadată ca o rafală de mitralieră, în gloanţe mai cu efect. Dar şi aceasta se poate remedia uşor, intrând cu foarfeacă în fraze.

Titlurile au farmecul lor incitant, prin sugestiile intertextualiste.

„Din jale s-a ntrupat Electra” oferă o cheie de decodare cu o dimensiune de tragedie greacă, dar în parafrază la versiunea modernă a lui Eugene O'Neill.

Alte sunt pastile concentrate de ironie, sarcasm, persiflare, decepţie: „Un boschetar la Acapulco”, „Amin-

tiri de tot kaki-ul”, ori de revoltă protestatară, adevărate pancarte pentru demonstraţii antiguvernamentale, „Munţi de aur, politicieni de tinichea”, „Hoţii de vise”...

Editorialul „De doi bani speranţă” îl exprimă total pe jurnalistul de atitudine. Doar într-o singură pagină concentrează fraze dense de pamflet virulent, înverşunat angajat politic, contra partidului neocomunist actual, care ne-a readus în „Iepoca de aur”. Discursul epic este prin avalanşă arghezană de invective, serii de paradigme nominale, graţie bogăţiei semantice a limbii române „un bordel politic unde se practică prostituţia la vedere”, „bulendre, flenduri, boarfe (...) matracuci, scursori, târături etc. (...) şi-au dat mâna peste ţară (...) şi s-au apucat de evaziuni fiscale, şmenuri, tunuri, ţepe, «comisioane», şpagi, mite, deturnări de fonduri, fraude la drumul mare, îmbolnăvind biata gintă latină de cancer la buzunare, furându-i chiar ultimele vise şi speranţe”.

Mare parte din umor este generat de jonglerii lingvistice, bazate pe jocuri de cuvinte, calambururi, „generoasa Europă în care nu de mult ne-am băgat picioarele, adică am intrat în ea...” (p.81), omonime „Iarna e urâtă. Urâtă de astmatici, de pensionari, de cei cu imitaţii de salarii” (p.28). paronime „uniţi în muget şi simţiri” (66) etc.

Performează în combinaţi complexe dintre diverse procedee, firesc, cu o dexteritate lingvistică profesionistă.

Cum editorialele, prin limita inevitabilă de spaţiu tipografic, trebuie să fie scurte şi concentrate, „brici”, ca un flash, textele au percutanţa unor adevărate skeciuri.

În editorialul blitz „Neica-l meu, harnic sondor*”, chiar dă, la fel parodic, explicaţia omonimiei, pentru direcţionarea sigură a înţelegerii planului ironiei „* sondor, persoană care realizează sondaje (din dicţionarul omului politic român)”. Sub un titlu parodie a folclorului nou din perioada colectivizării comuniste „neica-l meu e tractorist”, ironizează sondajele lui Nicuşor Dan, de la USR, care vrea să ajungă „fruntaş pe ramură”.

Trist, amar, cu imagini artistice de elegie până la limita cu umorul negru este editorialul „E toamnă iar în viaţa mea”, când „toamna îşi înscrie

tristeţile pe trotuare cu roşul frunzelor însângerate” şi tristeţile tuturor, celor care „huzuresc” „prin lipsa căldurii (de-oi mai duce-o pân la iarnă, leliţă Ioană!) prin boli, transformând a lor logodnă cu moarte într-o căsătorie legitimă”.

Speranţa e utopică: „După ce o să mă trezesc din acest coşmar oferit de gustăciunii noştri politici, mă voi duce să-mi procur un paşaport pentru Republica Utopia. «Acolo este ţara mea şi neamul meu cel românesc»” (p. 75).

În acest context general de neputinţă, de scrâşnet cioranian „pe culmile disperării”, singulară este tableta „Floare-de-colţ”, prin tonul tandru, cald, optimist, fără ironie, ci admirativ, afectuos. Pledează în apărarea tineretului de azi, blamat de mulţi că ar fi vândut societăţii consumiste, macdonaltizat. Tineretul este viitorul nostru „e mâinele nostru de mâine, ipostaza vie a mâinelui nostru”. La omagierea echipei de volei medaliată „fetele noastre de aur cu argintul balcanic la gât”, una dintre jucătoare, accidentată la un meci anterior, arborase un zâmbet sărbătoresc peste durerile cumplite la coborârea grea a unor trepte. Atunci, un tânăr din galerie a sărit rapid şi i-a oferit galant braţul. Autorul l-a consemnat încântat, ca pe un gest de „supremă eleganţă sufletească”. Suntem într-un timp când acel tânăr, cu un gest care ar fi trebuit să fie normal într-o societate utopică, era o „floare-de-colţ”, „un monument al naturii”, dăinuind pe înălţimile stâncoase, din înălţimea morală şi spirituală.

Cum viaţa socială depinde de deciziile politice, predominantă este acuza politică. Autorul este deopotrivă purtător de cuvânt al cetăţeanului, al omului de rând din popor, plătitor de taxe, care mai are însă iluzii, vise, nu e mancurtizat. Eticheta: „clasa politică fără clasă”, esenţială, revine ca leitmotiv, din perspectiva eternului alegător, „stampilatorul de serviciu”, dus cu „zăhărelul”, cu „baliverne electorale” (p. 68).

De la un mandat electoral la altul se va strânge continuu material didactic pentru editoria listul şi prozatorul Mircea Anghel mereu în stare de veghe.

Mircea Anghel, Vitralii din cioburi de realitate, Editura Waldpress, Timişoara, 2018.

ARTĂ ÎNCIFRĂRI MISTERULUI

În abordarea prozelor care alcătuiesc volumul **Cutremur în aer** (editura StudIS, Iași, 2018), semnat de doamna Ștefania Oproescu, trebuie să avem în vedere considerațiile lui Mircea Eliade, care atunci când se referea la manifestările straniului, opina: „Natura, care a pus invizibilului masca vizibilului, este o aparență corectată de o transparență.”

Autoarea posedă **arta încifrării straniului**, în sensul că mai la tot pasul granița dintre imaginar/ oniric și real este estompată, glisajul personajelor dintr-un plan în celălalt făcându-se imperceptibil: „La început, a crezut că i se năzare când a văzut crucile mici de piatră semănate pe tot islazul, și acolo unde cosise, și acolo unde cosise, și acolo unde iarba era încă în picioare. Cred că preotul vrea să mute cimitirul – s-a gândit – și a pus crucile drept semne, cât am dormit eu (...) Cosea atent, să nu strice tăișul când, ocolind o tufă de măceș, a tras o brazdă mai lungă, iar coasa a trecut printr-o cruce ca printr-un abur, fără nici un zgomot. Uluit, a lăsat coasa jos și a început să pipăie pietrele presărate peste tot, dar nu erau decât umbre fără consistență. <Am dormit sub nuc, apoi m-a bătut și luna asta plină în cap, își zise. Iaca, nu credeam când ziceau unii că poate să te lovească damblaua, ori de la nuc, ori de la luna plină. Dacă-i așa, să cosim atunci, măi tată, până se duce urâtul pe pustii...> Trăgea cu sete brazdele mari.” (**Cosind prin cimitir**).

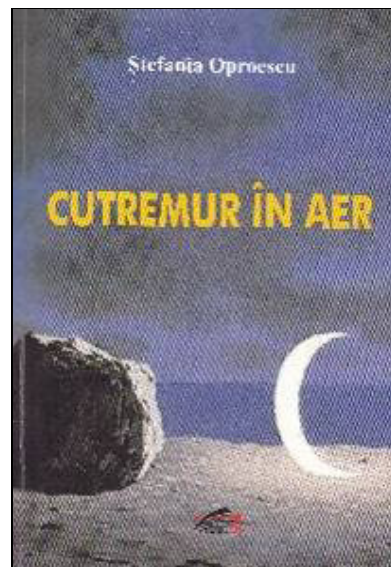
În raportul **être – paraître**, un rol important îl au **amintirea și lirismul**. În „activarea” amintirii intervine, de fiecare dată, **un stimul exterior**: „Am ieșit pe ușa magazinului, ca pe poarta dintre două lumi. Am mers pe sub umbra iluzorie a câtorva castani mutilați și aproape uscați din fosta Grădină Publică, al cărui natural a fost amputat și înlocuit cu proteze hidoase și inutile (...) Pe drumul spre casă, (...) se aude slujba de duminică, potențată prin stația de amplificare, vâlvurind aerul cu miros de salcâm înflorit (...) Mă așez pe o bancă la umbră și ridic ochii spre cer, acolo unde știam că se împletesc de mulți ani coroanele arborilor purtători de nostalgii biblice (...). Așteptam albul pur al florilor, profilat pe cerul albastru, așa cum știam că arătau salcâmi înfloriți, care rezemau

dealul din spatele casei copilăriei mele (...) Ceva ce era pe cale să închege clipa aceea în memorie, s-a sfărâmat ca o oglindă, în care cineva a aruncat o piatră.” (**Să scuturăm salcâmi**, p. 153-154).

În raportul de care aminteam (aparență – esență), se merge de la real spre imaginar, încât se ajunge la conturarea a două tipuri de real – unul al personajului, celălalt al autorului, cel care contemplă primul tip de real –, iar prin alăturarea acestor două categorii, acestea contrastează. Acest aspect este elocvent în **Femeie cu batic**: „Mă întreb ce mă ține aici și îmi dau seama că sunt atrasă de o femeie de la masa cea mai apropiată, femeie ce care nu se potrivește nici cu timpul, nici cu locul în care se află (...) Mănâncă singură, cu sfințenie pentru bucate. O desprind din cadru și o așez la masa ei din bucătărie. Îi recunosc gesturile, doar că aici stă cu coatele atârinate în aer (...) Mică și slabă, nu se încadrează în diemnsiuni. Masa pare prea înaltă și scaunul prea scund, ca să-i ofere tihna mâncării. Văd două tablouri, transformate în două holograme suprapuse. În spate un Breugel cel Bătrân, <Joc de copii>. Refuz asocierea cu alte picturi în care este exagerată veselie mesenilor. În față, un N. Grigorescu: <Coliba din pădure>. Sau <Casă țărănească> a lui Corneliu Baba. Mi-ar fi plăcut să pun în spate un Botticelli, dar nu-l văd prin hărmălaia nestăpânită. Femeia cu batic, reală, se suprapune peste un tablou modern, cu amestec violent de culori și linii contorsionate, care-mi provoacă amețeli... (...) Martoră la istoria care tocmai se scrie, prea devreme s-o înțelegea, prea târziu s-o trăiască, femeia care a terminat cuminte de mâncat, își

Mircea Moldovan, **Pasăre cântătoare**

aranjează gândurile în oglinzi de tăceri (...) Chelnerul mă trezește din halucinații (...) Decid să-mi salvez femeia din tablou. Închid ochii, o decupez și o duc în curtea ei, în casa ei. O ajut să se dezbrace de hainele bune, trudită cum este, ca după o zi lungă de muncă la câmp. De aici, o las să se descurce singură.” (p. 130, 132-134).

Paradoxal, inanimatul, prin mișcarea privirii, devine animat, provenind parcă dintr-o **realitate paralelă**, un rol important avându-l **estetica privirii**. Așa se întâmplă în **Omul care pune blacheuri**: „Din mirarea aceea te-ai înălțat, și acum, dacă te ridici puțin pe vârful adfucerilor aminte. Ajungi să privești spre afară, pe fereastra boltită a bisericii, prin sticla ei vâlvurită de vreme, sau poate cristalul ochilor tăi s-a aburit în cearcănul golului din jur (...) La capăt de drum, sub poalele unui deal, scundă, năpădită de iarbă, printre copaci noduroși, acoperiți de licheni, casa goală privește speriată, prin geamurile neșterse la timp, la blocul hrăpăreț din poarta ce stă s-o înghită (...) De cuierul prins de ușa care desparte două camere, o bluză înflorată, uitată acolo de vara trecută, privește patul care mai păstrează forma celei care a dormit în el mare parte din ani.” (s. n., p. 145).

Modalitatea aceasta de încifrare a straniului, pe raportul **aparență – esență** realul glisând în imaginar, cele două categorii confundându-se amintește de tehnica folosită în prozele semnate de Artur Silvestri, în volumele **Perpetuum mobile** și **Apocalypsis cum figures**.

Prof. dr. CONST. MIU

Sub semnul lui Gib Mihăescu!

Formarea conștiinței critice asupra valorilor sistemului comunist

Născut la Drăgășani, județul Vâlcea, la 13 iunie 1942, într-o casă nu departe de cea a familiei lui Gib Mihăescu, Al. Florin Țene urmează între anii 1963 - 1966 cursurile Facultății de Fiologie a Institutului Pedagogic de 3 ani din Baia Mare, iar apoi Facultatea de Istorie din Târgu Mureș, între 1966 -1970. Termină cursurile postuniversitare de economie aplicată în 1979, iar apoi cursurile de Integrare Europeană la Bruxelles, în anul 1999.

Își începe cariera ca profesor în comuna Târna Mare din regiunea Maramureș, unde o cunoaște pe cea care îi va deveni soție și tovarășă în ale scrisului: Titina Nica Țene.

Se pare că „tentația frumosului”, prin folosirea literelor, a constituit pentru dumnealui o chemare, încă din anii fragezi ai adolescenței. Însuși mărturisește că scrie de la 14 ani și că literatura l-a fascinat întotdeauna. Într-un interviu în care își amintește de primii ani ai activității de la Târna, ne spune: „Eram preocupat de literatură cu aceeași ardoare.

Deseori trimiteam aricole și poezii la ziarul din Baia Mare, la Gazeta Literară din București sau la <Tribuna> din Cluj. Multe din acestea au fost publicate, spre bucuria <autorului>!” (interviu de George Roca)

Amintindu-și de locul nașterii și al copilăriei, ne transmite cu reverență faptul că a locuit aproape de casa familiei cunoscutului scriitor român, Gib Mihăescu, despre care a aflat „încă din clasele primare că a fost un mare prozator”.

Al. Florin Țene a crescut cu „traumele” familiei lui Gib Mihăescu, ai cărei descendenți i-a cunoscut: îi vizita familia, împrumuta din cărțile și manuscrisele scriitorului, împreună cu prietenul și „concurrentul” său în ale literaturii, profesorul Emil Istocescu.

CE MINUNE CĂ A FOST AȘA!!! Cu siguranță, acele clipe au marcat personalitatea domnului Al. Florin Țene și au contribuit la formarea conștiinței sale artistice.

Elogiul scriitorului se îndreaptă spre toți profesorii săi din perioada formării spiritului de creator literar. În 1958, a creat primul Cenaclu Literar pe lângă Casa de Cultură din Drăgășani, pe care l-a botezat după numele

scriitorului care i-a marcat primii pași ai vieții de scriitor: Gib Migăescu!

Debutază la 18 ani în revista clujeană „Tribuna” cu poezia „Eu m-am născut când...”, poezie care îl definește deja drept „un poet al timpurilor și locurilor românești”.

Din 1964, devine redactor la Stația de Radioficare din Drăgășani, perioadă care îl deschide puternic spre alte domenii literare, oferindu-i posibilitatea de a-și afirma convingerile.

Aici difuzează reportaje pe diferite teme, sprijinind și formarea tinerilor scriitori ai ținutului. Bucuria vieții începe să-i devină tot mai mult scrisul, iar acest lucru își va pune amprenta asupra întregii familii. Soția, Titina Nica Țene, va deveni un poet cunoscut și apreciat, iar copiii, Ionuț va deveni jurnalist și poet, în timp ce Florin junior va lucra în domeniul televiziunii.

Aprecierile scriitorului vin devreme, chiar din partea marilor poeți ai vremurilor de demult (comuniste).

„După vizita la mine acasă, tinere confrate Al. Florin Țene, când mi-ai dăruit volumul de versuri OCHI DESCHIS, l-am citit dintr-o răsuflare. Vizita mi-a adus aminte de prima noastră întâlnire de prin 1961 când mi-ai luat un interviu pentru <Informația Bucureștiului>. Tocmai acest fapt m-a făcut să citesc cartea cu mare atenție. Dumneata ai talent, (...) iar sensibilitatea pe care o picuri în versuri mă face să cred că vei fi o personalitate pe firmamentul literaturii noastre. Îți doresc succes”. (Mihai Beniuc -1975)

Alexandru Florin Țene intră, însă, în conflict cu ideologia societății comuniste pe care o consideră intolerantă și criminală, devenind un neobosit atacant la adresa structurilor aceluia timp.

Această atitudine, avea să-i aducă ostilitatea regimului communist. Însuși mărturisește faptul că a trimis primul său roman „CHIPUL DIN OGLINDĂ”, „o frescă a societății românești din perioada ceaușistă, o critică aspră a politicii economice” la editura „Dacia” din Cluj, iar redactorul de carte, Viorica Mării (sora lui D R Popescu) i-a spus: „Tovarășe Țene, romanul nu se poate publica. Dacă l-aș publica, am intra amândoi în pușcărie”. (Interviu de George Roca).

Cu toate acestea, Al. Florin Țene nu a cedat. A rămas același vajnic luptător pentru adevăr și dreptate, trăsături care îi vor caracteriza existența și opera literară.

VOICHIȚA TULCAN MACOVEI

MOARTEA UNUI ÎNVĂȚAT

Alexandru Ciubică a murit. Cu mâinile pe stilou și cu ochii larg deschiși spre literatură a murit.

A trăit toată viața și fără sprijin, fără averi, fără orgolii, fiind un exponent al unui neam care se luptă zi de zi din greu, să-și câștige pâinea cu sudoare.

A luat toate examenle prieteniei și corectitudinii cu succes. A ajuns însă la capătul vieții epuizat și bolnav, pradă unor încercări zadarnice și atâtor silinți înfrânate, un iobag al penelului. Nu a căutat un rost în viață în clădiri, averi, funcții, nici măcar familie, iubire, nimic.

Îi ajungea că îi avea pe elevi. Însetat de lumină, neatârnat, libertate și de aceea la el s-au uitat învățăceii cu ochii inocenți, plini de roze, scâlțați de lumina care emana din el. Se uită multe pe lume. Dar domnul profesor a sfârșit într-o lume dumnezeiască, mai sfântă decât cea care o vedem fremătând azi în jur. Elevii își vor aminti: și noi l-am avut profesor pe Ciubică.

Păcat de dansul, au zis mulți, însă toți au zis și păcat de mintea sa cugetătoare, păcat de virtuosul învățământului haghitean românesc. Cu vorba lui aleasă, vocea caldă a fost mult iubit.

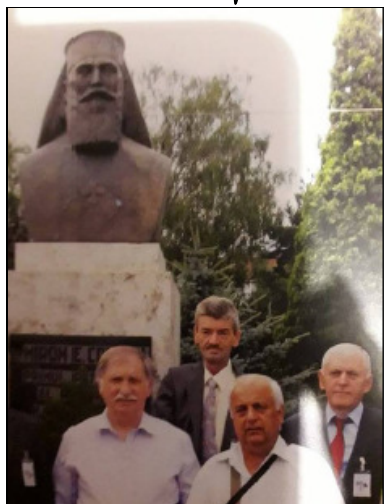
Mie dați-mi voie să-mi pară și mai rău de pierderea acestui încă tânăr profesor, care a avut o copilărie modestă și nefericită, dar care mie mi-a deschis calea spre cunoaștere. Poate că avea ceva dintr-un străin, →

VIORICA LAZĂR

în felul lui retras, dar prin felul lui de a vorbi era mai cald decât noi ne putem închipui.

Poate că a avut ceva dintr-un îndrăgostit, poate de aceea a ales ca cei foarte puțini să meargă pe un drum al crucii, presărat din sânge și cerneală, strâns într-o zale de argint, și înaintând precum un sfânt.

ÎNȚRE FILOLOGIE ȘI FILOSOFIE

(Foto: Alexandru Ciubîcă – sus – la Toplița, la bustul Patriarhului Miron Cristea)

N-aș putea spune că l-am cunoscut prea bine pe Alexandru Ciubîcă, deși ne-am văzut foarte des, pentru că era nelipsit de la multe dintre activitățile cultural-științifice, patriotice, de la Târgu-Mureș și Toplița.

Discreția lui era și protectoare. Nu provoca decât rar pe cineva la dialog, trăia interiorizat, purtând cu el taine numai de el știute, care-l făceau să fie reținut, distant.

Putea trece chiar neobservat uneori, atât era de retras. Când avea intervenții publice, își demonstra însă calitatea, valoarea sa, demonstrând că face parte dintr-o rasă distinsă de intelectuali, având în plus o nedisimulată apetență naționalistă, explicabilă de altfel, prin spațiul dinspre care venea, Toplița, atât de încercată etnic în istoria sa.

Și-a dedicat viața propriului studiu și, deopotrivă, a fost dascălul care a știut să răspândească din lumina sa.

Umanist prin excelență, s-a apropiat și de filologie și de filosofie

cu aceeași pasiune, situându-se între Călinescu și Nietzsche, între Eliade și Kant, căutând calea spre sine pentru a arăta calea altora spre ei înșiși. „Nu vă fie teamă de fericire; ea nu există.”, ar fi spus împreună cu Michel Houellebecq.

Cercetările lui, risipite prin publicații din provincie, sunt grăitoare însă pentru altitudinea gândirii sale, pentru arta sa de a fi în lume.

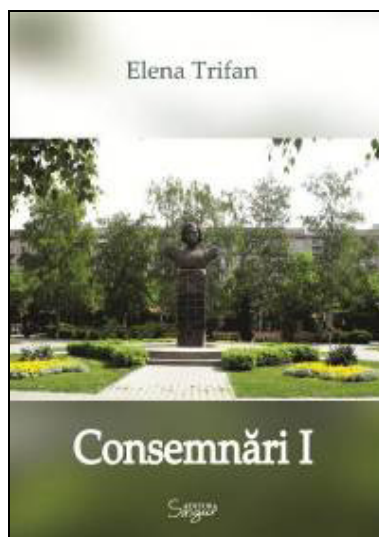
Deși a susținut conferințe multe, nu a ajuns să închege o carte măcar, risipindu-și o parte a timpului în activități cotidiene pe care le-a tratat însă cu responsabilitate și dedicație.

Ceea ce face Viorica Lazăr, un discipol al său, prin această carte, e gestul firesc de recunoștință al unui învățăcel, care recuperează o mică parte din munca de o viață a unui om pentru a o pune în valoare și pentru a tezauriza un patrimoniu care ușor s-ar pierde în labirintul tot mai sofisticat al informației ofensive.

E un început care merită să aibă continuare.

NICOLAE BĂCIUȚ

DE CE O CARTE DE CRONICI?

Cartea *Consemnări I*, pe care cu respect o pun la dispoziția cititorilor mei, conține cronici pe care le-am scris în perioada 2005-2017 despre activități culturale care s-au desfășurat în localitățile București, Ploiești și Craiova.

Nu am studii de jurnalism, nu am lucrat niciodată ca ziarist și nu

credeam vreodată că am să scriu cronici, dar am participat la activități culturale: lansări de cărți, ședințe de cenaclu, întâlniri cu personalități, aniversări și comemorări ale unor evenimente, personalități și instituții, simpozioane, vernisaje, care mi-au pătruns în suflet prin atmosfera în care s-au desfășurat și care m-au ajutat să-mi îmbogățesc cunoștințele în diverse domenii.

Am considerat că trebuie să le mediatizez pentru a fi utile și altora și pentru a rămâne ca un remember al trecerii noastre prin lume, al originalității, pasiunii și harului autorilor și ale organizatorilor.

Pentru o mai bună informare a cititorilor, poate am încălcat puțin rigoarea unei cronici, prin bogăția informației prezentate, dar după părerea mea, numai așa puteam fi utilă celor care din diferite motive nu au avut privilegiul de a participa la astfel de activități.

Am considerat, de asemenea, că aceste consemnări pot fi utile pentru studiile literare, artistice și științifice privitoare la instituții și personalități, conducându-mă după principiul că într-o cercetare ca și în viață „Nu știi niciodată de unde sare iepurele.”

Cronicile au fost inserate în volum în funcție de localitatea în care s-au desfășurat și în ordinea strict cronologică a desfășurării activităților consemnate.

Recitirea cronicilor în vederea publicării mi-a creat o mare contradicție.

În mintea și în sufletul meu evenimentele consemnate erau încă vii, le vedeam și le trăiam cu o limpezime uimitoare, dar data desfășurării lor mi-a creat un dureros sentiment de tristețe al trecerii neîndurătoare a timpului.

Mulțumesc redacției revistelor care au bine-voit să îmi publice cronicile strânse în această carte: *Agero-Stuttgart*, *Apollon*, *Atitudini*, *Carte și arte*, *Cetatea lui Bucur*, *Confluente literare*, *Cutezători*, *Glas comun*, *Prahova eroică*, *Radiometafora*, *România maritimă și fluvială*, *Siamo di nuovo insieme*, *Singur*, *Slova creștină*, *Slova copiilor*, *STARPRESS* și, în mod deosebit, Editurii Singur grație căreia prezentul volum vede lumina tiparului.

ELENA TRIFAN

(XXI)

Maramureșul, care se dezvoltase ca voievodat românesc separat și paralel cu Transilvania (chiar dacă nu și tocmai concomitent) nu făcea parte din voievodatul transilvan înglobat în Ungaria, ci devenise, de la finele secolului al XIV-lea, cum s-a văzut, un comitat ungar, vecin cu Transilvania voievodală. De aceea, evoluțiile nu au fost identice. Elita românească din Transilvania a fost lovită de cetele ungare încă de pe vremea voievodului Gelou (circa 900), iar apoi, prin procesul de cucerire armată din secolele XI-XII, disoluția acestei elite a continuat. În secolele XIII-XIV, cucerirea militară a fost urmată de una administrativă și instituțională. Acum, elita cnezială românească este lipsită în mare măsură de baza puterii sale, pământul cu satele de țărani, care ajung în mâna fidelilor regelui și coroanei, aduși în mare parte din Ungaria propriu-zisă. În Maramureș, nu s-a putut derula un asemenea proces radical de transfer de proprietate. Lumea Țării Maramureșului nu s-a putut schimba prea mult, pentru că nu a mai fost în puterea regelui să facă asta. Regele ungar a luat autoritatea adunării țării de a alege voievodul, a numit un comite dintre ai săi, a adus structuri bisericești catolice și coloniști germani și maghiari în cinci târguri, a încurajat infiltrațiile (roirile) rutene dinspre nord, a încercat să facă danii unor alogeni și cam atât. La 1400, dintre sutele de stăpâni de sate și părți de sate din Maramureș, doar două familii erau neromânești! Așa că Maramureșul și-a dus multă vreme viața din Evul Mediu ca un comitat formal al Ungariei, dar, în profunzime, a rămas o țară românească, plină de nobili și de țărani români, cu rânduieli românești, cu biserici ortodoxe, cu sărbători rostuite din vechime și cu grai românesc autentic. Cu alte cuvinte, în secolul al XVI-lea încă, și nobilimea și țărani maramureșeni, spre deosebire de Transilvania, erau români în cea mai mare parte. De exemplu, la 1391, nobilul român

Drag pleca spre Constantinopolul asediat de turci ca să obțină (cu voia regelui Sigismund) rang de stavropighie pentru mănăstirea strămoșească de la Peri. Iar acest urmaș al lui Dragoș „moldoveanul” era un nobil adevărat, mare și puternic, care, oficial, trecea drept catolic, pe când acasă, printre ai săi, se purta după cutuma răsăriteană. La începutul secolului al XV-lea (1404) – a dovedit-o demult Nicolae Iorga – „boierii” („jupanii”) maramureșeni emiteau încă documente slavone la Sighet¹¹. Mai toată toponimia, oronimia, onomastica (antroponimia) au rămas românești (în mică parte, româno-slave) de-a lungul istoriei medievale. Un document latin din 1592, care conține o hotărnicire la Borșa, dovedește din plin acest fapt și conține tulburătoare știri despre sermo geticus. Înainte de finalul actului în cauză, după obicei, sunt descrise hotarele pământului respectiv: „... se numea în graiul getic Gruiu Vinului, de unde se întinde către Gruiu Broscului, de unde spre Gruiu Piatra Roșie, apoi spre Pasul Prislop și Piuța, apoi spre Gruiu Muncelui, apoi prin fața Izvorului Ursului și, în sus, prin cursul apei numite Repede, unde se sfârșește” (... getico sermone vocaretur Grunvinulaj, inde tendit ad Grun Brostuluj, inde ad Grun Piatra Rosie, inde ad Grun Moncsiului, inde prae Izvorul Vursuli et infra per meatum aquae Repide vocatae ibique terminaret) (12). Examinarea acestor toponime și oronime conduce la câteva concluzii interesante. Cum se vede, mai toate culmile de dealuri și munți se cheamă grui sau gruiuri, termen moștenit în românește din latinescul grunium (neutru, singular, de declinarea a II-a). Aceste grui se chemă „al Vinului”, „al Broscului” (poate „al Broscoiului”), „Piatra Roșie” și „al Muncelui” (poate „al Muncelului”). Toți acești termeni enumerați până acum, făcând parte din denumirile gruielor respective, sunt de origine latină. „Prislop” (plural prisloape) este, se pare, slav și înseamnă în românește loc îngust între munți, trecătoare sau pas. Tot slav este și cuvântul „izvor”, însă „urs” este latin, ca și adverbul/adjectivul substantivizat „repedea”. Dacă „piuță” este cumva

un diminutiv de la piuă, atunci și acest toponim este tot latin, dar dacă este o formă coruptă de la „Bistrița” (provenită din neînțelegerea notarului), atunci cuvântul e tot slav¹³. De altminteri, aceste râuri numite „Bistrița” poartă ori au purtat în multe cazuri, pe cursurile lor superioare, numele românesc de „Repedea”, semn că slavii nu au făcut decât să traducă denumirea romanică și apoi românească. Iar aici, este vorba despre o astfel de „Repede” românească, numită, prin traducere, de către slavi „Bistrița”, trecută apoi în Moldova, pe drumul de munte urmat, în secolul al XIV-lea, de maramureșenii lui Dragoș și Bogdan.

Acad. IOAN AUREL POP

11) Nicolae Iorga, „O mărturie din 1404 a celor mai vechi moldoveni”, în Academia Română. Memoriile Secțiunii Istorice, seria a III-a, tomul VI, mem. 2, București, 1926, p. 69-72. (Sunt pomeniți în acest document slavon maramureșean voievozii români Baliță și Drag, fiii lui Sas, fost voievod al Moldovei, ca ctitori și donatori ai mănăstirii din Peri).

12.) I.-A. Pop, „O mărturie despre limba getică (sermo geticus) de la finele secolului al XVI-lea”, în Polychronion. Profesorului Nicolae-Șerban Tanașoca la 70 de ani, coord. Lia Brad Chisacof, Cătălina Vătășescu, București, 2012, p. 401-406.

13 Din zona pasului Prislop izvorăște râul Bistrița Aurie, care-și continuă cursul spre Cărlibaba, coborând astfel în Țara de Sus a Moldovei (denumită târziu Bucovina). De aceea, „Piuța” ar putea proveni de la „Bistrița”. Pe de altă parte, nu departe de Borșa, spre nord, între Ruscova și Poienile de sub Munte, se afla satul Repede.

Memoria vie și memoria comunicatională a evenimentului Marii Uniri (1 Decembrie 1918) (II)

Copilașul acesta este întreaga Basarabie într-un cuvânt, care plină de-o demnitate dăcică, nu-și negociază sufletul românesc în fața niciunui defetist de origine. Pentru că acest copilaș, și odată cu el, întreaga Moldova a Sfântului Ștefan, a înțeles că România are un caracter unitar ontic, pecetluită iconic după Chipul Sfintei Treimi. Trei zone: Moldova, Ardealul și Țara Românească, dotate fiecare cu câte o zestre egală în trei relieuri – munți, dealuri și câmpii, sunt locuite de trei populații care, deși vorbesc trei dialecte distincte și definite, au înțelesurile comune și habitudinile specifice unui popor unitar. Este însăși profunzimea formulei treimice: despărțită în unire spre a fi mereu unită-n despărțire! România este singura zidire pământeană, din perspectiva unor riguroase cercetări, a cărei minunată arhitectură face ca toate apele ce-i izvorăsc, din toate cele trei zone, să se adune una-ntr-alta, vărsându-i-se în cel mai mare fluviu european, care vine aici, se întregeste cu aceste ape și făurește o deltă, ea însăși fenomen unicat al Pământului. Unicitatea lucrării lui Dumnezeu în această țară este continuă și la vederea tuturor!, afirmă cu tărie scriitorul Constantin Ciomâzga¹. Datorită acestui destin treimic – după Chipul lui Dumnezeu, Basarabia nu se poate rupe de Patria Mamă, căci ar însemna o schimonosire a iconului românesc, după cum îl numea Părintele Ghelasie. Acest adevăr l-a înțeles copilașul din poveste, iar o dată cu el întreaga Moldova! Dar oare noi românii de azi, mai înțelegem? Mai suspinăm noi de rănilor fraților noștri basarabeni? Mai dorim noi să așezăm pe harta Europei, România Mare, România dodoloață?...

A doua fază a recursului la memoria comunicatională, vizează decantarea de impurități istorice. Se

tot afirmă cu tărie de unii profesori de istorie, care au în spate o carieră strălucită, că jertfele soldaților au fost aduse pe altarul patriei fără rost, căci și fără ele, România Mare, tot s-ar fi putut realiza; și mai mult decât atât, românii transilvăneni nu ar fi dorit de fapt realizarea unirii cu patria mamă, spune același profesor². Iar alții, cum că realizarea proiectului național, este strict meritul omului de rând, monarhia neavând nici un merit³. Însă lucrurile nu stau tocmai așa. Primului, i-a răspuns cu multă acribie științifică, domnul rector al Universității Babeș-Bolyai și președinte al Academiei Române, Ioan Aurel Pop⁴, într-o recenzie cât un adevărat tratat de istorie. În cele ce urmează, îi voi răspunde strict doar celui de-al doilea.

La Consiliul de Coroană din 27 august 1916, Regele Ferdinand s-a pronunțat pentru intrarea României în Război alături de Antanta, spre indignarea lui Petre P.Carp⁵, care a

² Lucian Boia, *Primul Război Mondial: Controverse, paradoxuri, reinterpretări*, Editura Humanitas, București, 2014, p. 81.

³ Este vorba despre un profesor universitar de la Facultatea de Istorie și Filozofie din Cluj-Napoca, care cu ocazia lansării la Dej, a cărții sale "De la Marele Război la România Întregită", incrimina mitul regelui de carton sedimentat în conștiința publică, marșând pe ideea că monarhia nu are nici un merit la reîntregirea României din 1 decembrie 2018.

⁴ Ioan-Aurel Pop, *Istoria. Adevărul și Miturile*, Editura Școala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2018, 381 p.

⁵ Despre acest politician al conservatorilor, istoria ne vorbește că era un caracter îndoielnic. Astăzi, unii eminescologi, vorbesc tot mai clar despre o posibilă asasinare a poetului Mihai Eminescu, prin intoxicare cu mercur, amendând mitul contractării așa numitului virus sifilitic – care este de fapt o mistificare a realității istorice. Cauza adevărată a morții se datorează activității publicistice a marelui poet la cotidianul "Timpul", unde milita fervent pentru cauza românească a Transilvaniei, prin editoriale tot mai deranjante pentru aghiotanții Imperiului Austro-Ungar, care avea cu totul

ținut să-i amintească faptul că era un Hohenzollern – adică un german la origini, și că nu are voie să atace Puterile Centrale⁶. Dincolo de orice comentariu răutăcios, dacă a declara război propriei tale familii, pentru că aceasta caută subjugarea poporului peste care ai fost uns Rege, și dacă așezarea idealului național deasupra tuturor intereselor personale, nu înseamnă nimic pentru unii profesori de istorie, atunci nu mai rămâne de adăugat nimic. Dar totuși, aș mai adăuga ceva.

În toată această perioadă crâncenă din istoria României, când iminența morții era la orice pas, a viețuit o femeie plină de curaj, o mamă temerară, care ziua și noaptea, fără garda personală, intra în cocioabele primitive ale refugiaților împărțind daruri, traversa munții pe vreme bună sau proastă pentru îmbărbătarea regimentelor române, se spăla într-un lighean de campanie și mânca alături de ofițeri din mâncarea lor improvizată, împingea mașina când aceasta rămânea împotmolită în norori, vizita spitalele răniților de război, plini de boli infecțioase, fără a se teme că ar putea contacta vreun virus mortal – dar mai presus decât toate, trăia în condiții periculoase de front, cu obuzele inamicului care cădeau prin apropiere împrăștiind sentimentul morții în orice ceas⁷. Această eroină fără egal este Regina Maria, soția regelui Ferdinand (*regii care n-au contribuit cu nimic la înfăptuirea României Mari*, după cum spun unii), și care în memoriile sale, subliniază ziua de 12 septembrie 1916 când, vizitând un spital de răniți de pe front din preajma Bucureștiului, mărturisea următoarele:

"Toți mă salută cu o bucurie emoționantă, de aceea cred că vizitele mele nu sunt inutile. →

Pr.drd. CĂTĂLIN VARGA

alte intenții cu privire la viitorul Transilvaniei. Politicianul P.Carp, dorind să-și mulțumească stăpânii, dă un ordin precis: "Să îl potoliți pe Eminescu!". Și l-au potolit cu totul oamenii regimului, printre care se numără și Maiorescu – deci Eminescu este un adevărat martir al neamului, care a plătit cu viața sa, dorința realizării idealului național de reîntregire a Țării. A se vedea în acest sens Nicolae Georgescu, *Cartea Treierii: Boala și moartea lui Eminescu*, Editura Piatra Seacă, Oradea, 2009.

⁶ Bogdan Bucur, *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, p. LXVI.

⁷ Bogdan Bucur, *Cartea de aur a Centenarului Marii Uniri*, p. LXII.

¹ Cornel Constantin Ciomâzga, *Lucrarea*, Editura Cartea Actuală, București, 2004, pp. 84-85.

Le aduc flori, dulciuri și țigări. Cu cei grav răniți stau ceva mai mult. Nu se plâng mai deloc. Un lucru mă zguduie mai mult decât aș putea spune și îmi aduce lacrimi în ochi: când îi întreb dacă suferă, îmi spun Da, sufer, dar nu contează – fie să ajungi Domnia Ta împărăteasa tuturor românilor, acesta e refrenul etern, fiecare viață mărunță și umilă e gata să-și dea și ultima picătură de sânge, numai să ajung eu împărăteasa tuturor românilor... Unul, groaznic rănit de un glonț, era întins pe burtă, fiindcă nu putea sta în nicio altă poziție. A întors capul să se uite la mine – era foarte tânăr. Rău m-au lovit, Mamă Regină, mi-a spus, rău m-a lovit dușmanul! Cu lacrimi în ochi, m-am aplecat peste el ca să-l întreb dacă-l doare. Mă doare, Mamă Regină iar apoi refrenul etern: dar să trăiești Domnia Ta și să ajungi împărăteasa tuturor românilor. N-am putut îndura asemenea vorbe, pe următorul om asupra căruia m-am aplecat, l-am văzut ca prin ceață din cauza lacrimilor. E ciudată povara atâtor priviri – nu știam cât de grea poate fi. Atâția ochi, unii după alții, și toți mă privesc pe mine⁸...”

După lecturarea acestor pagini de jurnal, ar trebui să se rușineze toți detractorii monarhiei, care îmbrățișând demagogic partide roșii sau galbene, întru vandalizarea României Mari, au tupeul să lanseze tot felul de ignominii. În cele mai negre momente ale războiului, Regina Maria a întruchipat speranța unui neam întreg întru realizarea deznodământului fericit – această prințesă britanică la origine, nu a încetat niciodată să creadă (*chiar și irațional*) în victoria finală a realizării visului românesc de aur. Chiar și atunci când România ajunseseră asemenea unei insule înconjurată de flăcări, când Regele și guvernul lui Brătianu se retrăseseră rușinoși la Iași din calea inamicului german, când România rămăseseră fără nici o susținere din partea vreunui Aliat⁹, când printr-un concurs de împrejurări nefaste, se semnaseră în taină pacea

separată de la București-Buftenă prin care România era la un pas de marea nenorocire¹⁰; *ultima ratio regis* rămânea faptul că Regina Maria era o britanică ce nu ceda cu una cu două, făcea parte dintr-o nație ce nu suporta să se dea înfrântă, iar sângele ei englezesc refuza să accepte dezastrul cât timp mai rămânea o firavă și palidă șansă de luptă¹¹.

Și a învins în cele din urmă, iar în mijlocul delirului de nedescris al bucureștenilor, la data de 1 decembrie 1918, Regina Mamă intră călare, biruitoare, în București, în fruntea armatei regale române, alături de soțul său Regele Ferdinand și de generalul francez Berthelot cel care a contribuit decisiv la reorganizarea armatei române¹² – pentru a împlini visul de veacuri al României (toate aceste scene au fost immortalizate într-un album fotografic intitulat *Entrée triomphale de la Famille Royale a Bucarest par la gare de Mogoșoaia après la guerre 1916-1918. Défilé des troupes alliées*). Pot spune fără a promova onctuozități de limbaj că, nu avem dreptul să uităm, istoria românilor nu ne va ierta dacă vom escamota în stil academic faptul că România Mare se naște cu monarhia în fruntea ei! Legat de frunte, un mic detaliu. Nepoții martorilor oculari ai evenimentului, mărturisesc că în momentul în care s-a rostit public declarația de unire de la Alba Iulia, într-un delir colectiv, amprentat de jubilații nesfârșite, toți participanții și-au scos căciulile de pe frunți, și le-au aruncat cât mai sus. Evident că nimeni nu și-a mai găsit propria căciulă, ci a luat-o pe-a celui alt. Ce gest de unitate mai presus decât acesta să ne mai putem dori?...

Ultima fază a memoriei comunicaționale sau culturale, vizează în linii mari însemnătatea Marii Uniri. Din păcate, ea a fost eludată cu intenție din conștiința publică, încât astăzi la primul nostru Centenar, se vrea de către unii, ștergerea memoriei. Însă ea nu poate fi ștearsă cât timp mai există români

ce trăiesc cu abnegație starea de unitate, starea de 1 decembrie! În tot acest timp de vitregie fraternală, a existat și încă mai există o instituție, blamată și supusă constant oprobiului public, de cele mai multe ori cu injuste și cabotinism, căruia îi pasă și îl trece pe pomelnic la fiecare Sfântă Liturghie, pe acest frate nefericit al ei, pe fratele basarabean, în nădejdea reîntoarcerii lui acasă, iar această instituție milenară este Biserica. Preoții noștri, încă mai cred trup și suflet, într-un 1 decembrie de poveste, când România Mare, România *dodoloață*, va întinde masa de la Tisa și până dincolo de Prut, și va sărbători cu prescură și vin liturgic, Liturghia străbunului simțământ unitar românesc. Pentru că tot preoții noștri, în special clericii militari, la cot cu soldații martiri ai neamului, au contribuit decisiv la înfăptuirea primei Liturghii de acest fel, la 1 decembrie 1918, Liturghia unității poporului român, care nu cunoaște decât o singură strană. Cunoașterea jertfei depuse, de către Biserica Ortodoxă Română la înfăptuirea marelui ideal, devine o sarcină stringentă în contemporaneitate, când atacul programat și calomnios la adresa ei, a devenit un fel de sport național. Cred că dacă românul de astăzi, ar înțelege cât datorează Bisericii, pentru simplul fapt de a fi cetățeanul unui Stat suveran, nu s-ar mai raporta cu atâta ușurătate la această instituție milenară.

Însă detractorii de serviciu, încă dau dovadă din plin de lipsă de deontologie profesională, așa numiții *jurnaliști* care încă doresc mistificarea adevărului istoric, prin scoaterea lui din context. Spre exemplu, cei care spun că a fost o oarecare lipsă de entuziasm din partea elitelor bisericești din Transilvania, au până la un punct dreptate. Sunt cunoscute circularele episcopilor Mangra, Papp și Cristea (viitorul patriarh) din anul 1916, care incriminau gestul de intrare al României în război împotriva Germaniei și Austro-Ungariei. Însă contextul a fost de-o asemenea împrejurare. În primul rând nu trebuie să uităm faptul că acești episcopi erau sub stăpânire străină, iar contextul imperialist subjugant, impunea Bisericii Ortodoxe o autocenzură. Mai mult decât atât, în Imperiul

⁸ Maria regina României, *Jurnal de Război I (1916-1917)*, trad. de Anca Bărbulescu, Editura Humanitas, București, 2014, p. 129.

⁹ Neagu Djuvara, *O Scurtă Istorie Ilustrată a Românilor*, Editura Humanitas, București, 2013, pp. 299-303.

¹⁰ Liviu Maior, *De la Marele Război la România întregită*, Editura Rao, București, 2018, pp. 156-157.

¹¹ Maria regina României, *Jurnal de Război II (1917-1918)*, (Lucian Boia ed.), Editura Humanitas, București, 2015, p. 436.

¹² A se vedea în acest sens editorialul intitulat “O mare sărbătoare națională”, publicat în *România Liberă*, anul IV, nr. 9, 3 decembrie 1918, p. 1.

Austro-Ungar, se pune serios problema loialității, popoarele asimilate Imperiului, trebuiau să ofere în mod practic, fapte clare care să le certifice dragostea și supunerea față de împăratul de la Viena. Episcopii noștri au dorit ca românii să nu se răscoale încă împotriva stăpânirii supreme din Transilvania, nădăjduind că prin gestul acesta, la finele războiului, populația de aici, dacă va rămâne loială și supusă, va primi și ea, o serie importantă de drepturi recunoscute internațional. Fiindcă nimeni nu se aștepta în anul 1916, la faptul că vechiul Imperiu se va destrăma, iar popoarele vor beneficia de dreptul la autodeterminare. Dar mai este un aspect foarte important. Oamenii Bisericii din Transilvania aveau deplină încredere în Germania că va româniza într-un fel teritoriul, căci dăduseră semnale puternice înspre aceasta¹³. Încrederea față de ruși scăzuseră o dată cu răpirea Basarabiei în 1812; iar datorită geniului lui Vaida Voevod care trimiseseră la București o scrisoare secretă la data de 27 februarie 1915, dând pe față planurile secrete dintre Ungaria și Rusia în chestiunea Transilvaniei, încrederea într-un posibil aliat rus, scăzuseră drastic. Iată ce-l informa pe prim-ministrul Brătianu, deputatul Parlamentului de la Budapesta, Vaida-Voevod:

“Faptul că rușii neîncetat le fac maghiarilor avansuri pentru încheierea unei păci separate, în care caz li s-ar garanta independența statului ungar și care ar fi singurul mijloc spre a salva Transilvania de cucerirea română, dovedește o slăbire a Rusiei... Este evident că România nu poate căuta o apropiere și o rezolvare a chestiunii românilor din Austro-Ungaria nici la Budapesta nici la contele Tisza de la Viena care este astăzi dictatorul Monarhiei. Cheia situației este însă la Berlin”¹⁴.

¹³ Brendan Simms, *Europa: Lupta pentru Supremăție de la 1453 până în prezent*, trad. de Lucia Popovici, Editura Polirom, Iași, 2015, pp. 188-191.

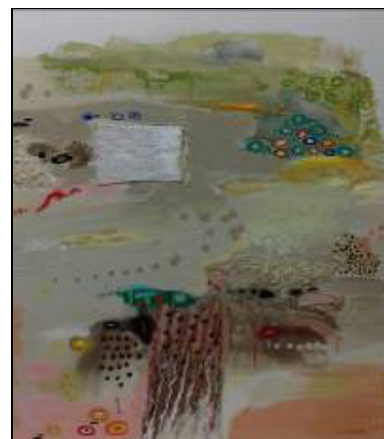
¹⁴ Scrisoarea secretă expediată la 14/27 februarie 1915, de către deputatul Alexandru Vaida-Voevod, membru al Parlamentului din Budapesta, ministrului României la Berlin, Alexandru A. Beldiman, pentru informarea regelui Ferdinand I și a prim-ministrului Ion I.C. Brătianu, privind aspirațiile politice și starea de spirit a românilor din Austro-Ungaria, pp. 4-5.

Acesta este motivul pentru care episcopii noștri îndemneau la război de partea Germaniei și nu împotriva ei, căci nu se mai vedea o altă rezolvare a problemei Transilvaniei decât din partea germanilor - și nu că Biserica ar fi fost împotriva Marii Uniri, după cum susțin cu nerușinare unii. Dacă Miron Cristea n-ar fi dorit unirea, nu ar fi fost prezent pe câmpia libertății la Alba Iulia alături de episcopul Hossu și de cei peste 1200 de politicieni și delegați, ce-au semnat actul de unire, profitând pe această cale de convenția politică a președintelui american W. Wilson, care apăra dreptul la autodeterminare al popoarelor vechilor imperii – pe baza acestui drept internațional, și doar pe baza acestuia, au putut transilvănenii să se unească cu România, astfel încât Marea Unire să fie recunoscută și de către Marile Puteri, altfel întreaga acțiune ar fi căzut sub incidența ilegalității¹⁵.

De fapt au fost unii care cu obstinție n-au dorit să recunoască legitimitatea actului Unirii – vecinii noștri unguri. Discursul de adio al lui Vaida din Parlamentul de la Budapesta, încerca să-i facă pe unguri să înțeleagă că nu se pot împotrivi voinței de unitate a poporului român, și cu o doză de ironie fină, la despărțirea de ei, îi înștiința că de acum el românul pleacă, lăsându-i pe aceștia să discute în familie¹⁶. Cu alte cuvinte, o butadă ce anunța ruperea României de Ungaria. Este evident că ungrimea de atunci n-a asimilat acest sfat înțelept, ci a tot privit cu insistență prin fereastra către Carpați, jinduind și conplotând; dar țărânul român frumos la chip (precum copilul nostru basarabean din povestea de mai sus), a știut în 1919 să le ofere ungrilor o lecție de dârzenie românească, arborând deasupra Parlamentului de la Budapesta cel mai glorios steag țărănesc: **opinca** – lăsând să se înțeleagă că opinca românească nu se confecționează din material unguresc. Armata română transilvăneană, le-a dovedit ungrilor atunci, și prin ei întregii lumi, că românul creștin, nu se răzbuună niciodată (el neavând în istoria sa momente de subjugare a altor

¹⁵ Mircea Gheorghe Abrudan, “1 Decembrie 1918, ca o zi de Paști”, în *Lumina*, 29 noiembrie 2018, p. 5.

¹⁶ Liviu Maior, *De la Marele Război la România întregită*, p. 261.

Mircea Moldovan, *Primăvară*

popoare). Românul creștin, care a fost în permanență strivit și călcat în picioare cu brutalitate, când i se oferă și lui șansa împilării, el doar își așează discret piciorul deasupra, în gest simbolic – fără a strivi și fără a călca (de aceea spunea și poetul Blaga că el nu strivește corola de minuni a lumii, învățând pe viu de la înaintașii săi).

Pentru că românul, fiind un adevărat gentilom, lasă copiilor săi, următoarele cuvinte testamentare: “Să nu ne răzbunați când veți avea ocazia!”.

Dar n-a fost această ofensivă militară doar o mostră de revanșă românească, ci a fost o acțiune salutară chiar pentru viitorul Ungariei, care era să fie comunizată mult mai devreme prin regimul lui Bella Kuhn, dacă nu intervenea atunci armata română din Transilvania, stopând tăvălugul sovietic.

Revista “Curierul Israelit”, în 12 decembrie 1918, după ce amintea pe scurt istoricul Marii Uniri, concluziona următoarele: “*Dar noi nu scriem pentru cei care nu vor să ne creadă. Scriem pentru noi înșine*”. Precum spuneau evreii din România acum un secol, și noi știm că datorită dezbinărilor din țara noastră, mulți nu vor crede în toate manifestările culturale dedicate Marii Uniri consumate de-a lungul anului curent, și le vor trece pe seama activismului de serviciu.

Dar noi nu spunem că iubim România dodoloață, pentru ca să ne creadă ei, ci postulăm aceasta, pentru noi înșine. Iar tuturor martirilor neamului nostru, le spunem cu seninătate:

Posteritatea nu vă va uita niciodată!.

Temeia Unirii

*Români din patru unghiuri, acum ori
niciodată*

Uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri.
Andrei Mureșanu

Unirea tuturor românilor reprezintă unul din locurile sfinte de pelerinaj simbolic și spiritual ale neamului nostru.

Însăși ideea de unire împrumută de la unitatea primordiale a tuturor lucrurilor în Dumnezeu un caracter sacru. Și așa cum ne închinăm Dumnezeului nostru și al moșilor și strămoșilor noștri, Cel Unul dar cinstit în trei persoane care constituie Treimea cea de o ființă și nedespărțită, tot astfel, în plan omenesc, național, istoric, când ne gândim la români, ne gândim la un singur neam de o ființă, de aceeași ființă oriunde s-ar afla ei, nedespărțiți în fire, desprășiți doar accidental de vitregiile abătute asupra lui.

De la 1859 încoace nu mai există două provincii românești, fiecare fiind la marginea celeilalte, ci ambele au devenit centru solid, fundație pentru o nouă zidire a spiritului românesc.

Impactul unirii asupra românilor a însemnat crearea unui nou tip de conștiință în deplină conformitate cu dorul de veacuri al națiunii: conștiința că românii nu trăiesc în țări românești, ci într-o singură țară Românească, Dacia mai devreme, România mai târziu.

Unirea a fost ideea călăuzitoare a existenței mai mult decât bimilenare a românilor, firul roșu al ființării, al istoriei noastre în locul nașterii. Pentru a dovedi aceasta e de ajuns doar să ne gândim doar la câteva nume de mari personalități prin veacuri care prin scrisul și activitatea lor au întreținut vie în conștiința românilor ideea apartenenței lor la aceeași limbă, aceeași credință, aceleași tradiții, aceiași strămoși, același teritoriu, aceeași viață, aceeași obiceiuri, aceeași aspirații, aceeași experiențe, mai ales aceea a asupririlor străine: Mihai Vodă Viteazul, Mitropolitul Simion Ștefan, Mitropolitul Dosoftei, Diaconul Coresi, Mitropolitul Varlaam, ș.a. Aceștia, în calitatea lor de exponenți ai conștiinței neamului n-au făcut altceva decât să dea glas dorului

nestins de unire reverberând neîncetat din adâncurile istoriei noastre, de la Burebista și Decebal încă, dorului aprig atât de bine descris de Victor Eftimiu:

“Și-un dor purtat în suflet o vreme-ndelungată

Oricât l-ar paște moartea nu moare niciodată

Se naște, crește, scade, se strânge, pare stins

Dar iarăși, izbucnește și urcă, neînving

Ca flacăra ce arde, ca apa, ca izvorul

Ce sparge stânca tare, așa învinge dorul.”

Marea Unirea a fost capodopera națiunii deci, rezultatul efortului de veacuri al românilor de a fi împreună, de refacere a vetrei străbune fărâmițată de năvălirile barbare - orice năvălire este barbară - a fost

pasul esențial pentru unirea cea mare de mai târziu a unui popor care a înfruntat neclintit vitregiile sorții ca o cetate asediată de mulți și apărată de puțini, dar rezistând eroic datorită sufletului său sănătos adăpat la izvoarele harice și lin curgătoare ale credinței noastre creștine strămoșești.

Ideea unirii a fost și rămâne pâinea noastră ceea de toate zilele, pâinea cea spre ființă, spre o ființă, spre aceeași ființă împotriva tuturor celor care au promovat și practicat în trecut, și chiar și astăzi o echilibristică periculoasă și nefirească a dezbinării

Neamul nostru a răbdătoare toate “ca un Hristos bătut în cuie” cum zice Coșbuc, pe crucea pământului său atât de râvnit și urgisit de străini. Marea Unire a reprezentat Învierea ce urmează după cruce, deșteptarea necesară și salvatoare la care chema Andrei Mureșanu când scria: “Deșteaptă-te române din somnul cel de moarte/ în care te-adânciră barbarii de tirani”.

Chemarea entuziastă, plină de suferință și indignare a poetului român exprimă nu numai umplerea paharului și trecerea la acțiune, dar se transformă și în program național de conștiință, program ce poate fi rezumat în trei cuvinte deplin semnificative și pentru istoria noastră de azi: starea de veghe.

Unirea a fost un ideal care s-a împlinit, dar care încă urmează să se desăvârșească atât la nivel geografic, cât și spiritual, de aceea îndemnul lui Andrei Mureșanu încă mai transmite focul dragostei de neam și de glie și al înfrățirii noastre în orice colț de lume ne-am afla: “Români din patru unghiuri, acum ori niciodată/ uniți-vă în cuget, uniți-vă-n simțiri.”

THEODOR DAMIAN

Ectenie

Pentru ca Lumina să coboare-n întuneric,

când spunând rugarea să ne bucurăm,

Domnului să ne rugăm!

Pentru ca Iertarea s-aducă-ne iertare,

când învinși de ură, pe El mereu Îl uităm,

Domnului să ne rugăm!

Pentru ca Viața fie-ne spre mântuire,

Și primind Lumina, cu El să-nviem,

Domnului să ne rugăm!

Pentru ca Durerea să nu ne-mpresoare

când împătimiți noi toți Îl chemăm,

Domnului să ne rugăm!

Pentru ca Tristețea să nu ne cuprindă

când orbiți de ură noi toți Îl uităm,

Domnului să ne rugăm!

Pentru ca Iubirea facă-ni-se sălaş al celui Prea Înalt

pe care pleceși milostivirea-ndurătoare,

Domnului să ne rugăm!

Pentru ca Raiul să îl dobândim,

când sfințiți Învierea-I noi mărturisim,

Domnului să ne rugăm!

MARIA DANIELA PĂNĂZAN

MIHAI EMINESCU
ȘI BASARABIA (IX)

România își cucerește Independența

„...Amenințările nici n-ar folosi
nimic față cu un popor viteaz...”

„Gazeta St. Petersburg”

2/14 februarie 1878

În data de 14 februarie 1878, Mihai Eminescu publică un articol polemic cu gazeta rusească „Gazeta de Petersburg”. Poetul național adaugă textului său articolul din ziarul rusesc, motivându-și gestul, cu ironie la adresa publicației respective, cum că noi, românii, „sîntem atît de orbiți încît nu sîntem în stare a vedea lămurit poziția în care ne aflăm față de Rusia și de cererea ei pentru retrocedarea Basarabiei”¹⁷. N-am să sintetizez articolul rusesc în întregime, dar nu voi ocoli adevărul că ziarul respectiv era purtătorul de cuvânt al guvernului rus. Din această postură, „Gazeta de Petersburg” făcea apologia faptului că Rusia are nevoie de sudul Basarabiei pentru a-și atinge „fruntariile naturale”¹⁸. Și că România nu „trebuie să fie zgârcită cu cîteva mile pătrate de pămînt plin de lacuri și mlaștini”¹⁹. Pentru Rusia, nota publicația de pe Neva, este o chestiune de onoare „de a restabili granițele noastre precum erau ele înainte de 1856”²⁰. De asemenea, gazeta rusească era convinsă că onoare unei națiuni de 80 de milioane de oameni, cum era cea rusească, ar fi mai presus de „amorul-propriu”²¹ al unui popor „de 4 – 5 milioane”²², cum era poporul român ce trăia între granițele statului român de atunci.

Rusia, sublinia publicația rusească, a cheltuit mai mult pentru războiul recent încheiat, cumpărând contra unor sume uriașe „pentru necesitățile vieții”²³. Poziția României apreciată ca „implacabilă față de noi”²⁴ s-ar datora faptului că ea contează pe „sprijinul puterilor”²⁵. Atitudinea României poate fi

periculoasă pentru principatul român „în momentul unor stipulațiuni internaționale”²⁶, deoarece nu „Anglia și Austria se vor face din proprie mărinimie procurorii României”²⁷, ci Rusia. De altfel, specula cu dreptate oficiosul rusesc, „Austria e contra unor state noi și puternice”²⁸ la frontierele sale, iar Anglia „pledează atît de mult pentru rămășițele puterii sultanului”²⁹.

După ce inserează articolul gazetei rusești, Mihai Eminescu pune lucrurile în ordinea și semnificația lor, lămurind cititorii prin „restabilirea” adevărului.

Așa, accentua poetul național, dacă pentru Rusia „chestiunea Basarabiei”³⁰ era „o chestiune de onoare militară”³¹, care, în opinia lui „e rău înțeleasă”³², pentru România aceeași chestiune nu este numai o chestiune de onoare, „ci una de existență”³³. Dacă România pierde teritoriul ce „domină gurile Dunării”³⁴, devine un stat fără importanță și semnificație europeană, „devine un stat indiferent”³⁵, de existența sa „nu s-ar mai interesa nimeni”³⁶.

Interesul străinilor față de noi, opina Mihai Eminescu, „ne-ar fi indiferent dacă am fi destul de puternici”³⁷, sau dacă am avea „marginii naturale spre vecini care să ne înlesnească apărarea”³⁸. Cu țara deschisă spre nord avînd un vecin „cu precovîrșire puternic”³⁹, tăria României nu poate fi dată decât de în „interesul economic pe care Occidentul-l are pentru drumul de apă al nostru”⁴⁰, pe care românii l-au apărut de la 1300 încoace. Rusia a posedat gurile Dunării doar 44 de ani, așa că între drepturile românilor și ale ei „nu există nici un echivalent”⁴¹.

Lui Eminescu i se pare „ciudată” și nelalocul ei teoria ziarului rusesc cum că un popor de 80 de milioane de oameni ar avea mai multă onoare

decît „un popor de 4 – 5 milioane”⁴². În istoria lumii, postula cu maximă dreptate poetul național, statele ca „personalități politice”⁴³ „sînt egale de jure”⁴⁴. Deosebirea între ele, adică între state, izvorăște dintr-o „stare nejuridică”⁴⁵, adică din forța unui stat și amenințarea cu războiul asupra altuia, care este o stare „anormală”⁴⁶. Dacă între state ar domni „puterea fizică”⁴⁷, forța, în niciun caz atunci nu mai este vorba de onoare, „ci pur și simplu de care pe care va bate”⁴⁸. Dacă Rusia vrea să ia cu sila de la România Basarabia care „i se refuză de bunăvoie”⁴⁹, românii vor rezista, „ne va bate și va lua ceea ce e al nostru”⁵⁰. Într-un asemenea caz nu i se imputa României că „am fost atît de decăzuți”⁵¹ încît am dat de bunăvoie, „înjosiți ce sîntem”⁵² în mâinile Rusiei „pentru bani sau altele”⁵³.

Mai departe, Mihai Eminescu găsește că plîngerea ziarului rusesc cum că Rusia ar fi plătit „10 – 20 milioane mai mult decît se cădea pentru trebuințele ei”⁵⁴ este cu totul „nelalocul ei”⁵⁵. Nimeni nu are vreo vină morală pentru acest fapt căci avem de-a face cu „o lege economică”⁵⁶. Oriunde în lume, dacă crește cererea „unor obiecte, se urcă prețul lor”⁵⁷.

GICU MANOLE

¹⁷ Ibidem.

¹⁸ Ibidem.

¹⁹ Ibidem.

²⁰ Ibidem.

²¹ Ibidem.

²² Ibidem.

²³ Ibidem.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem.

²⁶ Ibidem.

²⁷ Ibidem.

²⁸ Ibidem.

²⁹ Ibidem, pp. 77 – 78.

³⁰ Ibidem, p. 78.

³¹ Ibidem.

³² Ibidem.

³³ Ibidem.

³⁴ Ibidem.

³⁵ Ibidem.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Ibidem.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

⁴⁰ Ibidem.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Ibidem.

⁴³ Ibidem.

⁴⁴ Ibidem.

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Ibidem.

⁴⁷ Ibidem.

⁴⁸ Ibidem.

⁴⁹ Ibidem.

⁵⁰ Ibidem.

⁵¹ Ibidem.

⁵² Ibidem.

⁵³ Ibidem.

⁵⁴ Ibidem.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Ibidem.

⁵⁷ Ibidem.

O PECETE A ISTORIEI

*A înflorit din iubire
S-a frânt din iubire
A iertat din iubire
S-a umilit din iubire
A ocrotit din iubire
S-a jertfit din iubire
A jelit din iubire
S-a purificat prin iubire.
Iași, ianuarie 1859*

Personajele:

Doamna Elena
Fratele Costache
Cuza Vodă
Atena
O voce

Actul I
Scena 1

Atena: Ce vă neliniștește, Domniță?

Doamna Elena: Cu toate că sunt aproape de soțul meu, aici, în Iași, de când a fost numit locotenent de hatman al miliției moldovenești, inima-mi spune că nimic promițător nu s-anunță în curând...

Atena: Doar o părere, Domniță. Rugați-vă la Sfinții Împărați Constantin și Elena... protectorii domniei-voastre...

Doamna Elena: Nici cum nu încetez a mă ruga ... dar...

Atena: Niciun „dar”. Darul Dvs. este bine păzit de Preamărita Stăpâna Noastră...

Doamna Elena: Ai dreptate. Poate... pierderea surorii mele... Zoe... grija față de copiii ei... orfani...

Atena: Doamna Catina Rosetti e stâlp de neînvinș... Credință, înaltă doamnă!...

Doamna Elena: Cuvintele tale-mi mângâie ființa... îți mulțumesc! (se îndreaptă spre fereastră... în depărtare s-aude muzică... apoi, îndărăt, se va așeza pe o canapea... cu o carte în mână... După o mică pauză) Și totuși... Hai, apropie-te, așază-te lângă mine... (sfioasă, Atena se așază pe scăunelul de lângă jilț)... Deși foarte tânără... ai puterea să mângâi... cu vorba... (trece palma peste creștetul copilei)... să alungi... puțin... gândurile negre...

Atena: Așa se cuvine înaltă doamnă!

Doamna Elena: Îți amintești, cândva, te-am întrebat de ce ți-a dat taică-tău numele de... Atena?

Atena: (modest): Ca să nu-mi uit originile...

Doamna Elena: Da, da! Îmi amintesc, iar eu am adăugat...

Atena: (ca pentru sine):... că n-am nimic din calitățile zeiței?!...

Doamna Elena: Ei bine, am greșit... aș zice că nu întâmplător... da, da... tu ești sub protecția zeiței... nașa ta...

Atena: ...?!?...

Doamna Elena: Negreșit! Privește-te... mereu senină... mereu cu un cuvânt de mângâiere... mereu găsești soluții – ce e drept, minuscule! – dar... te descurci... salvându-ne dintr-o ... orice... încurcătură...

Atena: Ei, din iubire pentru înalta doamnă!...

Doamna Elena: Cum aș uita... atunci, cu așa multe fețe... de doamne și domnițe... stângace... cum sunt... m-am împiedecat... am spart cupa...

Atena: Ba nu, înaltă doamnă, oricui i se poate întâmpla...

Doamna Elena: Dimpotrivă, Atena... ești tu extrem de generoasă, dar, uneori... sunt cumplit de stângace... (Privește ceasornicul din perete)... E cam târziu...

Atena: Să vă servesc...

Doamna Elena: O, nu, nu! Nu vreau nimic!... Ceva, totuși... la tine...

Atena (întrebătoare)

Doamna Elena: Ceva... tot nu-nțeleg... de ce-mi spui... „întaltă doamnă”? Nu-nțeleg, defel!

Atena (ușor nedumerită): Dar sunteți... o înaltă doamnă!...

Doamna Elena: Zău?... N-aș zice... Ci... dimpotrivă...

Atena: Eu nu mă refer la înălțimea fizică...

Doamna Elena: Ștregărițo!... Mă faci să râz... acum... când sufletul meu...

Atena: Înaltă doamnă... se cuvine să mai și zâmbim... Mai ales în fața Domnului... (cu subînțeles)

Doamna Elena (oftează): Și cât mi-aș dori... dar vezi tu, draga mea, am multe motive... tainice... care sapă adânc... aici (arată spre inimă)...

Atena: Depinde de noi să le aruncăm în pustie...

Doamna Elena: O, tu, îngerașule, mica zeiță a mea proteguitoare... Ușor de zis!... Dar... și cele familiale care... se-ngrămădesc... pustiitor, plus... dezbinările... nehotărârile uniștilor... lipsa lor de discernământ... (se ridică, se plimbă prin cameră, frământându-și mâinile)... Ce vom face dacă triumfă Mihalache Sturza?!...

Atena: Fiți pe pace!... Sunt bărbați... au experiența lui 1848... vor găsi ei cheia...

Doamna Elena: Să sperăm...

Atena: Se pare... în astă seară, la domnul Costache Rolla, sperăm să aflăm vestea cea mare...

Doamna Elena (gânditoare): Să sperăm... dar nu știu de ce-mi bate inima...

Atena: Un pahar cu apă rece... și o dulceață de trandafir... preferata Dvs... și gata!... calm! (iese – și revine cu tava... apa și dulceața)

Doamna Elena: Îți mulțumesc. Vorba și gestul tău au darul să mângâie!... (rămasă singură... închide cartea... o așază pe noptieră... își potrivește șalul pe spate... atinge clapele pianinei... apoi, spre fereastră... Semiîntuneric... Doar într-un colț... lumina palidă a unei candelă sau a unei lumânări... În obscuritate, aproape, doamna rămâne la fereastră)

Scena 2

Fratele Costache (ciocănește la ușă)

Doamna Elena: Intră!

Fratele Costache: De ce stai pe întuneric?...

Doamna Elena (ar vrea să spună ceva... murmură ceva neînțeles...) A, nimic!...

Fratele Costache: Vin cu vești...

Doamna Elena (ridică doar din umeri, revine la locul inițial)

Fratele Costache: Ghici cine este „Alesul”?→

LIVIA CIUPERCĂ

Doamna Elena (*indiferentă*)
„Alesul”?

Fratele Costache: Bucură-te!

Doamna Elena: De ce să mă
bucur?

Fratele Costache: Alecu este
„Alesul”!

Doamna Elena (*mirată... vrea să
se ridice... cade din nou pe
canapea... cu voce gătuită*):
„Alec”... „Alesul”?!... Glumești!...

Fratele Costache: Pregătește-te să
crezi! (*o îmbrățișează*) Felicitări!

Doamna Elena: Și?...

Fratele Costache: A, Alecu nici nu
bănuiește... E în vreo lojă... la teatru.

Doamna Elena (*se îndepărtează,
ușor, oftând*): Ca de obicei!...

Fratele Costache: S-a dus după
el... Moș PISOI!...

Doamna Elena: Dragul de el... co-
lonelul Nicolae PISOȘCHI... un prieten
devotat... un adevărat câine
credincios...

Fratele Costache: Chiar mai mult.
S-auzi și să nu crezi... (*privește-n
jur*) Te rog, aș vrea un pahar cu apă...

Doamna Elena: (*soneria... intră
Atena...*) Te rog, un pahar cu apă...
pentru Domnul... (*către frate*)
Așează-te!... Imediat! Respiră și tu...
puțin... (*Atena revine cu un pahar cu
apă... pe o tabla...*)

Fratele Costache (*bea*):
Mulțumesc!

Doamna Elena: Și...

Fratele Costache: A, da!... În astă
zi, neapărat, se impunea ca Partida
Națională să ia decizia finală...
candidatul!...

Doamna Elena: Dar...

Fratele Costache: Bineînțeles...
câte „dauururi” dorești... Însă cu Moș
PISOI... nu-i de glumă!... Militărește!
Meritul este a lui... Totul!

Doamna Elena: Ei?!...

Fratele Costache: Ei bine, se zice
că PISOȘKI a fost atât de categoric...
încât... n-au avut... încotro... și-au
votat pe Alexandru... Ioan... Cuza...

Doamna Elena: Așadar... nu-i
glumă?!

Fratele Costache: Cum îți închipui
că bat drumul până la tine... ca să
debitez...

Doamna Elena: Scuze!...

Fratele Costache: Așa... că...
seara... ba, nu... noaptea aceasta de 4
spre 5 ianuarie 1859... devine Istorie,
draga mea Soră!... (*se corectează*)
Doamna mea!... (*reverență*)... Așa
că... mă grăbesc!... Triumful... se
sărbătorește!... (*către sora sa*) Te

îmbrățișez încă o dată... Felicitări!
(*cu un ton aparte, plăcut, afectuos*)
și... Înaltă Doamnă, noapte bună!
(*reverență, pleacă*)

Doamna Elena (*mirată de tot ceea
ce a auzit*): Noapte bună!... (*se ridică,
se privește în oglindă, șoptind*)
Noapte bună?!... Nu prea cred!...
(*soneria... dar nu are răbdare... iese,
adânc preocupată, din scenă*).

Actul II

Scena 1

Doamna Elena (*monologând*): În
urmă cu zece ani, pribegind... la
Paris...apoi... la Constantinopol...
cu inima îndoliată de soarta soțului...
amenințat cu închisoarea... și-
acum... Domn?!... (*se-ndreaptă spre
icoană... îngenunchează...*) Doam-
ne!... (*se roagă cu mâinile împreu-
nate, după un timp, se-aude o voce*)

O voce: „Seren o nubo
sospes”!

Doamna Elena (*tresaltă, dar
revine în aceeași stare de rugăciune*):
Mulțumescu-ți, Doamne, că înțelegi!
Sunt descumpănită... stângace...
timidă... mă simt ca-ntr-un cerc de
foc... (*vocea repetă fraza*).

Doamna Elena (*ca dintr-un vis*):
O, Doamne!... Blazonul familiei
noastre... O, Da!... În vreme de
pace... în vreme de zbucium
sufletesc... niciun rău să nu ne
doboare!... Da, Doamne!... Să rămân
încercătoare-n viitor!...

Scena 2

Atena (*intrând*): Domnul!...

Doamna Elena: Să intre!

Cuza Vodă: Bine te-am
găsit, Elena!

Doamna Elena (*ridicându-se,
reverență*)

Cuza Vodă (*o sărută pe frunte*):
Te rog, așează-te! (*se așează și el pe
un fotoliu din fața ei*) Sunt obosit!...
N-am dormit toată noaptea!...

Doamna Elena: Să te odihnești!...

Cuza Vodă (*preocupat*): Ai
aflat?...

Doamna Elena (*afectuos*): Da.

Cuza Vodă: Ce responsabilitate!...

Doamna Elena: Și la Galați, și
aici... Doar ești obișnuit cu
responsabilitățile!

Cuza Vodă: O, draga mea, dar
acum... e altceva...

Doamna Elena: Privește-ți sufle-
tul... această responsabilitate te
onorează...

Cuza Vodă: ... și mă obligă...

Doamna Elena: ... nu ai dreptul
să-ți dezamăgești prietenii...

Cuza Vodă: ...și Țara...

Doamna Elena: Bineînțeles, îți voi
fi alături (*se corectează*). Mă voi
strădui să-ți fiu de folos... cu sau fără
voia... vreo (*rare*)... cuiva...

Cuza Vodă: Îți mulțumesc, Elena.
Ești atât de bună, atât de blândă...
(*îngândurat, fără a o privi*)... atât de
îngăduitoare...

Doamna Elena (*îi ia mâinile lui
într-ale ei, privindu-l drept în ochi*):
Și-ți voi fi alături... până-n ultima
clipă, Alexandre!... Promit. Nu-ți voi
cere nimic pentru mine... ci totul
pentru acest popor... pentru armonie
între toți românii!...

Cuza Vodă (*se ridică,
îngenunche în fața fotoliului unde se
află Elena, cu mâinile între ale lui*):
Iartă-mă, Elena, iartă-mă (*îi sărută
mâinile*), acum... și-ntotdeauna... cât
voi trăi!... Știi...

Doamna Elena: Știu,
Alexandre. Iubirea mea pentru tine
înseamnă înțelegere, toleranță...
adică, iertare (*îl mângâie pe creștet*).
Fii calm și încrezător în inteligența și
în forțele tale... Și te rog, nu te
risipi!... Ai tot sprijinul meu!
Promit!...

Cuza Vodă: Îți mulțumesc, Elena!
Ești atât de generoasă...
îngăduitoare... și de bună!...

Doamna Elena: Și (*ușor
dojenitor*)... m-am gândit... Să-l
rugăm și pe îngerul tău păzitor...

Cuza Vodă (*zâmbind*): Cine? Moș
PISOI?!...

Doamna Elena: Da, pe
credinciosul tău căpitan... PISOȘKI...
să-ți mai tempereze pornirile...
adică... știi ce vreau a spune... Nu te
mai irosi... pe nimicuri...
înlănțuiri... interesate... (*mângâindu-
l pe creștet*). Toată dăruirea Măriei-
Tale... (*cu o anume intonație*) către
Români! Către Țară!

Cuza Vodă: Cât adevăr găiești,
Doamna mea! Totul pentru Români!
(*în picioare, unul în fața celuilalt*)

Doamna Elena: Pentru Românii de
pretutindeni!

Cuza Vodă (*îmbrățișându-se*):
Pentru România cea Mare! (*se aud
acordurile cântecului patriotic „Pe-al
nostru steag e scris: Unire!”*)

— Cortina —

Vatra veche și... continuarea dialogului

Interesant acest număr 12 (120) din decembrie 2018, pornind chiar cu „dialogul” distinsului domn președinte al Academiei Române, Ioan Aurel Pop, care își subintitulează dizertația cu omagiul firesc adus poporului: **„Protagonistul Marii Uniri e totuși poporul român”**. Liderii unirii au fost creați de acest popor cu visul secular al unirii, de aceea, încercând să lumineze istoria atât de controversată și abia cunoscută a poporului meu, tătarilor crimeieni, am ajuns la concluzia că popoarele nasc eroi la momentele cheie din istoria lor. Din perioada recentă, de acum 100 de ani evoc personalitatea eroică a lui Numan Celebi Gihan, primul președinte al efemerului stat democrat tătar crimeean format la data de 13 decembrie 1917, în Crimeea, cândva un Hanat înfloritor! **Numan Celebi Gihan** (1885 -1918) era poetul, muftiul, avocatul, militantul patriot, omorât la 23 februarie 1918, în mod barbar de trupele bolșevice din Crimeea, trupul fiindu-i ciopârțit cu trupurile altor 22 de eroi și aruncat în mare, neputând fi „cules” de tătarilor supraviețuitori, la câteva zile doar... Redau din revista EMEL / IDEAL, nr.1 an74, pag.17-18) :„În iureșul sângeros al primului război mondial, speranța a renăscut pentru popoarele tătare aflate de peste două secole sub jugul imperiului țarist. De la promisiunile mincinoase ale lui Stalin, care „condamnând” opresiunea țaristă chema alături de partidul bolșevic pe toți musulmanii, au trecut doar câteva zile și în Crimeea s-a întrunit la Aqmescit / Simferopol, primul Kurultay (congres) al tătarilor dornici de împlinirea idealului național. Era în toamna anului 1917.La acest congres care avea misiunea de a proclama Republica Tătară Crimeeană au participat peste 2.000 de personalități tătare din Crimeea și din diasporă, printre care amintim: Celebi Gihan, M.Ulkusal, G.Seydamet Kîrîmer, Sabri Ayvazov, G.Ablaev, Gelil Hattatov. Peste 1.500 de delegați aduceau cuvântul tătarilor din mari centre Crimeea, Turcia, România, Polonia, Finlanda. Congresul a adoptat o Proclamație de 18 puncte, din care am selecționat: independența Crimeii ca stat autonom, organe proprii executive și legislative, neames-

Numan Celebi Gihan• Negip Hagi Fazıl

tecul Rusiei nici în problemele interne nici în problemele externe. Președinte a fost ales Numan Celebi Gihan, care, la 32 de ani a întrunit aspirațiile poporului său pentru libertate.Cităm din discursul rostit aici: „Istoria noastră cunoaște un trecut glorios în care s-a manifestat spiritul nostru civilizator. Privindu-ne din giulgiurile lor albe, strămoșii se vor întreba: Oare ce vor face nepoții noștri? Dacă noi suntem urmașii acestor vestiți strămoși, trebuie să dovedim, ca și ei, același spirit de sacrificiu în acțiunile noastre. (...) Speranța guvernului tătar din Crimeea anilor 1917 -1918 (guvernul a durat 45 de zile)guvernul fiind arestat. La 23 februarie 1918 președintele și alți 22 lideri tătari sunt împușcați și ciopârțiți, apoi resturile sunt aruncate în mare. După câteva zile, când luptele s-au mai liniștit, tătarii au căutat trupurile celor omorâți, dar trupul lui Celebi Gihan n-a fost găsit. Abia după 1990, când tătarii s-au întors din surghiun unul din nepoți, hoge la geamia din Kezleu, a construit în curtea geamiei un modest mormânt cu această inscripție: ”Mormântul meu e Marea Neagră / Valurile albe giulgiu mi-au fost / Să nu treci doar privindu-mă / Ei, tu,popor al lui Muhammed!” (fr. din art. publicat în ziarul local „Observator” din 22.02.2000; în revista Emel/Ideal articolul a apărut bilingv (nr.1 ian.2004, an '74, p.16-17) Într-una din cele 10 drumuri pe care le-am făcut în Crimeea, cu scopul de a rămâne în Patrie, am întrebat-o pe d-na dr.neurolog și membră în parlament, Meryem „de ce nu l-au salvat pe Celebi Gihan. Redau răspunsul primit: Cu doi soldați a pornit spre munți; a refuzat să i se schimbe fizionomia; „a refuzat să mintă deoarece era muftiu și absolvent de Drept; mergând spre munți (de acolo ar fi fost dus în Turcia) la un control de rutină și -a declarat identitatea...)” Momentul trebuia marcat prin jertă eroică. Numai Turcia recunoscuse statul tătar crimeean. Tătarii crimeeni

stabiliți în Dobrogea au trăit drama continuării luptei naționale.După 30 de ani,în 22 oct.1948 (anul celei mai cumplite prigoane comuniste) în cinci zile de anchetă la Siguranța din Constanța a murit **Negip Hagi Fazıl** (1906-1948).Hagiul Fazıl din Azaplar / azi Tătaru, com. Comana, jud. Constanța a avut patru copii, primii trei angajându-se în lupta noastră națională: av.Mustegep Ulkusal, poeta (prima) Salya Septar Memet și Eroul Negip. După absolvirea Seminarului Teologic din Medgidia, el a urmat Academia Cooperatistă din București, dar, după moartea tatălui, s-a întors în sat pentru a lucra ogorul familiei. Poet, dramaturg, gazetar, prozator, conferențiar, militant neobosit, a condus în perioada cea mai grea Comitetul pentru eliberarea Crimeii, asociația devenind în 1943 „comitetul pentru ajutorarea refugiaților tătari. În toamna anului 1945 el este arestat, dar scapă curând, trăind ascuns în lanurile de porumb sau în gospodăria sa care era construită strategic; el se bucura de sprijinul jandarmilor români. A refuzat să fugă în Turcia spunând: „A plecat fratele meu (acesta plecase în 1941),dacă-mi voi părăsi și eu neamul la greu, ce va spune acest popor? A fost arestat în 1948, în a treia zi de Kurban Bayram, de pe str. Daciei colț cu Mircea cel Bătrân, a doua oară. (În aprilie 1952, ginerele lui, hoge din Tulcea, Şaip Veli Abdula va fi arestat la coborârea din vaporul de Brăila, unde se dusesse pentru a ajuta familia liderului din Crimeea, a dr. neurolog Amet Ozenbaşlı). După câteva zile de la arestare, dr.armean Radulian l-a anunțat pe hoge Irsmambet Yusuf că Negip se află depus la morga din Constanța. (același dr. l-a recunoscut și pe liderul Omer Osman Nuri (revoluționar din gruparea Junii turci, 1909, liberal, decorat la Mărășești, invalid de mâna stângă; el fusese depus mort lângă cimitirul musulman, în 1952; ei, Osman Nuri și Abdulveli Mennan din Azaplar au cumpărat și i-au dăruit o casă în Medgidia poetului național Memet Niyazi). Mormântul lui Negip se află în satul natal, fiul Bora l-a construit (el a decedat în 2010; fiica, Suyum este în a.v.c) Firește, nu l-au vrut erou pe Negip, deși merita, însă poporul își creează eroii în momentele de criză istorică. Acesta mi-e dialogul...

GÜNER AKMOLLA

150 ANI DE LA NAȘTERE SIMION MEHEDINȚI

AUTOR DE MANUALE

O carte de școală e darul cel mai de preț pe care un dascăl îl poate face tineretului; e, cum se zice în testament, partea sufletului. Iar cine face o carte didactică la întâmplare sau cu alte gânduri, acela e un părinte vitreg care îmbie copiii cu târâte și gumoaie, dându-le doar forma de pâine.

Simion Mehedinți

Prin reforma din 1898 a lui Spiru Haret, ministrul Învățământului de la 31 martie 1897, se introdusese programa analitică pentru fiecare obiect de studiu și manualele școlare.

Haret și Mehedinți făceau parte dintre profesorii care-și iubeau „profesiunea, preocupându-se întruna de dânsa” și doreau „din inimă binele țării”.

În publicația lunară apărută la 1 mai 1905, *Revista generală a învățământului*, organ special consacrat numai școlii, al cărei director era Spiru Haret, dintre membrii care reprezentau diferitele grade ale învățământului din țară făcea parte și Simion Mehedinți.

Ministrul Haret se adresase lui Simion Mehedinți printr-o scrisoare, îndemnându-l să lucreze cât mai repede manualele necesare potrivit cu noua programă.

Știind că „programa e un lucru mort, dacă nu vine o carte care să-i dea interpretarea cuvenită și un profesor s-o învieze cu experiența sa personală” (apud Simion Mehedinți. *Amintiri despre Spiru Haret* p. 1712, în Costică Neagu. *Simion Mehedinți. Bibliografie*. Focșani, Ed. Terra, 2003, p. 21), Simion Mehedinți s-a străduit și a reușit să îndeplinească și această datorie, prin manuale potrivite pentru vârstele școlare căreia i se adresau și care au devenit o operă de creație, piesă de rezistență în dosarul de scriitor al lui Simion Mehedinți.

În aceste condiții, nefiind fixat un termen anume pentru scrierea manualelor, profesorul de geografie și-a mai „îngustat din timpul său” și cu ajutorul lunilor de vacanță a alcătuit pentru început *două cărțicele*, una pentru clasa I-a secundară, alta pentru

clasa a V-a, unde se introdusese pentru prima dată studiul geografiei.

Simion Mehedinți era în primul rând profesor universitar, adică „student perpetuu”, „cel cu monologul de pe catedră care trebuie mereu să citească” (*Geografie și geografii la începutul secolului al XX-lea*. Buc., Editura Librăriei Socec&Co, 1938, p. 100). Profesorul nu avea modele pentru manualele de geografie, întrucât și în Germania și în Franța, cărțile de geografie nu erau dintre cele mai de laudă.

La greutatea începutului se adăugau și alte sarcini: specificul pământului și al neamului românesc pe care autorul se străduia să le introducă în cărți potrivit vârstei și înțelegerii școlarului, prefacerea continuă a materialului statistic, economic, cartografic, și mai ales respectarea limbii românești și îndepărtarea stilului „bețiv”, „care miroase a beție de cuvinte”.

Neologismele au fost înlăturate în întregime, mai ales când apăreau în micile lecturi geografice adăugate special pentru copiii care, lipsind de la școală din diferite motive, puteau înțelege obiectul lecțiilor pierdute. Simion Mehedinți redacta părțile principale ale manualelor de geografie cu litere mai mari, iar pe cele cu litere mai mici le considera *paranteze* potrivite pentru elevii *mai vioi*, lectura lor nefiind obligatorie.

Pentru copiii care învățaseră acasă limba maternă era important să audă și la școală „graiul nesluțit”. „Limba are sufletul ei”, spunea Simion Mehedinți, recomandându-le *un canon* tinerilor dascăli geografi: „Țineți-vă cât mai aproape de graiul din sate, și ferțiți-vă de a schimonosi descrierea, încercând-o cu podoabe iefine. Povestirea geografică să fie întâi de toate adevărată” (*Ibidem*, p. 110).

Manualele lui Simion Mehedinți au ușurat atât munca profesorilor – și ei mărturiseau aceasta la congrese și în revistele didactice –, cât și pe cea a elevilor. Profesorul era atent nu numai la forma și conținutul cărților sale de geografie, grija lui părintească

se îndrepta și spre lucrurile practice, cum a fost în cazul tipăririi unui Caiet – Atlas, simplu și ușor de purtat, gândit astfel ca „să nu împovăreze cu o carte voluminoasă și scumpă ghiozdanul școlarilor”.

Când nu a fost consultat în privința programei analitice, „grămădindu-se într-un singur an geografia fizică și cea economică”, profesorul Mehedinți a lăsat netipărit manualul de geografie fizică timp de 14 ani.

Manualele sale școlare – apărute în sute de ediții, pentru școala primară, secundară, liceu și școala normală – se pot citi de toate vârstele în afara timpului de învățământ ca niște opere literare, instructive și originale, fotografiile și materialul ilustrativ bogat care însoțesc și completează lecțiile sporindu-le utilitatea.

E. Lovinescu afirma, nu fără o anume ironie răutăcioasă, că manualele școlare l-au ajutat pe Simion Mehedinți să fie primit în Academia Română.

Nu e, poate, lipsit de importanță, să amintim în apărarea profesorului Mehedinți, că o carte de lecturi geografice despre Suedia, scrisă de Selma Lagerlöf în 1907 pentru școala elementară, *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia*, a devenit cunoscută în toată lumea și a contribuit la acordarea Premiului Nobel pentru literatură autoarei ei în 1909. Cinci ani mai târziu, în 1914, Selma Lagerlöf devenea prima femeie membră a Academiei Suedeze.

Pe cei doi autori, Simion Mehedinți și Selma Lagerlöf, pe care o amintește în *Premise și concluzii la Terra* („Dar vibrarea cea mai intensă s-a ivit când a apărut Nils Holgersson încântătoarea plăsmuire geografică a Selmei Lagerlöf”), iar mai târziu în Jurnal, deși separați de mii de kilometri pe glob, îi unea „nobilul (...) idealism, bogăția fanteziei și expunerea spirituală care (...) caracterizează opera” (din Motivația Juriului Nobel pentru acordarea Premiului Nobel Selmei Lagerlöf în 1909. În Laurențiu Ulici. *Laureații Premiului Nobel pentru Literatură*. Ed. Almanah Contemporanul, București 1983, p. 71).

Simion Mehedinți a dus la bun sfârșit și sarcina primită din partea Consiliului Permanent al Ministerului de Instrucție, de a scrie manual →

MAGDALENA STOICESCU

pentru învățământul primar. Cu spiritul său pacifist, profesorul arăta și în manuale că „fiecare dintre neamurile de pe pământ are dreptul de a trăi potrivit cu munca și însușirile sale, fără să fie strâmtorat de lăcomia și răutatea vecinilor”, ceea ce trebuia cunoscut și de „copiii mărunți”.

În colaborare cu Octavian Goga, D.V. Țoni și V. Voiculescu, Simion Mehedinți scrie în 1931 *Cartea de citire* pentru clasa a IV-a primară, cu o bogată tablă de materii: texte literare, religioase, istorice, de științe naturale și de educație, instructive și prezentate atrăgător, cu imagini și desene izbutite și într-o limbă românească atent aleasă. Manualul are o particularitate: niciun text nu este semnat. Dacă pe clasici îi recunoști ușor, printre ei fiind Eminescu, Andersen, Alphonse Daudet, Daniel Defoe, textele autorilor manualului se pot mai greu distribui fiecăruia. Pe Simion Mehedinți îl putem însă recunoaște în parabolele din Evanghelie, în unele texte istorice și de științele naturii, mai ales datorită stilului caracteristic și limbii pitorești.

La sfârșitul carierei sale didactice, profesorul Mehedinți era mulțumit că a netezit calea urmașilor, că geografia, știința căreia îi slujise, nu mai este subordonată altor studii, are o definiție exactă și legile ei, iar harta a devenit un mijloc de cercetare și descoperire a adevărului geografic.

În ceea ce privește metodică, profesorul arăta că geografia analitică primează în fața celei regionale și, pentru a face o descriere a unui ținut, oricât de mic, pe care o compara cu „un ghem încâlcit care nu poate fi tăiat cu sabia”, geograful trebuie să se descurce cu ajutorul geografiei analitice.

Ultimul său manual școlar, *Antropogeografia*, a apărut în 1937.

Scriind în memoriile sale despre Simion Mehedinți la împlinirea vârstei de 88 ani, în 1954, acad. Constantin Kirițescu îi caracteriza manualele școlare de geografie ca fiind „cele mai frumos scrise din câte s-au scris în această materie, (...) niște capodopere ale genului” și „opera unui maestru în care omul de știință e dublat de un pedagog și de un artist”. (*Portrete, oameni pe care i-am cunoscut*. Ed. Științifică și Enciclopedică, Buc. 1985, p. 316).

(fragment din cercetarea doctorală)

Alexis Toth

Sfânt al Bisericii Ortodoxe Americane
Unchiul memorandistului Vasile LUCACIU

Rezumat:

Prin exemplul său sfânt de umilință, caritate, ascultare și credința statornică în fața opoziției vicioase susținute, Sfântul Alexis a fost un adevărat far de lumină pentru mulți care au fost în căutarea sferei de siguranță a credinței ortodoxe americane, iar lumina lui încă strălucește pentru enoriașii americani și astăzi. Alexis Toth este considerat în Statele Unite ale Americii „Sfântul emigranților” deoarece și de dincolo de moarte el face minuni pentru cei care se roagă la mormântul lui.

Sfântul Alexis Toth, unchiul apostolului neamului românesc pr. dr. Vasile Lucaciu, este sărbătorit de Biserica Ortodoxă din Statele Unite în ziua 7 mai a fiecărui an.

Sfântul Alexis Toth s-a născut la **14 martie 1853**, în familia preotului **George și Cecilia Toth** - familie de intelectuali - în satul **Kobylnice**, din districtul **Svidnik**, regiunea **Prešov**, în **Slovacia** de azi. Acest sat se află în apropiere de localitatea **Eperjes**, ce a aparținut fostului comitat **Saros** din Ungaria, azi aparținând județului **Zepes** (Szepes) din **Slovacia**.

În familia **George și Cecilia Toth**, s-au mai născut încă doi copii: **Nicolae și Iuliana. Nicolae Toth**, a urmat în viață și el calea preoției, ajungând preot profesor la Universitatea Teologică din Ungvar (azi Ujgorod, Ucraina) și apoi **episcop la Eperjes** (azi Slovacia). **Iuliana Toth** a fost soția lui **Mihai Lucaciu** și mama memorandistului preot **Vasile Lucaciu**, care a urmat și el linia teologică a bunicului și a unchilor săi.

Alexis a urmat pașii tatălui său - care a fost decanul Bisericii Unite Greco-Catolice din județ - fiind educat în școlile pregătitoare locale din satul **Kobylnice**, continuând apoi să studieze un an la Seminarul Romano-Catolic din **Eperjes**. Ulterior, a mers la Seminarul Greco-Catolic Unit din **Ujhorod** (în maghiară Ungvár) din Maramureșul istoric - azi în **Ucraina** - unde a studiat timp de trei ani, finalizându-și apoi studiile la Universitatea din **Praga**, unde a absolvit Teologia.

La 18 aprilie 1878, **Alexis Toth** s-a căsătorit cu **Rosalie Mihaluk** - fiica preotului **Mihaluk** - în decursul aceluiași an a fost hirotonit preot de către fratele său **Nicolae Toth**, Episcopul Greco-Catolic Unit din **Prešov** (Slovacia de azi). Însă în doar câțiva ani, soția lui - **Rosalie** - cât și singurul lor copil au murit. După hirotonirea sa, părintele **Alexis Toth**, a fost desemnat pentru a servi ca preot asistent în fostul comitat **Saros** din Ungaria, azi în județul **Zepes** (Szepes) din **Slovacia**, care se învecina cu fosta **Galiție** (azi Ucraina).

În continuare, **Alexis Toth** a fost repartizat ca preot la Biserica Greco-Catolică Unită din **Homrogd**, azi localitate în Ungaria de nord-est. Apoi, fratele său Episcopul **Nicolae Toth**, îl numește *cancelar*, urmând ca în anul **1881**, să îl numească *director* al Seminarului Unit Greco-Catolic din **Prešov** și *profesor* de Drept Canonic și Istoria Bisericii. Părintele **Alexis** și-a continuat activitatea profesională în aceleași funcții și sub conducerea succesorului Episcopului **Nicolae Toth**, Episcopul **Ioan Valyi**. Prin această acțiune, părintele **Alexis** a câștigat *distincția* de a fi primul preot greco-catolic unit din America de Nord, pentru a conduce poporul în reunione cu Biserica Ortodoxă.

În anul **1889**, la vârsta de **35 de ani**, părintele **Alexis Toth** a fost →

BIANCA-BOGDANA IUGA

trimis în Statele Unite ale Americii, pentru a sluji ca preot misionar, la Biserica Greco-Catolică din **Wilkes-Barre**, statul **Pennsylvania**. Credincioșii din parohie erau emigranți care proveneau mai ales din zona munților Carpați din Maramureșul istoric, Galiția, Slovacia și Ungaria, ortodocși din naștere, dar forțați să accepte Unirea cu Roma, datorită stăpânirii austro-ungare.

Preotul **Alexis Toth**, în noul său rol de misionar, trebuia să-și îndeplinească destinul de a conduce poporul, *de a reveni acasă la biserica mamă, la Biserica Ortodoxă*. În **decembrie 1892**, a început evanghelizarea imigranților din **Wilkes-Barre**, statul **Pennsylvania** (S.U.A), predicându-le și luminându-i spiritual cu privire la viitorul lor social și religios în America.

În anul **1902**, primește Parohia „*Sfântul Ioan Botezătorul*” de rit ortodox din **Mayfield, Pennsylvania**. Aici a fost înaintat la demnitatea de *protopop*. De-a lungul anilor până la moartea sa, părintele Alexis a fost primul în măsură de a primi parohii din Unirea în Ortodoxie. Prin eforturile sale, peste **20.000** de greco-catolici galițieni, români, slovaci, ucraineni și unguri au fost re-uniți cu Biserica Ortodoxă din Statele Unite ale Americii. Astfel că pentru activitatea sa misionară, preotul **Alexis Toth** a fost numit *protoiereu*.

A călătorit mult, fiind cunoscător a cinci limbi: latină, rusă, maghiară, germană și engleză. În încheierea studiilor a vizitat câteva dintre universitățile europene, având ocazia să îl cunoască personal și pe țarul Rusiei. Despre părintele Alexis Toth, se spunea că ar fi avut o poziție guvernamentală și în Rusia, fiind considerat unul dintre cei maieminenți și importanți bărbați din ramura americană a Bisericii Ortodoxe.

Înainte să moară cu câțiva ani, a primit o *coroană de aur* ecleziastică de la țarul Rusiei **Nicolae al II-lea**, care i-a fost adusă la **Mayfield**, de un emisar special al acestuia. A fost un semn de substanțială stimă în care a fost ținut și apreciat de către puterile de conducere din Rusia. **Alexis Toth** a păstrat coroana într-un seif la reședința sa din **Mayfield**, alături de mai multe scrisori și autografe primite de la țar. La acestea se adaugă valoroasele cadouri primite de la marii clerici din Europa și de la

surorile (călugărițele) uneia dintre mănăstirile din **Rusia**.

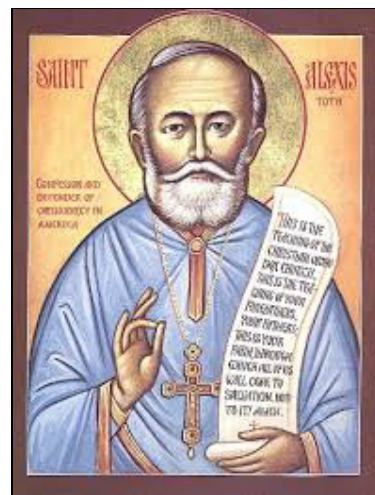
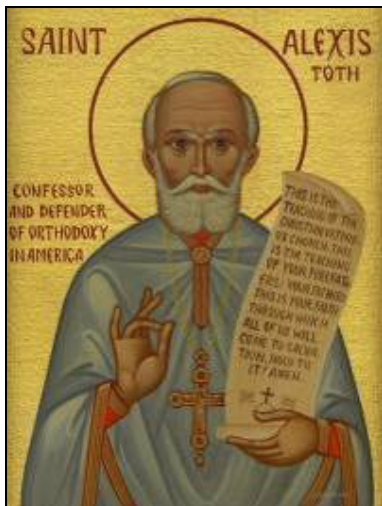
Pentru întreaga activitate religioasă, țarul **Nicolae al II-lea** al Rusiei i-a mai conferit și ordinul „*Sfânta Ana*”, iar **Sfântul Tihon**, arhiepiscopul Americii de Nord, i-a daruit ordinele: „*Sfântul Vladimir*” și „*Sfântul Alexandru Nevski*”, evenimente similare de cinstire având loc și în vestul Canadei.

La **7 mai 1909**, la vârsta de **56 de ani**, protopopul **Alexis Toth** a plecat la cele veșnice și a fost îngropat la Parohia „*Sfântul Ioan Botezătorul*” de rit ortodox din **Mayfield, Pennsylvania**. În testamentul său și-a cerut iertare de la toată lumea, iertându-i în același timp pe cei care i-au făcut vreodată rău. Chiar și după moartea sa, preotul **Alexis Toth** a continuat să îi protejeze pe cei vii și să se roage pentru ei.

În anul **1916**, Alexis Toth a fost deshumat de oficialii ecleziastici ai Bisericii Ortodoxe din Mayfield, Pennsylvania. Rămășițele sale au fost găsite neputrezite, fiind apoi mutate la magnificul mausoleu din spatele altarului de la Mănăstirea „*Sfântul Tihon*”, din **South Canaan, Pennsylvania, SUA**.

În data de **29 mai 1994**, după toate minunile săvârșite enoriașilor, protopopul **Alexis Toth** a fost canonizat ca **Sfântul Alexis de Wilkes-Barre** de către Sfântul Sinod al Episcopilor Bisericii Ortodoxe din America, fiind numit *mărturisitor și apărător al Ortodoxiei în Statele Unite ale Americii*.

Sfântul Alexis Toth a fost un

preot misionar, trimis din patria sa, **Slovacia** – vecină cu Maramureșul istoric - ca un preot unit greco-catolic, care cu ordinul de a-și servi și proteja turma de enoriași din Statele Unite într-un mediu ostil celui latin, a recunoscut necesitatea de a-i conduce spre o întoarcere la moștenirea lor strămoșească, *creștin - ortodoxă*. Citez dintr-un discurs al său:

„Mi-am pus în minte să fac ceva ce am purtat în inimă pentru o lungă perioadă de timp, după care sufletul meu tânjea: dorița de a deveni ortodox. Și asta era deci de făcut. Trebuia să fiu foarte precaut. Din nefericita Uniune, sursa declinului nostru și a tuturor relele noastre, au făcut parte oamenii noștri pentru prea mult timp. Am purtat deja acel jug pe umerii noștri timp de 250 ani. M-am rugat din suflet lui Dumnezeu să-mi dea puterea de a le clarifica toate acestea enoriașilor mei neiluminați în istoria religiei.”

Prin exemplul său sfânt de umilință, caritate, ascultare și credință statornică în fața opoziției vicioase susținute, **Sfântul Alexis** a fost un adevărat far de lumină pentru mulți care au fost în căutarea sferei de siguranță a credinței ortodoxe americane, iar lumina lui încă strălucește pentru enoriașii americani și astăzi.

Alexis Toth este considerat în Statele Unite ale Americii „Sfântul emigranților” deoarece și de dincolo de moarte el face minuni pentru cei care se roagă la mormântul lui.

Sfântul Alexis Toth, unchiul pe linie maternă a pr. dr. **Vasile Lucaciu**, apostolul neamului românesc, este sărbătorit de Biserica Ortodoxă din Statele Unite în ziua de **7 mai** a fiecărui an.

Convorbiri duhovnicești **Ioan al Banatului**

„Să ne rugăm lui Dumnezeu să nu ștergă din cartea vieții numele noastre de creștini!”

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, ați mai vorbit cititorilor despre Sfântul Proroc Ioan Botezătorul. Vă rog să ne spuneți un cuvânt de suflet despre acest mare sfânt.

Îps. Ioan: Așa cum evidențiază Sfântul Apostol și Evanghelist Luca, Sfântul Ioan cel numit Botezătorul s-a născut într-o familie binecuvântată de Dumnezeu. Iată consemnează Sfântul Apostol Luca că tatăl său a fost preotul Zaharia care se trăgea dintr-o familie preoțească din neamul lui Abiia. Iar mama sa, Sfânta Elisabeta, se trăgea din neamul lui Aaron. Gândiți-vă că aceste neamuri sunt și au rămas scrise în istoria poporului lui Israel cel puțin de 1.250 de ani înainte.....

Tot Sfântul Evanghelist dă mărturie extraordinară despre această familie. Spune că *erau drepti înaintea lui Dumnezeu*. Despre care din familiile noastre, dacă ar veni acum, aici, Sfântul Evanghelist Luca, ar putea să pună degetul pe noi și să mărturisească, înaintea Prea Sfintei Treime Dumnezeu, că suntem drepti? Nu știu. *Eu mărturisesc că nu cred că ar putea să pună degetul pe mine și să spună că sunt drept întru toate înaintea lui Dumnezeu*.

Dar despre această familie s-a scris și nimeni n-a îndrăznit de două mii de ani să ștergă acest cuvânt din *Sfânta Scriptură*, cuvânt pe care l-a scris și l-a mărturisit Sfântul Apostol și Evanghelist Luca.

Această familie cinstitoare de Dumnezeu, cum s-a descris, zile și ani, n-a avut prunci. Gândiți-vă ce era în sufletul preotului Zaharia, când se aducea în fiecare zi jertfă la templu, el nu putea să aducă jertfă pentru că nu avea prunci. O familie, în vremea aceea, care nu naștea prunci, era pedepsită, poate chiar blestemată. Imaginați-vă ce-ar fi în sufletul unui preot de astăzi care ar vrea să aducă și el o prescură, frământată de el sau de soția lui, s-o aducă la altar și să-i spună celălalt preot sau ierarhul, episcopul, *du-ți prescura înapoi acasă, că n-ai voie să săvârșești cu dânsa Sfânta Liturghie, că n-ai prunci*. Ar uda acea prescură cu

lacrimile lui. Așa s-a întâmplat și cu Sfântul preot Zaharia care ani de zile, zeci de ani de zile a udat cu lacrimile sale lespezile de piatră ale templului din Ierusalim, rugându-L pe Dumnezeu să ia ocara aceasta de peste el și de peste soția lui. Iată, se spune, că prin tragere la sorți i-a căzut atunci când era săptămâna de rând, să tămâieze el în templu. Și tămâind el, a avut arătare îngerească. Arhanghelul Gavriil i-a spus: *Zaharie, rugăciunile tale au fost ascultate și femeia ta va naște un fiu căruia îi vei pune numele Ioan*. Și a mai spus: *Eu sunt Arhanghelul Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu*.

L.C.: Este importantă această precizare, Înaltpreasfințite Părinte?

Îps. Ioan: Nicăieri nu avem o mărturisire tipică atât de profundă despre locul unde stă, a stat și va sta în veșnicie Arhanghelul Gavriil, cel ce stă înaintea lui Dumnezeu, adică în fața lui Dumnezeu.

Gândiți-vă pe cine a trimis Dumnezeu, din înaltul Cerului! Nu pe unul din miile și miile de îngeri, ci pe cel ce stătea și stă în fața lui Dumnezeu, Arhanghelul Gavriil. S-a spăimântat, a rămas nedumerit preotul Zaharia și a privit spre sine și spre soția sa și a spus: *Cum va fi aceasta când noi suntem de acum vârstnici, învechiți în zile, după ce voi cunoaște eu lucrul acesta?* A cerut Zaharia semn. Să-i dea un semn că într-adevăr se vor împlini cuvintele acestea. Semn a cerut și semn i s-a dat. Arhanghelul Gavriil i-a spus: *iată vei rămâne mut de astăzi până se vor împlini cuvintele acestea*.

A plecat vestitorul cel de sus, Arhanghelul Gavriil, timpul trecuse. Preoții și cei ce erau la templu se întrebau de ce nu mai iese Zaharia din templu. Ce s-a întâmplat? Și unii dintre ei, luminați de Dumnezeu, au

zis: *în mod cert că a avut arătare îngerească*. A ieșit și n-a mai putut vorbi cu niciunul dintre cei care erau la templu, atunci; a rămas mut până în ziua a opta, după naștere, când pruncul, după rânduiala Vechiului Testament era tăiat împrejur și când se puneau nume pruncului. Și aici a fost un pic de tulburare.

Sfântul proroc Zaharia a scris numele *Ioan* pe tăbliță și din momentul acela i s-a deschis graiul. Deci numele Ioan a fost adus de arhanghel din Cer. Tot arhanghelul Gavriil a adus numele Iisus din Cer Sfintei Fecioare Maria.

L.C.: Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte, să insistați asupra semnificației religioase a verbului *a se îndoi* și a contextului în care este folosit.

Îps. Ioan: Ce a pățit preotul Zaharia când *doar s-a îndoit* de mesajul lui Dumnezeu? Preotul Zaharia a primit duhul muțeniei, a rămas mut. Ce mărturisire strașnică! S-a îndoit de cuvântul bun adus de Arhanghelul Gavriil și a rămas mut. În această Sfânta Evanghelie sunt mesajele, cuvintele nu ale unui arhanghel ci sunt ale Mântuitorului nostru Iisus Hristos, a Unuia din Sfânta Treime Dumnezeu. În fiecare duminică și sărbătoare, din această evanghelie ni se aduce câte o veste de la Hristos, Fiul lui Dumnezeu. Ascultăm noi? Credem noi Evangheliile lui Hristos? Așa și așa. Doamne, mă întreb, cum de n-am rămas mut până astăzi, căci eu nu cuvântul, nu graiul de arhanghel, în baza celui cuvânt, m-am îndoit, ci de multe ori m-am îndoit de cuvântul Tău dumnezeiesc și nu l-am împlinit. Și iarăși mă întreb cum de n-am rămas până acum mut?

Iată mila lui Dumnezeu încă ne mai îngăduie să mai grăim, cu toate că de multe ori ne-am îndoit de cuvântul Evangheliei Sale, dar cu durere trebuie să vă spun că cel ce nu va împlini cuvântul Evangheliei lui Hristos va rămâne mut o veșnicie, după ce va trece din lumea aceasta. În iad, ești mut. Nu mai poți să te rogi, oricât ai vrea. Rămâi mut, dar nu așa pe o vreme cum a rămas Zaharia, ci mut pe veșnicie. Să ne rugăm lui Dumnezeu să nu rămânem muți în fața Lui și, cât vom rămâne în viața aceasta, să-L rugăm pe Dumnezeu să ne ierte și să ne primească în țara.→

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Sfințita Filocalie - sublimă bucurie

(Sfeșnic de salvare a creștinilor din vremea noastră și poartă de intrare în Cetatea Iubirii și a Frumuseții duhovnicești)

“Cu dreptate spun Sfinții Părinți că Filocalia este cheia care ne deschide tainele Sfintei Scripturi”. Pelerinul rus

Hristos e prezent în fiecare pagină și în fiecare cuvânt al Filocaliei. Smereția scrisului luminează mintea cititorului și hrănește sufletul cu bucurie și iubire pentru Dumnezeu și pentru întreaga Creație.

Cât de înălțătoare este declarația Pelerinului rus despre Filocalie: “Toți dormeau și îndată ce începu să se lumineze m-am repezit la iubita mea **Filocalie**. Cu ce bucurie am deschis-o! Parcă m-aș fi întâlnit cu tatăl meu întors dintr-o țară îndepărtată sau cu un prieten înviat din morți. O sărutam și-i mulțumeam lui Dumnezeu, Care mi-o înapoiasse. Am început să citesc pe Teolipt din Filadelfia, în partea a II-a a **Filocaliei**.” De notat că Pelerinului îi fusese furată Filocalia de doi tâlhari când trecea printr-o imensă pădure.

Am auzit vorbele unui creștin care, plin de îngrijorare, sublinia faptul că

românii nu citesc și nu prețuiesc Filocalia la covârșitoarea ei valoare și frumusețe, decât în proporție minimă.

Să răsplătim cumva jerfa făcută cu delicată iubire pentru Neam de către părintele Dumitru Stăniloae și de părintele Arsenie Boca, pentru traducerea Filocaliei. Dar nu numai dâșii; amintim din istorisirile părintelui Stăniloae că li s-au alăturat părintele Serafim Popescu, apoi un număr mare de smeriți credincioși anonimi.

Toți, împreună cu întreaga evlavie a monahilor și a mirenilor s-au unit și au făcut posibilă, cu ajutorul Domnului, apariția primului volum al Filocaliei românești, în Postul Nașterii Domnului din 1946. Prin urmare la un an după Marele Război. Fără nicio îndoială că apariția Filocaliei în limba română este evenimentul suprem, ca importanță, după apariția în limba română a Bibliei de la București din 1688.

Pe coperta întâi citim, în sinteză, însăși esența sau codul celor douăsprezece volume, închinat Rugăciunii – “adică a vorbirii minții cu Dumnezeu”, cum genial spune avva Evagrie Penticul, în primul volum al Filocaliei

Iată coperta întâi – ușa de intrare în Sfințita Filocalie cum o numesc monahii de la Sfântul Munte Athos:

FILOCALIA
SFINTELOR NEVOINTE ALE
DESĂVÂRSIRII

“Rugați-vă neîncetat”.

“DOAMNE IISUSE HRISTOASE
FIUL LUI DUMNEZEU, MILUEȘTE-
MĂ PE MINE PĂCĂTOSUL”

În final redăm un pasaj inefabil aparținând lui Teolipt al Filadelfiei: “Căci pomenirea lui Dumnezeu este vederea lui Dumnezeu, Care atrage privirea și dorința minții spre El și o învâluie în lumina din jurul Lui”.

Și scolia părintelui Stăniloae:

“Dar simțirea inimii față de Dumnezeu e provocată, la rândul ei, de vederea Lui duhovnicească (înțelegătoare). Prin vederea aceasta însuși Dumnezeu atrage cugetarea minții și simțirea inimii spre El și le umple de lumina Lui. Astfel stăruirea gândului la Dumnezeu sau pomenirea Lui neîncetată e pricinuită de vederea Lui, sau vederea Lui e pricinuită de pomenirea lui neîncetată.”

De notat, cu sublimă uimire, - că scoliile părintelui Dumitru Stăniloae alcătuiesc și întregesc o nouă Filocalie, născută din trăirea Părintelui din timpul tălmăcirii capodoperei de înțelepciune și de **Frumusețe a Ortodoxiei**.

VALERIU TĂNASĂ

Convorbiri duhovnicești

→ arhanghelului Gavriil, să-L preaslăvim pe Dumnezeu împreună cu sfinții, cu Maica Domnului și cu îngerii.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, chiar numai citind numele sărbătorii *Tăierea Capului Sfântului Ioan Botezătorul* ne întristăm. Vă rog să insistați asupra împrejurării în care s-a desfășurat acest fapt deosebit de trist.

Îps. Ioan: De nu i s-ar fi tăiat capul Sfântului Ioan Botezătorul, de n-ar fi venit Hristos să Se răstignească pe Golgota, pentru noi, mi-e teamă că în calendarele noastre ar fi scris ziua de naștere a lui Irod. Iată că la ziua lui de naștere, făcând ospăț mare, după câte ați auzit în Evanghelie, jucând fata Irodiadei, i-a promis jumătate din împărăția sa. Fata, Salomeea, s-a dus la mama sa, Irodiada, și a întrebat-o ce să ceară. Și ați văzut că putea să ceară câmpii, putea să ceară munți, putea să ceară văi, putea să ceară cetăți, că i-ar fi dat până la jumătate din împărăție. Și totuși această femeie, cum se spune în

popor, fără inimă și fără suflet, a cerut capul Sfântului Ioan Botezătorul. Vestea a venit peste Irod ca un trăsnet, însă făgăduise și nu și-a întors cuvântul.

Acest Irod Antipa era fiul regelui Irod cel Mare, care a murit în anul 4, după Hristos și tatăl său, Irod cel Mare, a pornit prigoana aceea împotriva pruncilor, din zona Betleemului, până la doi ani, ca să-L taie pe Pruncul Iisus. N-a reușit, pentru că îngerul Domnului i-a vestit lui Iosif să fugă cu pruncul în Egipt. În perioada domniei fiului său, între anii 4 și 39, după Hristos, a fost răstignit și Hristos și i s-a tăiat capul și Sfântului Ioan Botezătorul.

Vă aduceți aminte din viața lui Moise, când scotea poporul lui Israel din Egipt, cum a lovit cu toiagul în stâncă și a izvorât apă dulce pentru popor, ca să nu piară în pustie. Deci Moise lovește cu toiagul în stâncă și curge apă dulce iar Irod lovește cu sabia în grumazul Sfântului Ioan și curge sânge.

Acest râu de sânge care a curs din trupul Sfântului Ioan, acest râu a despărțit istoria, lumea și credința în

două. S-a încheiat legea *Vechiului Testament* și a început, dincolo de râu, legea *Noului Testament* în Hristos. S-a încheiat istoria așteptării și s-a intrat în istoria *plinirii vremii*, adică a venirii în lume a Mântuitorului nostru Iisus Hristos.

Numele împăratului Irod Antipa s-a șters din cartea vieții. Să ne rugăm lui Dumnezeu să nu șteargă din cartea vieții numele noastre de creștini, atunci când, rând pe rând, vom fi chemați la marea judecată...

Sărbătoarea aceasta este scrisă în calendar nu cu cerneală, ci cu sângele Sfântului Ioan Botezătorul. De la momentul tăierii capului Sfântului Ioan a început o epocă a martirilor. Prin Ortodoxie, prin creștinism curg și astăzi râuri de sânge. Noi am fost obișnuiți să vorbim despre epoca martirilor doar în primele veacuri, însă s-a constatat că mai mult sânge s-a vărsat pentru credința în Preasfânta Treime Dumnezeu în secolul XX. Iată că râurile de sânge curg și astăzi pe tot pământul. Ne punem întrebarea: Doamne, până când? L-aș ruga pe Dumnezeu, zicând: Doamne, oprește curgerea sângelui!

Amvon

Botezul Domnului

Iubiți credincioși, trecuseră treizeci de ani de când o stea frumoasă și luminoasă strălucise pe cer, ca un semn de nădejde, de iertare și mântuire a popoarelor. Treizeci de ani erau de când magii din părțile Răsăritului văzuseră această stea și, privind acest semn cu multă credință și cu dragoste, s-au dus la Bethleem să se închine Copilului de Împărat care se născuse. Timpul trecuse și nimeni nu-și mai amintea de steaua minunată care se văzuse pe cer. În această situație, apare deodată pe malul Iordanului un om cum nu mai văzuse poporul evreu. Acest om avea treizeci de ani și era de neam preotesc, fiul lui Zaharia arhiereul și al Elisabetei. Sfântul Ioan Botezătorul, considerat cel mai mare sihastru și postitor din câți au fost vreodată, acesta era omul. Viața lui aspră pe care a dus-o în pustiul Iordanului, chemarea poporului la mărturisirea păcatelor și la pocăință, vrednicia de a-L boteza pe Domnul Iisus Hristos, mărturisirea adevărului și înșetarea de dreptate, care i-a atras și pedeapsa tăierii capului, toate acestea fac din Sfântul Ioan Proorocul, Înainte-Mergătorul și Botezătorul, un model de urmat pentru noi, cei care considerăm că cei mai mari oameni sunt sfinții Bisericii.

Pregătirea lui Ioan s-a făcut în pustiul tăcerii, în universul de liniște al lui Dumnezeu. Pe acolo a trecut, prin școala aceasta a lui Dumnezeu, școala tăcerii, acolo în pustie, înainte de a se fi arătat înaintea lui Israel. Se numea Ioan, iar poporul i-a dat numele de Botezătorul, fiindcă chema pe oameni la pocăință și-i boteza în râul Iordan afundându-i cu tot trupul

în apă. El zicea poporului: "Pocăiți-vă că s-a apropiat împărăția cerurilor! Auziți, împărăția cerurilor, nu a pământului, cum cred unii!"

Mulțimea venea și se îngrămădea în jurul lui, ca să-l asculte, din toate părțile, din Ierusalim, din Perea, din Samaria, din Galileea, veneau farisei, saduchei, cărturari, veneau preoți, vameși și soldați. Veneau și cei cei umiliți și cei săraci. Mulțimea alerga pe malul Iordanului, să primească botezul și se mărturisea de pacatele ei. Ioan Botezătorul era un om nou cu un mesaj nou.

Văzând ei pe Ioan ziceau între ei: "Nu cumva este acesta Mesia, Hristos?" Ioan însă le răspundea: "Eu vă botez cu apă, dar vine Cel mai tare decât mine, căruia nu sunt vrednic să-I dezleg cureaua încălțăminteii Lui. Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt și cu foc"! Tuturor, Ioan le răspundea ca un adevărat profet ce era.

Saducheilor, tăgăduitori ai vieții veșnice, și fariseilor, falsificatori de credință, care se făleau cu descendența din Avraam, Ioan le striga cu asprime: "Pui de vipere, cine v-a învățat să fugiți de mânia care va veni? Faceți roade vrednice de pocăință și nu începeți a zice între voi: "Tată avem pe Avraam", pentru că vă zic că din pietrele acestea poate ridica Dumnezeu fiii lui Avraam. Căci iată securea zace la rădăcina pomilor. Deci tot pomul care nu face rod bun, se taie și în foc se aruncă" (Mt. 3, 7-10)

Oamenilor simpli, rătăciți mai mult din neștiință, Ioan le vorbea cu blândețe: "Cel ce are două haine, să dea celui ce nu are, și tot așa să facă și acela care are ce mânca" (Luca 3,11).

Vameșilor care îi cereau sfatul le răspundea: "Nimic să nu faceți mai mult decât vă este hotărât" (Lc. 3,12),

Iar ostașilor, care-l întrebau ce trebuie să facă, le zicea: "Pe nimeni să nu asupriți, nici să nu grați de rău, ci fie-vă destulă leafa voastră" (Lc. 3,14).

Atât de hotărât și îndrăzneț era cuvântul lui Ioan, încât nu a ezitat să înfrunte, fără cruțare, chiar fărădelegea capetelor încoronate: a lui Irod Antipa și a Irodiadei, care trăiau în incest. "Nu ți se cade să ții femeia fratelui tău" - îl muștra pe Irod. Cutezanța care l-a costat, mai târziu, viața, în împrejurările pe care le știm.

Iubiți credincioși, acum, la început de an nou, să luăm de model pentru mântuire și desăvârșire a vieții noastre în Hristos, pe Sfântul Ioan Botezătorul, ca și pe toți sfinții Bisericii noastre. Sfântul Ioan Botezătorul nu va înceta niciodată să fie cel care pregătește calea ce duce la Hristos. Chemarea lui la pocăință, la reînnoirea sufletească, își păstrează, și astăzi, întreaga ei actualitate.

Celor ce-i poartă numele un cald "La mulți ani". Amin!

**Pr. GHEORGHE NICOLAE
ȘINCAN**

De-o vârstă cu pământul

Tâmpilele mi-au nămețit
și pomeții...
Coamele cailor călăriți,
rând pe rând,
încremenite-s în vânt.
Degetele se-ascund în aburii
gurii răcite-n descânt.
Mă-mpunge lacrima-nghețată
în colțul ochilor:
n-o mai pot plânge,
n-o mai pot sparge, măcar
de i-aș putea da culoarea roșie -

a sângelui ce m-a călătorit
înspre-ntunericul nelocului
din liniștea unde trăiește.
Cel ce m-așteaptă și mă iubește.
Nu mai pot ascunde pasul încetinit -
rădăcină prind
dinspre mine înspre polurile
mișcătoare
în timp ce, în brațe, planetă mă
cuprind.

Alte porunci

Să vreau ceva...
dar vreau atât de multe!

Să nu m-ascund...
când hoții mă pândesc?
Să nu te mint...
dar tu nu vezi, Părinte,
că doar când mint
se-aude ce vorbesc ?
Să dau ceva...
dar tot am dat din mine!
Să cânt un cântec.....
glasul Ti-am pierdut.
Să mă întorc la Tine...
Doamne -
Rătăcitor prin lumea Ta -
chemarea Ți-o aștept demult!

SORINA BLOJ

DODII

– Schițe scurte și foarte scurte –
(III)

●În drum spre redacție, ascult la radio un cântec al lui Smiley și mi se pare că n-aud bine: „Am zis ca Gopo, s-o animez frumos./ Mă simt ca Simo pe final de Roland Garros/ Și nu mă controlează banu'/ Când dau *all in* cu 10-7, ca Negreanu.// Și dacă e s-o încasez, o fac ca Bute./ Că viața poate, uneori, să te și scuture./ Dar nu-i nimic, nu-i nimic și orice ar fi/ Am aripile de la Traian, de la Henri.// Zbor cu gândul și așa le văd pe toate./ Trec prin India, cu fler de Eliade./ Nu îmi spune că nu ține pledoaria./ Că ridic acum mai sus sprânceana ca Anastasia.// Doamne, tu ghidează-mi pașii./ Dacă e să calc în gol, dă să fie *à la Hagi*/ Și dacă se alege prafu'./ Am să zâmbesc ca Nenea Iancu”. (Comunicată de S.V. – *Dilema veche*, 2018)

●Blestem urban: Pica-ți-ar plombe!

Răspuns rural: Ștropși-te-ar, boala!

●„Laude cu fraude”, astea le auzim zi de zi, la TV, la Radio, din gu-rile guvernanților și parlamentarilor, despre viitorul de aur al României, lozinca de cleștar păzită de Justiția română cu braț de viclean plătit... Niscaiva, alăute cu tămâie.

●Cântec de Pomohaci: Am o mândră./ N-am o sută./ Dar n-are cine/ S-o fută.

●Vrei, nu vrei, întotdeauna jetul de pișat dă pe dinafara pisuarului, ori sifonul pisuarului te picură pe pantofi... Ce, mama dracului, nu înțeleg îngrijitoarele?!

●„Güzel günler, dilerim”, îmi scrie Marie Ladouce, din Paris, pe limba ei natală. În limba franceză, precis, „Güzel günler, dilerim” înseamnă ceva amestec de flori cu salată de beuf și murătură de sfeclă roșie. Dar, ce contează!

●*ABUZUL*, parodie după o poezie materialist-dialectică scrisă și publicată de G. Călinescu în 1956: Abuz, colosal arheu./ Croșetat de Dumnezeu./ Spirit fin, ochi de satan./ Incendiu pe Lună, ocean./ Mânăreală șugubeață./ Manipulare pe dos./ Fără chip cerat, de față./ Întreprinzător pisdos./ Fă trei lucruri, fără vaier./ Spală și brodează aer./ Fă-l de aur, pulbere./ Să ne-nvârtă,-nconjure./ Să ne salte și scarpîne./ Să

ne mângâie, în fine./ Să dea gata pe oricine!// Iar în noaptea luminată/ De-o verdeață deocheată./ Culcă-mă-n poala lui Faur./ Împielitatul în aur!/ Am să-ți mulțumesc, arheu./ Abuz dinamic, tu Zeu./ Am să-ți mulțumesc mereu./ Sărutându-ți era și-anul./ Că mi-ai împlinit poftanul./ Mie dându-te, tu, Banul./ Mângâiat de Dolofanul! (Mie dându-te, Herr Klantz./ Bold de râset și de danț!)

●Miracol: Sunt popoare cărora Dumnezeu le dă ce-I cer ele. Numai de I-am cere și noi, românii, ce trebuie să-i cerem. (Magda Ursache – în *Contemporanul*, 2018)

●Prima urgență e și acum cultura. La cărmuire s-au perindat indivizi fără pricepere economică, militară, agrară, culturală; ne-au condus mereu actori pe post de specialiști, de tehnocrați, reciclând spusa „banii n-au miros”. Dar de ce miros atât de rău cei care-i au? (Magda Ursache, 2018)

●Mircea Platon despre țărani basarabeni care îi scriau lui Stalin: Uneori, din scrisori, răzbate ironia. Grigorii Anton, născut în 1878, îi scrie lui Stalin ca să se plângă că a fost considerat chiabur și că i s-au confiscat în folosul colhozului cele zece ha de pământ moștenite de la părinți și casa. Ca atare, Anton îl întreabă sincer indignat pe Stalin: „Ce fel de chiabur sunt eu dacă nici nu am ce mânca?”

●PPA, PMR, PNL și UDMR. Nu, nu e vorba de micile partide politice sau mai „marile” formațiuni politice. Ci de Pesta Porcină Africană, Pesta Micilor Rumegătoare, Pesta Nescărmănatei Lâne și BudaPesta. (*Mesagerul de Bistrița-Năsăud*, 2018)

●Potrivit unui comunicat al Instituției Prefectului, COMITETUL NAȚIONAL PENTRU SITUAȚII SPECIALE DE URGENȚĂ - Centrul Național de Combatere a Bolilor (CNCB), în cadrul ședințelor extraordinare, a adoptat măsuri pentru prevenirea introducerii virusului pestei micilor rumegătoare din Bulgaria, Ungaria, Ucraina în România, prin patru decizii, care sunt cinci:

– Decizia Nr. 1, din data de 24.10.2018, prin care se aprobă Planul suplimentar de măsuri pentru prevenirea introducerii virusului Pestei micilor rumegătoare (PMR) în România;

– Decizia Nr. 2, din data de 05.11.2018, prin care se aprobă Planul de măsuri pentru prevenirea introducerii virusului Pestei porcine africane (PPA) în România;

– Decizia Nr. 3, din data de 08.11.2018, prin care se aprobă Planul de prevenire a introducerii bacteriilor prin nescărmănarea lânei (PNL), dublat cu Planul secund, acela de scărmănare a lânei în sistem amănunțit pe repede-nainte;

– Decizia Nr. 4, din data de 18.11.2018, prin care se aprobă Planul de urbanism democratic moral a răspândirii streptococului pestei de buda (UDMR) în ținuturile care țin și care nu țin minte istoria.

– Decizia Nr. 5, din data de 30.11.2018, prin care se va da în urmărire ceva sau cineva care – după cum spunea profesorul Higgs, cel care a descoperit particula lui Dumnezeu – care urmărește să ne împiedice cu orice preț mersul spre binele nostru, căci și cunoașterea, dacă nu suntem suficient de Pregătiți Social Dinlăuntru (PSD), poate deveni nocivă, ca să atingem limitele cunoașterii umane. (*Mesagerul de Bistrița-Năsăud*, 2018)

●Astăzi femeile vor doar să intre în mărimea universală/ și să uzeze de o fericire universală – familie, soț iubitor,/ carieră de succes – supremația bărbat-femeie sau lupta care/ se va duce mereu în aceiași termeni/ de actualitate este falsa egalitate a femeilor în feminism/ muzica deliei *ce are ea și nu am eu rezumă/* speranța că iluminarea poate veni pe orice cale/ în timp ce manipularea o exercităm zilnic noi asupra noastră (Versuri dintr-o poezie de I.Z. Rotariu – în *Apostrof*, 2018)

●Multiplicându-ne la infinit eul, până la bosonul lui Higgs, așa numita particulă a lui Dumnezeu, vom concura conștiința Universală, îl vom putea concura pe Dumnezeu, chiar îl vom putea întrece, în multilateralitatea devenită, cu ajutorul computerului, un simplu cristal de cuarț... Dacă a fost descoperită particula lui Dumnezeu, înseamnă că trebuie să facem ceva cu ea! (După un text din *România literară*, 2018)

VIRGIL RAȚIU

Starea prozei

Despre viață, moarte, vise tainice și iubire

Trecuseră, de la 28 august, de trei ori câte șapte zile. Nici mai mult, nici mai puțin. Spre dimineață, Bogdana visă că stătea la masa din bucătărie și îi scria lui Peter. Îi scria despre toate cele întâmplate, amănunțit. În zori, i s-a arătat în vis, la ușa bucătăriei, Tudor. Bogdana a lăsat baltă scrisoarea, i-a sărit în întâmpinare și l-a îmbrățișat.

- Ce bine că am reușit să te reanimăm!!! i-a spus lui Tudor, fără să știe clar de ce sau în numele cui vorbea la plural.

- Ce vrei tu nu se poate! i-a spus Tudor, cu vocea lui baritonă, gravă, îndepărtând-o blând de la piept și ținând-o ușor de umeri, iar vocea lui a umplut casa.

- De ce nu?! Uite, ai venit, ești aici, acum să mergem la primărie, la notariat, să anulăm actele pe care le-am făcut între timp, știi tu, certificatul de deces, succesiunea..., toate..., toate...

Bogdana vorbea precipitat, se grăbea să spună multe, multe, era parcă înspăimântată că, dacă ea n-ar mai vorbi, el ar dispărea. Fără să-și ia mâinile de pe umerii ei, Tudor îi potoli avântul rostind rar, calm, așa cum te adresezi unui prieten drag, pe care vrei să-l ajuti să înțeleagă ceva, să-l aduci la calea dreaptă...

- Ce vrei tu nu se poate, dar eu o să-mi schimb identitatea... (o privea de sus, cu o duioasă îngăduință și cu un zâmbet ușor, parcă părintește amuzat de euforia ei).

-De ce să-ți schimbi identitatea?! E mai ușor și mai bine să fii tu, nu e nevoie de alte acte, de documente false. Cu documente false e periculos. Și să nu uităm că, în momentul de față, sunt atâtea metode științifice prin care se poate dovedi că ești tu – ADN-ul, amprente...

De ce să te complici?! Vor fi obligați să creadă, să admită că ești Tudor Serafim. Nu vor avea încotro. Gata! Vino cu mine, mergem să anulăm și... și să dovedim... și pe urmă... să anunțăm...

-Ce vrei tu... nu se poate, dar eu o să-mi schimb identitatea și pe mine o să mă cheme... Ali.

- Cuuuum?!! răsări din vis și din așternut Bogdana, rostind cu voce tare, de răsună încăperea, o întrebare

care ar fi fost normal să aparțină visului. Dumnezeu mare, ce vis!

Se înfioră, de parcă Tudor ar fi fost acolo, în cameră, îi veghease somnul, iar acum, că ea se trezise, el se retrăgea, adiere, spre lumea lui cea neștiută.

Îl visase de mai multe ori. Numai că, de obicei, îl vedea de departe, schimbau priviri, nu cuvinte.

A, da, o dată, într-un vis de mai târziu, în preajma parastasului de patruzeci de zile, îi mai vorbise, foarte puțin, o consolase... În visul acela se făcea că era cu Tudor în mașină, în Mercedesul lor galben-Sahara, pe care îl cumpărase de la Brigitte sau poate i-l făcuse ea cadou. În vis erau numai ei doi, Bogdana și Tudor. El conducea, ea stătea în dreapta. Drumul pe care mergeau era drum de pământ. Neasfaltat, nepietruit, neîntărit. Îngust, abia cât să încapă mașina. Și drept. Fără serpentine, fără suișuri sau coborâșuri. Era pustiu, și ei înaintau încet, foarte încet, fără să vorbească. De o parte și de alta a drumului – râpe abrupte și adânci, hăuri alternând ciudat, ici-colo, cu mormane mari de pământ escavat, parcă suspendate pe margini. Mormane de lut roșiatic, sfărâmițos. Apoi mormanele au dispărut din peisaj, a rămas doar drumul drept printre hăuri. Bogdana se întreba încotro merg ei așa, fără niciun cuvânt, și unde duce drumul

acela, dar a tăcut, ca să nu-i distragă atenția lui Tudor, care era foarte atent la volan: orice manevră greșită putea fi fatală. Iar drumul se tot îngusta, în forma unui imens vârful de săgeată, de parcă tăiau din laturile lui, tot mai lacom, prăpăstiile. Au mers așa, până când s-au pomenit că drumul a încăput, a intrat între roțile din față ale mașinii, și roțile se învârtteau în gol. Cele din spate încă erau pe suprafața drumului, la limită. Atunci Tudor a oprit, a stat puțin pe gânduri și a

trecut în *marche-arriere*. Au pornit înapoi, mergând atent, cu spatele, pentru că loc de întors nu era. „În condițiile astea, uite ce bună e o mașină cu tracțiune pe spate!”, reflectă Bogdana. Tăceau. Apoi – o singură replică, la sfârșitul visului: „lasă că trecem noi și peste asta!”, îi spusese Tudor, neștiindu-se precis ce e „asta” peste care aveau ei să treacă. Iar la trezire, Bogdana se gândi dintr-o dată, tresărind de parcă ar fi avut o

revelație, că drumul acela din vis, în formă de săgeată, ar fi nici mai mult, nici mai puțin decât... enigmatica *săgeată a timpului*.

Totuși, un dialog atât de lung și de coerent ca în visul din dimineața de miercuri, 11 septembrie, nu mai purtaseră în niciunul dintre vise.

De altfel, după șase săptămâni, ca și cum ar fi ostenit să tot vină acasă, în visele Bogdanei, din lumea spre care a purces, Tudor se arată din ce în ce mai rar, doar în preajma sărbătorilor mari de peste an sau când aveau loc evenimente familiale importante.

11 septembrie...

„Ali?! Ce-o mai fi și asta? Nu cunosc niciun Ali. Oare ce urmează? O iau razna?” încercă Bogdana să se dezmeticească. „M-am trezit cu întrebarea asta suspendată între viață și vis..., între viață, și vis, și moarte. Măcar de-aș fi visat în continuare... Cine știe? Poate aș fi aflat mai multe, poate mi-ar mai fi spus ceva dacă nu m-aș fi trezit...” „Dumnezeule mare, ce vis!”, repetă ea, „oare o iau razna?”

Era puțin înainte de ora șapte a dimineții. Oricum, peste câteva minute ar fi trebuit să se trezească, să meargă la birou. Altădată, dacă s-ar fi trezit înainte de semnalul deșteptătorului, ar mai fi zăbovit între perne, dormitând. Acum, însă, nu putea așeza geană pe geană. Până să plece, răsuci visul pe toate părțile, căutând să-l tâlmăcească, să se joace de-a psihanaliza, de-a taica Freud, dar se opri la explicația cea mai simplă: „mi-e dor de Tudor, Doamne, cât mi-e de dor! Șinu mi-e dor de Tudor cel care lipsește de trei săptămâni, a lipsit el, cândva, mai mult, cu Brigitte a stat aproape șapte luni. Mi-e dor de Tudor cel care va lipsi și mâine, și poimâine, și peste un an, și peste doi, și peste nouă...” →

MIHAELA MALEA STROE

Când a intrat Bogdana în birou, colegii au schimbat între ei priviri compătimitoare. Karina i-a adus o cafea și un pahar cu apă.

- Ce ai? o întreabă. Ți-e rău?!

Ești cam albă la față...

- L-am visat pe Tudor. Altfel.

Și îi povesti Karinei, deocamdată numai ei, visul.

- Vezi să n-o iei razna! Îmi închipui cât de greu îți este, da' ai grijă de tine! Vezi să n-o iei razna, că ai copii de crescut! se îngrijoră Karina.

- Bănuiam că asta o să spui. Așa am gândit și eu când m-am trezit. Totuși, crede-mă că visul ăsta chiar a fost altfel; nu știu prin ce e diferit de alte vise, nu am nicio explicație logică. Pur și simplu simt în el un tâlc, o adâncime, o semnificație, o... nu știu ce... O taină?!

Ziua următoare a trecut cu pași înceți, neauziți și greoi, ca orice zi cernită. Apoi, vineri dimineața, Bogdana a fost invitată la uzina unde lucrase Tudor. Directorul, domnul Filipaș, a sunat-o și a chemat-o la sala de protocol „că este cineva aici care ar vrea să vă vorbească.

Puteți ajunge într-o jumătate de oră?” A cerut învoire de la domnul David Iordan și s-a dus. De cum a trecut de poarta uzinei i-au dat lacrimile, s-a stăpânit însă, cât i-a stat în puteri, să n-o vadă lumea străină plângând. A întâmpinat-o directorul:

- Eu v-am chemat, sărut mâna, doamnă, sunt Traian Filipaș.

Mai era acolo un domn la vreo cincizeci de ani, brunet, slăbuț, destul de scund, cu sprâncene stufoase și privire vioaie, ageră. Lângă el – o doamnă tânără, suplă, frumoasă, cu păr negru, lung, cu ochi mari, ușor migdalați. Directorul a făcut prezentările:

- Domnul Orhan Eren, un partener de-al nostru din Istanșehir. A colaborat mult cu soțul dumneavoastră, iar doamna este Ilknur Mehmet, translațoarea noastră.

Dând mâna cu ei, Bogdana tresări într-un gând doar de ea știut: „Ali?!”

- Domnul Eren, continuă directorul, nu este doar om de afaceri, are și o inimă largă. Acasă, în Istanșehir, se îngrijește de soarta copiilor orfani, a acordat burse pentru zeci de copii rămași fără unul sau fără ambii părinți. Cu soțul

dumneavoastră, cum spuneam, a colaborat foarte bine.

Domnul Eren, care asculta în traducerea lui Ilknur spusele domnului Filipaș, a făcut semn că vrea să intervină, că are și altceva de spus.

- Am aflat de nenorocirea familiei dumneavoastră, traduse Ilknur cuvintele domnului Eren. Cu Tudor a fost mai mult decât o colaborare oficială, era o persoană foarte corectă, onestă, cu suflet

bun, ne-am împrietenit...

Vocea-i tremură, scăzu și, remarcă Bogdana, ochii bărbatului s-au umplut de lacrimi.

- În amintirea acestei prietenii, aș vrea să vă ajut și pe dumneavoastră până cresc copiii, să le asigur un fel de bursă până termină școala...

Cu greu a reușit Bogdana să îngaime „vă mulțumesc mult”, apoi a rugat-o pe Ilknur (îi era peste puțină să tacă, să se abțină), a rugat-o să-i spună domnului Eren ce visase ea deunăzi. Turcul ascultă cu luare-aminte, apoi le mărturisii celor de față că l-au trecut toți fiorii. De ce?!

- Pentru că, talmăci Ilknur, domnul Eren aparține minorității alevite, care îl venerază pe Ali, soțul Fatimei și ginerele profetului Mohammed, un martir din calendarul nostru musulman, un milostiv care-i ajută pe cei năpăstuiți...

Bogdana afla acum, de la domnul Eren, că obiceiurile lor religioase au legătură cu jertfa lui Ali, dar și cu studierea calendarelor, a fazelor lunii. (Da... cu fazele lunii... Luna plină, valorile... Obsesia lui Tudor în seara de dinaintea plecării..., își aminti Bogdana.)

- Profetul Ali a fost calif, și

imam cu aură divină, și Șah-Merdan... A fost un mare viteaz, un mare înțelept, un generos care a făcut numai fapte bune. Ali este singurul Dumnezeu-Allah adevărat..., de mare cinste este numele său, mai traduse Ilknur.

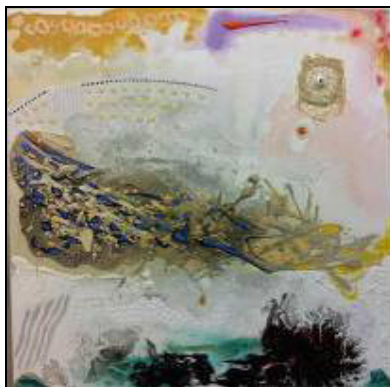
- Iar cum Ali a fost ucis afară, în plină rugăciune, aleviții se roagă, adăugă Ilknur, în case speciale – Cem evi – nu în moschei. Și nu postesc de Ramadan. Se roagă, celebrează, dansând și cântând. La sfârșitul lumii, la marea judecată a tuturor, imamul ascuns va veni, împreună cu Iisus, să cântărească faptele bune și pe cele rele ale fiecăruia...

Ilknur s-a minunat și ea de visul Bogdanei, domnul Filipaș amuțise, Bogdana se gândea „Doamne, ce țesătură fină de fire nevăzute sub catapetasma cerurilor Tale! Tudor, luna plină, Eren, Ali din vis, Ali martirul! Iisus și imamul ascuns..., până și Fatima – soția lui Ali,... și Fatima mea din *Fatima Doro* – o Fatima albă, creștină, o Fatima neagră, musulmană, personajele din prima carte...”

Și s-a ținut de cuvânt domnul Orhan Eren. Vreme de vreo doi ani le-a trimis, lună de lună, ajutorul promis. Rar, când venea în țară, îi invita pe toți trei la masă, le aducea copiilor fistic, baclavale, halva, smochine, curmale... Ilknur talmăcea, îi ajuta să comunice. „Uite”,

se gândea Bogdana, „credința pură, aidoma iubirii – unește oamenii, înseamnă armonie, respect, sprijin, indiferent în ce sau în cine crede fiecare. Numai când e deturnată, ideologizată, infestată cu interese străine de esența ei, când politicul își vâra coada, coarnezle și copitele lui de diavol, numai atunci dezbină și duce la nenorociri”. Apoi, fără de veste, a plecat și domnul Eren la cele veșnice, chemat de-a dreapta bunului Ali. Nici n-au apucat să-i mulțumească de ajutor.

Bogdana a lăsat să treacă o vreme („timp de verificare a facultăților mele mintale”, zicea) și, întrucât nu au apărut semne că ar lua-o razna, a îndrăznit să povestească și altora visul, renunțând la comentariile personale „a fost altfel”, „e diferit”, „simt în el un tâlc”. Presupunea că tocmai aceste comentarii, nu visul în sine, le-ar trezi celorlalți →

Mircea Moldovan, *În atenție*

îndoieli, făcându-i să o suspecteze de rătăcire a minții.

Le povestea visul de miercuri și întâmplarea de vineri sec, fără interpretări.

„Da, interesant, foarte interesant”, admiteau aceia, neîndrăznind să-i contrarieze sensibilitatea accentuată de drama prin care trecuse nu de mult. Ziceau așa, cu voce sceptică, în timp ce gândeau „pare ea ancorată în realitate, numai că... Auzi! Să caute mesaje de pe lumea cealaltă în vis!... biata femeie, încă nu acceptă că Tudor e mort! Vede legături acolo unde sunt simple coincidențe”.

Singură Miruna, prietena ei încă de pe vremea anilor de liceu, înzestrată cu mult umor și foarte convinsă că „niciodată nu putem cunoaște toate tainele lumii, nici căile Domnului”, când Bogdana îi povestea visul și întâmplarea, ridică din umeri.

Ea găsi că e cât se poate de firesc, ba chiar consideră că vor urma și alte semne doveditoare că viețile noastre nu se sfârșesc în moarte.

- Știi ce? La cât de tenace, de hotărât și de convingător este Tudor al tău, nu m-ar mira deloc, absolut deloc, dacă ar găsi o cale de întoarcere a iubirii spre tine. Nu mă gândesc la metempsihoză, avatari, reîncarnare și alte chestii de-astea... Poate va veghea așa încât altcineva să te întâlnească, să te iubească... Dacă se va afla calea, va fi din nesfârșită iubire și, când se va întâmpla asta, vei ști în sufletul tău.

Numai să nu te împotrivești! Așa cum te cunosc, parcă te văd hotărâtă la o călugărie albă și, deși e cam devreme să-ți spun, eu tot îți spun: întâmpină viața, n-o lăsa să se prelingă pe lângă tine, că Tudor nu vrea asta, sunt sigură!

Discursul Mirunei i se păru brutal, în măsura în care deja vorbea de „altcineva”. Pe de altă parte, a remarcat cu bucurie că Miruna nu se sfiește să vorbească despre Tudor la prezent și viitor, în timp ce toți ceilalți se exprimau *in memoriam*. Pentru ceilalți era mort, pecetluit. Pentru ea și pentru Miruna – doar decedat... și viu dincolo de pragul dintre lumi.

(Mihaela Malea Stroe, fragment din romanul *Seara nucilor verzi*, Ed. Eikon, Buc., 2018)

Starea prozei

Monstrul din umbră

Am avut ocazia să cunosc și alți dezrădăcinați ai lumii. Am văzut chipuri de oameni de pe întreg pământul, oameni speriați, obosiți, deznădăjduiți. Am trăit o experiență comună, deși, cei mai mulți, nu ne-am vorbit niciodată.

Am constatat că românii fac totuși, cele mai grele munci. Ceilalți, în special cei din țările africane și arabe, fac mai mult comerț! Nu prea am văzut africani pe șantiere, în agricultură, nu am văzut femeile lor îngrijind bătrâni. I-am văzut făcând bișniță cu tot ce se putea. Ei doar aleargă cu gențile cu marfă (de unde or fi făcând rost?) pe la colțuri de străzi, până când poliția îi pune pe fugă, apoi apar din nou. Si atunci mă întreb, cum se pot strecura astfel prin viață?

În timp ce femeia româncă este trimisă sau i se acceptă plecarea ca slugă la străini pentru a-și întreține familia, doamnele arabe nu sunt puse la munci grele. Au sarcina lor precisă, aceea de a îngriji de casă, de copii, de soți și să se mențină frumoase și sănătoase, așa cum de fapt, Dumnezeu a lăsat pe pământ.

Am stat de vorbă cu femei arabe și niciuna dintre ele nu s-a plâns că ar duce o viață grea. Celor ce vor să studieze, nu le este interzis studiul. Erau uimite cât de exploatare sunt românele. M-au întrebat de ce bărbații români permit asta. Nu cred că de fapt ei permit, totuși, înclin să cred că nu au de ales! Pe femeile arabe le-am văzut mereu vesele, cu fețe strălucitoare, încărcate cu aur. Nu susțin că acolo totul este perfect, fac doar o comparație între ceea ce am văzut.

Românele noastre au chipuri obosite, muncite și nu-și permit prea multe. Ele adună fiecare bănuț pentru a încropi un cămin în țara aceasta care nu le mai oferă nimic. Spre deosebire de rusoaice și moldovencele de dincolo de Prut, care se adună în grupuri în zilele libere și beau votcă pahar la pahar cu bărbații, sunt vesele și pline de viață, românețele noastre nu se îndură să-și cumpere nici măcar înghețată! Hainele și le cumpără din piețele de vechituri. Și nu fac asta din zgârcenie, ci din dorința de a aduna bănuții pentru a-și întreține copiii

aflați în țară. Mulți soți trăiesc de asemenea din ceea ce trimit ele, cheltuind banii pe alcool și țigări, iar unii mai țin și amante! Pot spune cu mâna pe inimă că această generație de femei se poate numi Generația Femeilor Sacrificate. Femei care-și lasă în urmă familia, casa, și pleacă în căutarea unui trai mai bun pentru copiii lor. Câștigul pe care-l obțin în alte țări nu va putea acoperi însă niciodată, pierderile: copii lăsați singuri care devin depresivi sau chiar își curmă zilele, familii destrămate, bătrâni abandonați, boli psihice.

M-am întrebat de multe ori la ce bun această aparentă libertate? Neavând siguranța zilei de mâine, libertatea devine doar un cuvânt simbolic cu rol peiorativ. Această libertate rău înțeasă nu a adus decât haos. Rolurile pe care femeia și bărbatul le aveau de la facerea lumii au dispărut, dispărând o dată cu ele și mersul firesc al lucrurilor.

Undeva, o cheie a descuiat ceva ce nu trebuia descuiat. Exact așa cum se spune că s-a mâncat la început din mărul interzis. Femeia a pierdut rostul ei de mamă și soție și a devenit o luptătoare pentru carieră sau întreținătoare de familie. Bărbatul începe să-și piardă rolul principal în familie și societate. Din bărbatul respectat a devenit bărbatul sub papuc, bărbatul întreținut pentru că femeia a preluat mai mult de jumătate din sarcinile lui și frâiele stau în mâinile ei pe bună dreptate. Ne-am încurcat rolurile stabilite de Dumnezeu și iată, haosul își face prezența. (Oare pacea din rai, nu s-a pierdut tocmai din motive→

EMILIA AMARIEI

asemănătoare? Nu cumva din dorința de afirmare, de putere, de control, a clacat cel rău, devenind dintr-un înger de lumină, un stăpân al întunericului?)

Copiii nu mai știu de cine să asculte, din moment ce nu văd decât certuri, divorțuri, contradicții. De educația lor nu mai au posibilitate și nici timp să se ocupe mamele, iar ei sunt plasați la bunici, mătuși, în creșe și grădinițe cu orar prelungit, crescând ca niște roboți în serie. Astfel își pierd personalitatea și unicitatea, pentru că ajung să se asemeze unii cu alții în mișcări, gesturi, vorbire, gândire.

Când părinții plecați să muncească prin alte țări se întorc acasă, ei nu mai reprezintă decât niște străini care aduc daruri. Legătura s-a rupt, afecțiunea s-a stins. Ei se află față în față cu niște copii străini, cu suflete sfâșiate și foarte speriați.

Falsa iluzie a democrației a păcălit lumea și continuă să o facă. Libertatea și exprimarea voinței omului simplu, nu există decât teoretic. Suntem mereu forțați din umbră, să trăim o falsă democrație. În democrația aplicată după definiția ei corectă, nu ar trebui să existe atâtea păături sociale, atâtea diferențe între ele. Sclavia a căpătat nuanțe și dimensiuni noi, dar nu a dispărut. Robia modernă este perversă și îmbrăcată în haine strălucitoare.

Ce este cu toate aceste zorzoane fabricate spre a masca adevărul? Un adevăr atât de evident, totuși!? De ce este nevoie de atâtea psihologi, terapeuți, psihoterapeuți, consilieri? Dacă lumea ar fi evoluat în bine, era, oare, nevoie de ei? La fiecare câteva sute de metri vezi un alt cabinet de psihologie. Am ajuns să reînvățăm să trăim din niște reguli fabricate și vândute nouă, pe bani, reguli care altă dată erau normale, veneau de la sine.

Ce am făcut cu viețile noastre, de am devenit atât de dependenți de stimuli externi, pentru a învăța să ne bucurăm? Cine și cum ne-a îndepărtat de simplitatea și naturalitatea vieții? Când a început această rătăcire? Ceea ce altă dată dețineam în mod natural, acum învățăm de la persoane calificate! Viața este un dar și doar noi înșine putem să ne bucurăm de el, sau nu, depinde de alegere.

Cred că facem parte dintr-un joc perfid al unora ce își asumă puterea. Evoluția explozivă a tehnologiei din

ultimii ani ne-a copleșit și îi facem jocul nesesizând pericolele, pentru că am fost învățați să privim într-o singură direcție, aceea dictată de cei ce trag toate sforile. Nu a existat sclavie mai mare în toată istoria omenirii! O generație de idioți, așa cum bine a prezis Einstein. Imbecilizarea evoluează foarte bine, ne holbăm în ecranele televizoarelor, telefoanelor, laptopurilor, tabletelor, în aproape toate ipostazele vieții. Socializarea pe rețelele de internet este un cancer periculos pentru această generație.

Pe lângă faptul că suntem dependenți, există riscul să pierdem noțiunea de viață reală. Virtualul acaparează individul și îl subjugă. Nu mai există intimitate, totul este supus unui control asiduă, suntem numerotați ca în pușcării, hrăniți cu E-uri frumos ambalate, subjugati de internet, închiși în propriile celule, privind fix printr-o fereastră opacă, o lume imaginară.

Se pare că din culise cineva urmărește pierderea contactului nostru cu realitatea, ne ține ocupați pentru a înceta să gândim. Și în timp ce ne holbăm ca niște hipnotizați la desktop-uri sau display-uri, ei își fac jocurile liniștiți.

Dacă războaiele nu au alimentat îndeajuns aviditatea lor de putere, au inventat un nou tip de război, unul sociopsihotehnologic de tâmpire în masă.

Și uite așa fac țările zdrențe, impun reguli și legi absurde, îndatorează țările sărace tot mai mult, amestecă popoarele, pentru a-și pierde identitatea, cultura, limba, tradițiile și obiceiurile.

Mă întreb dacă peste 100 de ani, copiii românilor stabiliți în străinătate vor mai ști cine sunt strămoșii lor. Istoria li se va părea un basm, o legendă cu daci viteji și împărați falnici, în timp ce „Monstrul din umbră” își va fi dus la bun sfârșit ororile și planurile diabolice. Nu vreau să cred că doar un colaps poate pune capăt acestor orori. Mă încapățânez să accept că asistăm de fapt la „sfârșitul lumii”, că ne aflăm în timpul apocalipsei.

Încă mai cred într-o deșteptare în masă. Dumnezeu din noi poate face miracole, dacă-i activăm puterea prin credință!

Cât de departe este oare momentul trezirii?

VEȘNICUL UMBLĂTOR ȘI FEMEIA ULTIMA

Sufirea vântului nebun
a adus cu sine setea de sânge
fierbinte
și a făcut pe mulți muritori să se
înfrupte,
fără rațiune,
din ambrozia veacurilor de pe
urmă.
Revoltat, Veșnicul Umblător
și-a înfipt sabia sa ageră, de
cezar,
în văzduhul otrăvit,
înproșcând fulgere
nepărtinitoare
ce au pârjolit suflarea
suprasaturată
de minciună, ipocrizie și ură,
vestind moartea tuturor,
a celor fără limită sau inutile.
S-a scufundat apoi în valurile
imense
ale apelor ce acopereau păcate
ancestrale
și neispășite, purificându-le.
Ajuns la țarm, viu și nevătămat,
el și-a îndreptat privirea
spre pădurea de inimi,
ce implorau umile clemență și
ajutor
Întunericului alb, glacial și dens
și a descoperit așteptând-ul,
solitară,
pe cea care era Femeia Ultima.
A sărutat-o și a înbrățișat-o
bucurându-se de trupul ei
încântător și curat de zeiță.
Înțelegând că femeia era sora lui
și că rostul i s-a încheiat,
și-a răsucit în pânțele
sabia lui împărătească,
nu, însă, înainte de ai înmâna
cheia iubirii absolute.
Rămânând din nou singură,
femeia a plecat hotărâtă la drum
spre
Noua Cetate,
unde trebuia să-și găsească
un loc potrivit
pentru a naște un alt dumnezeu,
și despre care
nu se auzise nimic, niciodată,
adică pe Cel Nepevestit.

ION IANCU VALE

Starea prozei

Liliacul din sală

- Domnu... vedeți acolo , spre scaun... mișcă ceva...

- Pare un ghem de indigou...

- Domnu, dar se mișcă...

Ne-a observat șușotind cu privirea spre partea de jos a scaunului de lângă ea.

- Asta-i din echipa lui ... nu, e spiritul fostului prefect...

- Vaai... să nu-mi intre în păr, își trage scaunul mai aproape de prezidiu , instinctiv, își încruciează picioarele : „Să nu-mi intre în păr” exclamă, privind spre parchet... La prezidiu , redactorul analizează activitatea ... este o ședință de bilanț care s-a suprapus cu activitatea consilierilor, prezența este minimală, nu au putut să participe și cei din consiliul de administrație. Dar este aici poetul ... consilier județean . Această sală este a prefecturii, probabil folosită mai rar, e curată și încălzită, cine știe de unde s-a aciuat pe aici, animăluțul...

- Uite cum se mișcă... exclamă universitarul...

Își întinde o aripă, încearcă să se ridice, este asimetric , așezat într-o rână. Cade într-o poziție incertă.

- Scoate-l afară, îmi zice, privindu-mă indignată. Ședința continuă. Suntem vreo șapte ... combatanți. Roșie ca Sfecla și cei șapte autori...Să nu luăm în derâdere aceste aspecte banale, cum zicea prietenul Burnar. Dumnezeu să-l ierte ! Să fiu sincer mi-e silă să mă ating de el, în viața mea n-am analizat un animal zburător din această specie . Și unde să-l arunc, fereastra este din termopan și nu știu s-o deschid, afară, pe culoar... unde să-l arunc în ideea că l-aș putea captura ? Și dacă mă mușcă, așa se spune că liliecii mușcă... Își trage scaunul spre masa din prezidiu. Lumea pare a fi uitat de animăluț. Cel de la ziarul roșu, probabil redactor, a plecat, a rămas ziarista de la ziarul albastru . După nume cele două ziare se aseamănă foarte mult dar și după conținut. Doar titlul ziarelor scris în culori diferite le seapără. Îmi amintesc că în copilărie ni se spunea să avem grijă că zburătoarea intră în păr și n-o mai poți scoate.

Uneori, vara, pe înserate săgetau aerul de pe târnațul cu cununi de ceapă și usturoi , atârnate la uscat.

Apoi , în zbor haotic, ajungeau în coptoriște, bucătăria de vară dar se întorceau repede. Nu mai știu cine le zicea rândunelele diavolului, seara nu li se vedea chipul , se auzea doar zborul jos , în zig-zag. Nici vorbă să semene cu rândunelele. Dar eu i-am pomenit pe cei plecați dintre noi, unii au fost răi și se spune că au niște manifestări postmortem, revin cu energia lor negativă printre cei vii. Nu ați observat că în popor se spune: doamne iartă-i ! ori se varsă câțiva stropi de vin pe pământ în memoria lor?

Ei, asta este că la câteva zile mi s-a ars becul din baia în care obișnuiam, asemenea criticului cu păr pe limbă, să citesc textele mai dificile, așezat pe tron. Și... și nu aveam alt bec în colecția de rezervă decât de 40 de wați. Cine nu mă crede să folosească acest șterț, eu îl utilizez la veioza mea de doi bani pentru că altul de putere mai mare încălzește lampa și o arde. Ei bine, de o vreme, din cauza acestei lumini, de la becul incandescent cât și de la lumina ochilor, tot mai scăzută am renunțat să citesc presa. Nicio pierdere, nu este adevărat, presa, bună ori mai puțin bună este necesară. Istoria se va construi și după ziare. Revin la energiile negative. La Castelul de la Câmpina, a lui Hașdeu exista o cameră neagră în care se spunea că sunt stafii. Ei bine, pe un ochelarișt, coleg de-al nostru, l-au împins înauntru și apoi pe mine. Fiind întuneric beznă ne-am întâlnit mâinile și s-a speriat, el nu știa că sunt și eu acolo. A început să țipe...a fost un spectacol...Am uitat să spun că eram studenți la Facultatea de colectare a metalelor. Am făcut o excursie pe Valea Prahovei, bineînțeles la

închisoarea Doftana, Castelul Peleş și apoi la Castelul din Câmpina al familiei Hașdeu. În cinstea centenarului ne vom întâlni cu scriitorii din alte redacții, se aude glasul opinentului...vom publica numere tematice... scoate-l afară... se răstoiește la mine... În fond cine-s eu, apărătorul anturajului, sepepistul poetilor ?...Ședința continuă.

Nu mă mișc de pe locul meu, ce, să pierd „ scaunul” ? Sunt superstițios. În final sting luminile, întrerupătoarele sunt chiar în spatele meu. Ei, bine, animăluțul a fost abandonat, s-a liniștit. Ies și eu, precaut, satisfăcut că lumea l-a uitat. Coborâm „la țevi, ” în subsolul cu separeuri. Un pahar de... e bine numai când mestec salata de varză roșie mi se pare că mănânc o aripă de ...animăluț , oare ce gust are animăluțul ? Mi-am amintit o întâmplare spusă de tata cum că italienii aciuau la noi, după război , erau renumiți zidari și pietrari, au dat o masă, la care și-au invitat și prietenii. Au servit ceva delicios, pane din picioare de pui de baltă . S-au tot gândit ei că puii de baltă pot fi de rațe, ori prepelețe dar nicidecum broaște. E drept că li se păreau pulpele cam scurte și noduroase. Când gazda le-a spus ce-au mâncat se întreceau să ajungă la toaletă , vomitau ca romanii, care mai de care. Am ieșit în stradă, e aer curat, de primăvară. A fost bine, bine a fost . Doamne ajută și ne ferește de rău ! Dar, doamne, am călcat pe ceva, e un ghemotoc, e liliacul,cum dracu a ajuns pe trotuar, lângă gardul viu, să-l fi ascuns cineva în buzunar ?

Mircea Moldovan, Nu mă atinge

ȘTEFAN JURCA

DESPRE FRANCMASONERIE

(IV)

Hotărârea de a căuta în viața monahală liniștea sufletească pe care nici teologia, nici filozofia nu i-au adus-o, e incontestabil indiciul unei crize interne care a putut fi precipitată din cauze externe. În mănăstire a observat cu rigoare toate regulile vieții monahale : post, rugăciune, veghe, spovedanie, dar nu s-a ales decât cu convingerea dureroasă că omul, prin propriile sale puteri, nu poate învinge pornirea spre păcat. Nici preoția nu i-a redat liniștea sufletească. Cu toată stradană lui de a împlini poruncile bisericii, simțea că nu va putea satisface **dreptatea lui Dumnezeu**. Abia când a descoperit că dreptatea de care vorbea apostolul Pavel era harul prin care Dumnezeu izbăvește pe cei care au păcătuit și că harul se dobândește, nu prin efortul de a-l merita, ci prin credința în milostenia lui Dumnezeu, revelată în Evanghelie, și-a recăpătat liniștea sufletească. Așa a ajuns Luther printr-o experiență personală la **doctrina justificării sau izbăvirii prin credință** care, stabilind o legătură directă între divinitate și om, **surpa din temelie rolul bisericii de mijlocitoare între Dumnezeu și om, și toată ierarhia bisericească**. Toate principiile pe care se întemeia autoritatea bisericii erau la pământ și răzvrătirea împotriva ei legitimată de Biblia restaurată în textul ei autentic de critica filologică. Numit profesor la Universitatea nou înființată la Wittenberg, Luther a putut să-și precizeze ideile și să le răspândească. Opinia publică, **ostilă Romei**, avea să descopere **sensul lor antipapal** și să facă din ele **un program național de luptă împotriva Romei**.⁵⁸

Martin Luther* a fost **rosicrucian**. Rosicrucienii sunt cei care au creat Reforma lovind puternic Biserica. «Asocierea crucii cu trandafirul conduce la simbolul rosicrucie-

nilor, o grupare esoterică **creștin-evanghelică** (n.n.: de fapt anticreștină) **renascentistă** care se considera drept „Colegiul Înțelepților” (n.n.: de aici au emanat apoi „Protocoalele Înțelepților Sionului”, întocmite tot de către rosicrucieni). Simbolul rosicrucienilor e un trandafir cu cinci petale într-o cruce, asemenea sigiliului personal al lui Martin Luther care **înfățișa o cruce ce se înălța dintr-o inimă**, în interiorul unui trandafir cu cinci petale (n.n.: pe șorțul masonic al Cavalerului de Rosa-Cruce, gradul al 18-lea, apare cununa din spini de trandafir compus din 10 verigi, adică **cinci** de două ori).⁵⁹

Biserica Reformată maghiară are ca reprezentare imagistică **PELICANUL cu cei trei pui** (n.n.: ca și la Rozacruce), simbolizând **RENAȘTEREA** (Reîncarnarea). Ală-

turi de pelican apar simbolic și **SOARELE și LUNA**.

Sub figura Pelicanului este o inscripție în limba maghiară, care, tradusă, sună astfel: „**DACĂ DUMNEZEU ESTE CU NOI, CINE ESTE ÎMPOTRIVĂ?**”

Biserica reformată de Martin Luther este cea care, sub influența rosicrucienilor, răspândește credința în RENAȘTERE.

⁵⁹ HANS BIEDERMANN, *Dicționar de simboluri*, vol.2, Traducere din limba germană de Dana Petrache, Editura Saeculum I.O., București, 2002, p.455.

Biserica Ortodoxă Română și Francmasoneria

Biserica ortodoxă greacă s-a opus întotdeauna Franc-Masoneriei, dar **Patriarhul ortodox al Constantinopolului, Athenagoras I (1886-1972) făcea parte din aceasta**. În general, Bisericele care își au originea în Reformă admit principiul dublei apartenențe. **Majoritatea Bisericilor luterane nu interzic membrilor săi să facă parte din Franc-Masonerie**, la fel ca și Bisericele calviniste sau reformatе.⁶⁰

Athenagoras, Patriarhul ortodox al Constantinopolului, avea gradul 33 în Rit Scoțian Antic și Acceptat.⁶¹

Nu numai Patriarhul ortodox al Constantinopolului a făcut parte din francmasonerie, ci și Înalți prelați ai Bisericii Ortodoxe Române. Exemplificăm acest lucru prin următoarea listă de clerici ai B.O.R.:
«Athanasie Stoenescu (1815-1880) Râmnic
Dionisie Lupu (1769-1831) Mitropolit
Gherasim Barbovski, 1826, Huși-Roman
Irineu Mihălcescu (1874-19?) Mitropolit
Leon Gheuca (1735-1789) Mitropolit Moldova
Melchisedec [n.n.: Ștefănescu] (1823-1892) Huși
Filaret Scrivan (1811-1873) Arhiereu».⁶²

EUGEN MERA

⁶⁰ RADU COMĂNESCU, EMILIAN M. DOBRESU, *Franc-Masoneria o nouă viziune asupra istoriei lumii civilizate*, vol.2 (1961-1968), Colecția Hiram, Editura Europa Unită, E. U.: București, 2004, p.198.

⁶¹ *Idem*, p.183.

⁶² DANIEL BERESNIAK, *op.cit.*, p.131.

⁵⁸ Acad. ANDREI OȚETEĂ, *Renașterea și Reforma*, Colecția “Culturi, Popoare, Civilizații”, Editura Științifică, București, 1968, p.267-268, nota 22.

* În octombrie 2017 Primăria București (Primar General GABRIELA FIREA – P.S.D.) a hotărât alocarea sumei de **2,5 milioane euro** pentru statuile lui **MARTIN LUTHER** și **JEAN CALVIN**.

Japonia – note de călătorie

(VIII)

Numele orașului Nara, sinonim cu *Nanto* („Capitala din sud”) a dat numele *perioadei Nara*, ce a marcat istoria țării între anii 710-794. În Nara sunt 43 de temple, 18 sanctuare și 25 de muzee, parte a tezaurului japonez. *Templul Hōryū-ji* („Templul Legii Înfloritoare”), pe numele său întreg, *Hōryū Gakumonji* („Templul Învățării Legii Înfloritoare”) este cel mai mare templu al Japoniei, un complex alcătuit din 50 de clădiri cuprinzând un seminar teologic și o mănăstire. Cel mai vechi templu de lemn din lume, *Hōryū-ji* are o pagodă considerată la rândul său una din cele mai vechi clădiri de lemn ale lumii, ceea ce îl face unul din cele mai renumite temple ale Japoniei, declarat de guvern Comoră Națională. Pagodele japoneze se numesc *tō* sau *tōba*, iar cele budiste *buttō*. Numit și *Ikkura-dera*, templul *Hōryū-ji* a fost ridicat în importanță de prințul Shotoku Taishi (7 februarie 574-8 aprilie 622) care și-a ridicat palatul în partea de est a complexului monastic, terminat prin anul 607 și dedicat lui *Yakushi Nyorai* (*Buddha al vindecării în budismul indian Mahāyāna*) și memoriei tatălui prințului. Lovit de trăsnet și ars la 670, templul a fost reconstruit în jurul anului 711, iar reamenajarea lui s-a făcut în anii 1374 și 1603.

Kondō („sala de aur”, unde se păstrează obiecte din tezaurul mănăstirii – tezaur național), o la fel de veche construcție din lemn, vecină cu pagoda, are două etaje și acoperiș curbat la colțuri, doar primul etaj având acoperiș dublu (*mokoshi*) și acoperă o suprafață de 18,5x15,2 metri. Între comori, un sanctuar miniatural, decorat cândva cu aripile irizate ale gândacului *tamamushi* (*Chrysocora fulgidissima*).

Clopotnița hotarului de Est, construcție de secol VII cu stil influențat de cultura Celor Trei Regate din Coreea și de aceea a dinastiilor chineze Han de Est și Wei de Nord. *Yumedeo*, o *Casă a Cărții*, *Casa Visurilor*, ridicată la 737 pe locul unde se aflase palatul princiar *Ikaruga no mya*, pentru a alina sufletul lui Shōtoku, clădire în care se

Kondō și pagoda Templului Hōryū-ji, cele mai vechi construcții din lemn ale lumii

Sanctuarul în miniatură la Templul Hōryū-ji

Clopotnița de hotar de la Hōryū-ji

află *Yumedeo Kannon*, o statuie în lemn de camfor acoperită cu foiță de aur, datând din secolul al VII-lea și reprezentându-l pe *bodhisattva Kannon*, nevăzută de ochi omenesc vreme de 1.000 de ani, până în 1884,

când *Yumedeo* a fost deschisă și statuia fotografiată de Ernest Fenollosa – orientalist american, istoric de artă cu rol important în conservarea artei tradiționale japoneze și de un cărturar care a contribuit la dezvoltarea artelor în Japonia, Okakura Kakuzō (14 februarie 1862-2 septembrie 1913) – autorul celebrei *Cărți a Ceaiului* (*Cha no Hon*, 1906), ambii fiind autorizați de Guvernul Meiji.

Vizităm apoi *Parcul Nara*, vestit pentru câprioarele libere și la fel de prietenoase ca cele din *Miyajima* – considerate în tradiția *shintō* ca mesageri ai zeilor (atenție să nu ajungă la vreo hârtie, hartă, pliant etc. pe care o aveți în mână sau poșetă, pentru că o mănâncă și se pot îneca sau fac indigestie și mor!).

Aici se găsește *Templul Tōdai-ji*, cu *Daibutsuden*, o clădire din patrimoniul național ce adăpostește câteva statui din școala budistă Kegon, între care, un *Daibutsu* din bronz înfățișându-l pe *Buddha Vairocana* sau *Mahavairocana*, adică Buddha cosmic, al adevărului absolut, în japoneză *Birushana-butsu*, ce măsoară 14,84 metri înălțime și cântărește 520 de tone, fiind plină, nu goală pe dinăuntru ca aceea din **Kamakura**.

Templul budist *Kōfuku-ji*, cândva unul din puternicele Șase Mari Temple din **Nara**, ridicat în 669 de Kagami-no-Ōkimi, soția lui Fujiwara no Kamatari din clanul Nakatomi și fondator al clanului Fujiwara, om de stat, curtean și om politic în *perioada Asuka* (538-710), adept și suportor al șintoismului și opozant al intrării budismului în Japonia.

Nan'endō este al nouălea din cele 33 de temple budiste, plus încă trei adiționale numite *bangai*, câte numără *Pelerinajul Saigoku*, la fiecare templu aflându-se imaginea lui *Kannon*, cunoscut occidentalilor ca *Bodhisattva al Compasiunii*, ori în traducere eronată, „Zeița Milei”.

Sanctuarul shintoist de celebrare *Kasuga-taisha*, datând din anul 768, aparținea familiei Fujiwara și a fost restaurat de mai multe ori de-a lungul secolelor.

Renumit pentru numeroasele lanterne în bronz și piatră ce mărginesc aleile celor 22 de altare.

MIHAI POSADA

„Vatra Românească” la 80 de ani

„Vatra Românească va rămâne în conștiința obștească o palmă de pământ românesc în țară depărtată (...), păzitoare a Ortodoxiei românești și conștiinței naționale, în toată vremea...”

Acesta mi-a fost gândul călăuzitor când am preconizat o așezare episcopală ca cea de la Vatră”.

Aceste cuvinte sunt extrase dintr-o scrisoare personală a primului episcop al românilor din America adresată unui devotat preot român din St. Louis, Missouri, în anul 1956, pe când era captiv în propria sa țară.

Prin credința, zelul și optimismul său greu de egalat, episcopul Policarp Morușcă a reușit să consolideze episcopia, câteva covârșitoare izbânde meritând desigur a fi evocate: publicarea revistei „Solia”, iar, mai apoi, a almanahului anual „Solia” (1936), modificarea statutului episcopiei (1936), achiziționarea proprietății de la „Vatra Românească” (1938), constituirea organizațiilor auxiliare ale episcopiei pentru tineretul ortodox (AROY) și pentru femeile ortodoxe (ARFORA) (1938).

Inaugurarea „Vetrei Românești”, ajunsă la 80 de ani, a avut loc în zilele de 3 și 4 iulie 1938, la trei ani de la consacrarea sa ca episcop.

După cum menționează „Jackson Citizen Patriot”, festivitatea, la care se estima că au participat peste trei mii de persoane, a fost unul dintre cele mai strălucite evenimente petrecute până atunci, comportând ceremonii grandioase, solemnitate și fast.

O incursiune privind evoluția acestui simbol al românismului din „lumea nouă” se impune cu prisosință relevantă.

Apariția „Vetrei” în cadrul comunității românilor-americani se datorează neîndoiește sosirii noului episcop, Policarp Morușcă.

Acesta, la momentul venirii în America, nu avea un loc nume destinat a locui ca ierarh. Parohia „Sfânta Maria” din Cleveland i-a pus la dispoziție o casă pentru folosința personală care asigura și un spațiu pentru organizarea unui birou, având în vedere că arhivele oficiale, în anii care au precedat sosirea sa, erau permanent transferate din oraș în oraș, fiind deținute de persoana ce îndeplinea funcția de secretar. Un

eveniment care a grăbit rezolvarea locației pentru părintele Policarp a fost întronizarea sa ca episcop care a avut loc la parohia „Sfântul Gheorghe” din Detroit, la care a participat o mare mulțime de oameni: după încheierea festivității, neavând la dispoziție o reședință sau un birou, episcopul s-a retras în camera de hotel pentru a-și pune în ordine programul și ideile. Părerile privind viitorul centru episcopal erau împărțite. Pe de o parte, noul episcop, venit din România dintr-o mănăstire (Hodoș-Bodrog, județul Arad), își dorea o reședință care să-i ofere un mediu similar, în preajma unei ape curgătoare, cu aer curat, mai ales că la Cleveland, unde șezuse temporar, constatase că emisiile toxice urbane nu erau doar neplăcute, ci și foarte dăunătoare sănătății sale. Pe de altă parte, o bună parte din cler, dar și mulți credincioși, își doreau ca episcopul lor să fie văzut ușor și să fie implicat în activitățile metropolei, asemenea ierarhilor altor biserici din „lumea nouă” din care făceau parte acum și unde se simțeau încrezători.

În perioada în care românii-americani ortodocși căutau o reședință pentru episcopul lor, ferma Grey Tower din Michigan a fost scoasă la vânzare. Ferma constituia o proprietate de 1000 de acri și aparținea familiei Boland, cu origini scoțiene, ai cărei predecesori veniseră în America în 1710, stabilindu-se apoi în zona Grass Lake din Michigan (1835), profitând de o concesiune oferită de președintele Andrew Jackson. De-a lungul anilor, membrii familiei au construit clădirile durabile din prezent, precum și rezervorul de apă care a dat numele șoselei din imediata apropiere. Aflat în România, episcopul Policarp a fost înștiințat printr-o scrisoare de faptul că un grup de persoane au găsit locul căutat. Se pare că episcopul ar fi acceptat propunerea, cu condiția ca tranzacția să nu implice o povară financiară pentru episcopie, dar a adăugat că, dacă nu dispune de o sursă de apă, așa cum își dorea, consideră că

nu există un motiv întemeiat pentru cumpărare. În opinia sa, nu avea sens să fie cumpărată o fermă care să devină centrul de activități ai comunității românești. În scrisoarea de răspuns, i s-a comunicat episcopului că cei care s-au ocupat de găsirea proprietății o vor ține pentru ei, o altă fermă, la Big Wolf Lake, de doar 73 de acri fiind disponibilă pentru vânzare. S-a convenit achiziționarea și acestei a doua proprietăți (considerând-o o soluție pentru ceea ce își dorea episcopul) și că s-ar beneficia de o bună sursă de venit prin vânzarea de parcele care ar fi putut asigura în final plata ambelor proprietăți. Revenind din România, episcopul a vizitat ambele proprietăți și a apreciat că aceasta era varianta cea mai potrivită pentru ce avea nevoie. Trebuie menționat însă că episcopul nu a locuit niciodată lângă lac, iar în timp ce ferma a devenit centru al activităților precizate anterior, aceasta și-a continuat și activitățile agricole, fiind activă până în anul 1952.

La doar câteva luni de la inaugurare, episcopul Policarp Morușcă avea să plece în România de unde nu se va mai întoarce niciodată. Odată cu plecarea sa, în ciuda faptului că prețul proprietăților trebuia plătit, fondurile întârziiau să apară, iar interesul față de „Vatră” începe să scadă. Totuși, prin eforturile și osârdia celor aflați în fruntea administrației, între anii 1939 - 1944, ratele împrumutului au fost achitate, întreaga datorie fiind onorată. Când a devenit cert că nu va mai posibil ca episcopul să se reîntoarcă, administrarea a trecut în sarcina Consiliului Episcopilor până la întoarcerea preotului Andrei Modovan în Statele Unite și consacrarea sa, în secret, în scaunul episcopal, acesta preluând și „Vatra”. Lupta pentru drepturile asupra proprietății a fost una îndelungată și istovitoare, înregistrându-se o perioadă de haos, tendințe de separare, neglijare completă a întreținerii proprietății, animozitate și frustrare. În anul 1952, urmare a unei decizii judecătorești, Andrei Moldovan a părăsit definitiv „Vatra”. Astăzi, se apreciază că în procesele de judecată au fost cheltuiți, la acea vreme, mai mulți bani decât au fost investiți în proprietate.

Anul 1952 marchează o nouă etapă în istoria „Vetrei Românești”. →

DORIN NĂDRĂU,
SUA

Viorel D. Trifa, un teolog aflat printre candidați, a fost admis ca episcop auxiliar în locul episcopului Policarp. Prin alegerea sa, s-a făcut trecerea de la dezordine la rânduială, de la separare la unitate și de la neglijență la judicioasă gospodărire. A fost cea mai potrivită personalitate, în acea perioadă tulbură, dovedindu-se a fi un bun cărmuitor care să continue lucrarea începută de predecesorul său și probând încă de la început că era un om capabil, entuziast, neclintit și zelos. Episcopul Valerian s-a lovit de aceeași situație ca și episcopul Policarp, în sensul că episcopia nu avea o reședință oficială pentru ierarh. A locuit și el o perioadă la Cleveland, existând o tentativă ulterioară de a se muta la Detroit, după care Consiliul Episcopilor a hotărât ca „Vatra” să devină reședința temporară a episcopului Valerian. Clădirea nu se afla într-o stare prea bună de locuit, dar dovedind un spirit practic deosebit și adâncă motivare episcopul a instituit rapid un program de renovare și demolare pe termen lung. Prima clădire care a fost recondiționată și reutilată a fost reședința episcopală, lucrările vizând: instalațiile sanitare și electrice, instalațiile de gaz, reparații substanțiale și curățenia. Viața de fermă a încetat odată cu vânzarea animalelor. Tot din inițiativa episcopului, terenul arabil a fost inclus în „U.S. Land Bank Program”, profitul aferent fiind utilizat la plata taxelor. În 1953, a fost restructurat grajdul cailor care a fost transformat într-o bucătărie de vară și o sală de mese denumită „Avram Iancu”, iar în anul următor s-a trecut la reînnoirea clădirii destinate anterior îngrijitorilor de animale, fiind amenajate dormitoare pentru studenți, bucătari și doamne, clădirea devenită „Casa ARFORA”. În anul 1955, a fost amenajat un cimitir cu locuri de veci pentru preoți și credincioși, ridicându-se totodată și un monument memorial în cinstea episcopului Policarp. De asemenea, au fost construite alte două monumente pentru două morminte din vecinătate: unul în cinstea preotului John Trutza, luptător în folosul episcopiei și „Vetrei”, iar celălalt pentru preotul misionar Moise Balea, unul dintre pionieri. După aproape douăzeci de ani au fost edificate capela și biserica închinată Maicii Domnului. Clădirile care nu mai puteau fi puse în uz au fost demolate, iar hambarul mare a devenit spațiu adițional pentru

dormitoare, dându-i-se numele legendarului general american de origine română George Pomur. Mai trebuie subliniat că în anul 1970 a fost construit un mare pavilion cu o capacitate de până la 600 de persoane destinat programelor și banchetelor desfășurate pe perioada congreselor anuale, în 1984, adăugându-se o largă scenă.

„Vatra” a continuat să se dezvolte, câteva dintre edificiile și activitățile actuale, la împlinirea a opt decenii, meritând a fi prezentate. „Centrul patrimoniului româno-american” a fost înființat de episcopul Valerian și inaugurat la 28 mai 1978. De-a lungul anilor, în timpul vizitelor sale la parohii, episcopul a constatat că noua generație nu păstrează elemente de arhivă și a considerat că acestea trebuie să aibă rolul de a atesta generațiilor următoare eforturile predecesorilor. Din această rațiune a fost fondat centrul care nu avea să aparțină episcopiei, fiind, astfel, mai ușor de acceptat. La data de 4 iulie 1988, centrul a luat numele de „Valerian D. Trifa Romanian-American Heritage Center”. O preocupare permanentă majoră a episcopului și a parohiilor a constituit-o și a continuat ulterior a fi o activitate principală a „Vetrei”, educația religioasă a tinerilor. Organizarea taberelor religioase-educative pe timpul verii este asigurată printr-un spațiu adecvat, dormitoarele aduse la standarde corespunzătoare având o capacitate de cazare a 60 de persoane. Pe proprietatea întinsă a „Vetrei” se află amplasate mai multe troițe. Cu toate că aici nu se fac pelerinaje, retragerile spirituale și întâlnirile educaționale se circumscriu dorinței episcopului Policarp de a face din „Vatra” un centru al oportunităților spirituale. Sărbătoarea principală este „Nașterea Maicii Domnului” care se prăznuiește anual la 8 septembrie, zi în

care e celebrat hramul bisericii. Evenimentul de cea mai mare anvergură îl constituie Congresul Anual al Bisericii pentru care au fost ridicate anumite construcții pe proprietate, în mod special, pavilionul Grey Tower. O clădire extrem de utilizată este „Casa ARFORA”. Asociația Reuniunilor Femeilor Ortodoxe Române din America(ARFORA) este cea mai veche asociație auxiliară a episcopiei, sărbătorind la rândul ei, anul acesta 80 de ani de existență, și fost dintotdeauna cel mai de neclintit susținător al episcopiei, acordând permanent timp, ajutoare bănești, dragoste și dăruire.

Un edificiu mai nou, de indubitabilă importanță, este Cancelaria Administrativă. Pe vremea administrației arhiepiscopului Valerian, birourile episcopiei erau la etajul al doilea al reședinței episcopale ocupând trei dintre cele cinci camere. După pensionarea sa și retragerea de la „Vatra” în anul 1984, întregul etaj a fost pus la dispoziția administrației, care includea acum și departamentul editorial, mutat recent de la Jackson, Michigan, la „Vatra”. După 1990, odată cu venirea unui nou val de preoți și credincioși români, au crescut rândurile membrilor cancelariei. Creșterea numărului de parohii și de misiuni, nevoia dotării cu mijloace de comunicare avansate, precum și extinderea utilizării indispensabile a computerelor, au implicat necesitatea stringentă a unei clădiri moderne cu spațiu corespunzător pentru birouri. Clădirea nouă a cancelariei a fost inaugurată la 5 septembrie 1998, anul 2018 marcând astfel aniversarea a 20 de ani de la darea în folosință. Mai trebuie menționat că aripa din partea de nord a cancelariei găzduiește un muzeu de artefacte ale episcopiei și o mare arhivă situată în partea estică a muzeului.

„Vatra Românească” de la Grass Lake, MI a reprezentat un autentic simbol al românilor care și-au părăsit țara natală, fugind de opresiune și nedreptate, copleșiți de convingerea că niciun guvern și nicio autoritate nu le-ar putea răpi libertatea și care se bucurau în „Lumea Nouă”. Sediul episcopal cu o impresionantă istorie, „Vatra” a fost și va rămâne, fără îndoială, imaginea credinței ortodoxe strămoșești continuată pe pământ american.

În zi de marți la Duminica gândurilor

Sala mare a Bibliotecii Publice *Onisifor Ghibu* din Chișinău, filială a Bibliotecii Municipale *B.P. Hasdeu*, avea să fie aproape neîncăpătoare pentru toți cei care s-au adunat - un public select și competent - pentru a participa împreună cu autorul Nicolae Schițco la sărbătoarea cărții de maxime, cugetări și reflecții, intitulată *Duminica gândurilor*. Această practică de triere a gândurilor selecte au exersat-o scriitorii clasici, dar și cei contemporani. E suficient să amintim de Lucian Blaga, Tudor Arghezi, Grigore Vieru și mulți-mulți alții. În prezent acest gen e îndrăgit aproape de toți condeierii.

Și iată că anume acest volumas îi impune, după aprecierile vorbitorilor, o nouă alură protagonistului - cea de filosof, fiind scos din anonimatul modestiei. Bineînțele știam că Nicolae Schițco s-a născut în 1955 în satul Sofia, r. Drochia, pentru că un picușor mai înainte m-am născut și eu în Pelinia, același raion, satele noastre fiind aproape și mereu competitive pe dimensiune culturală, dar și pe cea economico-socială. Este un om al Cărții și ca formațiune profesională, fiind licențiat al Facultății de Biblioteconomie și Bibliografie a Universității de Stat din Moldova, o perioadă a deținut chiar și portofoliul de director al Bibliotecii Științifice Medicale. Mai puțin cunoscut însă este faptul că a fost consultant, apoi șef al Comisiei de Heraldică și Asistență Protocolară în cadrul Președinției RM în timpul conducerii RM de către primul președinte Mircea Snegur.

De altfel, în ultimii ani activează tot în cadrul serviciului prezidențial de heraldică. Și totuși, cel mai mare efort intelectual a investit Nicolae Schițco în Fundația „Draghiștea”, asigurându-i directoratul pe câteva decenii. Împreună cu o mică echipă a reușit să scoată la lumina tiparului 15 volume ale serialului enciclopedic „Localitățile Republicii Moldova”, care cuprind eseuri mai mari sau mai mici despre toate cele 1300 de orașe, orășele, sate și cătune din Republica Moldova, o bună parte purtând chiar semnătura personală. De rând cu importante volume

pentru istorie noastră, Fundația „Draghiștea” a mai lansat pentru lumea cititorilor încă 90 de titluri de carte, în special monografii despre localități.

În noua ipostază despre care vorbeam mai sus, sărbătoritul și cartea sa, au fost onorați tot de oameni ai cărții și cuvântului, majoritatea fiind membri ai Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, filiala Chișinău, scriitori, bibliotecari, dar și prieteni. În postură de moderator, scriitorul și directorul Bibliotecii-gază Vitalie Răileanu a ținut, chiar din deschiderea evenimentului, să sublinieze că gândurile răsărite din inima autorului îi predispun pe cititori pe unda duminicilor. Placheta este atractivă, consistentă, chiar dacă la prima vedere pare mică. *Duminica gândurilor* este total originală. Nu veți găsi fisuri, a mai concretizat Vitalie Răileanu. Nicolae Schițco reușește să ne spună aforistic că trebuie să rămânem cu ochii deschiși asupra clipei - clipa adevărului. Plasând ștafeta vorbirii în direct către public academicianului Nicolae Dabija, acesta din urmă a menționat că la Biblioteca Publică *Onisifor Ghibu* din Chișinău toți participanții la evenimente, mai ales cele de suflet, se simt ca într-o mare familie, ca Acasă, unde mereu se fac spovedanii. Chișinăul are aproape un milion de oameni, dar uneori e greu să găsești unul singur care să demonstreze cumsecădenie și prietenie. Din categoria celor onești și buni face parte Nicolae Schițco, ușor de găsit la o nevoie. Regretabil că seria volumelor enciclopedice „Localitățile Republicii Moldova” nu a fost apreciată cu Premiul Național. Eu l-am îndemnat pe Nicolae să scrie cartea de aforisme, el are vocație pentru această categorie.

Ideea mi-a venit când am participat la un festival de gen la Tecuci.

Scriitorii Ion Deordiev și Ion Cuzuioac au devenit premianții acestuia. Și eu am pasiune pentru aforisme, dețin o întreagă bibliotecă de cărți cu aforisme. Felicitări cu această carte și vreau să subliniez că Grigore Vieru și-a scris aforismele în ultimii ani și în scurt timp au devenit celebre, opera lui n-ar fi fost completă fără ele. Maximele sunt sărbători ale inteligenței. Calitatea omului depinde de calitatea gândurilor. Un alt vorbitor, baritonul de aur al Operei Naționale, Artistul Poporului Ion Munteanu a vorbit mai întâi despre marea dragoste de lectură, mărturisind și un vechi secret și anume că bibliotecarele de la Biblioteca Republicană *Nadejda Crupskaja*, actualmente Biblioteca Națională a Republicii Moldova, îi împrumutau pe ascuns cărți din sala de lectură pe două-trei zile, lucru categoric interzis, dacă ar fi fost descoperite, în aceeași clipă ar fi fost eliberate din serviciu. Și acum să vorbesc despre volumul lansat. În cartea lui Nicolae Schițco sunt atâtea gânduri frumoase că ar putea înlocui o bibliotecă întreagă. Eu ador gândurile deștepte. M-au mișcat îndeosebi cugetările despre *Dor*, cuvântul nostru național, bunăoară: *Numai Acasă găsim dorul părinților lăsat pentru noi întru neuitare*. Sau despre permanența *Dorului*: *Dorul nu are anotimp preferat. Nu are nici zi, nici noapte. El este așteptare și speranță*. La fel mi-au plăcut mult și cele despre *Adevăr*, *Dumnezeu*, *Dreptate*, *Dragoste*, *Baștină*. Apropo, despre *Localitățile Moldovei*, care se identifică cu Nicolae Schițco. Eu am descoperit cu adevărat satul meu natal din acest serial. *Duminica gândurilor* este o carte care trebuie citită, și nu o singură dată. Doresc protagonistului întâlnirii noastre de suflet multă →

RAIA ROGAC

sănătate, inspirație și să ne mai întâlnim la asemenea sărbători.

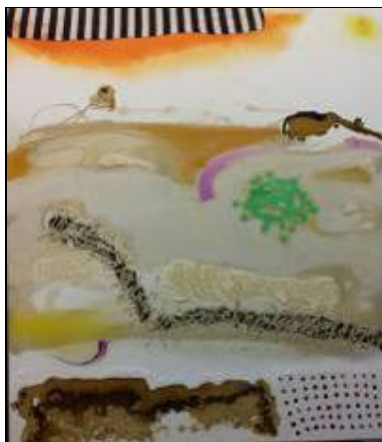
Scriitorul Vasile Căpățână a specificat: suntem într-o zi de duminică, chiar dacă calendarul indică ziua de marți.

Este o carte de mic volum, dar cu gânduri profunde. O apreciere valorică a cărții a făcut-o și regretatul prof. dr. Ion Berghia din Iași în *Prefața* intitulată *O zăbavă de suflet* care, între altele reiterează: Ordinate alfabetic, prezentele *sclipiri de cuget* ne oferă o tematică variată, de la caracteristici omenești intrinseci (amibiție, capricii, patimă, tenacitate, lașitate, egoism etc) la sentimente (iubire, patriotism, prietenie, dor, pesimism, pismă...), iar de la acestea la reflecții asupra universului cu esențialele sale coordonate (timpul, familia, viața politică, moralitatea, natura ș.a.). În majoritate, maximele, cugetările, reflecțiile cuprind precepte morale, silogisme, sfaturi, observații și constatări convingătoare exprimate într-un stil nesofisticat, foarte potrivit pentru a cuprinde un spectru larg de receptori. În încheiere, destinsul profesor îndeamnă cititorii la *Lectură fără grabă!*

Un alt vorbitor Ion Cuzuioc, mai întâi a îndemnat asistența, majoritatea scriitori și jurnaliști, să participe la concursuri și festivaluri de aforisme din RM și România, dându-l drept model edificator pe scriitorul, profesorul, decanul de vârstă, octogenarul Ion Diordiev, care în repetate rânduri s-a învrednicit cu titlul de laureat de la participarea la asemenea evenimente. Un autor de aforisme este un filozof. Cartea lui N.Schițco este asemănătoare unei cărți de rugăciuni, a mai adăugat scriitorul medic Ion Cuzuioc. Un aforism îți poate schimba modul de viață, poate substitui orice medicament. Cunosc omagiatul de ani buni, aceasta mi-a permis să-l prezint în câteva eseuri publicate în *Literatura și arta*, am scris și despre soția lui – poeta Nina Schițco-Căpățână. În același context elogiativ poeta, prof. Victoria Fonari, a specificat: am venit la *Duminica gândurilor*. La o astfel de carte nu se poate ajunge fără dragoste de viață și de oameni, fără multe lecturi și pasiune. Este un alfabet, în care vedem cuvinte cu profundă semnificație. Recomand cartea tuturor cititorilor și o voi prezenta studenților

mei, pentru că sunt maxime care ne sensibilizează sufletul. O duminică de fiecare dată este o sărbătoare, dar și o zi de marți poate fi sărbătoare, când este vorba de *Duminica gândurilor*. Gutiera Prodan, în calitate de președinte UZPR, filiala Chișinău, l-a caracterizat succint astfel: N.S. valorează cât o mie de prieteni. E un om bun, calm, inteligent, cult, este un om pe care totdeauna te poți bizui. Și pentru că familia Schițco este una de creație, le doresc ambilor soți inspirație și revelație. Vreau să accentuez asupra unui detaliu: cartea este de un format excelent, încapă și în geantă, dar și în buzunar, în buzunarul de la inimă. Silviu Tabac, șeful Comisiei Prezidențiale de Heraldică, a spus că pe ambii îi unește serviciul, subliniind că produsul intelectual al lui N.S. – cartea lansată, este concepută și scrisă în afara programului. Sunt gânduri frumoase care merită toată aprecierea. Ionel Căpiță consideră cartea lansată un omagiu adus gândului, în care este multă dragoste și respect. Dumnezeu i-a dat har ca să vadă esența, să descifreze minunea și enigma cuvintelor, ca mai apoi să ni le ofere nouă. Ion Diordiev: mă bucur că în livada aforismelor basarabene, pe lângă Grigore Vieru, Nicolae Dabija ș.a. a mai venit un sol al genului. Când Nicolae Schițco mi-a dat să citesc un buchet de aforisme, după lectură, l-am îndemnat să le adune pe toate într-o carte.

Azi oamenii nu prea citesc, pe când aforismele îndeamnă lectorul nu numai la citire, dar și la meditație. Eu aș împărți cartea în trei compartimente: I – gânduri care ne pun pe gânduri; II – gânduri care ne --

Mircea Moldovan, *Miriapod*

spun cine suntem și III – gânduri care nasc gânduri. Au mai luat cuvântul acad. Gh. Baciuc, criticul literar Tudor Palladi, publicistul Gh. Ciobanu ș.a.

Atmosfera de sărbătoare a fost întregită și de coloana sonoră, susținută de naistul Igor Podgoreanu, acordeonistul Ionel Tălămbuță, compozitorii Savelie Cojocar și Ilie Văluță care, pe lângă multe frumoase melodii, au interpretat unele și pe versuri de Nicolae Dabija și în premieră piesa *Cântare Sofiei*, pe versurile omagiatului.

În încheiere, Nicolae Schițco a mulțumit tuturor pentru cuvintele de apreciere și prezență, în primul rând nevestei Nina Schițco. A mai spus că toată lumea conștientizează că muzica și cuvintele ne marchează gândurile, pentru el cele din urmă fiind mai aproape de suflet și cuget, altoite cu povețele părinților și surorilor. Durabilitatea Pământului se sprijină pe cuvânt.

Ceea ce am adunat în *Duminica gândurilor* este rezultatul frământărilor de vreo șapte ani, a menționat autorul, mulțumind acad. Nicolae Dabija pentru sfatul de a *aseza fiecare gând la locul lui potrivit*, arătând totodată că la scrierea plachetei a avut trei imbolduri: titlul cărții (foarte reușit după părerea mea și a vorbitorilor), reieșit din conținut, care trebuia să se preteze standardului cărții de buzunar și un omagiu adus muncii și omului.

Sunt multe aforisme de reținut, de exemplu: *Adevărul este realitatea care salvează omenirea și sprijină bunul ei nume*. În replică eu aș spune: *Dar câte sacrificii trebuie să facă omenirea pentru a fi salvată?* Și un altul: *Amintirile, doar amintirile ne renasc. Viitorul ne ademenește prin speranță*. Eu aș completa: *Amintirile întruchipate în fapte, doar acestea, ne renasc*. Și ultimul aforism, citat: *Prietenul poate și să te jignească și tot prieten rămâne. Dușmanul și când te laudă, tot dușman rămâne*. Iată și versiunea mea: *Prietenul dacă-i prieten, să nu te jignească, căci cine știe dacă mai rămâne prieten după...* Și: *Dușmanul și când te laudă, tot dușman rămâne, dar despre aceasta doar cel pățit știe*.

Și pentru a ne trezi curiozitatea, Nicolae Schițco a dat citire unor cugetări care vor intra într-o nouă carte de aforisme. Vom aștepta-o cu drag și pe aceasta.

EU SUNT OMUL MUNCII ȘI FAPTELE MELE IMPOSIBIL DE EGALAT...

România nu mai există, e lipită de expirarea imperiului de care a fost hipnotizată sau mai bine-zis, de conducătorii ei. Algoritmul natural al prăbușirii imperiilor m-a convins că eu nu sunt aici pentru țelul cuiva, ci pentru credința mea. Rolul meu nu e să mă aliniez cu simplificarea sistemului de a profita pe moment, să trăiesc în ordine ca să îi salvez prin încurajări financiare pe conducătorii lui și să-i promovez într-o lume care iubește doar banul, evitând falimentarea naturală a unei clasei obsedate să dețină controlul pentru a nu paraliza economic civilizația. Lanțul prăbușirii începe de la cap. În disperare și lipsă de fonduri, toate organizațiile și serviciile locale, apă, sănătate, electricitate, educație, transport, comunicații etc. sunt vândute particularilor necruțători și hrăpăreți, jefuito-rilor care văd o oportunitate de îmbogățire în speranța salvării „văcuței” locale care întreține populația și pe cei angajați. Chiriile se triplează în toate câmpurile administrative locale, iar cu ele toate mecanismele de protecție ale țării, pe nesimțite, ducând spre prăbușirea economică și politică a întregii națiuni. Mai are importanță dacă am muncit toată viața și-am fost mândru de faptele mele bune? Depinde de cine sunt în relație cu locul și familia în care m-am născut, de cine sunt în funcție de locul și rolul meu în viață. Dacă am oarece sentimente pentru aproapele meu, atunci trebuie să particip la bunăstarea și demnitatea existenței lui. Întotdeauna, când un sistem se prăbușește se deschid casele de noroc și toleranță, cazinouri, ia amplexare prostituția, crima este în creștere și prosperă și, te întrebi unde sunt cei care ar trebui să controleze și să estompeze aceste fenomene? Oare poliția, sistemul justițiar sunt cei care dau frâu liber prădătorilor? O perspectivă sumbră, înfricoșătoare!!!

Majoritatea românilor doresc o viață liniștită fără a le păsa de cruzimea politică din media și cirul zilnic de pe ecrane. Internetul presupus un instrument de înnobilitare s-a transformat într-o caracatiță de înrobire și control al planetei. Dacă ai parvenit în democrația de după comunism, atunci vei lupta încontinuu să-ți păstrezi averea și să-ți ții pe cei săraci sub papuc la nivel de prostie și inferioritate, incapabili să lupte pentru drepturile omului și corectitudine politică. Pe de altă parte, clasa de mijloc este încurajată să iubească banul, astfel se continuă

spălarea pe creier, crezându-se cu sfințenie că adevărata fericire este acumularea banului. Prin această atitudine de lăcomie, au convingerea că averea-i secretul unei vieți fericite.

Suntem cu toții unici și de neegalat prin faptele noastre, depinde în ce direcție le îndreptăm. Avem senzația că lumea familiară nouă se prăbușește și în disperare ținem cu dinții de ea. Nu mai țineți! va sfătuiesc. Schimbarea e inevitabilă, iar rolul nostru este să ne adaptăm și să ne realizăm rolul și datoria față de aproapele. Generația nouă nu știe asta și investește cu elan și încredere în idei noi pe care le încastrează cu talent în ruinele vechii lumi, de parcă cineva intenționat regizează și trage sforile din întuneric evenimentelor de pe pământ. Sigur! Nu este Dumnezeu Biblic atât de familiar nouă, după a cărui porunci ne conducem și funcționăm. Atunci, înseamnă că este o echipă mult mai sofisticată, complexă în afara planetei, care experimentează strategii de viațuire cu sufletele noastre. Intenționat suntem întrerupți de la evoluția spirituală pentru a lăsa loc unei noi repetări, s-o luăm din nou de la zero. De ce? Este oare țelul nostru de a crește intelectual aici sau de a livra cât mai multe spectacole, cât mai multe versiuni, rețete ale aceluiași fel de mâncare? E ca și cum suntem prizonierii sistemului, captivi în „Patul lui Procust” și nu putem scăpa din această treaptă a evoluției. E ca și cum cineva posesiv nu dorește ca omul să afle că planeta este rotundă. Suntem ținuți într-un model de prefăcătorie fericită, într-o menhină roz. Îți place culoarea, îți dă speranțe, este un fel de fudulie de a fi om fericit, deși simți cum și cât de tare ești strâns în chingă. Nu se dorește să-l lase pe om să afle adevărul! „Cine ești tu?”, „Ce cauți tu aici?”. Trăim într-un tablou de ev mediu. Un fel de „inchiziție”. Suntem închiși într-o cușcă, ne complacem din neputință și ca să uităm de rolul nostru, de muncă și faptele pentru care am fost creați, ne jucăm de-a mama și de-a tata, de-a războiul și de-a pacea, de-a fericirea și de-a mizeria, durerea și dragostea, ne schimbăm rolurile și calitățile și jucăm mereu o nouă piesă în care personajele se schimbă între ele: Dumnezeu cu satana, femeia cu bărbatul, canibalul cu victima, criminalul cu polițistul etc. Ne respectăm, ne batem joc de noi. Le luăm cu rândul și pe rând. Suntem un sac de emoții, de trucuri și șmecherii. Cât de jos coborâm? Suntem cobaii, cui? Ni se spun povești care devin apoi realitate, suntem pregătiți dinainte, încet

pentru infern, calvar. Suntem mereu duși de nas de la o civilizație la alta. Să fie pământul o școală de creștere sau o seră de cultivare a sufletelor pentru un aprozar „așa promis nouă” DIVIN? Ne sunt mereu create situații de violență și rasism care ne sunt servite de sute de ani ca lecții de creștere morală fără a avea soluții finale, de încheiere și mers mai departe de parcă omenirea trebuie să trăiască mereu în ciclul aceleiași păcate de parcă am fi epuizat toate experiențele posibile din univers. S-ar părea că „învățătorii” noștri sunt limitați, anemici divin. Poate că ar trebui pensionați și angajați alții noi, cu adevărat progresiști și înălțători.

Eu sunt omul muncii și al faptelor mele sau un epuizat ca erou al generației mele și apoi abandonat pentru a face loc noii generații de sacrificiu, de inocenți, o nouă generație care vrea și ea să trăiască viața ta, să aibă și ea șansa să o simtă, să simtă lanțul în scrânciobul vieții false al învârtitului prin istoria învingătorilor de azi. A magicienilor infernului dantin.

Tu, obosit renunți și îți accepți destinul, întrebând dezamăgit: oare pentru asta suntem noi aici? Să capitulăm? Cei noi, zicând că e randul lor să se dea și ei mari ca să trăiască experiența ta, așa că te vor ignora pe tine cel bătrân și încercat și vor merge înainte. Acesta e și motivul pentru care istoria a fost scoasă din programa școlară?! Manipularea și spălarea creierului continuă pe arena globală cu prioritate și le trăim cu plăcere și pasiune ca supereroi. Deci, azi suntem cu toții supereroi așa cum am fost odinioară în comunism cu toții egali, la fel de săraci. Nu e mare diferență, doar denumirea e alta. EU CONTINUI, SUNT OMUL MUNCII ȘI FAPTELE MELE, IMPOSIBIL DE EGALAT..., ÎN RINGHIȘPIL!

AMEȚIT sau TREAZ, mă întreb: UNDE-I ROMÂNIA?

BEN TODICĂ

Scena

Rinocerizarea, un pericol real?

Teatrul Municipal „Matei Vișniec”, din Suceava, își încheie cel de-al doilea an calendaristic al existenței sale, cu premiera unuia dintre cele mai cunoscute texte ionesciene – „Rinocerii”. Publicat în anul 1959 a cunoscut în timp numeroase reprezentări scenice, în viziuni regizorale dintre cele mai spectaculoase, depășind cu mult spațiul european.

Regizorul și totodată scenograful *Rinocerilor* suceveni, Alain Timăr, director al Théâtre des Halles din Avignon, montează pentru a doua oară în România, după spectacolul „Ubu rege”, realizat la Teatrul Maghiar din Cluj, în anul 2011. Cu o importantă activitate atât ca regizor cât și ca scenograf, Alain Timăr a creat spectacole pe mai multe meridiane, ajungând până în Coreea de Sud. S-a întâlnit, nu o dată, cu texte aparținând teatrului absurdului cum sunt cele ale lui Eugène Ionesco sau Samuel Beckett, chiar și cu dramatizarea romanului „Procesul” de Franz Kafka.

Așa cum sublinia Eugène Ionesco în „Note și contranote”, „Rinocerii” a fost descifrată, cu precădere, ca o piesă antinazistă, o piesă împotriva isteriilor colective sau a epidemiilor ce se ascund sub acoperirea rațiunii și a ideilor. O piesă împotriva totalitarismului. Montarea lui Alain Timăr prezintă o societate de consumatori într-o lume a consumului, o lume a supermarket-ului, hiperaglomerată de mărfuri. „Masele fasciste au construit un nou templu, acela al consumului cu „C” mare, în care divinizează puterea banului și consumul de bunuri”, mărturisește regizorul.

Decorul funcțional, minimalist, este reprezentat de doar câteva cuburi și de panourile mobile (folosite și ca ecrane), care lărgesc sau îngustează, după caz, spațiul de joc. La început universul imaginat de Alain Timăr se înfățișează ca imaculat, podeaua, pereții complet albi, cuburile, evident, tot albe. Un univers armonios, echilibrat, unde

singura dezordine pare a fi cea din viața lui Béranger. O dezordine semnalată insistent de perfectul, impecabilul său prieten – Jean, care pozează în „omul superior ce-și face datoria.”

Spre deosebire de alte montări ale acestui text, unde rinocerizarea este sugerată, mai ales, prin apariția unui cap de animal pe trupul uman („arătările” articulând sau nu sunete), rinocerizarea fiind mai mult o problemă a mișcărilor care devin grotești, în spectacolul lui Alain Timăr rinocerizarea se produce prin apariția unui trup de „rinocer” cu cap uman. Corpul rinocerului este materializat într-o manieră extrem de originală, cu ajutorul unor combinezoane negre, gonflabile, care în lumină devin gri, amintind de culoarea rinocerilor reali. O mulțime obeză (o altă problemă de actualitate), care cumpără mai mult decât are nevoie, într-un univers haotic dominat de consum. Costumele sunt extrem de sugestive, comice în unele momente, cum este cel al minimalizării siluetei rinocerilor, aducând în scenă o lume fals supradimensionată, o societate „gonflată”, distructibilă printr-o simplă întâmpătură de ac.

Cărucioarele ticsite de mărfuri alimentare și non alimentare devin accesorii indispensabile ale rinocerilor consumatoristi, care dansează cu ele sau le împing de la unul la altul, ca într-un joc.

Tema multiplicării materiei, întâlnită în unele texte ionesciene, mobilele care ajung să îl îngroape pe „Noul locatar”, cadavrul care crește progresiv și ciupercile care invadează apartamentul din „Amedeu”, este prezentă și în viziunea regizorală a lui Alain Timăr, prin mulțimea de cărucioare de supermarket, din ce în ce mai pline, care se înmulțesc pe parcursul acțiunii, ajungând în final aproape să-l strivească pe singurul, pe cel din urmă om – Béranger.

Fiecare apariție în scenă a rinocerilor este dominată de spectaculos – același motiv muzical, bine ales, fumul care inundă scena, completat de proiecția unor unde de tip laser.

Regizorul renunță la unele personaje din textul ionescian în favoarea grupului rinocerilor consumatoristi, care nu numai în imaginația lui Daisy „cântă, dansează, sunt niște zei”, aici au numeroase replici, delimitează spațiul de joc mutând decorul, cântă, ajungând până la a dansa tango.

Cu excepția personajelor principale, ceilalți actori interpretează mai multe roluri. Filozoful și Logicianul sunt interpretați cu vădit farmec de actrițe, Clara Popadiuc și Diana Lazăr, iar celebrele replici ale logicii duse la absurd, ar putea fi înțelese peiorativ și ca o ironie la adresa complicatei „logici” feminine. Echipa de funcționari, formată din tineri actori remarcabili, își individualizează cu multă convingere personajele, chiar și metamorfozate în rinoceri: Cosmin Panaite în Domnul Botard, Cristina Florea în Doamna Dudard, Clara Popadiuc în Doamna Boeuf, Horia-Andrei Butnaru în Domnul Papillon. Delu Lucaci figurează, cu multă feminitate, o ispititoare Daisy, femeia care oscilează între a-și păstra umanitatea alături de Béranger și rinocerizarea alături de grupul care o ispitește cu imense acadele, de asemenea, gonflabile. Așa-zisul prieten al lui Béranger, Jean, capătă contur prin interpretarea extrem de nuanțată a lui Cătălin Ștefan Mindru. Cu deosebit firesc, Răzvan Bănuț îl întrușează pe dezordonatul, rebelul Béranger, singurul care reușește să rămână OM. Modul în care actorul rostește monologul final, după ce se eliberează din mulțimea de cărucioare, sugerează incertitudinea personajului de a fi ales cea mai bună variantă – umanitatea. Regizorul evidențiază astfel pericolul „rinocerizării”, căruia este foarte posibil ca în final să îi cedăm noi toți.

TAMARA CONSTANTINESCU

Vatra veche dialog cu

actorul și profesorul
Paul Chiribută

(III)

T. C. : *Și totuși, în 1987 v-ați hotărât să vă depărtați de casă. De ce?*

P. C. : Am plecat foarte greu din Piatra Neamț, dar, cred, venise timpul să schimb. Sunt convins că fiecare dintre noi simte când trebuie să plece dintr-un anumit loc, la un anumit moment. Mulți nu au curajul s-o facă. A fost greu și pentru mine, mai ales că plecam într-un moment greu, atât pentru profesie cât și pentru existența zilnică. Lipseau lucrurile strict necesare. Până și alimentele deveniseră o problemă. Am intrat prin concurs la Teatrul Național de Operetă „Ion Dacian”, teatrele muzicale fiind singurele din capitală care puteau angaja personal artistic fără buletin de București. În vremea aceea Bucureștiul era un oraș închis. Eu ajunsesem în capitală, fără casă și fără acel faimos buletin, fără de care nu puteai obține nici măcar cele două sute cincizeci de grame din celebrul salam de soia, la care aveai dreptul. A fost o perioadă dificilă, stăteam pe la prieteni, mai dormeam în teatru, apoi am găsit o gazdă. Eram obișnuit cu greutățile, iar faptul că eram îndrăgostit de Ana (actrița Ana Ciontea, n.a.) a făcut ca totul să pară suportabil. Trecerea mea prin Teatrul de Operetă s-a dovedit benefică pentru cariera mea ulterioară. Am luat lucrurile în serios și în scurtă vreme mi-am completat educația muzicală, mi-am adaptat impostația, mi-am lucrat vocea și astfel am fost capabil să joc Celestin, rolul principal din *Mam'zelle Nitouche* de Hreive. Începusem chiar să am un public al meu. În operetă era obiceiul ca vânzătoarea de bilete să treacă înainte de spectacol și să comunice interpreților câți spectatori au cumpărat bilete special pentru a vedea un anumit artist.

Dorin Teodorescu, Daniela Diaconescu, Constanța Câmpeanu conduceau în top, dar și eu, care venisem de curând în teatru, reușisem să am 10-15 spectatori, care veneau la fiecare reprezentație să mă vadă. Asta mi-a creat un anumit statut în teatru și dreptul să fiu apelat „maestre”. Gândul meu era totuși să reușesc să intru într-un teatru de proză. Există în viața fiecăruia oameni care te ajută în cele mai neașteptate momente. Pentru mine Alexandru Lazăr, cu care fusesem coleg la Piatra, a fost unul dintre ei și el mi-a semnalat că la Teatrul „Ion Creangă” se caută un interpret pentru rolul Straforel din *Romanțioși* lui Edmond Rostand, deoarece Mitică Popescu se retrăsese din cauza distribuirii lui într-un film. Piesa era pusă în scenă de regizorul Emil Mandric, cu care lucrasem la Piatra. M-au acceptat și succesul obținut cu acest rol a fost cartea mea de vizită, pentru concursul care s-a organizat la Teatrul „L. S. Bulandra”. Cei de acolo căutau un actor cam pe același gen cu Ovidiu Schumacher, care plecase de curând în Germania. A urmat un alt concurs cu peripeții din cauza aceluiasi buletin, peripeții care au dovedit că sistemul putea fi păcălit cu puțină istețime. Concursul a fost ceva teribil. Comisia era alcătuită din nu mai puțin de 17 membri din legendara trupă a teatrului. Nu cred că îmi amintesc întreaga componență a comisiei, dar sigur erau Victor Rebengiuc, Irina Petrescu, Gina Patrichi, Ion Caramitru, Florian Pitiș și Virgil Ogășanu.

T. C. : *Se spune că de-a lungul existenței, anumiți oameni care apar în viața noastră... întâlnirea cu ei nu pare a fi întâmplătoare. Ce reprezintă regizorul Silviu Purcărete pentru cariera și existența dv? Să începem cu Mercutio, apoi cu acel spectacol-eveniment Piateta, din 1986...*

P. C. : Cu siguranță că nici o întâlnire nu este întâmplătoare, numai că nu toate ni se arată în adevărata lor lumină. De multe ori le judecăm greșit, sau nu suntem pregătiți să înțelegem importanța unor astfel de ocazii. Privind în urmă... consider că am avut noroc de multe asemenea întâlniri și de mulți oameni care m-au ajutat. Sincer vorbind, nu cred că am fost întotdeauna la înălțimea șanselor care mi s-au oferit. E un subiect interesant care trebuie analizat cu atenție, desigur cu o altă ocazie. Mă întrebați de întâlnirea cu Silviu Purcărete care, fără îndoială, a reprezentat unul dintre momentele cele mai importante ale structurării mele. Dacă este să fiu sincer, nici pentru această întâlnire nu am fost pregătit și

n-am fost capabil să cuprind tot ce mi s-a oferit. Mercutio a însemnat o primă etapă a apropierei noastre. La vremea aceea și Silviu, dar mai ales eu, ne aflam la începutul căutării identității, atât umane cât și profesionale. Spectacolul, încă tulbure, anunța apariția unui regizor și poate a unui actor. Apoi, a urmat apoi o pauză lungă în care fiecare a evoluat în ritmul său și ne-am întâlnit din nou la Piatra Neamț, la *Piateta*, lui C. Goldoni. Aici a început cu adevărat dialogul nostru. Despre acest spectacol s-a scris destul și nu cred că este cazul să adaug și considerațiile mele. Vreau doar să spun că acel spectacol a amplificat, asemenea unei lupe, posibilitățile profesionale ale fiecăruia din acea minunată distribuție. Toți simțeau asta și această bucurie a fost secretul succesului său. Pot spune că Silviu mi-a luminat a doua parte a carierei. Întâlnirea cu el a însemnat începutul unei curse pentru a-l ajunge. Am început să alerg fără să-l văd, dar știind că se află undeva în față, abia acum, după atâția ani, parcă îi zăresc conturul undeva la orizont.

T.C.: *Când regizorul Silviu Purcărete a preluat conducerea Teatrului „L. S. Bulandra” din București, l-ați secondat ca director artistic între anii 1993-1996. Deja formați o echipă?*

P. C. : Cum spuneam, începând cu *Piateta* complicitatea noastră profesională și prietenia, a urcat câteva trepte. El s-a întors la Teatrul Mic, iar eu m-am angajat la teatrul de Operetă, dar avantajul era că locuiam acum în același oraș, iar întâlnirile erau mult mai dese. Cred că discuțiile avute în acei ani ne-au apropiat foarte mult și au pus în lumină o gândire comună despre teatru și dorința unei schimbări, care ni se părea absolut necesară pentru revigorarea mișcării teatrale românești. Tot în acea perioadă am început și exercițiul de admirație, care continuă și astăzi, pentru omul și artistul de excepție Silviu Purcărete. Această ultimă frază n-o să-i placă, dar era necesar pentru mine s-o spun. Cu Silviu este greu să intri în competiție, indiferent despre ce domeniu este vorba. Cultura sa solidă acoperă domenii surprinzătoare, pentru un om de teatru, iar calitatea detaliului se apropie de precizia unui om de știință. Când a fost numit director la Bulandra, eu eram angajat de câțiva ani în teatru. A fost poate singura dată când i-am luat-o înainte. Trebuie totuși să mărturisesc mirarea mea când m-a întrebat dacă nu vreau să-l secondez, ca director artistic. Pentru toți oamenii de teatru instituția aceasta →

TAMARA CONSTANTINESCU

reprezenta un adevărat templu al teatrului de artă și un simbol al forței teatrului românesc. Faptul că făceam parte din acest colectiv reprezenta, pentru mine, doza zilnică de bucurie. Propunerea m-a speriat de-a dreptul și doar argumentul prieteniei și perspectiva schimbării, pe care o evocam în discuțiile noastre, m-au convins. Trecerea noastră pe la direcția teatrului Bulandra s-a întâmplat într-o perioadă agitată din punct de vedere social și de reșezare a obiectivelor și valorilor pentru lumea teatrală autohtonă. A fost, în același timp, o perioadă în care teatrul românesc își făcea loc în peisajul internațional, iar teatrul Bulandra, alături de Teatrul Național din Craiova și de cel din București, era prezent la marile festivaluri de pe toate continentele. Dacă este să judecăm drept această perioadă de directorat, nu cred că am reușit să fim fermentul acelei schimbări pe care o simțeam necesară în teatru. Mișcarea stărnită însă de cele câteva spectacole care s-au produs în timpul acela, de prezența teatrului în Uniunea Teatrelor din Europa și de schimbarea perspectivei de abordare a fenomenului, a lăsat urme care s-au concretizat în anii care au urmat plecării noastre.

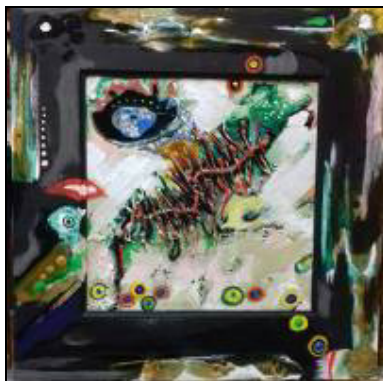
T. C. : *Tot împreună cu Silviu Purcărete ați realizat și acel excepțional proiect numit Danaidele (1994-1997), de data aceasta ca regizor secund și director executiv. Aș vrea să vorbim despre acel spectacol, chiar dacă s-a scris mult despre el la vremea respectivă. Acum, privind în urmă cum mai poate fi descris?*

P. C. : Spectacolul *Danaidele* a fost o aventură în care entuziasmul și inconștiența au ținut loc de rațiune. Primul proiect privat de după revoluție de anvergură europeană încredințat unor români, dintre care singurul cunoscut era Purcărete. Totul trebuia inventat, de la text, la modalitatea de selecție a candidaților, la definirea unei structuri de producție, la descoperirea unei metode de antrenament intensiv, prin care o sută și ceva de tineri (socotind și rezervele), pot învăța noțiunile de bază ale profesiei și pot acționa ca o echipă și până la găsirea posibilităților de cazare, masă și spațiu de repetiție. Fără ajutorul Teatrului Național din Craiova, al domnului Emil Boroghină personal și al Fundației Tofan, cu siguranță că astăzi n-am fi avut acest subiect de discuție. Desigur că exista finanțarea celor patru mari festivaluri de teatru: Avignon, Viena, Amsterdam, Reklingshausen, dar cum să folosești acei bani încât rezultatul să fie

cel dorit. Poate că întâmplările numeroase care au jalonat drumul acestui spectacol ar merita un capitol aparte. Am trăit cu toții o aventură care ne-a marcat profund și care a schimbat multora traiectoria existenței. Pentru mine experiența aceasta a însemnat în primul rând confirmarea mea ca pedagog de teatru. Pentru că nu aveam timp de teorie, am fost nevoit să inventez exerciții, care să răspundă nevoilor grupului și care să ne apropie de obiectivul nostru. Obstacole de tot felul apăreau zilnic și eram obligat să gestionez nu doar problemele profesionale, dar și pe cele care se nășteau din conviețuirea a o sută zece temperamente diferite. În timp ce eu mă ocupam cu armonizarea grupului, Silviu lucra la scenariu. După cum se știe, din piesa lui Eschil n-au rămas decât câteva scurte fragmente. Textul spectacolului a fost o rescriere a întâmplărilor așa cum erau cunoscute din informațiile care au ajuns la noi, cu versuri din alte piese ale lui Eschil. Silviu, cu rigoarea pe care i-o cunoaștem, a realizat o performanță deosebită. Lumea de teatru din Europa și din Statele Unite ale Americii a avut numai cuvinte de laudă pentru această adevărată operă de artă.

Grupul de actori consacrați, care au strălucit în acel spectacol, îi cuprindea pe Radu Beligan, Victor Rebengiuc, Coca Bloos, Alexandru Repan, Mariana Buruiană, Michaela Caracș și Mihai Dinval. Spațiul restrâns nu ne permite să-i amintim pe toți, dar poate vom mai avea prilejul să vorbim despre această aventură artistică remarcabilă, care a consolidat locul de frunte al teatrului românesc în lume și despre care astăzi se învață în școlile de teatru.

T. C. : *Cu siguranță sunt și aspecte despre care nu ați vorbit, în ceea ce privește lucrul cu cei 100 de tineri, care reprezentau „personajul colectiv” și care vibrau ca unul singur. Sau poate momente de care vă amintiți în*

Mircea Moldovan, Dialog

mod special...

P. C. : Îmi aduc aminte de momentul selecției, de zecile de ore petrecute în pavilionul din incinta Complexului expozițional din București, de înregistrările audițiilor pe care le revedeam cu Silviu, de primul stagi de pregătire de la Craiova, care a fost momentul de constituire a grupului cu care urma să derulăm proiectul, de instalarea acelui grup gălăgios de tineri în diverse locații în Craiova și, bineînțeles, de acele trei luni de foc ale primelor repetiții. Îmi aduc aminte cu spaimă de cei cincisprezece pași pe care-i făceam de la locul meu din sală și până pe scenă, timp în care trebuia să inventez un nou exercițiu. În funcție de inspirația zilei respective, acei cincisprezece pași se derulau în ritmuri diferite, dar de cele mai multe ori, când ajungeam pe scenă aveam și propunerea structurată. Fiecare repetiție debuta cu un set de exerciții pregătite de cu seară, dar oricâte aveam în portofoliu tot nu erau suficiente și atunci începea cursa contra cronometru. Presiunea era enormă, iar eu trebuia să fiu atent la coerența înșiruirii exercițiilor, care aveau ca scop transmiterea unor noțiuni de bază ale profesiei și păstrarea unei discipline de muncă într-un grup atât de numeros și eterogen. Probabil că acea presiune și lipsa de experiență, în lucrul cu atâția oameni, făcea ca uneori severitatea mea să atingă cote ridicate de impopularitate. Silviu primea reclamațiile și cu tact concilia situația. Munceam șapte - opt ore pe zi și mă mândresc cu faptul că după trei luni am putut lucra cu un grup omogen, dispus să se angajeze cu curaj într-o experiență artistică de nivelul celei pe care o propunea Purcărete. Ceea ce a impresionat în propunerea pe care Purcărete a prezentat-o producătorilor, a fost fără îndoială curajul asumării unor riscuri de neimaginat în teatrul occidental al acelei epoci și, după cum s-a dovedit, chiar a deceniilor care au urmat. Mă întreb acum, după atâția ani, câți au crezut cu adevărat în reușita acelui spectacol? Curios, corul scepticilor s-a făcut auzit cu precădere în țară, de unde așteptai o oarecare susținere. Orgoliile stărnite de acest spectacol au mers până acolo încât Teatrul Național din București, sub conducerea lui Fănuș Neagu, a înscris în repertoriu *Tamerlan* de Marlowe, piesă a prerenasterii engleze, care număra peste o sută de personaje, *piesă făcută cu bani românești și nu cu subvenții din străinătate*, cum senin s-a exprimat regretatul scriitor din fruntea teatrului.

Teatru

Striptease la Bazin

(Comedie horror sau oroarea de comedie) (XII)

Scena 5

(Aceiași, împreună cu un motociclist)

[Un tânăr îmbrăcat cu o Parka se dă jos de pe o motocicletă și luminează în stânga și dreapta cu un felinar spre a se orienta.]

Babu (privind peste marginea dâlmei) – Stai, soro, că... Uite! E doar unul singur... Că dacă era să ne prindă în frangrant venea un pluton de „milițiști” care ne încercuia cât ai zice „Pește congelat!” și apoi ne duceau la „Melițe” unde trebuia să dăm cu melița despre ceea ce nu știm.

Baba – Dar, cin’să fie? Că un om normal nu are cum să umble pe aici la ceasul acesta...

Babu – Nu știu și nici nu-mi pasă!

Baba – Mai bine, să așteptăm să plece individul...

Babu – Păi, nu vezi că e pus pe căutatelea. Așa că trebuie neapărat să-l neutralizăm tactic.

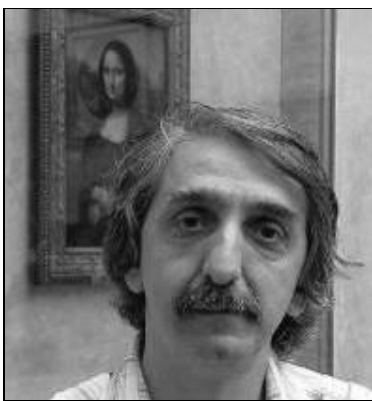
Baba – Și crezi că o să stea să-l prinzi tu?!

Babu – O să-l facem noi să stea. Așa că, mai bine, fii atentă cum devine cu planul de învăluire și apoi de atac... Trebuie să fim hotărâți și foarte convingători, astfel ni se încurcă toate socotelile.

Scena 6

(Aceiași și Potcă)

[Motociclistul se apropie de mormântul tocmai deschis unde se oprește derutat. Se uită disperat în toate părțile. Scoate o hartă și o busolă, încercând să se orienteze la lumina chioară a felinarului. În acest moment vine din stânga Baba țipând ca o buhă, cu cerga fluturând în jurul ei și cu proiectorul bătându-i chipul în mod sinistru, de jos în sus. Motociclistul face un pas înapoi, după care încremenește de spaimă. Din spatele lui răsare Babu care îl lovește în cap cu lopata. Odată căzut, motociclistul este legat fedeleș de cei doi cu fața în sus pe

capacul sicriului presupus ca fiind al ladei.]

Babu – Hait!... Dar de unde și până unde umblă ăsta cu felinarul meu?!

[Babu se întoarce către Babă care își păstrase deghizamentul și se sperie, la rândul lui, foarte tare de arătarea ei.]

Babu – Aiii! Ce m-ai speriat... Stinge odată proiectorul ăla că mă bagă în mormânt!

Baba – Păi,... parcă erai obișnuit cu așa ceva.

Babu – Ei,... cu morții mă împac eu de o viață, dar cu tine mi-e tot mai greu... tot mai greu...

Baba – Și ăsta cine e?

Babu – Să vedem, dară... (Cei doi îl cercetează pe prizonierul lor și tresar deodată)

Babu și Baba – Aoleu, păi, ăsta e Potcă!

Babu – Așa se explică de ce umblă cu felinarul meu pe care mi l-a luat din fugă frate-su, Șotcă.

Baba – Felinarul cui te-a ouat pe lume! Întrebarea e, mai trăiește?!?

Babu (ascultând cu urechea la pieptul lui Potcă) – Da,... uite că respiră... Dacă îi dai cu niște apă pe față se trezește imediat, zic eu.

Baba – De unde apă, că nu am luat...

Babu – Nici nu era nevoie; curge destulă ceva mai încolo la Izvorul-Viu. Du-te și ia de acolo cu o cană!

Baba – Mi-e frică de una singură! Vino și tu cu mine!

Babu – Atunci, mai bine, mă duc eu.

Baba – Nu, nu mă lăsa aici că mi-e urât!

Babu – Of, of!... Bine! Hai, să mergem împreună!...

Baba (arătând cu teamă spre Potcă) – Și cu el... ce facem?

Babu – Nimic. Doar nu are cum și unde să plece așa legat fedeleș cum se află...

[Babu verifică nodurile, după care cei doi dispar prin spatele scenei.]

Scena 7

(Potcă și Motocositoarea)

[Pe fond muzical de Valkirii apare din stânga o arătare drapată în voaluri negre fâlfânde. E vorba de o siluetă feminină care călărește o motocositoare zgomotoasă și fumigenă. Trece pe lângă Potcă, după care frânează brusc. Îl observă cu atenție, oprește motorul, descalecă și se dă cu câțiva pași înapoi. În timp ce se îndreapătă spre Potcă, acesta începe să-și revină și încearcă să se elibereze din strânsoare. Ființa îl mângâie dragăstos, dar cu un râs sadic.]

Potcă – Coană - sau cine ai fi tu - scapă-mă degrabă!

Motocositoarea (fariseic) – Dar cum, pui’ mamii?

Potcă – Simplu: taie funiile astea de pe mine!

Motocositoarea – Nu pot... că - uite - am plecat la drum lung fără de coasă. Zilele aste sunt multe suflete de cosit de pe lume și doar cu o biată coasă nu faci față! Am trecut deci la mijloace postmoderne... he, he, he!

Potcă (îngrozit și începând să priceapă) – Ce... mijloace?... Care „post”, al cui „post”?

Motocositoarea (aproape matern) – În ziua de azi, draguță, ți se poate ierta orice, în afara lipsei de eficiență. Așa că am renunțat la coasă și am luat o... Ha, ha, ha!... o motocositoare în rate.

Zaiafet – Moto... cum?! Adică,... ce vrei să spui?!... Că tu... că mie,... îmi,... tocmai mi s-a...

[Râzând sardonice, Motocositoarea auncă niște rânduri de voaluri de pe ea, îi deschide șlițul lui Potcă, după care îl încalecă, violându-l îndelung pe capacul cosciugului. Satisfăcută, descalecă, își rearanjează cochecul voalurile și urcă fluierând pe motocositoare, ieșind tot prin stânga ca și cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Potcă rămâne leșinat pe capacul cosciugului.]

CRISTIAN STAMATOIU

Sevalet

MIRCEA MOLDOVAN

Născut la 11 noiembrie 1947 în Valea Izvoarelor, jud. Mureș.

Studii:

1968-absolvent al Facultății de Arte Plastice, Cluj-Napoca.
1982-absolvent al Institutului de Arte Plastice „Nicolae Grigorescu”, București.
Membru U.A.P.

Expoziții personale:

-2000- Mureș, Complexul „Izvor”
-2001- Târgu Mureș, Galeria „Fortuna”
-2002- Târgu Mureș, Banca Comercială Română
-2003- Mosbach, Galeria Stuman, Germania
-2004- Târgu Mureș, Institutul „Gheorghe Șincai” al Academiei Române
-2018- Brașov, Galeria „Amfitrion”

Expoziții de grup:

-1967, 1968- Cluj-Napoca, Salonul Tineretului „Primăvara Studentească”.
-1970-2018- Târgu Mureș, „Saloanele Județene”/„Salonul Anual” organizate de U.A.P.
-1985- Cluj-Napoca, Salonul interjudețean, Galeria U.A.P.
-1986- Târgu Mureș, Salonul interjudețean, Galeria U.A.P.
-1987- Alba-Iulia, Salonul interjudețean, Galeria U.A.P.
-1996- Târgu Mureș, Expoziția „Armonia”, Galeria U.A.P.
-2000- Kecskemet, Ungaria, Muzeul de Artă.
-2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, Covasna, Expoziția Internațională de Pictură, Galeria „Csoma”.
-2001- Budapesta, Ungaria, Centrul Cultural Român.
-2001- Târgu Mureș, Expoziția de pictură „Lumină din lumină”, Galeria „Fortuna”.
-2001- București, Salonul Național de Artă Plastică, Pavilionul Romexpo.
-2002- Bistrița, „Simpozionul de Pictură Colibița”.
-2002, 2003, 2004, 2005, 2010- Târgu Mureș, „Totem 21”, Galeria U.A.P.
-2005- Târgoviște, „Totem21”.
-2005- Bistrița, „Totem21”, Galeria U.A.P.

-2005- Târgu Mureș, Expoziție de Pictură „Învieră”, Muzeul de Etnografie.
-2006- București, „Salonul Național de Artă”, Palatul Parlamentului, Sala de Expoziții „Constantin Brâncuși”.
-2007- Piatra Neamț, Bienala Nationala de Artă Plastică „Lascar Vorel” ediția a VI-a.
-2009- București, Expoziție de pictura, galeria U.A.P, Caminul Artei
-2009- Salonul național concurs de artă plastică „Atitudini Contemporane” ediția a II-a, Ploiesti, Deva, Hunedoara, Sibiu, Constanta, Slobozia, Calarasi, Bucuresti, Curtea de Arges, Buzau, Barlad.
-2009- Piatra Neamț, Bienala Nationala de Artă Plastică „Lascar Viorel” ediția a XI-a.
-2010- Tîrgu Mures, „Totem” expoziție internaționala de arta plastică, ediția a VI-a.
-2010- Iasi, „Totem” expoziție internaționala de arta plastică, ediția a VI-a.
-2011- Târgu Mureș, „Totem”, Mureș Mall
-2014- Brașov, Expoziție intrnațională de artă, Teatrul Dramatic Sic Alexandrescu
-2014- Târgu-Mureș, Expoziție de pictură, Casa de Cultură Mihai Eminescu
-2014- Budapesta, Expoziție de pictura, Galeria Mamo
-2015- Brezoi, expoziție de pictura, Primaria Brezoi
-2015- Targu Mures, Expoziție mozaic si pictura, „Factum 2014”, Galeriile UAP.
-2015- Bistrita, Expoziție de pictura si sculptura, Galeria UAP.
-2015- Bucuresti, Expoziție de pictura si sculptura, Academia de Stiinte Economice.

-2016- Timisoara, Expoziție de pictura, Galeria UAP Pygmalion .
-2016- Ramnicu Valcea, Expoziție de pictura colectia Dr. Nicolae-Ioan Vranceanu, Galeria UAP.
-2016- Sighisoara, Expoziție de pictura .
-2016- Deva, Expoziție de pictura colectia Dr. Nicolae-Ioan Vranceanu, Galeria Forma UAP.
-2016- Deva, Salonul anual de arta, Galeria Forma, UAP.
-2017- Brasov, Maestri ai artelor vizuale – Filarmonica Brasov.
-2017- Brasov, Colectia Dr. Nicolae-Ioan Vrancean, Galeriile Amfitrion de la Patria – Filarmonica Brasov.
-2017- Chisinau-Bacau, Saloanele Moldovei, editia a XXVII-a.
-2017- Arad, Bienala internationala de pictura Arad, Galeria de arta „Delta”.
-2017- Piatra Neamț, Bienala Nationala de Artă Plastică „Lascar Vorel” ediția a XV-a.
-2018- Salonul artelor vizuale hunedorene „Alb-Negru”, Galeria de artă „Forma”, Deva.
-2018- Colecția dr. Nicolae Ion Vrancean, Galeria de artă a municipiului Alba Iulia.
-2018- Salonul Național de Pictură Mică, ediția a XIX-a, Brăila.
-2018- Salonul de creație Brezoi, galeriile Cozia, Râmnicu-Vâlcea.
-2018- Expoziție de grup UAP Filiala Mureș, Budapesta, Ungaria.
-2018- Expoziție In Memoriam Adrian Chira și prietenii, Muzeul de Artă Comparată Sâneorz Băi.
-2018- Salonul Național de Artă Contemporană - Centenar 2018, UAP, București.
-2018- Expoziția „Colecția de Artă Dr. Nicolae-Ioan Vrancean”, Galeria “Maria Berinde”, Cluj-Napoca.
-2018- Expoziția Concurs „Bienala Internațională de Artă Ion Andreescu”, Ediția a XI-a, Buzău.
-2018- Expoziția Concurs „Bienala Internațională de Artă Contemporană Nicolae Tonitza”, Muzeul “Vasile Pârvan”, Ediția a II-a, Bârlad.
-2018- Expoziția Concurs „Bienala de Artă Plastică Gheorghe Petrașcu”, Ediția a XIV-a, Târgoviște.

Tabere și simpozioane de creație:

-1994- Sânegeorz Băi, Bistrița
-1995- Băișoara, Cluj
-1996- Călușeri, Mureș
-2002- Colibița, Bistrița →

CONCURSUL NAȚIONAL „OCROTII DE EMINESCU”

Organizat de ASTRA, Despărțământul „Timotei Cipariu” – Blaj, Concursul Național „Ocrotii de Eminescu”, Ediția a XIX-a, 26 ianuarie 2019, se va desfășura la Centrul de Cultură «Iacob Mureșianu» Blaj, unde va avea loc și festivitatea de premiere, în 26 ianuarie 2019.

Concursul are două secțiuni: recitare din lirica eminesciană, creație literară: poezie.

La concurs pot să participe elevi aparținând Școlilor gimnaziale, liceeni și studenți, secțiunile adresându-se pe de o parte elevilor de gimnaziu (la recitare) iar pe de altă parte liceenilor și studenților.

La secțiunea recitare, concurenții trebuie să pregătească un text reprezentativ din creația eminesciană. Textul să fie bine cunoscut și interpretat adecvat (nu se acceptă citirea textului)

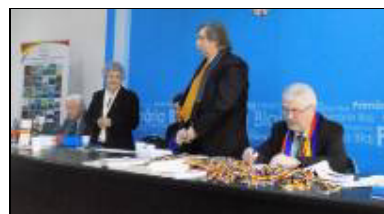
Se recomandă ca timpul de recitare să nu depășească sub nicio formă 5 minute, iar din poemele ample eminesciene să fie alese doar fragmente.

La secțiunea creație, concurenții trebuie să trimită: 4-6 poezii

Lucrările vor fi redactate la calculator, având un motto, la care se adaugă un CV.

Vor fi acordate premii.

Lucrările se vor trimite până cel târziu la 22 ianuarie 2019 (data poștei) la adresele persoanelor de

Silvia Pop, Nicolae Băciut, Răzvan Ducan, ediția a XVIII-a 2018

contact, fie prin poștă, fie prin email: Claudia Oancea-Raica, str. Tudor Vladimirescu, nr. 56, Blaj, tel: 0744560918, e-mail: crisanclaud@yahoo.com, danielapanazan@yahoo.com

ASTRA, Despărțământul „Timotei Cipariu” Blaj,
Președinte: ing. IOAN MIHĂLȚAN

→2002- „Mina Praid”, Praid
-2002, 2003 - Sângeorgiu de Mureș, Mureș
-2008- Primăria Tîrgu-Mureș
-2008- Biertan, Sibiu
-2009- Bazna, Sibiu
-2010- Mila 21, Delta Dunării
-2011- Totem, ediția I, Căprioara, Arad
-2014- Simpozionul internațional de artă “Factum” Hărman-Brașov, ediția a XIII-a
-2015- Simpozionul de pictură Brezoi
-2016- Simpozionul internațional de artă “Factum” Hărman-Brașov, ediția a XIV-a
-2017- Simpozionul internațional de artă “Factum I” Hărman-Brașov, ediția a XVII-a
-2017- Simpozionul internațional de artă “Factum II” Hărman-Brașov, ediția a XVII-a
-2018- Simpozionul internațional de artă “Factum I” Hărman-Brașov, ediția a XVIII-a

Bibliografie selectivă:

Enciclopedia Artiștilor Români Contemporani, edit. Alexandru Cebuc, Vasile Florea, Negoită Lăptoiu, vol. IV, edit. Arc2000, București.

- Catalogul „Salonul Național de Artă”, 2001, editat de Uniunea Artiștilor Plastici din România și Ministerul Culturii și Cultelor.
- „Imagini ale muntelui”
Simpozionul Național de Pictură, Colibița 2002, în

Revista de Literatură și Artă, Anul I nr.2/2002.

- „Tabăra Internațională de Pictură „Armonia””, Sângeorgiu de Mureș, în *Documentar* nr.10/2003.

- Catalogul „Totem21” pe 2002, 2003, 2004, 2005, 2010, 2011 editate de Ministerul Culturii și Cultelor și U.A.P Târgu Mureș.

- Catalogul „Csoma”, Covasna, 2000, 2001, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2011.

- *Repere ale Artei Plastice Mureșene*, edit Ansid 2006.

- *Târgu Mureș, oraș al artelor*, editat de Primăria municipiului Târgu Mureș și Revista Vatra, 2006.

- Catalogul „Salonul Național de Artă 2006”, Editura Artiștilor Plastici din România.

- Catalogul „Simpozionul Național de Artă, Bistrița 2001-2006”, edit. Charmides, 2006.

- Catalogul „Bienala de Artă plastică „Lazar Vorel”” Piatra Neamt, ediția a VI-a 2007, edit. Autograf, Piatra Neamt.

- Catalogul „Donație Elisabeta - Gheorghe David”, din anii 1984, 2006, 2007, editat de Consiliul Județean Mureș, Muzeul Județean Mureș și Muzeul de Artă Târgu Mureș, 2008.

- Catalogul „Salonul Național Concurs de Artă Plastică ”Atitudini Contemporane”, ediția a II-a, 2009.

- Catalogul „Bienala Națională de Artă Plastică „Lazar Vorel”, Piatra Neamt, ediția a XI-a 2009, editat de „Autograf” Piatra Neamt.

- *Tradiție și modernitate în pictura românească*, tipărit la Eurogama Invest, 2009.

- Catalogul „Totem”, expoziție internațională de artă plastică. Ediția a VI-a. Târgu Mureș, 2010, editat de Regia Autonomă Monitorul Oficial.

- Catalogul „Totem”, Simpozion de pictură, Căprioara, iulie 2011, ediția I.

- Revista de artă „FORMA” nr 20/2016.

- Catalogul „Saloanele Moldovei”, ediția XXVII-a 2017.

- Catalogul „Bienala Internațională de Artă Contemporană “Nicolae Tonitza”, ediția a II-a, Noiembrie 2018”, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2018.

- Catalogul “Salonul Național de Pictură Mică, ediția a XIX-a, Brăila 2018”, suport digital.

Diplome și premii:

-Diplomă Nominalizare la Premiul pentru Pictură, Concursul Național de Plastică Mică ”Dr. Constantin Teodorescu”, Bârlad, ediția I, 2016

-Diplomă Nominalizare la Premiul pentru secțiunea Pictură, Bienala Națională de Artă Plastică ”Lascăr Vorel”, Piatra Neamt, 2017

-Diplomă Premiul Special în cadrul Bienalei Internaționale de Artă Contemporană ”Nicolae Tonitza”, Bârlad, ediția a II-a, 2018

Lumea lui Larco

IANUARIE

E prima lună-n calendar,
Din urmă-i vine făurar,
Afară H₂O îngheață...
Dar nu și prețurile-n piață.

UNII TINERI S-AU CUNOSCUȚ PRIN INTERNET

Aprinsă dragoste-au avut,
Erau frumoși ca Luna,
Trei zile nunta a ținut...
Divorțul numai una.

EVALUARE

Bilanțul vieții l-am cernut
Și spun cu nostalgie-n glas:
Că meritele au trecut,
Pe când greșelile-au rămas!

IARNĂ GREA ȘI EDILUL ORAȘULUI

Primar ca dumnealui un altul nu-i,
Această iarnă e-o dovadă,
Că a lăsat ceva în urma lui...
Mai multe urme pe zăpadă.

NOSTALGIE LA ÎNCEPUT DE AN

Un an s-a dus în largul hău,
Pe ghem e mai puțină ață,
Păcat c-a fost cu noi el rău...
Că ne-a luat un an din viață!

O LACRIMĂ LA MARGINE DE DRUM

La margine de drum, bătrâna,
Pe unde trece târgovețul,
Ia merele din coș cu mâna,
Le numără și spune prețul.

Cântaru-i scump, ne-a zis, eu n-am,
Dar știu cum să le potrivesc:
Vreo opt sunt la un kilogram,
Eu, maică, nu vă păcălesc!

Pe ele n-am dat chimicale,
Fac, să mă credeți, sfânta cruce,
Căci bagă lumea în spitale
Sau în mormânt direct o duce.

Din opt e unu viermănos,
Ce n-o să stea pân' la Crăciun,
Dar nu-l arunc, căci e gustos,
Îl curăț și pe urmă-i bun.

A stat vânzarea s-o sfârșească,
Așa cum a făcut și ieri,
La Primărie să plătească
Impozit pentru patru meri.

IARNA LA ȚARĂ

Bătrânii nu-și mai află locul,
Fiind de-o vreme singurei.
Cum n-au nici cu ce-aprinde focul,
Se ceartă până sar scânteii.

MOMENT PRIELNIC

Abil e-oportunistul care
Găsește, uneori, pe-alese,
Și în porțița de scăpare
O cheie-a marilor succese.

ÎNGRIJORARE

Umblând mereu - și nu sunt glume -
De-o apăsare nu mai scap:
Azi știu atâtea despre lume,
De-mi vine să-mi iau lumea-n cap!

„LA PLĂCINTE ÎNAINTE”!

Atunci când o aromă de plăcinte
Se împânzește iute prin coline,
Pe loc toți olfactivii nervi îl țin
Trezit pe om să meargă înainte.

Pe dragele meleaguri carpatine
Spre un miros atrăgător, fierbinte,
Chiar de o fi să calce pe morminte
Un insolent s-avântă, nu s-abține.

Va îndruga cuvinte dulci, miroase,
Fiind și grijiului ca un părinte,
Văzând că lui a bine îi miroase,

Împarte sfaturi înspre orișicine
Dar tocmai asta nu-ți miroase-a bine
Și ai convingerea că dânsul minte!

PASTEL DE IARNĂ GREA

Zgribulite-s ciorile pe ram,
Neaua a-mbrăcat ogorul,
Groaznic bate crivățul în geam
Și la poartă... receptorul.
VASILE LARCO

De la un clasic citire:

ELENA BASSU 1957-1995

Epigrama

Prin patosu-i adesea bizar,
Cu care-adulmecă ea prada,
E scorpionul literar:
Ucide victima cu coada!

Arbitrul

Să-l definesc într-un catren
Nu-i dificil pe cât se pare:
Arbitru-i omul din teren
Ce ia decizii... arbitrare!

Celui care calcă pe spațiile verzi

Strivind o floare cu piciorul,
Trăiești plăcerea insolită,
Pe care-o are ierbivorul
Când simte iarba cub copită.

Comportament vegetal

Vizând înălțimea cu jind,
Ca iedera-s unii, adică,
Proptele când au, se ridică,
De n-au, se târăsc și se-ntind!

Epigramistul

E alpinistul literar modest
Ce tinde-n salturi să înfrunte timpul
Și-având acces barat spre Everest,
Se mulțumește totuși cu Olimpul!
Selectie VASILE LARCO

CATRENE CORALIGENE

Prea multă democrație strică
Demos-kratos - cât un pui -
Li s-ar potrivi mănășă:
În prezența șefului
Toți vorbesc și râd ... din gușă.

Istericale
Pilangiul scorțoros
E-un copil istericos:
Să-i fixezi când grânițele,
Îl apucă hăchițele.

Cât de mare-i dragostea
Lele, pentr'-un păhărel
Dă și haina de pe el.
Dumneata dacă l-ai vrea,
El ți-ar da și inima.

Onor post-mortem
Vai, săracul om sărman,
Toată viață'-a tras în ham,
Doar spre viața de apoi
A fost tras de patru boi.

La taclale la tractir
Văd doi muți pe-al treilea: Nae.
-Să-l luăm că-i bun de hanță.
Dar cum n-a avut prestanță,
Nu i-au dat nicio lețcaie.

Glumiță postebrietală
Turtă beți, un șip găsiră.
Nu era palincă: gaz.
Din infern când se treziră:
-Dar să știi că are hază!

Unde nu-i cap, vai de picioare
Răblăgite metereze,
Doar picioarele, nu cuca,
Mai erau în parte treze.
Și-a luat-o hăbăuca.

Unu contra la doi
Un câțel din ceia răi s-a
Pus cu puui-n hărțuială.
Puii cad la învoială,
Doar câțelul trage hăisa.

Inadvertențe costisitoare
Dionis scăpase firul
Ariadnei în clăbuc.
Firul se făcu hăbuc.
Ei - prilej să-i ia chimirul.

Mânzul
El zburând prin pomi cu cucii,
Ea-i dădu, galant, papucii.
Nu s-au înțelea la prețuri.
Greu să ții buiacu-n hățuri!

Patroana
Firma lui era pe ducă,
Dar a fost - el să se ducă.
Ea, văzându-se stăpână,
A luat hățur'le-n mână.

Afacerea
O reglezi piano-forte
De-o conduci cu mână forte.
Cum te lași un pic pe-o rână,
Cum scapi hățur'le din mână.

Că-i hâr, că-i mâr
Când încerci să-i afli motivul,
Parcă ar juca la polo:
Hâr încoace, hâr încolo
Și-o sucește respectivul.

Na-ți-o bună!
Bucuros rău de zănat,
C-a scăpat și el la plache,
Tot atunci l-au turnat
La hârdăul lui Petrache.

Olm îmbătător, dar înșelător
Singur, șoricelul. Solo.
Vrea să tragă-un pui de slană:
Hărți încoace, scârți încolo,
Pân' s-a prins, bietu,-n capcană.

Omul
Toată viața de-a pârânga,
Nici să dea la șoareci apă,
Hât în dreapta, hât în stânga,
Până cade drept în groapă.

I-a-nchis pliscul
Cu penajul său, învolutul,
Un paun sfidează Oltul.
Vine-un val și-i pune branțul.
Nu zi hop pân' nu sari șanțul.

Credincioși paharului
Cum aud că-i hram în sat,
Cum ne bat și ei la poartă,
Meșteri bun la închinat,
Deși nū știm ce hram poartă.

Iarna sfintei crize
Cântă-o buhă-un cântec frânt
A prăpăd. Nu deie sfântul.
Prin hambar ne bate vântul.
Iarna ne-om hrăni cu vânt.

Alt Căniță, om sucit
Mic – conflicte cu cocenii,

Mare – alte ciudățenii.
Ce viespe mi l-o-nțepa,
Că umblă huci-marginea?

Capra cu trei iezi
Umblând după griș și lapte,
N-are când să-și vadă iezi.
Deși-i pasăre de noapte,
Se scoală cu huhurezii.

Stare de alertă
Nú știi ce să faci: să pui de-o
Mămăligă și-un lăptic
Șefului dat jos din bric,
Unde fu luat cu huideo?

Despărțire cu năbădăi la Chilia-n port
El, pe chei: -Când vei veni,
Punem noi punctul pe i!
Ea, sfidându-l, de pe punte:
-La calende! Două puncte!

Gelozie indusă
De cum pleacă ea la băi,
Intră, bietul, la idei:
Toți bărbații-s niște răi,
Care se dau la femei.

Grea-ncercare
Rădăcina napului –
Cercarea bărbatului.
Pân' ajungi să dai de-un nap,
Își ies și ochii din cap.

Imprecație
Foaie mândră de prîpas,
Cum nu vii tu, tifose,
Să-i mai tai puțin din nas,
Să-i mai iei din ifose?!!

Vizită inopinată
Sosită fortuit la nacafă:
Cumătru-n colț, legat c-un lanț de
zgardă....
Nervoasă, gazda, brusc : - Da nu vezi,
fa,
Că are igrasie la mansardă?!!

Deziluziile luptătorilor pentru independență
Au crezut că stataliștii
Le-or calma contuziile,
Dar, în fapt, cu comuniștii
Și-au pierdut iluziile.

Idee obsesivă
Are drept obsesie
Să facă impresie.
Și o face-n plastă,
Doar că ... foarte proastă.

NICOLAE MATCAȘ

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Felicitări stimate maestre Nicolae Băciuț pentru realizarea în cele mai bune condiții a celor 12 reviste „Vatra veche”, apariție lunară, din anul 2018, dorindu-vă Dv. și colaboratorilor revistei, sănătate și multiple succese în anul care, cu dreptul, sper, că am intrat și:

**Chiar de la-nceput de an
„Vatra” fie pregătită
Și e clar că nu-i în van,
Câtă vreme e citită!**

VASILE LARCO

(...) din partea mea cu cele mai respectuase urări de sănătate și mult bine și succese mari în talentata activitate pe care o depuneți în conceperea fiecărui număr al revistei ardelene NEPERECHE *Vatra veche*.

Alexandru Seul

Stimate domnule Băciuț,
Din Basarabia Românească ninsă de colinde, vă urez Sărbători fericite și La mulți ani cu sănătate în 2019. „Crăciun binecuvântat, / De rai luminat”!

Arc. Suceveanu

Domnule Băciuț,
Sunteți extraordinar, revista apare cu punctualitate și cu aceeași diversitate cu care ne-ați obișnuit! Felicitări sincere!! Vă mulțumesc pentru publicarea materialelor mele, a fost un cadou neprețuit pentru mine acum, de Crăciun, fapt pentru care vă mulțumesc din suflet!

Vă doresc din inimă sărbători fericite, cu lumină în suflet și pace în gânduri!
LA MULȚI ANI!

Cu deosebită stimă,

Camelia Ardelean

Mulțumesc pentru revistă, felicitări pentru calitatea materialelor și mulți ani dumneavoastră și ei!

Gabriela Apetrea

Stimate domnule Nicolae Băciuț,
Ați editat într-un timp record și nr. 12, pe care-l răsfoiesc imaginar, admirându-vă efortul și capacitățile manageriale. Ca de fiecare dată, un sumar extrem de bogat și variat, reprezentând toate provinciile

românești și menținând laitmotivul anului centenar, inclusiv prin ilustrații grăitoare. Mă bucur că în revista dvs., Basarabia și problemele ei se află constant la sânul Țării-mame; când se va produce Reîntregirea definitivă, basarabenii mei va vor îmbrățișa cu căldură și recunoștință pentru munca dvs. de apostolat întru regăsirea patriei pierdute, așa cum a făcut-o la vremea să, neprecupțit și generos, ardeleanul Onisifor Ghibu.

Notele de tristețe privind destinele „Vetrei vechi” într-un timp viitor mai îndepărtat ne dau de înțeles, mai ales celor din generația mea, din ce în ce mai insistent despre trecerea noastră grăbită și ireversibilă prin timp; când se va întâmpla să ne oprim din mers, ne vom consola la gândul că, poate, n-am făcut degeaba umbră pământului. Iar dvs., cu certitudine, căci va rămâne, pe lângă creația literară propriu-zisă, colecția vechii „Vetre”, columnă a verticalității, demnității și încrederii noastre în nemurire. Fie-vă sufletul împăcat, însenineze-vi-se fruntea că va rămâne scrijelat pe rabojul timpului ca să dăinuie în istorie numele unei reviste de zile mari și al unui unui meșter-ziditor, care literalmente s-a sacrificat pentru înălțarea ei.

Bunul Dumnezeu să vă înzilească, să vă dea putere și resurse pentru menținerea navei pe linia de plutire, rezistând cu stoicism tuturor intemperiilor năprasnice ale oceanului-viață, în care suntem chemați să fim buni naieri.

Vânt prielnic și prova că lancea, temerar căpitan! Acostare reușită la țărnul răvnit!

Recunoștință și mii de mulțumiri,

NM.

P.S. Flatat de „copioasă” prezentare în revistă. Atașez cu drag alte câteva noi catrene.

La mulți, doldora de speranțe și de rod, ani!

Felicitări din inimă pentru substanțialul număr 12, ca și pentru efortul ușor de imaginat pentru revenirea la graficul normal de apariție. Numai cine n-a cunoscut îndeaproape munca într-o redacție nu poate înțelege ce susținută activitate organizatorică, redacțională și de relație cu colaboratorii presupune o asemenea acțiune recuperatoare. Dar ați reușit. Felicitări.

Și se cuvine să omagiem, totodată, performanțele culturale personale ale domnului Nicolae Băciuț, consemnate ca atare de diverse foruri de pretutindeni. E foarte confortabil fă fii vecin de epocă și de orientare estetică și națională cu asemenea oameni. Să-i cinstim, deci, cum se cuvine !

Doru Motoc

Mulțumim, Vatră veche băciuțiană!

Mulți ani junimiști!

Lucian Vasiliu și ai lui /
enoriași de Bahlui

Vă mulțumim mult pentru minunata Revistă VATRA VECHE!

Vă dorim Sărbători Fericite!

Fie ca Noul An să vină cu bucurii, cu sănătate, cu împliniri frumoase, să vă dea Dumnezeu putere să duceți mai departe Revista, să ne mângâiați sufletul, mintea și inima cu miracolul artei, vă mulțumim!

Cu drag, cu respect și admirație,

Eliza Roha și Nicu Roșu

Vă mulțumesc, d-nule Băciuț, pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” și vă urez acum cu ocazia Nașterii Domnului sărbători fericite și împlinite cu sănătate și noroc alături de cei dragi. Gândurile bune să fie cu d-voastră, putere de muncă pentru a edita în continuare această minunată revistă.

Nicolette Orghidan

Domnule Profesor,

Mulțumiri iar și iar pentru revista grozavă...

Ori de câte ori citesc VATRA VECHE, gândul îmi fuge către unul dintre fondatorii săi, Slavici. Probabil că o să vă amuzați, dar vă reamintesc faptul că, în „Lumea prin care am→

trecut”, Slavici vorbește despre moș Fercu, unchiul dinspre mama sa, despre care zice că a fost „*cel mai însemnat dintre părinții mei sufletești*”. Firește, nu-mi fac iluzii că aş fi vreo rudă îndepărtată a lui Slavici, dar cum am origini „de peste munți”, numele Fercu fiind foarte rar, păcătosul suflet mă face să mă gândesc uneori şi la povestea asta. Care, evident, dacă din întâmplare ar fi adevărată, eu tot Ion Fercu aş rămâne, fără aură... slaviciană...

Cu aleasă preţuire,

**Ion Fercu
Bacău**

Stimate Domnule Băciuş,
Anul 2018 se apropie de sfârşit. Din punct de vedere cultural, am reuşit să inspirăm noi, colecţionari de artă, să iniţiem fructuoase colaborări şi să punem bazele a noi proiecte creatoare, pe care le vom realiza în anul care urmează. Până atunci însă, ne bucurăm de tihna sărbătorilor de iarnă. În acest sens, Vă dorim SĂRBĂTORI FERICITE alături de cei dragi, sănătate, un An Nou plin de bucurii, încununat de mari realizări pe plan profesional şi profunde împliniri afective! Cu cele mai alese gânduri,

Svetlana şi Radu Maier

Mulţumesc, am primit revista, m-am inspirat pentru articolul meu, pe care vi-l trimit curând. Felicitări pentru revistă. Puteţi modifica titlul dacă credeţi că ar supăra.

Guner Akmolla

Stimate Domnule Băciuş,
Mulţumesc pentru nr. 12/2018 şi pentru publicarea (pag.20) poemelor mele. S-a omis însă specificarea cum că traducerea în limba română a fost realizată de **prof. Simion Dănilă**.

Felicitari pentru activitatea Dv. şi pentru publicarea materialelor cu tematică multilaterală atât de interesante. Spor la activitatea Dv. şi pentru anul viitor.

Vă urez un AN NOU FERICIT, sănătos, cu bucurii şi prosperitate, şi cu linişte sufletească.

Hans Dama

Vă mulţumesc pentru revistă, mă bucur de materialele din cuprins şi când se mai lasă aşteptată îi simt lipsa!

Cu deosebită consideraţie,

Virgil Costiuc

Cu mulţumiri şi La mulţi ani!

+Serafim

Mulţumesc pentru revistă! Nu mă omiteţi de pe listă şi vă sunt recunoscătoare pentru acest lucru...Vă doresc să vă aducă anul 2019 tot ce aţi dorit să vă aducă anii de dinainte şi nu v-au adus, dar în primul rând sănătate, apoi inspiraţie şi putere! La mulţi ani!

Anica Facina

Domnule, dumneata nu te odihneşti? Eşti un dedicat nevindecabil. Îţi foarte mulţumesc pentru revistă.

Cum se va evapora sarmaşa şi damful de ţuici, mă apuc de citit.

Mulţi ani cu putere pe care ţi-o asigură sănătatea. Aşadar, luptă să fii sănătos. La mulţi ani!

Ioan Groşescu

Stimate Domnule Băciuş,

Îmi trimiteţi mereu revista, o răsfoiesc, citesc ce mă interesează. Dar nu vă mulţumesc aproape niciodată. Şi nici nu vă asigur de solidaritatea mea generaţională şi culturală.

Preţuiesc ce faceţi şi apreciez că mă puneţi pe lista cititorilor.

Aşadar, vă mulţumesc de Sărbători pentru tot anul care se încheie şi vă urez un An Nou senin şi spornic! La mulţi ani! Cordial

Sorin Antohi

Stimate d-le Băciuş,

Aţi avut un an bogat şi, iată, aţi reuşit să ne trimiteţi la timp şi ultimul număr pe anul acesta al *Vetrei vechi*, la fel de interesant şi bogat ca toate celelalte. Felicitări şi mulţumiri! Da, împlinirea a zece ani de la începutul revistei, aţi sărbătorit-o prin muncă, aşa cum scrieţi în articolul dv. intitulat "Vatra veche 10". Finalul articolului este însă puţin amar: afirmaţi că, odată cu dispariţia dv, va dispărea şi revista. Desigur, vă înţeleg sentimentul, pentru că, într-adevăr, este o revistă "de autor". Dar, de ce să fiţi atât de pesimist? V-aş reaminti că, în afară de revistă, dv. activaţi în multe alte domenii, printre care şi concursurile literare organizate de dv. împreună cu Ana Blandiana cu elevii sprijiniţi de profesorii lor. Am văzut că, în general, nu va sfiţi să încurajaţi tineretul, care şi-a dovedit talentul în textele selectate de dv. pentru revistă. Şi atunci, de ce să nu credeţi că vor exista, la momentul oportun - care sperăm că va fi cât mai departe - oameni din generaţia mai tânără care vor prelua ştafeta revistei?

Încă o dată felicitări, mulţumiri şi "La Mulţi Ani" atât dv. cât şi celor care, sub bagheta dv. dirijorală, fac să trăiască "Vatra veche", aşa cum o dorim cu toţii!

**Veronica Pavel Lerner
Canada**

Mulţumiri pentru revistă şi urare, îţi doresc sănătate şi rezistenţă în ceea faci,

Mircea Moţ

Pentru redacţia revistei "Vatra veche" cu prilejul Anului Nou 2019:

**Sorcova, vesela,
Să trăiţi, să înfloriţi
Că merii, că perii
În mijlocul primăverii!
S-aveţi har să separaţi
Grâul de neghină
Şi-ntr-un gând toţi să lucraţi
Revista să editaţi
Cu scrieri tot mai bune
Să vă ducă faima-n lume !**

La anul şi la mulţi ani !

Mulţumesc pentru revistă. Felicitări pentru conţinutul ei !

Cu gânduri frumoase,

Aurelia Corbeanu

Stimate Domnule Nicolae Băciuş,
Vă mulţumesc din suflet pentru ultimul număr pe acest an al prestigioasei Dumneavoastră reviste „Vatra veche”, pe care am citit-o întotdeauna cu real interes şi cu mult folos. Primiţi, totodată, reînnoitele mele urări de multă sănătate, de bucurii şi de împliniri în Noul An.

Stan V. Cristea

Dragă domnule Băciuş,

Vă rugăm să primiţi un gând bun şi frumos, de Sărbători, de la prietenii ai VETREI celei VECHI, călători prin lume! Numai ce ne-am întors acasă, din Egipt.

Vă mulţumim, jurnalul de călătorie din Japonia continuă să apară, în frumoasa şi bogata revistă pe care o conduceţi.

Anul Nou să vă aducă bucurii, succes, împliniri, pace în suflet, sănătate şi viaţă lungă împreună cu cei iubiţi!

2019, LA MULȚI ANI!

Țița-Maria & Mihai Posada

Mulţumiri pentru revistă. În privinţa unui număr din *Vatra veche* despre literaturii din Michigan nu vă pot încuraja deoarece ei sunt sublimi, dar lipsesc cu desăvârşire. Michigan-ul excelează prin ingineria →

Scrisoare din Paris

Stimate Domnule Băciut,

Încep mica mea misivă cu urarea «La mulți ani!» Din păcate, sunt cam în întârziere, dar țin totuși să vă adresez un călduros «La mulți ani!» personalizat pentru ziua dvs. însoțit de urările mele cele mai bune. «Bon anniversaire!», cum s-ar traduce în franceză.

Dar cum foarte curând vom intra în noul an, vă trimit și un «La mulți ani!» pentru un an 2019 cu multă sănătate și succese! «Bonne année!», cum s-ar traduce în franceză.

Un an bun cu activități culturale reușite, realizări de cărți și articole de mare succes și bineînțeles, împliniri în viața personală.

Vă felicit încă o dată pentru editarea celor 100 de cărți dedicate Marii Uniri. Și din nou am admirat în revista „Vatra veche” frumoase articole despre întregirea României. În primul rând dialogul dvs. cu domnul academician Ioan-Aurel Pop. Bineînțeles, toate articolele domniei

sale din seria *Transilvania - starea noastră de veghe* îmi merg la inimă.

Admir și pe alți români care deși locuiesc peste mări și țări, și-au amintit să celebreze centenarul unirii României. Astfel, m-am bucurat mult auzind că la biserica Greco-catolică St. Mary din Astoria, New York, s-a organizat o ceremonie pentru centenar, în cadrul căreia s-a citit credenționalul dus la Alba Iulia de reprezentanții satului Vișinelu – Sârmașu : cantorul Vasile Crișan și bunicul meu, Dumitru Moga.

Ioana Mădălina și Floarea Suci, originare de pe aceste locuri, au prezentat tapiseriile Gabrielei Moga Lazăr, mama mea.

La Paris, anul acesta este oarecum special pentru România; România este pusă în evidență prin manifestarea „Saison France-Roumanie 2019”, patronată de Ambasadă.

A început încă din ianuarie, când am văzut un excelent spectacol de poezie „Treptele unirii”, interpretat de actorul Emil Boroghină. Dar de atunci, au fost multe alte manifestări : festival de film românesc, concerte și

reprezentări teatrale. Și nu numai la Ambasadă Română, ci presărate în tot Parisul.

Totuși, atmosfera la Paris nu este tocmai normală, din cauza protestelor „Vestelor Galbene” („Gilets Jaunes”), care au degenerat uneori mult prea mult.

E cam îngrijorător; nu prea îți vine să te mai plimbi prin oraș sâmbăta, ca să rămâi blocat pe undeva. Iar economia Franței riscă să sufere din plin, de asemenea poziția Franței în Europa și chiar situația Europei.

Dar să sperăm că anul care vine va aduce rezolvarea conflictelor și revenirea la înțelegere și bunăstare.

Doresc asta pentru Franța.

Dar bineînțeles, doresc asta și pentru România, unde încă și mai multe lucruri care ar trebui să se amelioreze. Să-mi agăț speranțele în bradul de Crăciun, precum budiștii din Nepal care agață stegulețe de doleanțe într-un pom !

Vă urez sărbători fericite și un an nou cu multe, multe bucurii !

Cu multă stimă,

SIMINA LAZAR

Curier

→ automobilistică, fiind un fel de Hunedoară. Nu avem un cenaclu literar. A fost editat *Curentul Internațional* timp de vreo șapte ani, dar cu colaborări din Canada, România, Europa.

Vă recomand New York-ul, mult mai relevant din punctul de vedere care vă interesează pe d-voastră. Acolo activează de mulți ani Părintele Damian, conduce un cenaclu și editează o revistă, parcă se cheamă Lumina. La New York, este o mișcare. Nu același lucru se poate spune despre Michigan.

Vă doresc toate cele bune.

Silvia Jinga

Am primit nr. 9/2018. Mulțumesc foarte mult. Când veniți la Chișinău - sunați-mă. Să bem o cafea.

Cu respect,

A.P..

Dle Nicolae Băciut,!

Am citit cu mare interes ultimele numere ale revistei pe care o coordonați (redactați) și am hotărât să particip și eu, măcar de Centenar, cu un articol care să argumenteze o schimbare de atitudine, în rândul

tinerilor, fiindcă ei sunt viitorul. Vă atașez articolul, împreună cu urările cele mai sincere de longevitate, prosperitate, românitate, întru mulți, mulți ani! Și celor care va sunt de ajutor în această solemnă și fără seamăn întreprindere!

Cu tot respectul pentru efortul Domniei Voastre de a perpetua limba, care e "sufletul acestui neam" sfânt,

prof. Rodica P. Calotă

Mulțumesc mult pentru băgarea mea în seamă, în sensul că am fericirea de a a lectura cu bucurie și interes revista *Vatra veche*, pentru atenția de a mi-o trimite încă fierbinte de sub tipar. O dacă o aș fi avut la îndemână atunci când scriam toată noaptea în postul de miliție din Raci, Ibănești, Așintși, Iernut și Nades, și așteptam publicarea unei poezii într-o revistă literară sau măcar într-un ziar local ca pe o mare sărbătoare dar... Dar să trec spunând acum când nu mai pot scrie, ce mi-a plăcut în acest număr; Da, picturile lui Cornel Vana și „Melaniei Cuc. Poeziile frumoasei și talentatei noastre consătene Emilia Amariei, dar și un expozeu critic asupra operei sale expus cu talent de Răzvan Duncan, care se vede că stăpânește

obiectiv și această latură literară. Dincolo de ocean, Silvia Urdea dar și Viorica Lerner ne semnalează știri și comentarii despre care noi europenii suntem avizi a le cunoaște. Catrenele domnului Vasile Larco descrețesc frunțile ca de obicei. A, să nu uit, felicitări pentru denumirea unui nou cenaclu cu numele Nicolae Băciut, ca semn al aprecierii multiplelor Dumneavoastră activități, aici în special cea literară. Doamne ajută !

Ioan Bândilă

Mulțumiri din suflet pentru frumosul număr *Vatra veche*!

La cât mai multe numere la fel de interesantă și frumoase!

Katalin Cadar

Azi dimineată am ascultat la Radio România Actualități, cuvinte de apreciere pentru Nicolae Băciut. Sunt fericită când e apreciată valoarea. Felicitări

Titina Nica Țene

Mulțumesc pentru revista, mai tinere Nicolae, și un an mai bun, cu sănătate deplină, mulțumire sufletească și baftă!

Niculae Gheran

Panoramic cultural

Târgu-Mureș, la TVR, cu Andrada Gorog

Râciu, lansare de carte, antologie de Ion Buzași

Târnăveni, lansare de carte Gina Moldovan

Târgu-Mureș, manifestare religioasă

Reghin, lansare de carte Dan Lăzărescu

Solovăstru, aniversarea Ansamblului „Dor solovestean”

Sibiu, conferință pe teme de patrimoniu imobil

Arhiepiscopia Ortodoxă Alba Iulia a conferit lui Nicolae Băciuț, la Catedrala Mare din Târgu-Mureș, sub semnătura ÎPS Irineu, arhiepiscopul Alba Iuliei, **Ordinul „Donum Sacrum Unitatis”**, „Fiind încredințați de bogata activitate pusă în slujba Bisericii străbune și a Patriei noastre, prin promovarea identității etnice și a unității spirituale și naționale a românilor, sub Legea sfântă a ”Împăratului neamurilor” (Apoc. 15,3), în semn de apreciere”.

OCHIUL CICLOPULUI

Mircea Moldovan, Planete

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC
Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Cezarina Adamescu, Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Diana Dobrița Bilea, Sorina Bloj, Luminița Boboc, A.I. Brumaru, Mariana Chețan, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Suzana Fântânariu-Baia, Dumitru

Hurubă, Alexandru Jurcan, Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Cristina Sava, Maria Dorina Stoica, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suciu, Titus Suciu, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Gabriela Vasiliu

Correspondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), George Filip (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Dalila Özbay (Turcia), Mircea M. Pop (Germania), Aliona Grati, (Chișinău), M. N. Rusu (SUA), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Silvia Urdea (SUA).

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSTINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2018 • Email : nbaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0365407700, 0744474258. • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

